

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

28 ŞUBAT SÜRECİNDE YAZILI BASIN VE DİN
-Hürriyet ve Yeni Şafak Gazetesi Örneği-

Yaşar İZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Hayri ERTEN

Konya-2011

Ek- 1: Bilimsel Etik Sayfası

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Yaşar İZ

Ek- 2: Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

..... tarafından hazırlanan
başlıklı bu çalışma/...../..... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda
oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi
olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Başkan	İmza
Ünvanı, Adı Soyadı	Üye	İmza
Ünvanı, Adı Soyadı	Üye	İmza

ÖNSÖZ

Basın, sosyal yaşamı şekillendirme, insanları aydınlatma ve yönlendirme açısından toplumda oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Özellikle toplumda siyasal ve kültürel açıdan olup bitenleri gündeme taşıma noktasında topluma tutulan bir ayna görevi yapmaktadır. Bu bağlamda 28 Şubat sürecinde yazılı basın ve din konusu Türkiye’yi anlamamıza katkı sağlayabilecek, incelenmeye değer oldukça önemli bir araştırma konusudur. Ve bu konu önemli olduğu kadar da zordur.

28 Şubat sürecinde yazılı basın ve din isimli bu çalışmada ilk olarak 28 Şubat sürecini tanımaya yönelik bazı bilgiler sunulmuştur. 2. bölümde ise örneklem olarak ele almış olduğumuz Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri köşe yazarlarının 28 Şubat süreci içerisindeki din eksenini etrafında ele almış oldukları köşe yazıları incelenmiştir. 3. bölümde bu gazetelerin başyazarlarının yazılarındaki dini içerik incelemesi sayısal olarak yapılmış ve sonuçlar grafiklerle izah edilmiştir. 4. bölümde ise yine bu gazetelerin, 28 Şubat süreci içerisinde meydana gelen dini içeriğe sahip bazı olayları sunuş tarzı ele alınmış ve sunuş tarzındaki farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Ve son olarak çalışma boyunca elde ettiğimiz bulgular neticesinde değerlendirme ve önerilerde bulunulmuştur.

Bu çalışmam esnasında karşılaştığım en önemli sorunlardan biri, gazete arşivlerine ulaşmak olmuştur. İnceleme alanımız olan Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin arşivlerine Ankara’da bulunan Milli Kütüphane’de ulaşmak mümkün oldu. Ve Milli Kütüphane’nin Türkiye’de bilimin gelişmesi için çok önemli bir kuruluş olduğunu belirtmeden geçemeyeceğim. Bu tarz geniş bir altyapıya sahip kütüphanenin tüm Türkiye’de yaygınlaşmasını temenni ediyorum.

Çalışmamız esnasında her türlü desteğini benden esirgemeyen başta değerli danışman hocam Doç. Dr. Hayri ERTEN bey olmak üzere, çok değerli fikirleriyle

çalışmama yön veren Prof. Dr. Mehmet AKGÜL ve Doç Dr. Bünyamin SOLMAZ beye, tez savunmamda fikirlerini bizimle paylaşan kıymetli hocam Yrd.Doç.Dr. Lütfü CENGİZ beye katkılarından ötürü sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yaşar İZ
Konya- 2011

Ek- 3: Türkçe Özet Formu

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yaşar İZ	Numarası: 074245041001
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı/ Din Sosyolojisi Bilim Dalı	
	Danışmanı	Doç. Dr. Hayri ERTEN	
Tezin Adı		28 ŞUBAT SÜRECİNDE YAZILI BASIN VE DİN -Hürriyet ve Yeni Şafak Gazetesi Örneği-	

**ÖZET: 28 ŞUBAT SÜRECİNDE YAZILI BASIN VE DİN
-Hürriyet ve Yeni Şafak Gazetesi Örneği-**

Çalışmamız, Türkiye'nin yakın tarihine damga vurmuş olan, 28 Şubat süreci olarak adlandırılan dönemde yazılı basın ve din konusunu ele almaktadır. Türkiye'de siyaset, özellikle 28 Şubat sürecinde olmak üzere din ekseninde yer almıştır. Din eksenini etrafında teşekkül eden tartışmalar, siyasete yön vermiş, gündemi belirlemiştir. Türkiye'de de farklı kesimler, din konusunda, din algısında, toplumsal ve bireysel yaşamda dinin rolü konusunda farklı tutumlar sergilemişlerdir. Bu bakımdan çalışmamızda hem din konusunda var olan farklı algılamalar tespit edilmeye çalışılmış hem de 28 Şubat süreci içerisinde dönemselsel olarak din konusunun hangi oranda dile getirildiği ve hangi kesim tarafından hangi konuların ön plana çıkarıldığı ölçülmeye gayret edilmiştir. Bunların tespitinde de yazılı basın için örneklem olarak, o dönemin kutuplaşmış Türkiye'sinin iki kanadını temsil edebileceğini düşündüğümüz Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri seçilmiştir. Sonuç olarak da din konusu üzerinde var olan yaklaşım farklılıklarını tespit edebilme imkanı yakalayabildiğimiz gibi 28 Şubat süreci içerisinde konunun hangi yoğunluk içerisinde ele alındığını, hangi konuların ön plana çıkarıldığını görme şansı da elde edilmiştir. Ayrıca çalışma, gazete fotoğrafları ve grafiklerle de zenginleştirilmiştir. Elde edilen bulgular çalışma içinde belirtilmiştir.

Ek- 4: İngilizce Özet Formu

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yaşar İZ	Numarası: 074245041001
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı/ Din Sosyolojisi Bilim Dalı	
	Danışmanı	Doç. Dr. Hayri ERTEN	
Tezin İngilizce Adı		FEBRUARY 28, AND RELIGION IN THE WRITTEN PRESS-Hürriyet Newspaper and The Case Yeni Safak-	

SUMMARY: FEBRUARY 28, AND RELIGION IN THE WRITTEN PRESS
-Hurriyet Newspaper and The Case Yeni Safak-

The study, which had hit the stamp of Turkey's recent history, so-called February 28 process in the written press and address the issue of religion is. Politics in Turkey, especially in the Feb. 28 process, including the axis of religion has taken place. Discussions around the axis of religion, politics gave way, has set the agenda. Different sectors in Turkey, on religion, religious perception, showed different attitudes about the role of religion in social and individual life. In this regard, study of religion have tried both to identify the different perceptions and the Feb. 28 issue of religion in the process of periodically cutting the extent to which it was mentioned, and which has been tried to be measured by the extraction of which issues to the fore. As for the written press in the determination of these samples, we believe that period may represent two wings of Turkey are polarized, and Yeni Safak Hurriyet newspapers were selected. As a result, there is also the approach to the issue of religious differences in the process of identifying the Feb. 28 issue, such as the possibility to get which have been tackled in density, which was obtained with a chance to see removed from the issues to the fore. In addition, work is enriched with newspaper photos and graphics. The findings are in operation.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
Bilimsel Etik Sayfası	ii
Tez Kabul Formu	iii
Önsöz	iv
Özet	vi
Summary	vii
İçindekiler	viii
Kısaltmalar	x
GİRİŞ	1
A- ARAŞTIRMANIN KONUSU	1
B- ARAŞTIRMANIN AMACI.....	1
C- ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	2
D- VARSAYIMLAR (SAYILTILAR).....	2
E- ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	3
F- ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	4
G- ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ.....	4
BİRİNCİ BÖLÜM : 28 ŞUBAT SÜRECİ	6
1.1. 28 ŞUBAT SÜRECİ NEDİR?	6
1.2. 28 ŞUBAT SÜRECİNİ HAZIRLAYAN SEBEPLER.....	10
1.3. 28 ŞUBAT SÜRECİNDE ÜLKENİN İÇİNDE BULUNDUĞU SOSYAL VE SİYASİ DURUM	17
1.4. 28 ŞUBAT SÜRECİNİN SONUÇLARI	25
İKİNCİ BÖLÜM : 28 ŞUBAT SÜRECİNDE HÜRRİYET VE YENİ ŞAFAK GAZETESİNDE DİN EKSENİNDE YER ALAN KÖŞE YAZILARI	28
2.1. LAİKLİK	31
2.1.1. Genel Olarak Hürriyet ve Yeni Şafak Gazetelerinin Laiklik Konusuna Yaklaşımı.....	33
2.1.1.1 Hürriyet Gazetesi Analizi.....	33
2.1.1.2 Yeni Şafak Gazetesi Analizi.....	48
2.1.2. Laiklik- İrtica İlişkisi	60
2.1.2.1. Hürriyet Gazetesi Analizi.....	60
2.1.2.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi.....	63
2.1.3. Laiklik- Şeriat İlişkisi	66
2.1.3.1. Hürriyet Gazetesi Analizi.....	66
2.1.3.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi.....	69
2.1.4. Laik/Laiklik Kavramları ve Dini/İslami Kavramlar.....	73
2.1.4.1. Hürriyet Gazetesi Analizi.....	73
2.1.4.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi.....	74
2.2. DİN EĞİTİMİ	74
2.2.1. Hürriyet Gazetesi Analizi.....	75
2.2.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	88
2.3. BAŞÖRTÜSÜ VE TÜR BAN TARTIŞMALARI	94
2.3.1. Hürriyet Gazetesi Analizi.....	96
2.3.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	111
2.4. SİYASAL İSLAM VE REJİM TARTIŞMALARI	122
2.4.1. Hürriyet Gazetesi Analizi	123
2.4.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	137
2.5. DİĞER BAZI MESELELER	143
2.5.1. İslam ve Terör.....	143
2.5.2. Tarikat.....	156
2.5.3. Avrupa Birliği Çerçevesinde Türkiye'nin Müslüman Kimliği	166
2.5.4. İslami Sermaye	182

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: 1997, 2002 VE 2007 YILLARINDA HÜRRİYET VE YENİ ŞAFAK GAZETESİ BAŞYAZARLARININ KALEME ALDIĞI KÖŞE YAZILARININ DİNİ İÇERİK ANALİZİ VE GRAFİKLER	187
3.1. 1997 YILI	187
3.1.1. Hürriyet Gazetesi Analizi.....	190
3.1.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	198
3.2. 2002 YILI	206
3.2.1. Hürriyet Gazetesi Analizi.....	208
3.2.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	214
3.3. 2007 YILI	221
3.3.1. Hürriyet Gazetesi Analizi	225
3.3.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	232
3.4. 1997, 2002 ve 2007 YILLARI HÜRRİYET GAZETESİ MUHTEVA ANALİZİ İSTATİSTİKLERİNE TOPLU BİR BAKIŞ	239
3.5. 1997, 2002 ve 2007 YILLARI YENİ ŞAFAK GAZETESİ MUHTEVA ANALİZİ İSTATİSTİKLERİNE TOPLU BİR BAKIŞ.....	241
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: 28 ŞUBAT SÜRECİNDE MEYDANA GELEN BAZI OLAYLARIN İNCELENMESİ	243
4.1. ACZMENDİLER VE FADİME ŞAHİN- MÜSLÜM GÜNDÜZ OLAYI	243
4.1.1. Hürriyet Gazetesi Analizi	243
4.1.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	245
4.2. TAKSİME CAMİ YAPILMASI MESELESİ.....	249
4.2.1. Hürriyet Gazetesi Analizi	249
4.2.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	250
4.3. BAŞBAKANLIK KONUTUNDA TARİKAT ŞEYHLERİNE İFTAR OLAYI	252
4.3.1. Hürriyet Gazetesi Analizi	252
4.3.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	253
4.4. EGYPT KALESİNİN YIKIMI OLAYI.....	255
4.4.1. Hürriyet Gazetesi Analizi.....	255
4.4.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	257
4.5. DİN POLİSİ OLAYI	259
4.5.1. Hürriyet Gazetesi Analizi.....	259
4.5.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	261
4.6. MEDİNE BİRCAN OLAYI	263
4.6.1. Hürriyet Gazetesi Analizi.....	263
4.6.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	263
4.7. EMİNE LAWAL'IN RECM CEZASI.....	265
4.7.1. Hürriyet Gazetesi Analizi	265
4.7.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	267
4.8. LİSEDE NAMAZ OLAYI.....	268
4.8.1. Hürriyet Gazetesi Analizi.....	268
4.8.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi	270
4.9. ÖRNEK OLAYLAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	271
SONUÇ VE ÖNERİLER	273
KAYNAKÇA	280
ÖZGEÇMİŞ	289

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
age	: Adı geçen eser
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP:	Anavatan Partisi
AŞTİ	: Ankara Şehirlerarası Terminal İŐletmesi
BBP	: Büyük Birlik Partisi
BG	: Batı alıŐma Grubu
bkz	: Bakınız
c	: Cilt
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
.	: Çeviren
der.	: Derleyen
DGM	: Devlet Güvenlik Mahkemesi
DSP	: Demokratik Sol Parti
DTP	: Demokrat Türkiye Partisi
DYP	: Doğru Yol Partisi
FP	: Fazilet Partisi
haz	: Hazırlayanlar
İBDA-C	: İslami Büyük Doğu Akıncıları Cephesi
İHD	: İnan Hakları Derneği
İHL	: İmam Hatip Lisesi
İKÖ	: İslam Konferansı Örgütü
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MÖ	: Milattan nce
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
RP	: Refah Partisi
RTÜK	: Radyo Televizyon st Kurulu
s.	: Sayfa
SP	: Saadet Partisi
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TKP	: Türkiye Komünist Partisi
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
YAŞ	: Yüksek Askeri Şura
y.	: Yayınları
yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

A- Araştırmanın Konusu

Ülkemiz 1997 yılında 28 Şubat MGK'sıyla başlayan süreç içerisinde oldukça hareketli günler yaşamıştır. Ve bu hareketliliğe neden olan tartışmalarda ise din konusu önemli bir yer teşkil etmektedir. Çalışmamız, bu süreç içerisinde yazılı basın ve din ilişkisini kendine konu edinmektedir.

Bu süreçte yapılan tartışmalar paralelinde 1997 yılında siyasal bir iktidar değişimi meydana gelmiştir. Bu sürecin izlerinin ve etkilerinin ise halen günümüze kadar sürdüğü görülmektedir. Bu bağlamda araştırma 28 Şubat süreci olarak adlandırılan bu dönemde yazılı basında ele alınan din ekseninde haberleri, köşe yazılarını, yazılı basının dine yaklaşımını, dini meseleleri ele alış tarzını din sosyolojisi açısından incelemeyi kendine konu edinmektedir.

B- Araştırmanın Amacı

Türkiye'de çok uzun zamandır meydana gelen tartışmalarda din, ana bir eksen teşkil etmektedir. Ve pek çok konuyla da ilişkili olarak tartışılmaya devam etmektedir. Toplumun farklı kesimlerinde var olan din algısının ölçülebilmesi, din konusundaki beklentilerin belirlenebilmesi din konusunda ortaya çıkan tartışmaların çözümü için önemli bir aşama olacaktır. Ele aldığımız 28 Şubat sürecinde de din, yine pek çok boyutuyla birlikte ele alınmış ve tartışmaya açılmıştır. Bu çalışmada Din – devlet – siyaset ana ekseninde meydana gelen bu tartışmaların medyada nasıl yankı bulduğunun tespiti ve bu noktada yazılı basının dine yaklaşımının analizi ve dini yayın politikasının belirlenmesi ve çözümlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın bir diğer amacı da din ekseninde ele alınan bu konuların toplumun farklı kesimlerinde, yazılı basında ve köşe yazarlarında algılanışını, ele alınış biçimini inceleyip bu algı farklılıklarını ortaya koyabilmektir. Yeni Şafak ve Hürriyet Gazetelerinin din hakkında toplumda, yazılı basında ve köşe yazarlarında var olan farklı algılamaları yansıtabileceğini düşünüyoruz.

C- Araştırmanın Önemi

Gazeteler, kitle iletişim araçlarının en önemli bir halkasını oluşturmaktadır. Halkın haber kaynaklarından belki de en önemlisi olarak ifade edebiliriz. Bir ülkede gündemi oluşturan temel haber kaynaklarından biridir. Ülkenin önde gelen kanaat önderlerinin ülke meseleleri hakkında sahip oldukları düşünceleri de yine aynı şekilde gazetelerden okuyabiliriz. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse gazete, toplumun nabzını ölçen oldukça önemli bir kitle iletişim aracıdır. Gazeteler bu yönüyle topluma ayna tuttuğu gibi yapmış olduğu haberlerle ve köşe yazarları aracılığıyla beyan etmiş olduğu fikirlerle de topluma ve ülke politikasına yön de verebilmektedir. Böylesine önemli bir pozisyona sahip olan gazetelerin din ekseninde ele aldığı haberlerin ve yayınlamış olduğu köşe yazılarının incelenmesi, dinin o toplumdaki algılanış tarzını ve gazetelerin dini meseleleri ele alış tarzını öğrenmek açısından büyük önem arz etmektedir. Zira bu çalışmanın neticesinde dinin ve din ekseninde ele alınan konuların topluma aktarılması meselesinde köprü vazifesi gören gazetelerin dini topluma nasıl yansıttığı tespit edilebilecektir. Ayrıca bu meseleler hakkındaki farklı algı ve beklentilerin bir resmi çizilebilecektir ki kanaatimizce daha huzurlu bir toplum için toplumun değişik kesimlerinin karşılıklı beklentilerinin tespit edilebilmesi oldukça önemlidir.

Araştırma, 28 Şubat süreci içerisinde meydana gelen din eksenindeki tartışmaları anlama noktasında da büyük önem taşımaktadır. 28 Şubat sürecinin anlaşılabilmesi için, bu süreç içerisinde dinin ne oranda ve nasıl bir tarzda ele alındığının bilinebilmesi gerekmektedir. Bu çalışma bize bu imkanı da tanımaktadır.

D -Varsayımlar (Sayıtlar)

- Din algısı konusunda toplumda, gazeteler ve gazetelerdeki köşe yazarları arasında farklılıklar söz konusudur.
- Din, toplumun en temel kurumlarından biri olduğu gibi aynı zamanda en önemli tartışma konularından biridir. Ancak dini olgulara, dindara ve dini meselelere karşı yaklaşımda bulunan yazılı basın düşünce ve çözümlerinde içinde buldukları sosyo-kültürel ortam ve algılamalarının etkisi söz konusudur.

- Dinin, toplumun siyasi yapısı üzerinde önemli etkileri vardır ve din ekseninde ortaya çıkan haberlerin de ülke gündemiyle ilişkisi vardır.
- Din; toplumsal, siyasi, ekonomik vs pek çok alanla ilişkili olarak ele alınabilmektedir.
- Din, toplumda var olan tartışmalarda önemli, merkezi bir konuma sahiptir.
- 28 Şubat süreci içerisinde din ekseninde tartışmalar, çokça gündemi meşgul etmiş ve sürece de yön vermiştir. Aynı şekilde siyasi gündemle paralel olarak da dinin gündemi meşgul etmesi değişkenlik arz etmektedir. Türkiye’de, özellikle 28 Şubat süreci içerisinde siyasi tartışmaların temelinde din vardır.

E- Araştırmanın Sınırlılıkları

Öncelikle şunu belirtmek gerekiyor ki her ne kadar etkileri azalsa da genel kanaate göre 28 Şubat süreci halen devam etmektedir. Bu noktada söz konusu süreçte yazılı basın ve din ilişkisini incelemeye bu sürece ismini veren 28 Şubat tarihinde yapılan Milli Güvenlik Kurulu’nun içinde bulunduğu, ayrıca siyasi iktidarın el değiştirdiği 1997 yılından başlanmıştır. O günden bugüne geçen 12 yıllık süreçte yer alan bütün yazılı basını incelemek mümkün olmadığı için yazılı basını temsilen yazılı basının en etkin aracı olan gazetelerin incelenmesi uygun görülmüştür. Fakat gazetelerin tamamını incelemek de mümkün olmadığından çalışma alanı, değişik kanatlarıyla gazetelerin ve toplumun değişik kesimlerinin genel bakışını yansıtabileceğini düşündüğümüz Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleriyle ve bu gazetelerin 1997, 2002 ve 2007 yıllarındaki sayılarıyla sınırlanmıştır.

Gazetelerin dini ele alış tarz ve oranlarını tespit etmeye çalışırken belirli dini içerikli kelimelerden yola çıkarak grafikler hazırlanmıştır. Dini ifade ve kavramlar o kadar çoktur ki sadece ön plana çıkan ve dini konulara karşı temsil yeteneği olan belirli kavramları baz almakla yetinilmiştir. Bu bakımdan araştırma, ileride bahsedilecek olan bu kavramlarla da sınırlıdır. Gazetelerin eski tarihlerden itibaren tamamıyla dijital ortamlara konulmamış olması da çalışma yapmamızı zorlaştırmıştır.

F- Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Araştırmada örnekleme tekniğinden faydalanılmış ve yazılı metinler üzerinde metin taraması yapılmıştır. Bu çerçevede 1997, 2002 ve 2007 yıllarındaki Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin ilgili yerleri taranmış, din ekseninde ele alınan bazı haberler ve köşe yazarları tespit edilmiş ve analize tabi tutulmuştur. Bu köşe yazıları da istatistiksel yöntemlerle tasnife tabi tutulmuş ve muhteva analizine gidilmiştir. Bu yıllar dışında kalan gazetelerden de yer yer faydalanılmıştır. Fakat şunu da belirtmek gerekiyor; gazetelerin tüm yazarlarını incelemek pek mümkün olmayacağı için bazı yazarlar ön planda incelenmiştir. Bunda da temel kıstas olarak, inceleme dönemimiz olan 1997-2007 yılları arasında gazetede sürekli olarak yazı yazmış olan köşe yazarlarına öncelik verilmiştir. Sayısal veriler ve grafiklerin hazırlanmasında ise tüm yazarları birden analize tabi tutmak hem tarafımızca mümkün olmayacağı için hem de farklı sayıda yazarın, farklı yazı alanlarında yazı yazacak olması nedeniyle tüm yazarlar istatistiksel değerlendirmeye tabi tutulmamıştır. Gazetelerin genel yayın politikalarını en çok yansıtabilecek nitelikte bulunan Hürriyet ve Yeni Şafak Gazetesinin 'başyazarlar'ının yazıları sayısal olarak muhteva analizine tabi tutulmuştur. Çalışmada bir de Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin dini içerik taşıyan benzer nitelikteki bazı konuları ele alış tarzı da bazı örnek olaylardan yola çıkılarak ölçülmeye çalışılmıştır. Yine burada da tüm konuların ele alınması mümkün olmayacağından sınırlı sayıda konu ele alınmıştır.

G- Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın genel evrenini bütün yazılı basın oluşturmaktadır. Fakat bütün yazılı basını inceleme imkanımız olmayacağı için en önemli yazılı basın ögesi olan gazetelerle evren sınırlandırılmıştır. Bütün gazeteleri incelemek de mümkün olmayacağı için genel olarak bütün gazetelere, 28 Şubat müdahalesinin gerçekleşmiş olduğu dönem içerisinde, kutuplaşmış Türkiye manzarasındaki iki farklı kanada ayna tutabilecek, oldukça saygın ve trajik yüksek gazeteler olan Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri örneklem olarak belirlenmiştir. Hürriyet gazetesi, süreci destekler

nitelikteki yayınlarıyla; Yeni Şafak gazetesi de sürece karşı aykırı duruşuyla, o dönemdeki iki farklı Türkiye'yi yansıtabilecek düzeyde gazetelerdir. Sayısal veri, istatistik ve grafiklerin hazırlanmasında Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin başyazarları baz alınmıştır. Çünkü başyazarların ülke gündeminin nabzını yansıtabileceği ve aynı şekilde gazetelerin ülke gündemine yaklaşımını özetleyebilecek olan yazılar kaleme alacağı düşünülmüştür. Bunun dışında ise 28 Şubat süreci içerisindeki Hürriyet ve Yeni Şafak gazetesi yazarlarının tamamından faydalanılmasının yanında 1997 ile 2007 yılları arasında sürekli olarak yazı kaleme alan yazarlara, düşüncelerindeki değişimlerini de ölçebilmek açısından öncelik verilmiş, bu yazarların köşe yazıları daha yakından takip edilmiştir. Fakat 28 Şubat sürecinin başlangıcı olan 1997'den bugüne değin 12 yılın tüm gazeteleri tamamiyle incelenemeyeceği için çalışma alanı 5'er yıl arayla 1997, 2002 ve 2007 yılında yayınlanan Hürriyet ve Yeni Şafak Gazeteleri olarak belirlenmiştir. Tabi bu yılların belirlenmesindeki tek etken de bu değil. Bu yıllar, 28 Şubat süreci içerisindeki belirli kırılma dönemlerini ifade etmektedir. 1997 yılında, sürece ismini veren 28 Şubat MGK'sı gerçekleşmiş ve müdahale neticesinde siyasal iktidar el değiştirmiştir. 2002 yılında, 28 Şubat müdahalesine maruz kalmış olan kesim, bu yıl içerisinde meydana gelen genel seçim sonrası siyasal iktidarı yeniden ele geçirmiştir. 2007 yılında ise Cumhurbaşkanlığı seçimleri gerçekleşmiştir.

Özetle; 1997, 2002 ve 2007 yıllarındaki Hürriyet ve Yeni Şafak gazetesi başyazarlarının köşe yazıları sayısal olarak incelenmiş ve istatistiğe tabi tutulmuştur. Diğer köşe yazarlarının yazıları ise, sürekli yazı kaleme alanlara öncelik tanımak kaydıyla dini içerik açısından incelenmiştir.

1. BÖLÜM

28 ŞUBAT SÜRECİ

1.1. 28 ŞUBAT SÜRECİ NEDİR?

28 Şubat'ın tanımlanması konusunda bazı ortak kanaatler var olduğu gibi bu konuya yaklaşımlarda farklılıkların da olduğu da görülmektedir. En büyük ortak kanaat ise 28 Şubat'ın bir “askeri müdahale” olduğu noktasındadır. Ali Bayramoğlu bunu “28 Şubat'ın bir askeri müdahale olduğu su götürmez bir gerçektir.”¹ sözleriyle ifade ederken Nevzat Bölügiray da, 28 Şubat sürecini TSK'nın başlattığını belirtmektedir.² Nevzat Bölügiray bunun yanında tek aktör olarak TSK'yı görmemektedir. 28 Şubat'ın “Türk halkının çoğunluğu, demokratik kitle örgütleri, medya ve TSK arasında oluşan bir dayanışmanın ürünü olduğunu belirtmektedir.”³

28 Şubat diğer askeri müdahalelerden farklılık göstermektedir. 28 Şubat'ın, 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980(modern) askeri ihtilallerinden yöntem itibariyle farkını vurgulamak için ‘postmodern’ nitelemesi uygun görülmüştür.⁴ Ali Bayramoğlu da 28 Şubat müdahalesini şu şekilde ifade etmektedir: “27 Mayıs ile 12 Eylül, hatta 12 Mart, sert ve ani darbelerdi. Fiilen askerin açık el koymasıyla meydana gelmişlerdi. Onlar olağanüstü durumu kabul ederek ve demokrasiye dönüş sözü vererek dönemleri için meşruiyet aradılar; sivil desteği sadece o dönemde buldular. 28 Şubat ise, askerin silah gücü ve mevzuat desteğiyle yetinmeyip, basın üzerinden kamuoyunu her tür aracı olarak kullanarak seferber eden, kamuoyundan meşruiyet ve destek arayan bir girişimdi. Daha da öte demokrasinin şekli olarak ve askeri vesayet altında çalışmaya devam eden kurumlarından güç almaya çalışan bir müdahaleydi.”⁵ “Cumhuriyet tarihinin asker-sivil ilişkileri içinde süreklilik-kalıcılık-meşruiyet üzerine oturan yapısal yönü”⁶ de 28 Şubatı farklı kılan diğer bir özelliğidir.

¹ Ali, Bayramoğlu, *28 Şubat Bir Müdahalenin Güncesi*, Birey y. , İstanbul, 2001, s.13

² Nevzat, Bölügiray, *28 Şubat Süreci I*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1999, s.42

³ Bölügiray, *28 Şubat Süreci I*, s.226

⁴ Abdullah, Yıldız, *28 Şubat Belgeler*, Pınar y., İstanbul, 2000, s. 9

⁵ Bayramoğlu, *age*, s.13

⁶ Bayramoğlu, *age*, s.14

28 Şubat müdahalesi konusundaki en temel yaklaşım farklılıklarından biri bu müdahalenin demokratik olup olmadığı konusundadır. 28 Şubat sürecine yön veren kararların anayasal bir kurum olan Milli Güvenlik Kurulunda alınmış olması ve bu süreçte TSK'nın medya ve bazı Sivil Toplum Örgütleriyle hareket etmesi gibi gerekçelerle müdahalenin demokratik bir girişim olduğu öne sürülmüştür. Nitekim Nevzat Bölügiray, bu müdahaleyi “laik demokratik rejime sahip çıkmayı hedefleyen demokratik bir girişim”⁷ olarak nitelirmektedir. Buna karşılık bu müdahaleyle demokrasinin askıya alındığı, “sistemin militerize edildiği”⁸ ve müdahale esnasında “askeri vesayet altında çalışmalarını sürdüren demokratik kurumlardan süreç içerisinde yararlandırıldığı”⁹ ifade edilmiştir. Buna göre demokratik, anayasal bir kurum olan MGK'da karar alınmış olması sürecin demokratik sınırlar içerisinde işlemiş olduğunu göstermez düşüncesi ifade edilmektedir.

28 Şubat müdahalesi konusundaki en temel bir diğer yaklaşım farkı ise askeri müdahaleyi gerektirecek gerçek bir tehlike olup olmadığı ve buna paralel olarak müdahalenin meşru olup olmadığı konusundadır. “28 Şubat nedir? Tarihsel perspektif içinde bakıldığında, Cumhuriyet'in kuruluşundan beri var olan çağdaşlık çizgisi ile bu çizgiye direnen ve Cumhuriyet'in temel değerleriyle mutabık kalmayan çizgi arasındaki bir hesaplaşma olarak görülebilir.”¹⁰ tanımlamasıyla Sedat Ergin, Cumhuriyet'in temel değerleriyle uyumsuz gerçek bir tehlikenin var olduğunu ifade etmiş bulunuyor. Ve ilave ediyor: “28 Şubat sürecini, Türk Silahlı Kuvvetleri içindeki bir grup generalin darbeci cuntacı eğilimiyle açıklamak doğru değildir. 28 Şubat, 12 Eylül darbesi ile sistemi korumak için askerlerin yaptığı fiili müdahalenin postmodern halidir. 1980'de rejimi tehdit eden sol örgütleri hedef alan asker, bu kez sistemi değiştirmek isteyen irticai hareketlere yönelmişti. 12 Eylülcülerin hatırı sayılır bir şekilde gelişmesine olanak verdiği Siyasal İslam, ciddi bir tehlike haline geldiğinde karşısında askerleri buldu.”¹¹ Nevzat Bölügiray'sa tehlikenin çok daha ileri boyutlarda olduğunu belirtiyor ve “1983'ten sonra Özal'ın şahsında Nakşibendi

⁷ Bölügiray, *28 Şubat Süreci 1*, s.226

⁸ Bayramoğlu, *age*, s.13

⁹ Bayramoğlu, *age*, s.13

¹⁰ Sedat, Ergin, AKPINAR, *Hakan'ın 28 Şubat Postmodern Darbenin Öyküsü' isimli kitabının önsözünde*, Ümit y., Ankara, 2001, s.14

¹¹ Hakan, Akpınar, *28 Şubat Postmodern Darbenin Öyküsü*, Ümit y., Ankara, 2001, s.22

tarikatinin iktidara gelmesi ve İslamcılar'ın devleti işgale başlaması ile irticanın ivme kazandığını"¹², "28 Şubat MGK'sı öncesinde laik demokratik cumhuriyetin yıkılıp yerine şeriatçı bir yönetimin kurulacağı yönünde bir tehdidin var olduğunu"¹³ ve "İslamcı kesimin silahlandığını belirtiyor. Delil olarak da av tüfeği üretimi yapan 110 silah fabrikasının 40'ının Düzcede bulunduğunu ayrıca silah üreticilerinin Konya'da örgütlendiğini, Düzcce ve Konya'da ise İslamcıların egemen olduğunu belirtiyor."¹⁴ Bu konudaki diğer bir yaklaşım ise yukarıda belirtmiş olduğumuz tehdit algılarının suni olduğu, gerçeği yansıtmadığı yönündedir. Ali Bayramoğlu şu sözleriyle bu bakış açısını yansıtmaktadır: "Türkiye'de yaşanan krizin iki yüzü var: Birincisi tamamen suni, ikincisi ise fiili. Fiili yüz, asker ve askeri dayatma gerçeğidir. Suni yüz ise, askeri cenahın beklentileri, istekleri doğrultusunda yaratılan, diyalog ve tahammül ortamını ortadan kaldıran, siyasi arenayı bir iç savaş iklimine kilitleyen yüzdür. Krizin suni yüzü ise ne olduğu tanımlanmayan, kime izafe edildiği net olmayan bir irtica tehlikesinin RP'yle ilintilendirilmesi üzerine kuruludur."¹⁵

Abdullah Yıldız 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 askeri müdahalelerinin bir tezgah sonucu ortaya çıktığını belirtirken¹⁶ 80 darbesi hakkında şu ifadeleri kullanır: "12 Eylül'ün generallerinden Bedreddin Demirel: '1979 Temmuzunda da müdahaleyi gerektiren sebepler vardı ve müdahale kararı da vardı, ama biz biraz olgunlaşsın itiraz edilmesin diye o zaman müdahaleyi yapmadık.' Şeklinde bir itirafta bulunurken, 12 Eylül'de şapkasını alıp giden zamanın başbakanı Süleyman Demirel, şu meşhur soruyu soruyordu :Devletin yasal ve diğer imkanları tamamen birbirinin aynı iken, 13 Eylül günü durdurulan kan, 11 Eylül günü niçin akıyordu?"¹⁷ 28 Şubatın sanal nedenler üzerinde gerçekleştirildiğini ifade eden Ali Bayramoğlu ise şu açıklamayı getirmektedir : "Eğer irtica tehlikesi bu kadar önemli idiyse, neden şimdi yaptıkları kampanyayı daha önce, 1980'lerde yapmadılar? O zaman İBDA-C yok muydu? Tarikatlar yok muydu? Tarikat şeyhleri askerlerin ve siyasi iktidarların imzaladıkları kararnamelerle tekkelere gömülmediler mi? Türban,

¹² Bölügiray, *28 Şubat Süreci 1*, s.59

¹³ Bölügiray, *28 Şubat Süreci 1*, s.23

¹⁴ Bölügiray, *28 Şubat Süreci 1*, s.71

¹⁵ Bayramoğlu, *age*, s.160

¹⁶ Yıldız, *age*, s. 19-20

¹⁷ Yıldız, *age*, s. 21

sarı, imam hatip, 8 yıllık eğitim sorunları yok muydu? Bugün irtica adı altında baş kaldırılan gelişmelerin çoğu, özellikle 1980 sonrası ortaya çıkan kamu sahasında görülmeye başlayan İslami tezahürler değil miydi?”¹⁸ Ali Bayramoğlu, Genelkurmay Başkanlığı'nın da yaptığı açıklamayla doğrulamak ve sahiplenmek durumunda kaldığını ifade ettiği “andıç” belgeleriyle de 28 Şubat'ın sanal gerekçeler üzerine kurulduğu düşüncelerini desteklemektedir.¹⁹ Bu andıçlarla istenmeyen kişi, kurum ve siyasi partilerin hedef gösterildiğini de belirten Ali Bayramoğlu'nun vermiş olduğu andıç örneklerinden ikisini aşağıda görmek mümkündür.

1. Örnek

Faaliyet: İHD

Maksat: Bu derneğin PKK güdümünde olduğu konusunu ortaya koyarak kapatılmasını sağlamak

Yöntem: Psk. Hrk. D. Bşk'lığınca elde edilen bilgilerin uygun bir şekilde düzenlenerek basına bilgi notu şekline getirilmesi. İHD Başkanı Akın Birdal hakkında bilgi notunun hazırlanması. Etkin köşe yazarlarından birine ve televizyonlara İHD ve Akın Birdal ile ilgili bilgiler aktarılması.

2. Örnek

Faaliyet: Fazilet Partisi

Maksat: FP ile PKK'nın işbirliğini ortaya koyarak FP'yi yıpratmak

Yöntem : FP'nin müteakip seçim döneminde PKK ile işbirliği yapacağı temasını işleyen bir bilgi notunun hazırlanması

İcra edecek makam: Harekat Dairesi Başkanlığı

Koordine edecek makam : İstihbarat Daire Başkanlığı

İcra zamanı : 24 Nisan 1998²⁰

Nitekim 26 Nisan 1998 tarihinde Hürriyet Gazetesi'nde Emin Çölaşan Fazilet Partisi- PKK konusunu işleyen bir yazı da kaleme almıştır. İşte o satırlardan bir örnek “Şemdin Sakık, bülbül gibi ötmeye devam ediyor, PKK'nın destekçilerini

¹⁸ Bayramoğlu, *age*, s. 162

¹⁹ Bayramoğlu, *age*, s. 345

²⁰ Bayramoğlu, *age*, s. 346

açıklıyor. İnsan Hakları Derneği ve onun başkanı olan Akın Birdal isimli şahıs, Refah'ın Van milletvekili Fethullah Erbaş... Bu ikisi PKK kamplarına gidip PKK paçavraları altında sırtarak poz vermişlerdi”²¹ Bu bilgiler, 28 Şubat müdahalesinin sanal gerekçelere dayanıyor görüşünü desteklemektedir.

28 Şubat sürecinin ifade ettiği anlamı özetlemek gerekirse şunları söylememiz mümkün olacaktır. 28 Şubat 1997 tarihli MGK bildirisinden adını alan bu süreç askeri bir müdahaledir. Fakat diğer askeri müdahalelerden farklı olarak TSK'nın kendi başına yapmış olduğu bir müdahale değil medya, sivil toplum örgütleri işbirliği içerisinde gerçekleşmiş ve MGK gibi anayasal organlar bu süreç içerisinde kullanılmıştır. Ve bu yöntem farklılığı nedeniyle de “28 Şubat postmodern darbesi” olarak adlandırılmıştır. Bu müdahalenin demokratikliği, müdahaleye neden olan tehdidin gerçekliği ve müdahalenin meşruiyeti konusunda ise farklı düşünceler seslendirilmiştir. Bir tarafta silahlı örgütlenmeye kadar giden, İslami devrim yapacağı öne sürülen bir tehdit var olduğu öne sürülürken diğer tarafta da bu ifade edilen tehdidin tamamen sanal olduğu, müdahalenin sistemi militerize etmek için bir araç olarak kullanıldığı öne sürülmüştür.

1.2. 28 ŞUBAT SÜRECİNİ HAZIRLAYAN SEBEPLER

Türkiye'nin 28 Şubat süreci içerisindeki durumunu anlayabilmemiz için Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren yakın tarihimize kısaca bir göz atmamız gerekecektir. O zaman fotoğrafın tamamını görebilmemiz mümkün olacaktır.

Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren Türkiye'de hep iki kanadın var olduğunu görüyoruz. ”Tarihsel olarak Türkiye'nin iki ayrı yüzünü oluşturan bu cephelerden ilkinin ‘devletçi seçkinler’ oluşturur. Diğerisi ise ‘gelenekçi liberaller’

²¹ Emin, Çölaşan, “Şemdin Öterken”, *Hürriyet Gazetesi*, 26 Nisan 1998

cephesidir.”²² Bu ifade edilen değişik kanatlar farklı yazarlar tarafından farklı isimlerle adlandırılırsalar da, farklı dönemlerde farklı özellikleri ile ön plana çıksalar da Türkiye’de yer alan güç mücadelesinin iki farklı kanadını temsil etmektedirler. Emre Kongar, Devletçi seçkinci cepheyi oluşturanların genel özelliklerinden bahsederken şunları belirtir: ”Halktan gelebilecek desteği yok sayıyorlar, hatta istemiyorlar. Aslında pek çok düşünceyi ‘halka karşı’ uygulamak istiyorlar. Batı tipi bir toplum modeline inanıyorlar. Ekonomik etkinlikler kadar toplumsal ve kültürel yaşamın da devlet tarafından denetlenmesini istiyorlar. Uygulamalarıyla halkın bütünüyle devlete yabancılaşmasına sebep olmuşlardır.”²³ Emre Kongar, Gelenekçi liberal cephenin ise şu özelliklerinden bahsetmektedir: ”Kendilerini halkın gerçek temsilcisi olduklarını savunuyorlar. Topluma sunulan yenilikleri engelleme çabasındalar ve bunu yaparken de İslamı kullanıyorlar. Devletçi seçkinci cepheye karşı sürekli ayaklanıp sürekli eziliyorlar”²⁴ Tabi biz bu devletçi seçkinci cepheye karşı olan oluşumların sadece İslam çerçevesinde bir oluşumda bulunmadıklarını, devletçi seçkinci cepheye karşı olan muhalefetin farklı ideolojiler çerçevesinde de oluşabildiğini görüyoruz. Nitekim 1980 darbesine giden süreçte komünizmin bir tehdit algısı olarak değerlendirildiğini görüyoruz.²⁵

Türkiye’yi bugüne getiren tarihi süreci Abdullah Yıldız şöyle anlatmaktadır: “Yeni Türk Devleti’nde, bağımsızlık sırasında ve sonrasında izlenen politikalar ve yapılan devrimler, asker ve sivil elitin gruplaşmasına yol açar. Kurtuluş savaşı yıllarında (1920-23) I. Büyük Millet Meclisi’nde Birinci grup ve İkinci grup ortaya çıkarken, II. Meclis seçimlerinde, asker desteğinden mahrum olan muhalif ‘İkinci grup’ tümüyle tasfiye edilir. Daha sonra devrimler konusundaki anlaşmazlık ‘Birinci grup’u ikiye böler ve laikçi, otoriter, devletçi Halk Fırkasına karşı demokrat, muhafazakar ve liberal eğimli Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurulur. Şeyh Sait isyanı sonrası çıkarılan Tahrir-i Sükun Kanunu(1925) ile Terakkiperver parti kapatılır. Sonrasında Halk Fırkasına karşı kurulan Serbest Fırka da Menemen olayı sonrasında kapatılmıştır. II. Dünya savaşı sonrasında ise savaşın galiplerince

²² Mehmet, Altan, *Darbelerin Ekonomisi*, İyi Adam y., İstanbul, 2001, s. 63

²³ Altan, *age*, s. 63

²⁴ Altan, *age*, s. 63-64

²⁵ Bkz Bölügiray, *28 Şubat Süreci I*, s. 58

dayatılan demokrasi talepleri neticesinde zorunlu olarak çok partili yaşama geçilmiş ve 1946'da Demokrat Parti kurulmuş, 1950'de de tek parti iktidarı son bulmuştur. Sonrasında ise her on yılda bir darbe meydana gelmiştir: 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül...²⁶ Her ne kadar 12 Eylül darbesinden 17 yıl sonra meydana gelmiş olsa da bu müdahaleler zincirine 28 Şubat'ı eklememiz de mümkün olacaktır.

Türkiye, 1945 sonrasında dünyada yaşanan 'ikinci demokrasi dalgası', Türkiye'nin iktisadiyatı ve güvenliğiyle ilgili zorunlulukları nedeniyle demokrasiye zorunlu olarak geçmiştir. Yukarıda bahsini ettiğimiz, halkın modernleştirilmesinin gerekliliğine inanan, bürokratik gücü elinde barındıran 'Devletçi seçkinler'in istemesi neticesinde Türkiye'de demokrasiye geçilmiş değildir. Bu noktada çok partili hayata geçtikten sonra takriben her on yılda bir meydana gelen müdahalenin ve Türkiye'de demokrasinin tam olarak işlememesinin bir sebebini de anlamamız mümkün olacaktır.²⁷

Özelde 28 Şubat postmodern darbesini anlayabilmemiz için 1980 darbesini ve sonrasındaki süreci daha yakından incelememiz gerekmektedir. Çünkü 28 Şubat süreci, 80 darbesinin şekillendirdiği ortamda gelişti. Bu noktada 28 Şubat'ın sebeplerinden birini de 80 askeri darbesi olarak gösterebiliriz. "12 Eylül askeri darbesi ile yasadışı sol örgütleri ezen darbeciler, kitleleri depolitizasyon sürecine sokmak için dini bir araç olarak kullanmaktan çekinmediler. Bunun için askeri darbenin lideri Orgeneral Kenan Evren'in Anadolu'nun değişik illerindeki meydanlarda, üniformasıyla yaptığı konuşmaları anımsamak bile yeter."²⁸ 12 Eylül askeri darbesi ile tasfiye edilen Türk solunun siyasi arenadaki yerini darbe sonrasında izlenen politikaların neticesi olarak sağ partiler almıştır. Burada şunu da belirtmekte fayda vardır; İslamcı hareketin varlığını 'yalnızca' 12 Eylül politikalarının neticesi olarak açıklamak doğru olmayacaktır. Çünkü İslamcı hareketin ortaya çıkışı Meşrutiyet dönemine kadar götürmek mümkündür.²⁹ Öte yandan cumhuriyet döneminde de 1920'lerden 1950'lere kadar yer altından yürüyen, 1950 sonrası

²⁶ Yıldız, *age*, s. 14-15

²⁷ Mustafa, Erdoğan, *28 Şubat Süreci*, Yeni Türkiye yay., Ankara, 1999, s. 50

²⁸ Akpınar, *age*, s. 21

²⁹ Bkz. Şerif, Mardin, *Türk Modernleşmesi*, İletişim yay., İstanbul, 2007, s. 90-91

Türkiye'nin toplumsal ve siyasal hayatına gittikçe artan yoğunlukla katılan bir harekettir.³⁰ Bu ifadelerden de görüleceği üzere İslamcılık hareketi 'yalnızca' 12 Eylül 1980 darbesinin bir ürünü değildir. Buna göre İslamcılık hareketinin 12 Eylül darbesi sonrası gelişimine 12 Eylül darbesinin katkısı, 'daha önceleri baskı altında hareket eden İslamcı gelişime nisbeten yol verilmiş ve devlet katkısı sunulmuştur' tespitiyle açıklanabilir. Bir de bu konudan ayrı olarak 12 Eylül askeri darbesini yapanlardan hesap sorulmaması³¹ yönüyle de 12 Eylül'ü 28 Şubat'ın nedenleri arasında saymamız mümkün olacaktır.

NATO üyesi bir ülke olan Türkiye, II. Dünya savaşı sonrası Doğu bloku ile Batı bloku arasında yaşanan soğuk savaşın tabii bir sonucu olarak Komünizmi bir tehdit olarak görmekteydi. Komünizmle olan mücadelesinin de bir parçası olarak 12 Eylül darbesi sonrası yukarıda da ifade ettiğimiz gibi dini bir araç olarak kullanmaktan çekinmemiştir. Hakan Akpınar bu durumu şu sözleriyle açıklamıştır: "Bu dönemde İmam Hatip okulları çığ gibi büyüdü. Özel vakıflara ait Kuran Kursları ile öğrenci yurtları da 80'li yılların ortasından itibaren gözle görülür şekilde artmaya başladı. Ortaöğretim kurumlarında din eğitimi zorunlu hale getirildi."³² Bu da doğal olarak İslami hareketlerin büyüüp serpilmesi için bir zemin hazırladı. Fakat gelişen bu İslami hareketler toplumun bazı kesimlerince ideolojik olarak algılandı ve gelişen esas şeyin Siyasal İslam olduğu düşünüldü.³³ Daha sonraları bu dini eğitim veren okullar şu ifadelerden de anlaşılacağı üzere bir tehdit gibi algılanmaya başlandı: "Yoğun din eğitiminin amacı dinini bilen insan yetiştirmekten çok gelecekte kurmayı düşledikleri dinsel diktatörlüğün kadrolarını yetiştirmektir. Din eğitimi personel gereksinimi 2288 olmasına rağmen İmam Hatip Liselerinden 51345 kişinin mezun olduğunu ve bunların çoğunun hukuk, siyasal bilgiler fakültesi ve kamu yönetimine gitmeleri de şeriatçilerin devletin kilit noktalarını ele geçirme planlarının bir kanıtıdır."³⁴ Dini eğitim veren bu kurumları bir tehdit olarak algılayan yorum 28 Şubat sürecinde de hakim güç olan devletçi seçkinlerin bir yorumudur. Bunun

³⁰ Şerif, Mardin, *Türkiye'de Din ve Siyaset*, İletişim yay., İstanbul, 1999, s. 243

³¹ Altan, *age*, s. 145

³² Akpınar, *age*, s. 22

³³ Bkz Akpınar, *age*, s. 21

³⁴ Bölügeray, *28 Şubat Süreci 1*, s. 69

karşılığında bu eğitim kurumlarının tehdit oluşturmadığını beyan eden karşı görüşün de var olduğunu görüyoruz: “İmam Hatip Okulları sivil(devlet dışı anlamında) eğitim kurumları olmayıp, Cumhuriyet Türkiye’sinin ‘tevhidçi’ eğitim sisteminin birer parçasıdır. Bu okulların kuruluş amacı, cari ‘sistemin değişmez normlarına ihtiyaçlarına uygun’ ‘din adamı’ yetiştirmektir. Bundan dolayı da bu okullarda verilen din eğitimi, esas itibariyle otantik İslamın değil, aksine devlet tarafından ‘yeniden tanımlanmış-yorumlanmış’ olan İslamın eğitimidir. Hatta denebilir ki, bu eğitim kurumlarının ve genel olarak resmi eğitimin bir amacı da İslamı ‘laik Cumhuriyet’ için bir ‘tehlike’ olmaktan çıkarmaktır.”³⁵

28 Şubat sürecinin yaşanmasına neden olan şartlar içerisinde 80’lerden sonra 80’li ve 90’lı yıllarda meydana gelen köyden kente göç, sanayileşme ve ortaya çıkan yeni toplumsal ve iktisadi aktörleri de sayabiliriz. 90’lı yıllarda değişen toplumsal şartlar 28 Şubat süreciyle sonuçlandı. “1990’lar Türkiye’sini daha önceki dönemlerden ayıran dört önemli özellik var.1. Her şeyden önce toplumsal talepler nitelik ve yön değiştirmiştir. Hatta kültürel talepler, ekonomik talepleri taşır hale gelmiştir. 2. Türkiye bir temsil krizinin içine düşmüştür. Kriz, merkez sağ ve sol partilerin, değişen toplumsal talepleri aşırı yerel eğilimler olarak algılamaları ve dışlamalarıyla ortaya çıkmıştır. 3. değişen talepler ve yaşanan kriz, devlet toplum çatışması ve kopukluğunu hızlandırdığı ölçüde, toplumsal gruplar arasında da yoğun bir çatışma haline ve kopukluğa yol açmıştır. Toplumsal bağların zayıflaması, toplumsal grupları kendi kimliği içine kapanmaya itmiştir. 4. Toplumsal grupların kendi içlerine kapanması demek, gruplar ve bireyler arası ilişkilerde uzlaşabilir çıkarların devreden çıkması, uzlaşması çok zor inançlarının ve kimlik taleplerinin devreye girmesi demektir. Bugün her kesim, kendi yaşam tarzı ve görüşü çerçevesinde ortak yaşam sahalarını belirleme kavgası vermekte ve kendisine benzemeyeni dışlamaktadır.”³⁶ 80 sonrası dönemde tarım toplumundan sanayi toplumuna doğru yol alan Türkiye’de sanayileşmenin de etkisiyle şehirleşmenin arttığını ve köyden kente bir göç dalgasının yaşandığını görüyoruz. Köyden göç eden insanların taleplerinin sistem için bir tehdit olarak algılandığını görüyoruz. Örneğin

³⁵ Erdoğan, *age*, s. 56

³⁶ Bayramoğlu, *age*, s. 16-18

Nevzat Bölügiray'ın "1960'lı yıllardaki eğitim ve devlet kurumlarında hiç türbanlı kadın bulunmazken bunlar neden bu denli çoğalıyordu? Bundan önceki kızlar dinsiz-inançsız mıydılar da örtünmüyorlardı. Her halde onlar da inançlıydılar. Öyleyse neden bu sorun ağırlıklı olarak gündeme geldi?"³⁷ tepkisini bu tehdit algısı içerisinde değerlendirebiliriz. Ali Bayramoğlu'ysa bu tehdit algısının oluşma nedenini şöyle açıklamaktadır: "28 Şubat başka bir deyişle 1990'larda bu yeni grup ve aktörlerce dile getirilen taleplerin, çoğulcu ve rekabetçi olmayan bir yapıya toslamalarıyla ortaya çıkan bir sonuçtur."³⁸

28 Şubat sürecini hazırlayan sebepler arasında iktisadi etkenleri de saymamız mümkün olacaktır. "Türkiye'de sermaye yapısının farklılaşması yani tekelimsi sermaye dokusuna karşı küçük orta ölçekli üretim çerçevesinde yeni iktisadi aktörlerin çıkması 90'lı yılları kavramanın önemli bir anahtarıdır. Bu yeni aktörlerin Türkiye'nin gündemine getirdiği bir dizi yeni unsur vardır. Bunlardan en önemlisi, sermaye içinde eski merkezin yanına yeni bir kolun eklenmesi ve bu çerçevede bir çatışmanın meydana gelmesidir."³⁹ Bu dönemde çokça kullanılan "İslamcı sermaye, yeşil sermaye"⁴⁰ gibi kavramları bu çerçeveden okumamız da mümkün olacaktır. Bu süreçte zanlı duruma düşen sermayeye karşı tekelimsi yapının korunmasına ortam yaratılmıştır.

28 Şubat sürecine giden yolda ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşullar da bir darbe yapılabilecek ortamı yaratmıştır. Mehmet Altan bu durumu şu sözleriyle açıklamaktadır: "Yurtiçi tasarruflarla, sabit sermaye yatırımları arasındaki fark açılmaya başladığı an Türkiye askeri darbelerin sath-ı mailine giriyor. Biriktirdiğinden daha fazla harcayan insanlar nasıl iflasa giderse Türkiye de iflasa gidiyor. Darbe ile kaynaklar arasındaki bu neredeyse birebir ilişkiyi tüm darbelerde görmek mümkün. 28 Şubat Postmodern Darbesi'nde de bu kural değişmedi. 1997 darbesinin öncesinde ve hemen sonrasında da, Türkiye'nin dış kaynak ihtiyacının

³⁷ Bölügiray, *Türban Savaşı 28 Şubat Süreci 3*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 9

³⁸ Bayramoğlu, *age*, s. 20

³⁹ Bayramoğlu, *age*, s. 19-20

⁴⁰ Bkz Bölügiray, *28 Şubat Süreci 1*, s. 66-68

daha öncelerinkine oranla arttığı gözleniyor. Darbe yılında ise bu oran en yükseğe çıkıyor.”⁴¹

28 Şubat sürecine giden önemli kilometre taşlarından birini de Sovyet Rusya'nın yıkılması sonucu NATO'da meydana gelen konsept değişikliği oluşturmaktadır. NATO'nun konseptinde meydana gelen değişimler 'her türlü İslami tezahürün tehdit olarak algılanmasını'⁴² sağlayan meşru zemini yaratmıştır. "Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin(SSCB) dağılması ve komünizm hayaletinin kaybolmasıyla birlikte Yeni Dünya Düzeninin kurulması da NATO'nun konseptini değiştirdi. NATO, 1990'lardan sonra rotasını 'fundamentalizm'le mücadeleye çevirdi. Bu gelişmenin, NATO müttefiki Türkiye'ye olan etkileri de göz ardı edilemez. NATO'nun yeni konsepti, 28 Şubat sürecinin dış politik anlamdaki hareket ettirici güçlerinden biri olmuştur.”⁴³ “Yeni konsept çerçevesinde artık tehdit 'kızıl' renkli değil 'yeşil' renkli idi. Buna göre artık yeni soğuk savaş 'Batı Medeniyeti' ile 'İslam' arasında yaşanacaktı. NATO'daki Konsept değişikliğine paralel olarak Türkiye'de de Milli Askeri Konsept'in(MASK) değiştiğine tanık olundu. İrtica'ya karşı stratejik savaş ilan edildi.”⁴⁴ Bu çerçevede de irticanın kaynağı olarak görülen Kuran Kurslarına, İmam Hatip Okullarına, Üniversitelerdeki başörtülü öğrencilere, hatta İslami duyarlılığa sahip tüm kurum ve kuruluşlara karşı kuşkuyla yaklaşılmaya başlandı.

Şu ana kadar anlatmaya çalıştığımız 28 Şubat sürecini hazırlayan sebepleri özetlememiz gerekirse şunları söylememiz mümkün olacaktır: 2. Dünya savaşı sonrası zorunlulukların sonucu olarak çok partili yaşama adım atan Türkiye demokrasiye hazırlıksız yakalanmıştır ve bunun sonucu olarak ortalama on yılda bir darbeye maruz kalmıştır. 28 Şubat'ı da uzun vadede bu müdahaleler zincirinin bir parçası olarak görmemiz mümkündür. Özelde 28 Şubat'ı hazırlayan sebepleri anlamak içinse 1980 ve sonrasına göz atmamız gerekecektir. Türkiye, NATO üyesi bir ülke olarak 1980 öncesinde 'komünizmi' bir tehdit olarak algılamaktaydı ve

⁴¹ Altan, *age*, s. 146-147

⁴² Bayramoğlu, *age*, s. 160

⁴³ Akpınar, *age*, s. 22-23

⁴⁴ Yıldız, *age*, s. 23-24

1980’de aşırı sol örgütlerin hatta bütün bir solun yok olmasıyla sonuçlanan bir darbe meydana gelmiştir. Darbe sonrası dönemde halkın depolitizasyonu ve komünizmin etkisizleştirilmesi için din bir araç olarak kullanılmıştır. Bunun neticesinde bir çok dini eğitim veren kurumlar açılmış, açılmasına göz yumulmuş ve din eğitimi zorunlu hale getirilmiştir. Bunun neticesi olarak ise dini hareketlerde bir yükseliş görülmüştür. Fakat 1990’lara girerken Sovyet Rusya’nın yıkılması ve NATO’nun da konsept değiştirip İslam Fundamentalizmini bir tehdit olarak tanımlaması neticesinde bu yükselen dini hareketler bu kez bir tehdit olarak algılanmaya başlanmış ve rejimi değiştirmeyi amaçlamakla suçlanmıştır. Bu güç kazanan İslami hareketler aynı zamanda tanımlamasını yazımızın başında yaptığımız devletçi seçkinler için de bir tehdit oluşturuyordu. Bunun için 1980 sonrasında yeşertilen İslami hareketlerin tasfiyesi yoluna gidilmeye çalışılmıştır. Bununla bağlantılı olarak da her türlü İslami tezahür bir tehdit olarak algılanmaya başlamıştır. 1980 sonrası ortaya çıkan yeni iktisadi, siyasi ve toplumsal aktörler de bir tehdit olarak algılanmaya başlamıştır. 1997’ye girerken de ülkenin ekonomik durumu Mehmet Altan’ın da belirtmiş olduğu müdahale şartlarını üzerinde barındırıyordu. Ve bütün bunlar neticesinde ülke 1997 Şubat’ında “postmodern darbe” ile karşı karşıya kalmıştır.

1.3. 28 ŞUBAT SÜRECİ İÇİNDE ÜLKENİN İÇİNDE BULUNDUĞU SOSYAL VE SİYASİ DURUM

28 Şubat, postmodern de olsa bir darbedir.⁴⁵ 28 Şubat süreci 28 Şubat 1997 tarihindeki Milli Güvenlik Kurulu kararları ile fiilen başlamış gibi görünmektedir. Fakat bu postmodern darbeyi “Jön Türkçü İttihatçı ihtilal geleneğinin Cumhuriyet elitlerince sürdürülen ve tekrarlana tekrarlana geliştirilen son versiyonu”⁴⁶ olarak görebileceğimiz gibi başlangıcını Türkiye’nin hazırlıksız olarak demokrasiye adım attığı II. Dünya savaşı sonrasına da götürebiliriz. Daha özeldir ise RP’yi güçlendiren etkenlerin daha çok yaşandığı 1983 sonrası Özal döneminden başlatılabilir.⁴⁷ Esas

⁴⁵ Yıldız, *age*, s. 9

⁴⁶ Yıldız, *age*, s. 9

⁴⁷ Bölüğüray, *28 Şubat Süreci 1*, s. 11

manası ile ise 28 Şubat süreci Refahiyol koalisyonunun kurulmasıyla başlar⁴⁸ RP'nin güçlenmesine paralel olarak "Bu sürece Türkiye'yi getiren adımlar Cumhurbaşkanı Özal'ın ölümünden sonra atılmaya ve bir askeri vesayet rejiminin altyapısı 'sessiz ve derinden' bir biçimde oluşturulmaya başlanmıştı."⁴⁹ 28 Şubat MGK kararları ile de bu süreç fiili bir durum kazandı.

"Sovyetler Birliği'nin dağıldığı 1991 yılına gelinceye dek Genelkurmay'ın iç tehdit değerlendirmesinde önceliği 1960 ve 1970'li yıllarda Komünizm, 1980'li yıllarda ve 1992'ye dek bölücü terör PKK, 1992'den sonra RP'nin seçimlerdeki başarısıyla orantılı olarak irtica alıyordu."⁵⁰ İrticanın tek amacının ise Türkiye'de bir İslam devleti kurmak, bunu başaramayacaksa da Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini tüm değerleriyle birlikte yıkmak⁵¹ olduğu dile getiriliyor. Türban da sadece dinsel ve partisel bir imge değil, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin temel nitelikleriyle savaşmanın bir aracı olarak algılanıyordu. ⁵² Taksim'e ve Çankaya'ya cami tartışmaları da hükümetin kontrolü dışında gelişme gösteriyordu.⁵³ Bir yandan da hükümetin içinden Sincan Belediyesi türünden olayların çatlak vermesine neden olan insanlar da çıkabiliyordu. ⁵⁴ Hükümetin izlemiş olduğu AB karşıtı dış politika da Türkiye'nin İslami bir rejime doğru sürüklendiğinin bir kanıtı olarak algılanıyordu.⁵⁵ Tüm bu tartışmalar içerisinde o dönemde basına bir dizi brifing verilmiş ve o brifinglerde ülkeye yönelik tehdit değerlendirmesinde birinci sıra iç tehdide verilmiştir. İç tehditten ise irtica kastedilmiş ve irticai akımların neler olduğuna dair açık bir tanım yapılmamıştır. ⁵⁶ Basın da askeri otoritenin tavrına aşırı bir hassasiyet göstermiş ve TSK ile kamuoyu arasında direk bir ilişkinin kurulmasını sağlamıştır.⁵⁷ Ali Bayramoğlu basının yukarıda bahsini yaptığımız cami, türban, tarikat tartışmalarında objektif okumaya dayanmayan tavra sahip olduğunu ve İslami

⁴⁸ Akpınar, *age*, s. 17

⁴⁹ Erdoğan, *age*, s. 28

⁵⁰ Bölügiray, *28 Şubat Süreci 1*, s. 58

⁵¹ Bölügiray, *28 Şubat Süreci 1*, s. 223

⁵² Bölügiray, *Türban Savaşı 28 Şubat Süreci 3*, s. 7

⁵³ Bayramoğlu, *age*, s. 97

⁵⁴ Erdoğan, *age*, s. 17

⁵⁵ Bölügiray, *28 Şubat Süreci 1*, s. 30

⁵⁶ Bayramoğlu, *age*, s. 157

⁵⁷ Bayramoğlu, *age*, s. 89

kesimle gözü kara ahlak kavgasına girerek askeri otoritenin önünü açtığını ve yeni müdahale tarzını meşrulaştırma çabası içerisinde olduğunu belirtmektedir.⁵⁸ Nitekim 28 Şubat Postmodern müdahalesi de “bazı büyük boy muhalif partilerin, bir kısım medya kuruluşunun ve çağdaş sivil toplum örgütlerinin”⁵⁹, “bilim adamlarının, kanaat önderlerinin, işadamlarının, sanatçıların”⁶⁰ katkısıyla gerçekleşmiştir.

Bu süreç içerisinde din eğitimi de en büyük tartışma alanlarından birini oluşturmuştur. Özellikle İmam Hatip Liseleri bir tehdit olarak algılanmış ve dinsel dikdatörlüğün kadrolarını yetiştiren eğitim kurumları olarak görülmüştür.⁶¹ Yine bu süreç içerisinde sermaye de takibat içerisine alınmış ve “İslamcı kurumlar” listesi içerisinde 5 bin holding, 4 bin özel şirket, 15 finans kurumu varolduğu ifade edilmiştir.⁶²

Şimdi bu süreci daha yakından görebilmemiz açısından 28 Şubat Milli Güvenlik Kurulu Bildirisinin yayınlandığı yıl olan 1997’de meydana gelmiş olan bazı sosyal ve siyasi olayları kronolojik olarak sunuyoruz;

“ 5 Ocak: Türk –İş öncülüğünde hükümete uyarı mitingi yapıldı.

9 Ocak: Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği, resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yönetmeliğe göre başbakanlık asker denetimine bırakılırken TBMM devre dışı kaldı.

11 Ocak: Başbakan Necmettin Erbakan tarikat ve cemaat liderlerine iftar yemeği verdi.

26 Ocak: Komutanlar Gölçük’te 72 saat süren olağanüstü şurada bir araya geldiler. Komutanların bazı değerlendirmeleri şunlardır: Ramazan nedeniyle mesainin iftar saatine ayarlanması doğru değildir, TSK iç ve dış tehdide karşı ülkeyi korumakla görevlidir. Orduyu iç politikaya çekme gayretleri üzüntü vericidir.

29 Ocak: Ramazan mesaisi uygulaması Danıştay tarafından durduruldu.

3 Şubat: Sincan’daki Kudüs gecesine DGM inceleme başlattı.

⁵⁸ Bayramoğlu , *age*, s. 95

⁵⁹ Erdoğan, *age*, s. 21

⁶⁰ Bayramoğlu , *age*, s. 117

⁶¹ Bkz Bölügiray, *28 Şubat Süreci 1*, s. 69

⁶² Bölügiray, *28 Şubat Süreci 1*, s. 67-68

5 Şubat: Sincan halkı dün sabah tank sesleriyle uyandı . Bazı çevreler olayı gözdağı ve askerinin mesajı olarak değerlendirdi.

6 Şubat: Ecevit : “Türkiye askeri darbeye değil, Refah Partisi darbesiyle karşı karşıya. RP, darbesini gerçekleştirme inadını sürdürürse bu, halkın gücüyle önlenir, ama Türkiye bundan büyük zarar görür. ”

15 Şubat: Şeriata karşı kadın yürüyüşü yapıldı.

21 Şubat: ‘İran terörist devlet muamelesi görmeli ‘ diyen Org. Çevik Bir, Sincan’dan geçen tanklarla ilgili olarak da ‘Demokrasi’ye balans ayarı yaptık ’ dedi.

28 Şubat: MGK’da 9 saatlik zirve sonucunda 18 maddelik yaptırım listesi yayınlandı.

“Milli Güvenlik Kurulu 28 Şubat Kararları”

Milli Güvenlik Kurulu'nun 28 Şubat 1997 tarih ve 406 Sayılı Kararına Ek-A (rejim aleyhtarı yayın hazırlayan irticai faaliyetlere karşı alınması gereken tedbirler)

1-Anayasamızda cumhuriyetin temel nitelikleri arasında yer alan ve yine anayasanın 4'üncü maddesi ile teminat altına alınan laiklik ilkesi büyük bir titizlik ve hassasiyetle korunmalı, bunun korunması için , mevcut yasalar uygulamada yetersiz görülüyorsa yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

2-Tarikatlarla bağlantılı özel yurt, vakıf ve okullar, devletin yetkili organlarınca denetim altına alınarak Tevhid-i Tedrisat Kanunu gereği Milli Eğitim Bakanlığı'na devri sağlanmalıdır.

3-Genç nesillerin körpe dimağlarının öncelikle cumhuriyet, Atatürk, vatan ve millet sevgisi, Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyine çıkarma ülkü ve amacı doğrultusunda bilinçlendirilmesi ve çeşitli mihrakların etkisinden korunması bakımından:

a-8 yıllık kesintisiz eğitim, tüm yurtda uygulamaya konulmalı.

b-Temel eğitimi almış çocukların, ailelerinin isteğine bağlı olarak, devam edebileceği Kuran kurslarının Milli Eğitim Bakanlığı sorumluluğu ve kontrolünde faaliyet göstermeleri için gerekli idari ve yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

* *Sabah Gazetesi*, 19 Mart 1997'den nakil Abdullah Yıldız, *28 Şubat Belgeler*, Pınar Yayınları , İstanbul , 2000 , s. 95

4-Cumhuriyet rejimine ve Atatürk ilke ve inkılaplarına sadık, aydın din adamları yetiştirmekle yükümlü, milli eğitim kuruluşlarımız, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun özüne uygun ihtiyaç düzeyinde tutulmalıdır.

5-Yurdun çeşitli yerlerinde yapılan dini tesisler belli çevrelere mesaj vermek amacıyla gündemde tutularak siyasi istismar konusu yapılmamalı, bu tesislere ihtiyaç varsa, bunlar Diyanet İşleri Başkanlığı'nca incelenerek mahalli yönetimler ve ilgili makamlar arasında koordine edilerek gerçekleştirilmelidir.

6-Mevcudiyetleri 677 sayılı yasa ile men edilmiş tarikatların ve bu kanunda belirtilen tüm unsurların faaliyetlerine son verilmeli, toplumun demokratik, siyasi ve sosyal hukuk düzeninin zedelenmesi önlenmelidir.

7-İrticai faaliyetleri nedeniyle Yüksek Askeri Şura kararları ile Türk Silahlı Kuvvetleri'nden (TSK) ilişkileri kesilen personel konusu istismar edilerek TSK'yi dine karşıymış gibi göstermeye çalışan bazı medya gruplarının silahlı kuvvetler ve mensupları aleyhindeki yayınları kontrol altına alınmalıdır.

8- İrticai faaliyetleri, disiplinsizlikleri veya yasadışı örgütlerle irtibatları nedeniyle TSK'dan ilişkileri kesilen personelin diğer kamu kurum ve kuruluşlarında istihdamı ile teşvik unsuruna imkan verilmemelidir.

9- TSK'ya aşırı dinci kesimden sızmaları önlemek için mevcut mevzuat çerçevesinde alınan tedbirler; diğer kamu kurum ve kuruluşları, özellikle üniversite ve diğer eğitim kurumları ile bürokrasinin her kademesinde ve yargı kuruluşlarında da uygulanmalıdır.

10-Bu maddenin tam metnini Türkiye'nin uluslararası ilişkilerini ilgilendirdiği için yayınlamayız.⁶³ (12 Nisan 1997 tarihli Radikal Gazetesinde bu madde şöyle yayımlandı : Ülkemizi çağdışı bir rejimden ve din istismarının sebep olabileceği muhtemel çatışmadan rejim aleyhtarı faaliyet , tutum ve davranışlara mani olunmalı , bu maksatla İran'a karşı komşuluk münasebetlerimizi ve ekonomik ilişkilerimizi bozmayacak , fakat yıkıcı ve zararlı faaliyetlerini önleyecek bir tedbirler paketi hazırlanmalı ve yürürlüğe konulmalıdır.)

11-Aşırı dinci kesimin Türkiye'de mezhep ayrılıklarını körüklemek suretiyle toplumda kutuplaşmalara neden olacak ve dolayısıyla milletimizin düşmanca kamplara ayrılmasına yol açacak çok tehlikeli faaliyetler yasal ve idari yollarla mutlaka önlenmelidir.

⁶³ Bu maddenin içeriği kamuoyuna duyurulmamıştır. Bu noktada maddenin tam metnini yayınlamayan kitabın yazarı olan biz değiliz. Gazetede geçen orijinal ifade yukarıdaki gibidir.

12-T.C. Anayasası, Siyasi Partiler Yasası, Türk Ceza Yasası ve bilhassa Belediyeler Yasası'na aykırı olarak sergilenen olayların sorumluları hakkında gerekli yasal ve idari işlemler kısa zamanda sonuçlandırılmalı ve bu tür olayların tekrarlanmaması için her kademedede kesin önlemler alınmalıdır.

13-Kıyafetle ilgili kanuna aykırı olarak ortaya çıkan ve Türkiye'yi çağdışı bir görünüme yöneltcek uygulamalara mani olunmalı, bu konudaki kanun ve Anayasa Mahkemesi kararları taviz verilmeden öncelikle ve özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında titizlikle uygulanmalıdır.

14-Çeşitli nedenlerle verilen, kısa ve uzun namlulu silahlara ait ruhsat işlemleri polis ve jandarma bölgeleri esas alınarak yeniden düzenlenmeli, bu konuda kısıtlamalar getirilmeli, özellikle pompalı tüfeklere olan talep dikkatle değerlendirilmelidir.

15-Kurban derilerinin, mali kaynak sağlamayı amaçlayan ve denetimden uzak rejim aleyhtarı örgüt ve kuruluşlar tarafından toplanmasına mani olunmalı, kanunla verilmiş yetki dışında kurban derisi toplattırılmamalıdır.

16-Özel üniforma giydirilmiş korumalar ve buna neden olan sorumlular hakkında yasal işlemler ivedilikle sonuçlandırılmalı ve bu tür yasa dışı uygulamaların ulaşabileceği vahim boyutlar dikkate alınarak, yasa ile öngörülmemiş bütün özel korumalar kaldırılmalıdır.

17-Ülke sorunlarının çözümünü "Millet kavramı yerine ümmet kavramı" bazında ele alarak sonuçlandırmayı amaçlayan ve bölücü terör örgütüne de aynı bazda yaklaşarak onları cesaretlendiren girişimler yasal ve idari yollardan önlenmelidir.

18-Büyük Kurtarıcı Atatürk'e karşı yapılan saygısızlıklar ve Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki 5816 sayılı kanunun istismar edilmesine fırsat verilmemelidir. "

12 Mart: MGK kararlarının ilk uygulaması: Ankara'da 3 Kuran Kursu kapatıldı.

14 Mart: 28 Şubat kararları Meclis'ten geçti.

26 Mart: Sağlık Bakanı Yıldırım Aktuna tüm illere türban yasağı genelgesi gönderdi.

2 Nisan: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Karadayı : 'Refah'ta rejimi değiştirmek isteyenler var'

30 Nisan: Türk Silahlı Kuvvetleri , yeni savunma konseptini açıkladı : İç tehdit , dış tehditin önüne geçti. İrticanın yok edilmesi hayati öneme haizdir.

11 Mayıs: Sultanahmette çok büyük bir katılımı 8 yıllık kesintisiz eğitime karşı miting yapıldı.

14 Mayıs: MGK'da kabul edilen kararlar doğrultusunda, kılık kıyafet kanununa aykırı hareket eden kişilere karşı sarık operasyonu başlatıldı.

25 Mayıs: Türkiye Barolar Birliği Başkanı Eralp Özgen : “İmam Hatip Liseleri militan yetiştiriyor.”

13 Haziran: Batı Çalışma Grubu: ‘İrticacıların yaptığı her şeyi izliyoruz’

15 Haziran: D8'ler toplantısı Başbakan Erbakan'ın başkanlığında yapıldı.

16 Haziran: Kombassan'ın 15 Trilyonuna tedbir konuldu.

18 Haziran: Erbakan, Başbakanlıktan istifa etti

20 Haziran: Demirel, 55. hükümeti kurma görevini ANAP lideri Mesut Yılmaz'a verdi

1 Temmuz: 55. Hükümet, Mesut Yılmaz başbakanlığında ANAP, DSP ve DTP'den oluşan koalisyon tarafından kuruldu.

5 Temmuz: Emniyet Görevlisi Bülent Orakoğlu :’Türkiye’deki mafya İtalya kadar kurumlaşmış ve devlete sinmiş durumda.’

11 Temmuz: Batı Çalışma Grubu Subayların , eş ve çocuklarına istihbarat toplama görevi verdi.

14 Temmuz: Rektörler, ‘irtica’ya savaş açtı

17 Temmuz: Bülent Orakoğlu, Askeri mahkemece tutuklandı

1 Ağustos: yüksek Askeri Şura 76 subay ve astsubayı ihraç etti. / Sivas davasına hükümlü götürülen araca bombalı saldırı yapıldı.

3 Ağustos: BÇG'nin gizli emri 55. hükümet tarafından uygulamaya konuldu. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan muhafazakar insanlar fişleniyor. Bu çerçevede namaz kılanlar, cumaya gidenler, eşi başörtülü olanlar da fişleniyor.

15 Ağustos: 8 yıllık kesintisiz eğitim, Meclis'te oylanmaya başlandı ve ilk madde meclisten geçti.

16 Ağustos: Diyanet'in ezanın merkezi bir camiden ve güzel okunmasına ilişkin genelgesi tartışmalara neden oldu.

17 Ağustos: 8 yıllık kesintisiz eğitim yasası Meclis'ten geçti

20 Ağustos: 8 yıllık kesintisiz eğitim yasasının kabulü ile beraber oluşacak din eğitimindeki aksaklığın TV'den din eğitimi verilerek aşılması Bakanlar Kurulu'na kabul edildi.

25 Ağustos: Eyüp Sultan Camiinde kesintisiz eğitimi protesto amacıyla toplanılan sabah namazlarına başlandı.

12 Eylül: Onbaşı Kadir Sarmusak , BÇG'ye ait gizli belgeleri sızdırdığı gerekçesiyle yargılandığı davada , 'Bülent Orakoğlu, Hanefi Avcı ve kendisini yargılayan askeri savcı dahil 3800 telefonun dinlendiğini aktararak askerler herkesi dinledi . 55. hükümetin kuruluşunu anlatırsam çok kişi zorda kalır ' dedi.

29 Eylül: İşçi Partisi gençlik kolları 'Tarikat okulları ve yurtları kamulaştırılsın ' yürüyüşü düzenledi

7 Ekim: İstanbul Üniversitesinde başörtülü öğrencilerin kayıtları yapılmadı

10 Ekim: Meral Akşener : 'Genelkurmay kanunlara aykırı olarak bir casusluk masası kurmuştur. Genelkurmay 65 milyon insanı fişliyor. Asıl insanları bölen bunlar. Sen inanan- inanmayan , laik – antilaik diye insanları ayıramazsın . Bunların hesabını soracağız'

18 Ekim: Merkezi vaaz uygulamasına Ankara Kocatepe Camiinde başlandı.

20 Ekim: Deniz Baykal : 'Türkiye , Refahyol iktidarından sonra parlamento içinde oluşturulmuş dengelere dayalı bir hükümetle yönetilme durumuna girdi. Bu bir ara rejim dönemi hükümetidir. '

22 Ekim: İslamcı sermaye diye anılan Büyük Anadolu Holding'e DGM'de dava açıldı / Kayseri'de Hunat Camii imamı, orduya beddua ettiği iddiasıyla tutuklandı

29 Ekim: Hükümet, 9 valinin merkeze alındığı, 15 valinin de yerlerinin değiştirildiği kararname hazırladı. Kararnamede, Genelkurmayın isteklerinin göz önünde bulundurulduğu bildirildi.

30 Ekim: 18 ilin emniyet müdürü değiştirildi.

19 Kasım: RP'nin kapatılma davasına başlandı. Erbakan ilk gün 4,5 saat kendini savundu

5 Aralık: Başbakan Yılmaz , enflasyonla mücadelede başarı sağlanamazsa rejimin korunmasının tehlikeye gireceğini söyledi./ Önümüzdeki MGK'da 'Türkçe ibadet ' konusu ele alınacak

8 Aralık: Recep Tayip Erdoğan hakkında Siirt konuşmasıyla ilgili tahkikat açıldı/ Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, YAŞ kararlarının keyfi olduğunu ifade etti

24 Aralık: MGK'da askerler, sosyal ve ekonomik yatırımların hızlanmasını ve İslami sermayenin yakın takibe alınmasını istediler./ Çukurova Üniversitesi Tıp fakültesinden 16 başörtülü hemşire ihraç edildi.

25 Aralık: MGK'nın İslamcı sermayeyi önleme kararı üzerine hükümet harekete geçti

27 Aralık: Meral Akşener : ‘ 28 Şubat’la demokrasi arızalanmıştır. BÇG yasadışı kurumdur.’⁶⁴

1.4. 28 ŞUBAT SÜRECİNİN SONUÇLARI

“Yaklaşık bir asırdır Türkiye'nin resmi siyasi söyleminin değişmez temalarından biri olan ve 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte politik getirisi iyice artan ‘gericiliğin ve laiklik karşıtı akımların yükseldiği’ yolundaki şikayetlerin fiili sonucu hep demokrasinin daraltılması veya askıya alınması olmuştur.”⁶⁵ 28 Şubat MGK bildirisi ile de Türk siyasetinde yeni bir dönem açılmıştır.⁶⁶ Ve bu yeni dönemde siyasi alan daralmış, sistem içindeki özerk askeri alan genişlemiş ve rejimin militer rengi koyulaşmıştır. ⁶⁷ Yönetim fiilen tümüyle askerlerin denetimine geçmiştir.”⁶⁸ Fakat bir şey daha var ki 28 Şubatın süreklilik-kalıcılık-meşruiyet üzerine oturan yapısal yönü onu daha önceki askeri müdahalelerden farklı kılmıştır..⁶⁹

“MGK bildirisinin yarattığı başka bir önemli etki, yasadışı bir cinayet ve menfaat çetesinin Devleti ele geçirmekte olduğu yolundaki kuşku ve soruşturmaları unutturması olmuştur. Çünkü, 28 Şubat’tan sonra Türkiye’nin gündeminde baş sıraya

⁶⁴ Yıldız , *age* , s. 29-50

⁶⁵ Erdoğan, *age*, s. 28

⁶⁶ Erdoğan, *age*, s. 27

⁶⁷ Bayramoğlu , *age*, s. 13

⁶⁸ Erdoğan, *age*, s. 28

⁶⁹ Bayramoğlu, *age*, s. 14

başka bir konu, ‘laikliğe yönelik tehditler’ konusu oturmuştur.”⁷⁰ 28 Şubat MGK bildirisi öncesinde ülkenin en önemli gündem maddelerinden biri de Susurluk kazası ile ortaya çıkmış olan devlet mafya ilişkisiydi. Temiz toplum oluşturma uğrunda ‘sürekli aydınlık için bir dakika karanlık’ gibi ülke çapında eylemler düzenleniyordu. Fakat 28 Şubat bildirisi sonrasında bu ilişki gündemden düştüğü gibi bildiride bu konuyla alakalı bir imada bile bulunulmamıştır.⁷¹

“28 Şubat süreci, MGK’nın bir tavsiye kurulu olmaktan çıkıp tam anlamıyla bir karar organı haline gelmesi, diğer kurumların ise bu kararları uygulamak zorunda olan icracı kurumlar düzeyine indirgenmesi, dahası bu dönemde iç ve dış politikadaki konsept değişikliklerinden eğitim, kültür ve iktisat alanlarını dizayn etmeye yönelik kararlarına ve bu gelişmelerin hukuksal altyapısını oluşturma çabalarına kadar toplumsal hayatın her alanına MGK’nın müdahil olması itibarıyla klasik darbelerden daha etkili ve daha belirleyici olmuştur.”⁷² “28 Şubat, Türkiye’de tarihin akışını köklü bir şekilde değiştiren bir dönemecin aşılması olarak kabul edilmelidir. Bu kararların uygulanması ile Türkiye’nin siyasi ve toplumsal zeminlerinde sonuçları uzun dönemde daha iyi ölçülecek kalıcı yeni süreçler başlamıştır. Örneğin sekiz yıllık temel eğitim yasasının çıkartılmış olması bu kalıcı yönelişler arasında gösterilebilir.”⁷³

28 Şubat MGK bildirisinin kabulüyle birlikte seçimle işbaşına gelmiş belediye başkanlarından bazıları, mürteci oldukları gerekçesiyle görevden alındı. 80 vali, 98 merkez valisi, 846 kaymakam, 288 üst düzey bürokrat hakkında aynı gerekçeyle inceleme başlatıldı.”⁷⁴ Siyasal iktidar aynı 1997 yılı içerisinde el değiştirdi ve 1 Temmuz’da Mesut Yılmaz Başbakanlığında 55. hükümet olan Anadol-D hükümeti ANAP, DSP ve DTP koalisyonuyla kuruldu.⁷⁵

⁷⁰ Erdoğan, *age*, s. 28

⁷¹ Erdoğan, *age*, s. 25-26

⁷² Yıldız, *age*, s. 9

⁷³ Akpınar, *age*, s. 13-14

⁷⁴ Bayramoğlu, *age*, s. 274

⁷⁵ Yıldız, *age*, s. 40

Nevzat Bölügiray, 28 Şubat sonrası irtica tehlikesinin azalmaması ve irticayı besleyen sosyal ekonomik sorunların çözülmemesi nedeniyle bu sürecin daha uzun yıllar devam edebileceğini belirtmektedir.⁷⁶ Bu değerlendirme, askeri müdahalelerin gerçek çözümler ortaya koyamadığının bir işareti olarak da görülebilir.

Mehmet Altan, 28 Şubatı postmodern darbesini, demokrasi tarihimizin kara bir lekesi olarak yorumluyor.⁷⁷ 28 Şubat'ın ortaya çıkardığı bir başka sonucu da Demokrasinin öneminin kavranması açısından ortaya çıkan durumdur. 28 Şubat'la birlikte Demokrasinin önemi daha iyi kavranmıştır.⁷⁸

⁷⁶ Bölügiray, *28 Şubat Süreci 1*, s. 255

⁷⁷ Altan, *age*, s. 145

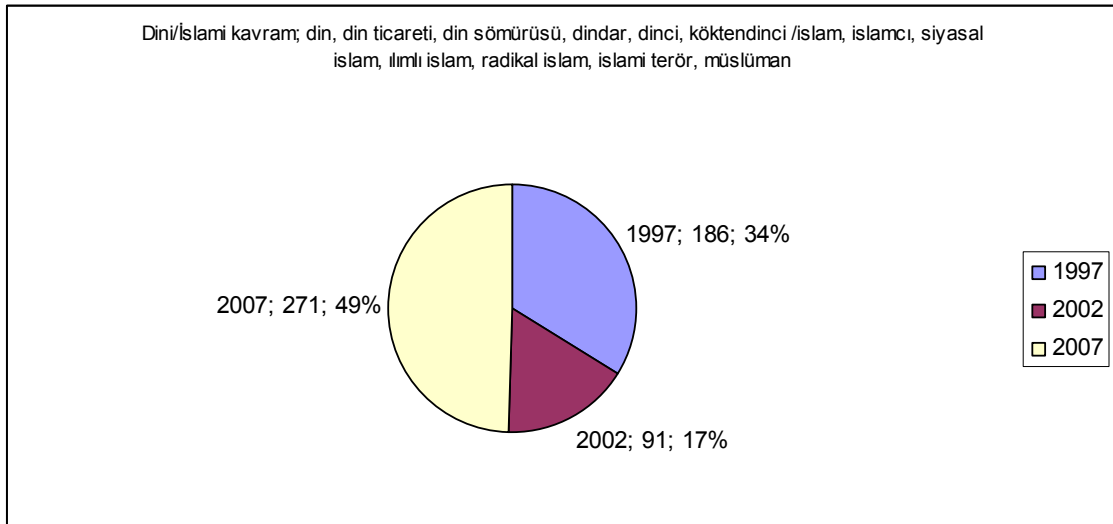
⁷⁸ Akpınar, *age*, s. 14

2. BÖLÜM

28 ŞUBAT SÜRECİNDE HÜRRİYET VE YENİ ŞAFAK GAZETESİNDE DİN EKSENİNDE YER ALAN KÖŞE YAZILARI

28 Şubat süreci içerisinde Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin dini ele alış tarzını inceleyeceğimiz bu çalışmamızda ilerleyen sayfalarda detaylı analizleri bulmamız mümkün olacaktır. Burada ise dini/ İslami kavramların Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde 1997, 2002 ve 2007 yıllarında ne oranda kullanıldığı ölçülmeye çalışılacaktır. Çıkan sonuçlarsa aşağıdaki grafiklerle ifade edilmiştir. Burada şunu da ifade etmekte fayda vardır. Dini/islami kavram dendiğinde grafiklerde de ifade edildiği gibi dini kavram olarak; din, dindar, dinci, köktendinci, din istismarı/sömürüsü, din tüccarı/taciri kavramı değerlendirmeye tabi tutulmuştur. İslami kavram olaraksa; islam, islamcı, siyasal islam, ılımlı islam, radikal islam, islami terör, Müslüman kavramları değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Grafik1. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Gazetede Ki Yazılarında Kullandığı Dini/İslami Kavramların Yıllara Göre Yüzdelerle Dağılımı

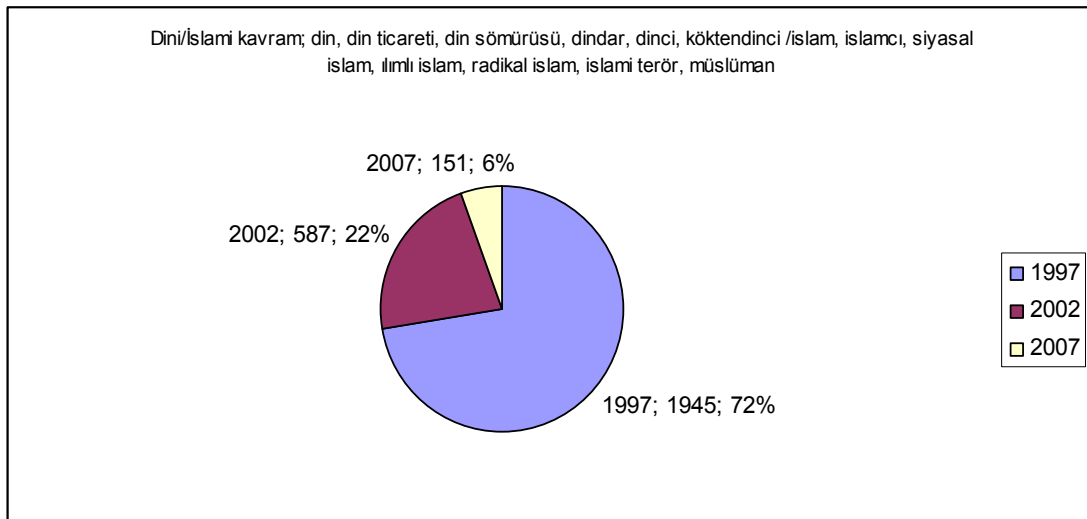

28 Şubat sürecine ismini veren 28 Şubat MGK'sının gerçekleşmiş olduğu yıl olan 1997 yılı çok yoğun din çerçevesinde tartışmaların olduğu bir yıldır. Bir yöne 28 Şubat postmodern darbesinin aktörleri bu müdahaleyle, 'dinin siyaset üzerindeki etkisini kırabilmeyi ve siyaseti de dini tartışmalardan ayırmayı' amaçlamıştır. Fakat yukarıdaki grafikten de anlayacağımız üzere 28 Şubat müdahalesi, dini, ülkenin

gündeminden düşürememiştir. Hürriyet yazarlarının yazılarını incelediğimizde din çerçevesindeki tehdit algılarının 2007 yılına geldiğimizde de devam ettiğini görüyoruz. Fakat şu var ki 1997 yılında genel olarak şeriat- irtica tehdidi altında yükselen dini tehdit algısı, 2007 yılında daha çok türban ve ılımlı İslam çerçevesinde bir dini tehdit algısına dönüşmüştür.

Bu grafikten okuyabileceğimiz bir başka sonuçta şudur ki Oktay Ekşi ve Hürriyet gazetesi, Laik rejime karşı dini tehdit meselesini, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin gerçekleştiği 2007 yılında da en az 1997 yılındaki kadar önemsemiştir. 2002 yılı ise siyaseten daha sakindi. Sadece 3 Kasım genel seçimleri vardı. Siyaseten daha sakin geçen bu yılda dinin de daha az gündemde yer alması da din konusu ile siyaset konusunun ne kadar paralellik gösterdiğini göstermektedir. Burada çıkarılabilecek bir başka sonuç olarak da şu ifade edilebilir: Yoğun siyasi krizlerin yaşandığı 1997 ve 2007 yıllarında dini konusu daha yoğun olarak gündemde yer teşkil etmiştir. Yani 28 Şubat sürecinde yaşanan siyasi krizlerde din konusu bir artış göstermiştir. Bu da 28 Şubat sürecinin karakteristik bir özelliği olarak kabul edilebilir.

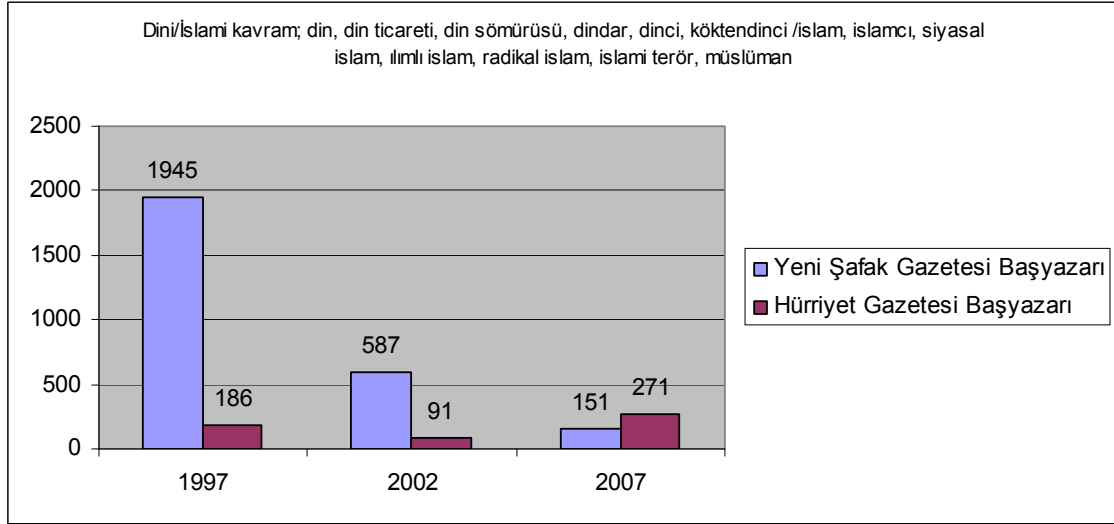
Grafik2. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Gazetede Yazılarında Kullandığı Dini/İslami Kavramların Yıllara Göre Yüzdelerle Dağılımı

Yeni Şafak gazetesinin 28 Şubat süreci içerisinde din konusunu ele alış tarzını inceleyeceğimizde başta şunu da belirtmeliyiz: Yeni Şafak gazetesinde 1997 ve 2002 yıllarında Ahmet Taşgetiren başyazar iken 2007 yılına geldiğimizde Fehmi Kuru başyazarlık görevini üstlenmiştir. Bu manada yukarıdaki grafiği değerlendirirken 2007 yılında din konusunun az yer almış olmasında bunun etkisi de yadsınamaz. Fakat bu başyazar değişimi bir açıdan da Yeni Şafak gazetesinin 1997 sonrası politikasıyla da paralellik göstermektedir.

Yukarıdaki paragrafta bahsettiğimiz değişime rağmen grafik bize, 1997 yılında, diğer 2002 ve 2007 yıllarına oranla dinin ne denli gündemi meşgul ettiğini göstermektedir. Ahmet Taşgetiren, dini çok yoğun bir şekilde hep gündemine taşımıştır. Genel olarak da dine ve dindar insanlara yapılan baskı ve bu baskı sonucu oluşan mağduriyetleri dile getirmiştir.

Grafik3. Hürriyet ve Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Gazetede Ki Yazılarında Kullandığı Dini/İslami Kavramların Yıllara Göre Dağılımı

Yukarıdaki grafik, aslında her iki gazetenin, dini gündeme alışına da az çok ayna tutacaktır. Örneğin diğer Yeni Şafak yazarları da normal siyasi gündemin dışında ‘İslam ve modernizm’, ‘İslam ve sekülerizm’, ‘İslam dünyasından çeşitli konuları’ vs gündemine yoğun bir şekilde taşımışlardır. Tabi bu oranda büyük bir farkın ortaya çıkmasında bir diğer etmen de her iki gazete başyazarlarının üslubu ile

de ilgilidir. Örneğin Ahmet Taşgetiren, daha uzun yazılar yazar ve konuyu ele alırken dinle ilgili ifadelerle daha sık yer verir. Oktay Ekşi ise daha kısa yazılar kaleme almaktadır. Haliyle bu da kullandığı kelimelere de yansımaktadır. Fakat şunu da görmekteyiz ki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapıldığı yıl olan 2007’de Oktay Ekşi, din konusunu Yeni Şafak gazetesi başyazarı Fehmi Kuru’ya oranla daha fazla gündemine almıştır.

Şimdi, 28 Şubat süreci içerisinde din eksenini etrafındaki tartışmaların içerisinde en fazla yer kaplamış olan Laiklik, din eğitimi, başörtüsü/türban ile siyasal İslam ve rejim tartışmalarını detaylı olarak ele alacağız. Daha arka planda ele alınan bazı konulara da alt başlıklarda temas edeceğiz.

2.1. LAİKLİK

“Laik deyiimi, Yunanca’da halktan olan laikos ve Latince laicus sözcüklerinin kökünü oluşturan, Yunanca’da ‘din adamı olmayan halk’ anlamına gelen ‘laos’ sözcüğünden türetilmiştir. ‘Laik’ deyiimi, Türkçe’ye Fransızca’dan, ‘laic’ ya da ‘laïque’ sıfatından alınmıştır.”⁷⁹ Neji Baccouche’nin “eksik, karmaşık, bulanık ve belirsiz, aynı zamanda değişken bir içeriğe sahip kavram”⁸⁰ olarak tanımladığı ‘laiklik’ hakkında farklı tanımlamalar olduğu gibi laiklik, değişik toplumlarda da farklı uygulama alanları bulmuştur.⁸¹ Şerif Mardin’in, “19. yüzyıl Fransız anayasal pratiğinden ortaya çıkan ve devletin, herhangi bir dini mezhep ve sınıfa dayanmamasının gereğine işaret eden bir kavram”⁸² olarak tanımladığı laiklik hakkında en genel manada “din ile devlet işlerinin birbirinden ayrılması”⁸³ şeklinde bir tanımlama yapmak mümkündür. Mehmet Ali Kılıçbay’ın laikliğe, ‘din ile devlet işlerinin ayrılmasının yanında’ asıl olanın, dinin sivil toplum alanında yer alması ve

⁷⁹ Yılmaz, Aliefendioğlu, derleyen; İbrahim Ö. Kaboğlu, *Laiklik ve Demokrasi*, İmge kitabevi, Ankara, 2001, s. 73

⁸⁰ Neji, Baccouche, derleyen; İbrahim Ö. Kaboğlu, *Laiklik ve Demokrasi*, İmge kitabevi, Ankara, 2001, s. 142

⁸¹ Aliefendioğlu, *age*, s. 73

⁸² Şerif Mardin, *Türkiye’de Din ve Siyaset*, İletişim yay., İstanbul, 1999, s. 38

⁸³ Ali, Bulaç, *Çağdaş Kavramlar ve Düzenler*, İz yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 193

kamusal alana müdahale etmemesi ve tersi⁸⁴ olarak tanımlama getirmektedir. Mehmet Ali Kılıçbay'ın laiklikle ilgili vurguladığı bir başka nokta ise şudur: “Laiklik, dinsizlik değildir, tersine herkesin dinini ve inancını tamamen özgürce yaşaması demektir.”⁸⁵ Laikliğin tanımıyla ilgili olarak ön plana çıkan bir başka husus da şudur ki; “Laiklik, devletin din karşısında özerk ve tarafsız tutumunu ifade eder.”⁸⁶ Yani “Laiklik, devletin bütün dinlere eşit uzaklıkta durması, hiçbirini diğerlerine nazaran kayırmaması, bastırmaması ilkesine dayanır.”⁸⁷

Laikliğin, uygulanması ve tarihi gelişimi konusunda Batı ile Türkiye arasında ciddi farklılıklar bulunmaktadır. “Batıda laiklik, devlet ve toplum arasındaki bir diyalog sonucunda yerleşmişken ve devletin din etrafındaki kuşatmasını kaldırmasını gerektirirken, Türkiye Cumhuriyeti’nde, dinci kitlelerin memurlaştırılmasına dayanan dolambaçlı bir yolla, dinin, devlet tarafından denetimi olarak düşünülmüştür.”⁸⁸ Uygulama noktasında ise “Batı’da laiklik, ülkelere göre değişiklik göstermekle beraber devletin hiçbir dini temsil etmemesi, din ve devlet ayrımını kesinlikle uygulaması, devletin tüm inananlar karşısında yansız ve eşit uzaklıkta kalması, herhangi din ya da mezhebe mali yardım yapmaması, örgütlenmelerine karışmaması biçiminde olmuştur.”⁸⁹ “Türkiye’deki laiklik uygulaması ise klasik Batı modelinden ayrı ve kendisine özgü bir gelişim göstermiştir. Türkiye’de Batı’dan farklı olarak dinin özerk ve bağımsız örgütlenmesine izin verilmemiştir. Türkiye uygulamasında din ve devlet ayrımı benimsenmekle beraber din işlerinin yürütülmesi devletin denetimi altında tutulmuş, din işleriyle uğraşan Diyanet İşleri Başkanlığına Devlet örgütü içinde yer verilmiştir. Amaç, dinin, devletin yenileşme ve çağdaşlaşma akımlarının önüne çıkmasının engellenmesiydi.”⁹⁰ Murat Belge de “laikliğin, Türkiye’de uygulandığı biçimiyle, İslamcı kesim üzerinde bir baskı kurmanın ilkesi”⁹¹ olarak uygulama alanı bulduğunu belirtmektedir. Andrew Davison da

⁸⁴ Mehmet Ali, Kılıçbay, *Dinin Fiziği Demokrasinin Kimyası*, İmge kitabevi, Ankara, 1999, s. 19

⁸⁵ Kılıçbay, *age*, s. 33

⁸⁶ Baccouche, *age*, s. 143

⁸⁷ Kılıçbay, *age*, s. 20

⁸⁸ Semih, Vaner, derleyen; İbrahim Ö. Kaboğlu, *Laiklik ve Demokrasi*, İmge kitabevi, Ankara, 2001, s. 186

⁸⁹ Aliefendioğlu, *age*, s. 81

⁹⁰ Aliefendioğlu, *age*, s. 123-124

⁹¹ Murat Belge, “Sosyalizm ve Din, *Türkiye, Sosyalizm ve Gelecek*”, Birikim yay., 1989, s. 203

Andrew Davison da aynı düşünceyi “İslam, Türkiye’de hiçbir zaman tam olarak özelleşmemiştir”⁹² sözleriyle ifade etmekte ve devletin dine olan müdahalesine dikkat çekmektedir.

Yukarıda görüldüğü üzere Türkiye’de din devlet ilişkileri Batı’dan daha farklı bir gelişim göstermiş ve bu çerçevede ‘laiklik’ konusunda ülkenin farklı kesimleri arasında oldukça şiddetli tartışmalar yaşanmıştır. Bu konuda oldukça farklı yaklaşımlar sergilenmiştir. 28 Şubat sürecinde de laiklik konusu tartışmaların merkezinde yer almış, konu üzerinde farklı düşünceler farklı tonlarda seslendirilmiş ve farklı uygulamalara gidilmiştir. Şimdi de bu farklılıklar tespit edilmeye çalışılacak ve bu konuda ilk olarak Hürriyet gazetesi yazarlarının meseleye yaklaşımı irdelenecektir.

2.1.1. Genel Olarak Hürriyet ve Yeni Şafak Gazetelerinin Laiklik Konusuna Yaklaşımı

Bu başlık adı altında Hürriyet ve Yeni Şafak gazetesi yazarlarının Laiklik konusunu ne çerçevede ve nasıl bir yaklaşım içerisinde ele aldıkları ayrı ayrı ele alınacaktır. Ve ilk olarak Hürriyet gazetesi incelenecektir.

2.1.1.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

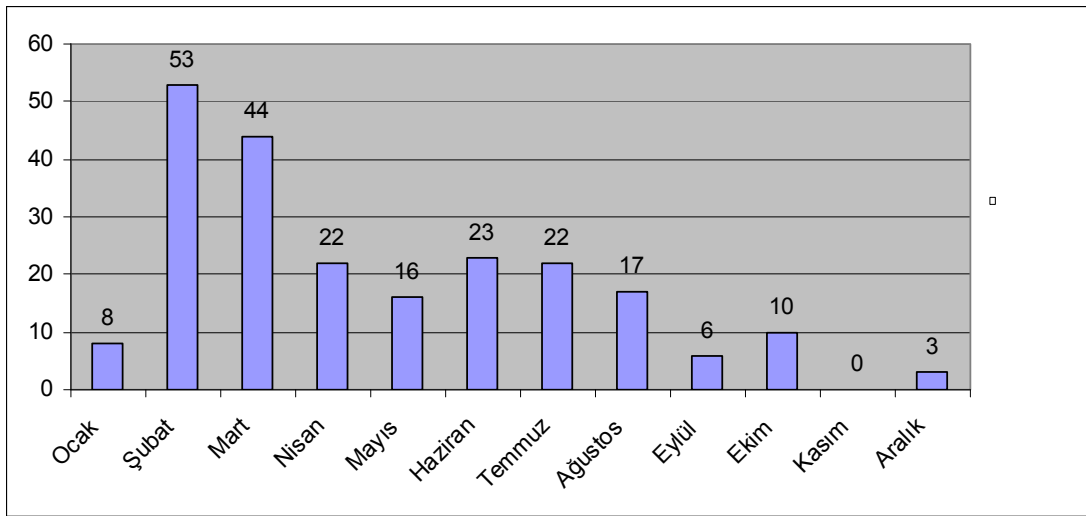
Laiklik konusunda Hürriyet Gazetesi köşe yazarları arasında ortaya çıkan en belirgin yorum Laikliğin din- devlet işlerinin ayrı tutulması yanında bireylerin de laik olabilmesi ve Laikliğin aynı zamanda bir yaşam tarzı olarak yorumlanmasıdır. Hürriyet gazetesi köşe yazarlarının altını çizdiği diğer temel mesele ise karşı oldukları ‘şeriatin’ , din ve devlet işlerini birleştirme gayreti olduğudur. ‘Şeriate’ karşı olmaları, İslam ve Kuran düşmanlığı şeklinde algılanmamalı düşüncesini dile getirmektedirler. Hürriyet Gazetesi köşe yazarlarının Laiklikle ilgili sahip olduğu yorumların, 28 Şubat aktörleri ile paralellik arz ettiğini söyleyebiliriz. Laik rejimin

⁹² Andrew, Davison, çev. Tuncay Birkan, *Türkiye’de Sekülerizm ve Modernlik*, İletişim yay., İstanbul, 2002, s. 254

“irticacı, şeriatçı” tehdit altında olduğunu ön plana çıkaran pek çok köşe yazısı görmemiz mümkün olacaktır. Nitekim bu bakış açısının da 28 Şubat 1997 MGK’da⁹³ ifade edilen “Laiklik’e karşı irticacı, dinci tehdit varlığı” düşüncesinin meşruiyetini sağladığını söyleyebiliriz. 28 Şubat süreci içerisinde Laik- şeriatçı/ dinci/ İslamcı/ irticacı kamplaşmasının da ortaya çıktığını, Hürriyet Gazetesi köşe yazarlarının da böyle bir kamplaşmayı ifade eden bu kavramları yazılarında kullandığını görmekteyiz.

28 Şubat MGK’sının gerçekleşmiş olduğu yıl olan 1997’de Hürriyet Gazetesi başyazarı Oktay Ekşi’nin “Laik/Laiklik” konu ve kavramını yazılarında nasıl kullandığına dair bazı istatistikleri vereceğiz.

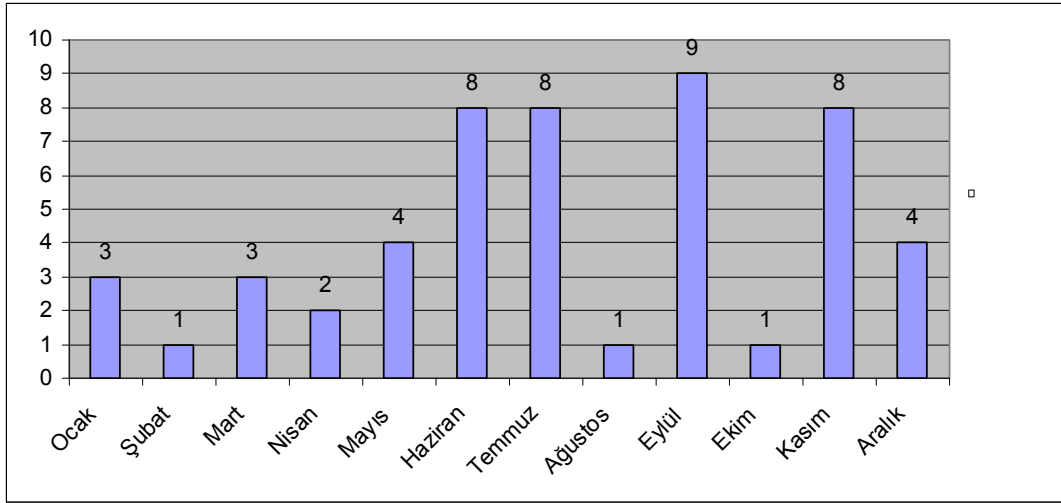
Grafik4. 1997 Yılında Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi’nin Gazetede Yazılarında Laiklik Kavramını Kaç Kez Kullandığına Dair Dağılım

28 Şubat sürecine ismini veren 28 Şubat MGK’sı bu yıl içerisinde Şubat ayında gerçekleşmiştir. ‘Tehlike altında olan bir laiklik’ bu ay içerisinde de çok yoğun bir şekilde ele alınmıştır. Oktay Ekşi’nin yukarıdaki grafiği de laiklik konusunun Şubat’ta ne kadar çok tartışıldığını göstermektedir.

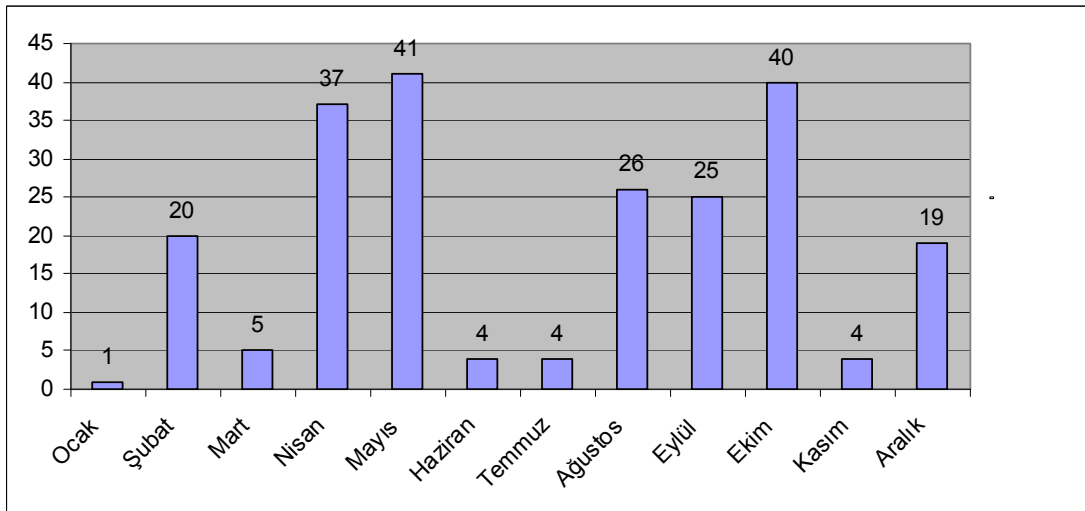
⁹³ Bkz; *Sabah Gazetesi*, 19 Mart 1997’den nakil Abdullah Yıldız, *28 Şubat Belgeler*, Pınar Yayınları, İstanbul, 2000, s. 95

Grafik5. 2002 Yılında Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin Gazetede Yazılarında Laiklik Kavramını Kaç Kez Kullandığına Dair Dağılım

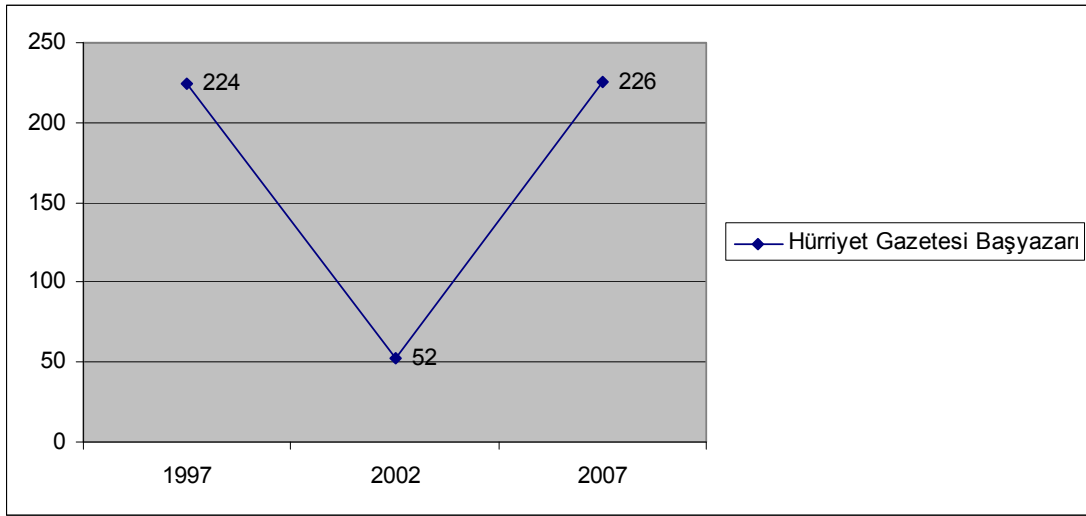
2002 yılı 1997 ve 2007 yılına göre daha sakin bir yıldır. Laiklik konusu da bu nispette daha az gündeme gelmiştir. Örneğin Temmuz ayında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin gördüğü Refah Partisinin kapatılması meselesi ile ilgili olarak Laiklik konusu Oktay Ekşi tarafından ele alınmıştır. Eylül ayı içerisinde ise laiklik çok az bir artış göstermiştir. Bunun nedeni de 3 Kasım 2002'de yapılacak olan seçimdir. Oktay Ekşi, 30 Eylül tarihinde Erdoğan ve Laiklik isimli bir yazı kaleme almıştır. Bu istatistikler de genel olarak bu yazıya aittir.

Grafik 6. 2007 Yılında Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin Gazetede Yazılarında Laiklik Kavramını Aylara Göre Kaç Kez Kullandığına Dair Dağılımı

2007 yılı Nisan ayında Cumhurbaşkanlığı seçim süreci başladı. Mayıs ayında ise ilk tur Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı. Nisan- Mayıs döneminde artan laiklik tartışmaları bu çerçevede olmuştur. Ağustos- Eylül-Ekim sürecindeki laiklik tartışmaları ise Ağustos'ta, genel seçimler sonrası gözlerin Cumhurbaşkanlığı seçimlerine çevrilmesi neticesinde bu konuyla alakalı olarak ele alınmıştır. Eylülde geneli itibariyle Temmuz seçimleri ve Ağustos'taki Cumhurbaşkanlığı seçimi sonrası tartışılan yeni anayasa maddeleri çerçevesinde ele alınmıştır. Yani siyasi iktidar mücadelesiyle paralel olarak Laiklik konusu seçim süreçlerinde daha fazla gündemi meşgul etmiştir. Ekim'de yer alan laiklik konusu da daha öncelerde çokça tartışılan 'bireyler laik olur mu' meselesiyle alakalı olarak ele alınmıştır.

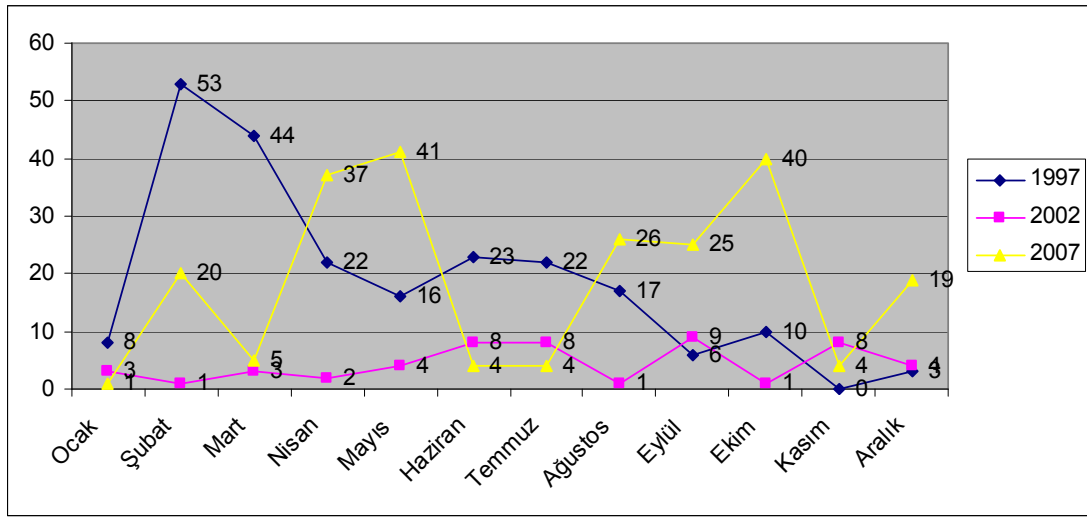
Grafik 7.Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kaç Kez Laiklik Kavramını Kullandığına Dair Dağılım

Laiklik konusunun 1997, 2002 ve 2007 yıllarında ne oranda gündemde kaldığını belirlemek açısından yukarıdaki grafikler bize bilgi verecektir. 1997 ve 2007 yıllarında Laiklik konusunun aşağı yukarı aynı yoğunlukta gündemde olduğunu görüyoruz. Bu iki yılın ortak özelliği, siyasi olarak çok önemli kırılma noktalarını içerisinde barındırmasıdır. 1997 yılında 28 Şubat müdahalesi gerçekleşmiş ve bu müdahalenin etkisiyle siyasal iktidar değişimi yaşanmıştır. 2007 yılında ise, 1997'deki müdahaleye maruz kalan siyasilerin de içinde bulunduğu yönetimle ülke Cumhurbaşkanlığı seçimlerine girmiştir. Buradan hareketle çok önemli siyasi

kırılmaların yaşandığı önemli yıllarda laiklik konusunun daha çok gündemde kaldığını söyleyebiliriz. 2002 yılındaysa genel seçimler yaşanmıştır. Fakat görece, siyasi olarak daha sakin bir yıl olarak tanımlayabiliriz.

Grafik 8. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kavram Olarak Kullandığı Laiklik'in Aylara Göre Değişimi

Yukarıdaki grafikte, 1997, 2002 ve 2007 yıllarında ay ay laiklik konusunun ne kadar gündemde yer işgal ettiğini öğrenmemiz mümkün olacaktır. Ve bu grafikte de görüyoruz ki bu yıllar içerisinde laiklik konusu, en fazla 28 Şubat müdahalesinin gerçekleştiği 1997 şubatında gündeme gelmiştir.

1997 yılında Oktay Ekşi, devletlerin laik olmasının yanında bireylerin de laik olabileceğini belirtmiş ve laikliğin aynı zamanda bir yaşam felsefesi olduğunu söylemiştir. Laikliği aklın rehber olarak alındığı pozitivist düşünceyle de eş işlevli olarak da kullanmıştır. Oktay Ekşi, Türkiye’de batıdaki gibi bir laiklik uygulamasının da olamayacağını söylemiştir. Neden olaraksa Batıda, Hristiyan kiliselerinin siyasi iktidar olma gayretinin olmadığını belirtmiş ve bu durumun İslam ülkelerinde daha farklı olduğunu belirtmiş. İslam ülkelerinde devletin dini kurallara dayandırılması isteğinin olduğunu hem de bunun din adamları tarafından istendiğini belirtmiştir. Avrupadaki Hristiyan demokratlarla Türkiyedeki muhafazakar demokratların da bu noktada ayrıştıklarını söylemektedir. Oktay Ekşi, bireysel

anlamda insanların dinini yaşamasına karşı da olmadığını belirtmiştir. Fakat dinin devlet kurallarına müdahale etmeye başladığı andan itibaren bunun karşısında olacağını da sözlerine ilave etmiştir. Bu noktada bireysel anlamda bir din ve vicdan hürriyetine karşı olmadığını da söylemiştir. Şeriate karşı olan insanların da özünde Kurana veya İslam'a karşı bir tutum içinde olmadığını, karşı olunan şeriaten kastın din kurallarına göre yönetilen bir şeriat devleti olduğunu belirtmiştir.

Oktay Ekşi'nin bu düşüncelerini aktardığı satırlara da bir göz atmakta fayda vardır: “Laiklik, bir yaşam felsefesini benimsemektir. Yani siz, şeriat düzenini benimserseniz düpedüz şeriatçı olursunuz, eğer laikliği benimseyen kişiyse elbette laiksinizdir. Nitekim demokrasi de aslında bir siyasal rejimdir. Ama demokratik sistemi benimseyen bireyler ‘demokrattır’ . O nedenle neden bireyler laik olamaz.”⁹⁴ diyerek devletin yanında bireylerin de laik olabileceğini savunmuştur.

“ Laiklik, yani pozitivist düşünce insana çok çok , ‘rehberin aklın olsun ne ile ilgileniyorsan onu benimsemeden önce irdele’ der.”⁹⁵ diyerek Laikliği pozitivist düşünceyle eş anlamlı olarak da tarif etmiştir.

Oktay Ekşi, Türkiye’de Batı’daki gibi bir laiklik uygulanamayacağını da şu şekilde ifade ediyor: ”Amerika’da, İsviçre’de, Almanya’da ve öteki Hristiyan ülkelerinde kiliseler, siyasi iktidar olmaya çalışmıyorlar. Oysa İslam ülkelerinde, devletin din kurallarına dayandırılması isteniyor. Bunu üstelik din adamları talep ediyor. O nedenle söyler misiniz, Türkiye, Batı’daki gibi laik olunca bizim camilerin iktidar olmayı istemesini nasıl önleyeceksiniz? Demek ki önce din ile siyasetin birbirinden ayrı ve uzak durması şart. Onu gerçekleştirmedikçe iki de bir ‘Batı’daki gibi... diye laf etmenin bir anlamı yok.”⁹⁶ Burada şunu ifade etmeyi gerekli görüyorum. Oktay Ekşi'nin ‘camilerin iktidar olmayı istemesi’ düşüncesinin Türkiye ve İslam gerçekleriyle örtüşmediği düşüncesindeyim. Batıda kilisenin, tarihinden de gelen bir otoritesinin var olduğunu, krallara taç giydirip çıkardığını biliyoruz fakat

⁹⁴ Oktay Ekşi , “Cehalet mi İkiyüzlülük mü?” , *Hürriyet Gazetesi* , 23 Şubat 1997

⁹⁵ Ekşi , “Cehalet mi İkiyüzlülük mü?” , *Hürriyet Gazetesi* , 23 Şubat 1997

⁹⁶ Ekşi , “Önce Dini Siyasetten Ayrılalım” , *Hürriyet Gazetesi* , 14 Mart 1997

İslam'daki camilerin böyle bir fonksiyonunun olduğunu söylememiz mümkün değildir. Bir memurun (imam) yalnızca namaz kıldırmakla görevli olduğu, namaz kılan insanların da namaz sonrası İmamla bile görüşmeden camiye terk ettiği, hiçbir otoritesi olmayan bir caminin böyle bir talepte bulunması tespiti pek yerinde bir tespit gibi durmuyor.

Oktay Ekşi, laiklik anlayışını ifade ederken bireysel yaşamda dinin yaşanmasına karşı olmadığını da belirtmektedir: “Dinini istediğin gibi yaşa... Bireysel olarak ister inan, ister inanma. Ama kendi inancını devletin düzeni haline getirmeye kalkma... Din ve vicdan özgürlüğüne karşı olan yoktur. Din ve vicdan özgürlüğü kisvesi altında şeriat devletini getirmeye karşı çıkmaktadır.”⁹⁷

Oktay Ekşi, din kurallarının devlete egemen olmasına karşı çıkmaktadır. Fakat bunun İslam düşmanlığı olarak algılanmaması gerektiğini de belirtmektedir: “Bir defa ‘şeriate ’ karşı yürüyen kadınlar, Kuran’a veya İslam’a karşı yürümüş değiller. Eğer niyetleri öyle olsa Kurana veya İslam’a karşı yürüdüklerini söylerlerdi. Onların, şeriat devleti kurmak isteyenleri protesto etmek için yollara düştükleri belli.”⁹⁸

2002 yılına geldiğimizde ise Oktay Ekşi'nin Laiklik konusunu ele almasında gözle görülür bir düşme yaşandığını görüyoruz. Bu dönemde ele alınan Laiklik yazılarında da daha çok yine 28 Şubat'ın yaşandığı dönemdeki tehlikelere göndermede bulunarak konunun ele alındığını görüyoruz: ”Tarafsız olan herkes kabul eder ki Turgut Özal 163'üncü maddenin kalkmasını, din ve vicdan özgürlüğü sınırlarını genişletmek için değil, laik cumhuriyeti yıkmayı amaçlayan kadroları rahatlatmak için istedi. Nitekim Türkiye bunun bedelini 28 Şubat'a gitmek zorunda kalarak ödedi.”⁹⁹ 2002 yılı içerisinde ele alınan Laiklik konulu yazılarda Laikliğin çerçevesi yine tartışma konusu olmuştur ki Oktay Ekşi, Laikliği yalnızca ‘din ve vicdan özgürlüğü’ olarak ele alan görüşlere karşı çıkıyor: “Erdoğan birdenbire ‘Biz

⁹⁷ Ekşi , “Def Olup Gidecekler...” , *Hürriyet Gazetesi* , 13 Haziran 1997

⁹⁸ Ekşi , “Yeter , Bari Sus!” , *Hürriyet Gazetesi* , 21 Şubat 1997

⁹⁹ Ekşi , “İstenen Bu muydu?” , *Hürriyet Gazetesi* , 23 Mart 2002

1982 Anayasası'ndaki tanımlamayı benimsiyoruz' deyince hem o nedenle hayret ettik, hem de 'Anayasa'nın 24'üncü maddenin getirdiği ('Devletin temel düzenini kısmen de olsa din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla, her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz' şeklindeki) düzenleme dışında hangi tanımlamadan söz ediyorsunuz?' diye sorduk. Meğer ikinci maddenin gerekçesini kastediyormuş. Söz konusu gerekçeyi bulduk. Şöyle diyor: '(....) Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir.' Bu gerekçeyi okuyunca Sayın Erdoğan'ın maksadı daha iyi anlaşılıyor. Erdoğan: 'Biz laikliği sadece bir dine bağlı insanların din ve vicdan özgürlüğü olarak anlarız. Dini inancı hiç olmayanlar kapsam dışıdır (çünkü bu tanımlama dinsizliği kategorik olarak reddediyor)' demek istiyor. Keza 'laikliğin öteki boyutunu yani din ve devlet işlerinin ayrılmasını, kamusal alanda dine dayalı kuralların geçerli olamayacağını ve yasa koyucunun dini esaslara dayalı yasa geçiremeyeceğini' görmezden geliyor. Çünkü söz konusu tanımlama bu açıdan eksik.¹⁰⁰

2007 yılına baktığımızda Oktay Ekşi'nin Laiklik konusundaki düşünce ve tereddütlerinde 1997 yılına oranla pek de bir değişme olmadığını görüyoruz. 2007 yılında Laiklik çerçevesinde kaleme aldığı yazılarında bir yükselme var. Ve bu yazılarının da çok büyük çoğunluğunun 'Laik rejimin tehlikede olduğu' temelinde ele alındığını görmemiz mümkün: "Önce 14 Nisan'da Ankara'da, son pazar günü de İstanbul'un Çağlayan Meydanı'yla o meydana çıkan kilometrelerce uzunluktaki caddelerde toplanan ve 'Türkiye laiktir, laik kalacak!' diye tüm gücüyle haykıran milyonlar görmeyen gözlere, duymayan kulaklara, anlamayan beyinlere şu gerçeği soktu: 'Türkiye laiktir ve laik kalacaktır.' Bu iki olay 'özgüven' vermeli ama 'laik rejimin ciddi bir tehlike ile karşı karşıya bulunduğu' gerçeğini hiçbir zaman unutturmamalıdır."¹⁰¹ Oktay Ekşi'ye göre Laikliğin tehlikede olmasından ise en çok kadınlar zarar görecektir: "Meclis'te ve genel olarak siyasette temsil edilen kadın,

¹⁰⁰ Ekşi, "Erdoğan ve Laiklik", *Hürriyet Gazetesi*, 30 Eylül 2002

¹⁰¹ Ekşi, "Tarih Yazan Kadınlar", *Hürriyet Gazetesi*, 1 Mayıs 2007

ayrıca laikliğin temel güvencesi olur. Çünkü anti-laik rejim, önce kadını köleleştirir.”¹⁰² Laikliğin 2007 yılında, ‘tehlikede’ olduğu temelinde yoğun bir şekilde ele alınmasına sebepse bu yıl içerisinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimleridir. Cumhurbaşkanlığı seçimleri arefesinde Laiklik çokça ele alınmıştır. Oktay Ekşi, ‘maalesef katılamadık’ dediği Ankaradaki Cumhuriyet mitinginde mitingin ‘Tayyip Erdoğan’ın Çankaya’ya çıkmasına karşıyız’ dediğini ‘Erdoğan cumhurbaşkanı olursa laik Cumhuriyet’in en önemli kalesi, İslamcı bir zihniyetin eline düşer’ diyerek karşı çıkanların tepkisini yansıttığını”¹⁰³ belirtiyor. Bu açıdan da baktığımızda Laikliğin, güçler savaşında bir argüman olarak kullanıldığını görmemiz mümkün olacaktır. 2007 yılında ayrıca Laikliğin sadece ‘din ve vicdan özgürlüğü olmadığı’ düşüncesi de dile getirilmiş, böyle anlaşıldığı takdirde Türkiye’nin ‘şeriat’ tehlikesi ile karşı karşıya kalacağı Oktay Ekşi tarafından ifade edilmiştir: “Dikkat ederseniz, laikliğin ‘din ve vicdan özgürlüğünün güvencesi’ olduğu söyleniyor ama, öteki boyutuna yani ‘devletin din kurallarıyla yönetilmemesi’ hususuna hiç değinilmiyor. Bir başka deyişle ‘Türkiye’de rejim değişse de şeriat kuralları geçerli hale gelse, bizce bir sakıncası yok’ der gibiler. Aksi söz konusu olsa, yüzyıldır tartışılan bu tehlike konusunda herhalde bir cümlelik görüş ifade ederlerdi. Bu gerçeği görünce, Başbakan’ın ikide bir neden ‘Anayasa’nın 24’üncü maddesinin gerekçesindeki anlayışı benimsiyoruz’ dediğini de TBMM Başkanı Bülent Arınç’ın neden ‘Laikliği tanımlamaya ihtiyaç var’ diyerek ‘din ile devlet ilişkisini’ görmezden geldiğini de anlamak mümkün oluyor.”¹⁰⁴ Yine yalnızca devletin değil bireylerin de laik olacağı konusu da 2007 yılında Oktay Ekşi’nin yazılarına konu olmuştur: “Sayın Başbakan’a göre, ‘Kişiler laik olmaz, devlet laik olur’muş. Öyle diyor. Ve bunu eleştirerek devam ediyor; Keza anlatamadık ki, ‘Kişiler laik olmaz, devlet laik olur’ sözünün ‘İnsanlar Müslüman olmaz, devlet İslam devleti olur’dan veya ‘İnsanlar demokrat olmaz, siyasi rejim demokrat olur’dan zerre kadar farkı yoktur. Nitekim insan hem ‘Müslüman’ hem ‘demokrat’ hem de ‘laik’ olur.”¹⁰⁵

¹⁰² Ekşi, “Biraz da Zahmet”, *Hürriyet Gazetesi*, 17 Mart 2007

¹⁰³ Ekşi, “Tarih Yazan Miting”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Nisan 2007

¹⁰⁴ Ekşi, “Gözardı Edilen Boyut”, *Hürriyet Gazetesi*, 7 Şubat 2007

¹⁰⁵ Ekşi, “Anlatamıyoruz ki”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Ekim 2007

Aslında Hürriyet başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 ile 2007 arasında görüşlerinde hiçbir değişme olmaması ve aynı şekilde tehdit algısı temelinde laikliğin ele alınması gösteriyor ki 28 Şubat postmodern darbesi eğer gerçekten 'Laikliği korumak' için yapılmışsa bir faydası olmamıştır. Çünkü aynı tehdit algısı 1997 yılında olduğu gibi 2007 yılında da devam etmiştir. Oktay Ekşi, 28 Şubat müdahalesiyle demokrasimizin 10 yıl geriye gittiğini de ifade ediyor: "Gerçekten Türkiye bir 28 Şubat sürecine zorlanmasaydı, örneğin o 'Taksim'e de cami yapacağız, İstanbul'u asıl şimdi fethedeceğiz' sloganları laik Türkiye'nin geleceği konusunda derin endişelere yol açmasaydı... Türkiye imam-hatip saltanatına teslim edilmek istenmeseydi, demokrasimiz bugün bulunduğu noktadan ihtimal 10 yıl ileride olurdu."¹⁰⁶

Bekir Coşkun da 1997 yılında tehdit altında olan bir laiklik algısına sahip: "Laik demokratlar, şeriatçıları tankların paletlerinden koruyorlar... Onlar demokrasiyi ve demokrasinin vazgeçilmez altyapısı laikliği yıkmak isterken... Şeriatte demokrasi yoktur... Şeriat demokrasiyi reddeder... Şeriat halkın kendi kendisini yönetmesini değil, ilahi yasaların halkı yönetmesini öngörür..."¹⁰⁷ Bu satırlarda da gördüğümüz üzere o dönemde toplumun laik- şeriatçi düzleminde kutuplaştığı yönünde ifadelere rastlamaktayız. Laikliğe karşı şeriat temelinde tehdit algısının 2007 yılında da devam ettiğini görüyoruz: "... Böyle yüzlerce girişimle içeri girip laik cumhuriyet rejiminin neyi var, neyi yok yürütmek istiyor."¹⁰⁸

Bireylerin laik olup olmayacağı konusunda Bekir Coşkun genel Hürriyet Gazetesi yazarları gibi "Demokrasiyi savunanların demokrat, laikliği savunanların laik olacağını"¹⁰⁹ belirtiyor. Aynı düşünceyi 2007 yılında da koruduğunu görüyoruz: "nasıl ki dindara 'dindar' denir... Dünyanın dört bir yerinde laik devlete inananlara da 'laik' derler. Çünkü 'laiklik' bir uğraş değil, bir kimliktir."¹¹⁰

¹⁰⁶ Ekşi, "Değerlendirme...", *Hürriyet Gazetesi*, 1 Mart 2002

¹⁰⁷ Bekir Coşkun, "Soru...", *Hürriyet Gazetesi*, 7 Şubat 1997

¹⁰⁸ Coşkun, "Gaspçı", *Hürriyet Gazetesi*, 16 Şubat 2007

¹⁰⁹ Coşkun, "Bülent Triko", *Hürriyet Gazetesi*, 15 Mart 1997

¹¹⁰ Coşkun, "Laiklikçi...", *Hürriyet Gazetesi*, 17 Mayıs 2007

Bekir Coşkun, Süleyman Demirel'i eleştirdiği bir yazısında: “ ‘Baba diyor ki, dini siyasete alet etmek isteyenler hem günah, hem suç işliyor...’ Böylece hukuk devletinde laikliği savunan Süleyman Bey, yaptırımlar arasına ‘günahı’ da eklemiş oldu. Yani anayasal suçların gerektirdiği Yüce Divan, darbe –marbe yanında günahın çağrıştırdığı cehennem ateşi de yok değil... Ve Demirel Laiklik mesajını ‘Cenab-ı Allah’tan niyaz ederim’ diyerek noktaladı. Gerisini laik olmayanlar düşünsün. “¹¹¹ ifadelerini kullanmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere Bekir Coşkun, bir devlet görevlisinin halka mesajında kullandığı dini menşeli bir ifadenin Laiklikle bağdaşmayacağını düşünmektedir. Ve aynı şekilde başkent amblesinin kubbe ve minare olmasını da Laikliğe aykırı olarak görüyor: “Laik değildir, çünkü: İslam’ın sadece bir mezhebini tanıyan Diyanet İşleri Başkanlığı’na, ulusal bütçede tam on bir bakanlıktan daha çok para ayıran, başkent amblemi minare ve kubbe olan, iktidarı dincilere teslim etmiş bir ülke ‘laik’ olabilir mi?”¹¹²

Emin Çölaşan da 1997’de tehlike altında olan bir laiklik algısına sahip: “Piyasadaki iki paralık herifler konuşacak, yazacak, gösteri yapacak, laikliği yıkmaya kalkışacak, yolsuzlukları örtbas edecek, küfredecek, Türkiye İranlı mollaların kucağına oturtulacak, ancak asker suspus olup sessiz kalacak ve ülkedeki rezaleti, skandalları görmeyecekti!... Ve meydan yobazlara kalacaktı!...”¹¹³ Tufan Türenç de benzer şekilde Laikliğin tehdit altında olduğunu düşünüyor: “Tarih boyunca meydana gelen gerici ayaklanmaların hepsinde sokağa dökülen insanlar hep ‘Din elden gidiyor’ diye kandırıldı. 8 yıllık zorunlu eğitimi de içeren büyük eğitim reformuna karşı çıkan kitleler de aynı gerekçe ile eylemler yapıyorlar. İsteddiği kadar inkâr etsin, ama bu gösteriler RP tarafından organize ve teşvik ediliyor. Bu kalabalıklar, sergiledikleri görüntüler, attıkları sloganlar ile laik, demokratik cumhuriyete, Atatürk ilkelerine, çağdaşlığa ve uygarlığa karşı olduklarını ilan ettiler.”¹¹⁴

¹¹¹ Coşkun , “Karanlıktaki Işık ” , *Hürriyet Gazetesi* , 11 Şubat 1997

¹¹² Coşkun, “Böyle Köye Böyle İmam”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Mart 2007

¹¹³ Emin Çölaşan, “Din Ticareti- Din Sömürüsü”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Mart 1997

¹¹⁴ Tufan Türenç, “RP’yi Kemiriyorlar”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Ağustos 1997

Emin Çölaşan yine 1997 yılında, laikliğin dinsizlik veya din düşmanlığı anlamına gelmediğini din – devlet işlerinin birbirinden ayrılması, din ticaretine ve din sömürüsüne karşı olunması manasına geldiğini belirtmektedir: “Laiklik, dinsizlik olmadığı gibi, din düşmanlığı da değildir. Laiklik, din ticaretine ve din sömürüsüne karşı çıkmaktır. Din ile devlet yönetimini birbirinden ayırmaktır... Laikler kimsenin başörtüsüne de inancına da saygısızlık etmez. Eğer bunu yapan üç beş ateist varsa bile dikkate alınamayacak kadar küçük bir azınlıktır.”¹¹⁵ Emin Çölaşan laikler kimsenin başörtüsüne saygısızlık etmiyor ifadesini kullanıyor. Kendisi de direk olarak başörtüsünü hedef alan açıklamalar yapmamış olsa da direk olarak başörtülüğü hedef alan pek çok yazısını görmemiz de mümkündür. 17 Ağustos 1997’deki yazısında kızların başlarının zorla örttürüldüğünü ve bu şekilde rejim düşmanları yetiştirildiğini ifade etmektedir. Çölaşan, bu tespitlerinde belgeye dayanmadan düşüncelerini beyan etmektedir. Zira başlarını örten kadınların başlarını zorla örttüklerini ortaya koyan bir örneğe rastlamıyoruz. Ayrıca başını örten kadınların rejim düşmanı, vatana ihanet içinde oldukları veya ümmetçi olup millet düşmanı olduklarını gösteren bir örnek olay da verilememektedir. Veya da bu yönde bilimsel bir araştırmalara dayalı bir bilgi de mevcut değildir. Bilimsel bir araştırma yapmadan insanların zihin dünyalarını analiz etmek de önyargıdan öteye gitmeyecek bir durumdur. Yine 16 Aralık 1997’de kaleme aldığı yazısında da yukarıda yazdığımız duruma paralellik göstererek yine türbanlı kızları hedefine alıyor ve bir kısmının İstiklal Marşında ayağa kalkmadığını diğer kalkanların da mecburen kalkmış olduklarını iddia ederek bu kimselerin ümmet duygusuyla yetiştirilmiş, vatan millet duygularından uzak kimseler olduğunu iddia etmektedir.

Ferai Tınç da şeriat karşıtı atılan sloganlarda şeriat derken İslamiyet kastedilmediğini din- devlet işlerinin ayrılması gerektiği düşüncesinin kastedildiğini savunuyor.¹¹⁶

Ertuğrul Özkökse, Laikliğin jakobenlikten arındırılması gerektiğini ve yeni bir tanım getirilmesi gerektiğini belirtiyor: “1980’li yıllarda rahmetli Özal bir ara bu

¹¹⁵ Çölaşan , “Gönül ve Mantık ”, *Hürriyet Gazetesi* , 6 Mart 1997

¹¹⁶ Ferai Tınç , “Darbe Talebi ”, *Hürriyet Gazetesi* , 16 Şubat 1997

çizgiyi yakalamış ve bugün toplumu iki kutba bölen birçok konuyu gündemden çıkarmayı başarmıştı. Türban olayında belirli bir yumuşama sağlanmıştı. Laikliğin jakobenlikten kurtulmuş bir tarifi üzerinde epey mesafe alınmıştı.”¹¹⁷

Hadi Uluengin, diğer Hürriyet Gazetesi yazarlarının aksine Laikliği, laikliğin tehlikede olduğu temelinde ele almıyor. Aksine toplumda laikliğin önemli bir tabanı olduğunu belirtiyor : “Bir diğer taraftan da Türk halkının Seküler refleksi Cezayir halkından çok daha fazladır. Laiklik önemli bir toplumsal taban elde etmiştir. Bu sebeplerle Türkiye Cezayir olmaz.”¹¹⁸ Hadi Uluengin 1997 yılında Laiklik konusunda uzlaştırıcı mesajlar verme çabasında: “Genelde siyasal İslam’ı özeldede Refah Partisini 28 Şubat badiresine sürükleyen temel olgu, onların, laikliğin bir hayat tarzı olarak ülkemizde derin yerleşiklik kazanmış olduğunu kavrayamamasında odaklaştı. Yukarıdaki kesim bu yerleşikliğin Türkiye’deki köklerini anlayamadı.. Seküler yaşam biçiminin Cumhuriyet öncesine dayandığını ve kitlelerin önemli bir bölümünde olmazsa olmaz bir dürtü olarak algılandığını göremedi.... Siyasal İslam’ın, yalnız kendi hayat tarzı konusunda değil laiklerinkisi hakkında da tekrar tekrar düşünmesi gerekiyor. Siyasal İslam, bu nesnel Türkiye manzarasını görmesi ve Müslümanlığı laiklikle uzlaştıran gerçekçi politikalar üretmesi gerekiyor.”¹¹⁹ Hadi Uluengin bu sözleriyle Sekülerizmin toplumsal bir taban olduğunu ve laikliğin de bunu koruyan, seküler hayat tarzını koruma altına alan bir kurum olduğunu belirtmektedir. Laikliği bir yaşam tarzı olarak kabul etmektedir.

Hürriyet Gazetesi yazarlarında 2002’de Laiklik hakkında kaleme alınan yazılarda, 1997 yılındaki kadar korku dolu ifadelerin yer almadığını görüyoruz. Yine de tereddütlü ifadeler var olsa da 1997’deki korkunun yerini iyi niyet temennilerinin ve biraz daha olumlu düşüncelerin aldığını söyleyebiliriz. Örneğin Ertuğrul Özkök : “Türkiye’de laikliğin vazgeçilmez şart olduğuna inananların oranı, 28 Şubat’tan sonra artmış. Hem sosyal demokrat kanadın, hem de Refah Partisi’nden ayrılan kanadın bu sonucu çok iyi değerlendirmesi gerekiyor. Laiklik, bir hayat tarzı olarak insanların gönlünde yer etmiş. Öyleyse, sadece bazı insanların, ‘Türbansız okula giremiyorum’

¹¹⁷ Ertuğrul Özkök ,”Erbakan’dan Açılım Sinyalleri mi ?” , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Ekim 1997

¹¹⁸ Hadi Uluengin , “Cezayir- Türkiye” , *Hürriyet Gazetesi* , 15 Mart 1997

¹¹⁹ Uluengin ,”Hayat Tarzı ”, *Hürriyet Gazetesi* , 4 Mart 1997

şikâyetini ortadan kaldırmak yetmiyor. Başka bazı insanların, ‘Bunlar iktidara gelirse, hepimizin başını zorla örttürürler’ korkusunu da gidermek zorundayız.’¹²⁰ ifadelerini kullanmakta ve Laikliğin insanlarımız için vazgeçilmez olarak algılandığını söylüyor, yani tehlike altında olduğu temelinde ifade etmiyor. Aynı şekilde Ferai Tınç da “Müslümanların, laik demokratik rejim içinde mutlu yaşayabileceklerine örnek oluşturan; Medeniyetler uzlaşmasında baş rolü oynayan bir Türkiye istiyorum.”¹²¹ temennisinde bulunuyor. Hadi Uluengin de Laik modelimizin İslam dünyası için bir örnek teşkil ettiğini ve bunda da önemli başarılar yakalandığını belirtmektedir: “Laik ‘model’imiz önemli başarılar elde etmiş olsa dahi, hala törpülenmeyen bir dizi sivrilik maliyet fiyatını arttırıyor. İhracat pazarında zorlanıyoruz. Başka bir deyişle, sekülerizmin ötesine taşan ve dine kamu müdahalesiyle ortaya çıkan bizim ‘model’, bunun tam aksine, mekan ve zamanda kamuyu ve dini özdeşleştiren geniş bir ‘İslam alemi’nde cazibe erozyonuna uğruyor. Üstelik bizdeki paranoyak ‘laikçilik’, bırakın Müslüman aidiyetimizi bir dış politika faktörü olarak kullanmak becerisi göstermeyi, sivil İslamımızın yüzakı olduğu kadar hayati bir ‘emperyal misyon’u da yerine getiren Fethullah Gülen Hocaefendi cemaatinin yurtdışı okullarını dahi ‘tehlike’ (!) addediyor.”¹²² Tabi 1997’ye göre daha kısık sesle de olsa 2002 yılında da Laikliğe karşı tehdit algılamasının yine de var olduğunu görüyoruz: “Çocukları türban taktıkları için Türkiye’deki üniversitelere devam edemiyor ve o nedenle Amerika’da okuyorlar. Bunun büyük bir yanlış, hatta zulüm olduğunu söylüyor Tayyip Bey. Böyle bir ruh hali içinde olan bir baba yarın siyasi gücü eline geçirirse davranışı laik, demokratik cumhuriyet yasaları ile çelişmez mi?”¹²³

Laiklik konusunda 2002 yılında biraz daha sakin günler geçiren Türkiye 2007 yılında Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile birlikte daha çok Laiklik konuşmaya ve daha çok tereddüt bildirmeye başladı; “Abdullah Gül Çankaya’da nasıl bir cumhurbaşkanlığı yapacak? Laik demokratik rejimin güvencesi olacak mı? Yürütmenin çıkardığı yasaları, aldığı kararları titizlikle inceleyip elekten geçirecek

¹²⁰ Özkök, “Sosyal Demokratlar Laik Takıyyeci Olabilir mi”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Temmuz 2002

¹²¹ Tınç, “Nasıl Bir Türkiye İstiyorum”, *Hürriyet Gazetesi*, 3 Kasım 2002

¹²² Uluengin, “Model ve İhraç”, *Hürriyet Gazetesi*, 17 Ocak 2002

¹²³ Türenç, “Seçim Konusunda Umutsuz Bir Dilek”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Kasım 2002

mi? Rejimin en önemli kurumları için çok kritik atamaları, laik, demokratik cumhuriyet değerlerine bağlılık sorumluluğu ile yapacak mı?. Devletin uyum içinde çalışmasını, hukuk devletinin işlemlerini sağlayacak mı? Buna çocuklar bile inanmaz.”¹²⁴ Oktay Ekşi de Cumhurbaşkanlığı paralelinde Laiklik konusunda tereddüt arz ediyor : “Tayyip Erdoğan'ın cumhurbaşkanı olması, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin sonunu çabuk getirir. Gerçi Erdoğan'ı Çankaya'da görmek ve buna 7 yıl boyu katlanmak kolay değildir ama, eğer Türkiye'nin bir an önce bu 'dinci' gidişten kurtulup laik cumhuriyet temellerine dönmesini istiyorsak, hangi şıkkın ülke yararına olduğunu iyi ölçmeliyiz”¹²⁵

Emin Çölaşan'ın da Laiklik konusunda 1997'deki korkularının 2002 ve sonrası 2007'de de devam ettiğini görüyoruz: “Bu işin şakası yok. Türkiye AKP iktidarından kurtulmak zorunda. Cumhuriyet rejiminin ilkeleri paspas gibi çiğneniyor. Milli eğitim yok ediliyor. Laik düzen, devrimler ayaklar altına alınıyor.”¹²⁶ Ferai Tınç da 2007 yılında Laiklik konusunda tereddüt bildirirse de bunun demokratik yollarla çözülmesi gerektiğini belirtiyor: “İstanbul'da dün verilen iki mesajın altını çizmek istiyorum. Demokrasi ve uzlaşma. Dünkü mitingde öne çıkan mesajlardan biri ‘Ne din devleti, ne darbe’ idi. Atatürkçülüğün, laikliğin sadece askeri müdahalelere çanak tutan zihniyet sahiplerinin endişesi olmadığını gösteren, ezberleri değiştiren yeni bir dönem.”¹²⁷ Hadi Uluenginse 2007 yılında da Laiklik konusundaki tereddütlerin yersiz olduğunu, çünkü Türkiye'nin Laikliği içselleştirdiğini belirtmektedir: “Ve yine şüphe yok ki, buradaki kaygı ‘laik hayat tarzı’na ilişkindir! Konuyu yarın ayrıntısıyla irdeleneceğim ama, söz konusu kaygı da asla es geçilemez. Ve her halükârda, evet sivil ‘Türkiye laiktir ve laik kalacaktır’, çünkü ‘Müslüman demokratlar’ınki de dahil, bin şükür, o laisizm o Türkiye'nin genetik formülüne kazanmıştır. Zaten Tandoğan ve Çağlayan meydanları da bunun ispatıdır ki, aynı sivil Türkiye'nin kaygı dile getirmek için dahi, ‘web muhtracısı’ bir askeri Türkiye'ye ihtiyacı yoktur.”¹²⁸

¹²⁴ Türeñç, “Türkiye ile Davalı Bir Cumhurbaşkanı”, *Hürriyet Gazetesi*, 25 Nisan 2007

¹²⁵ Ekşi, “Bizden Söylemesi”, *Hürriyet Gazetesi*, 7 Mart 2007

¹²⁶ Çölaşan, “Başarı Diliyoruz”, *Hürriyet Gazetesi*, 18 Mayıs 2007

¹²⁷ Tınç, “Siyasete Geri Dönüş”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Nisan 2007

¹²⁸ Uluengin, “Laik ve Sivil”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Mayıs 2007

2007'deki Laiklik tartışmaları çerçevesinde yine 'bireyler laik olur mu' tartışmasının kendisine yer bulduğunu görüyoruz ve Tufan Türenç de 'evet, bireyler laik olur' demektedir: "Tayyip Bey yıllar önce "Devlet laiktir, kişiler laik olmaz" demişti. Şimdi de aynı şeyleri söylüyor: 'Türkiye cumhuriyeti devleti laiktir, ama ben değilim.' Kendisine şu soruyu sormak gerek: 'Sayın Başbakan siz laik değilsiniz. Peki laik devleti nasıl yönetiyorsunuz? Sizin düşüncelerinizle, devletin ilkeleri çelişmiyor mu?' Bence Başbakan'ın anladığı laikliğin, evrensel laiklik anlayışıyla ilgisi yok."¹²⁹

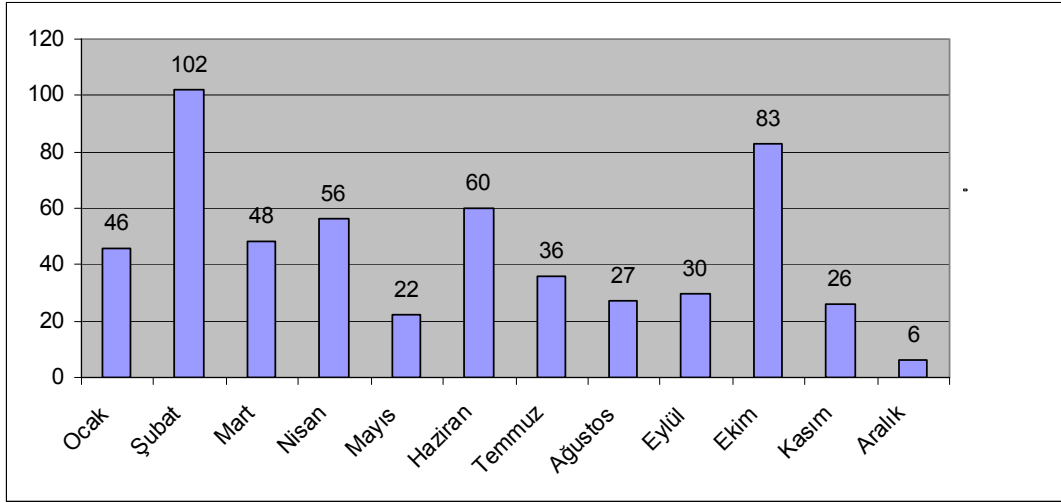
Yukarıdaki satırlarda, Hürriyet gazetesi yazarlarının 28 Şubat süreci içerisinde Laiklik konusundaki düşünceleri ve Laikliğe karşı yaklaşımları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu süreç içerisinde Laiklik konusuna karşı daha farklı bir yaklaşım sergileyen Yeni Şafak gazetesi yazarlarının düşüncelerine de bir bakmak gerekmektedir.

2.1.1.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Yeni Şafak Gazetesi yazarları, Laikliğin ne ifade ettiğinin yeterince açık şekilde tanımlanması gerektiğini belirtiyor. Laikliğin ayrı bir kutsal alan olarak sunulmasından ve Laiklik adı altında 'devlet dini'nin ortaya çıkmasından rahatsız olduklarını dile getiriyorlar ve devletin dine müdahale ettiğini belirtip dinin şekillenmesine etki ettiğini belirtip bunu eleştiriyorlar. Laikliğin baskıcı yönlerle ele alındığı ve inanç özgürlüklerine aykırı olarak yorumlandığı konusunda da hemfikirler. Ayrıca bireylerin laik olmayacağını dile getiren yazarların da mevcut olduğunu görüyoruz.

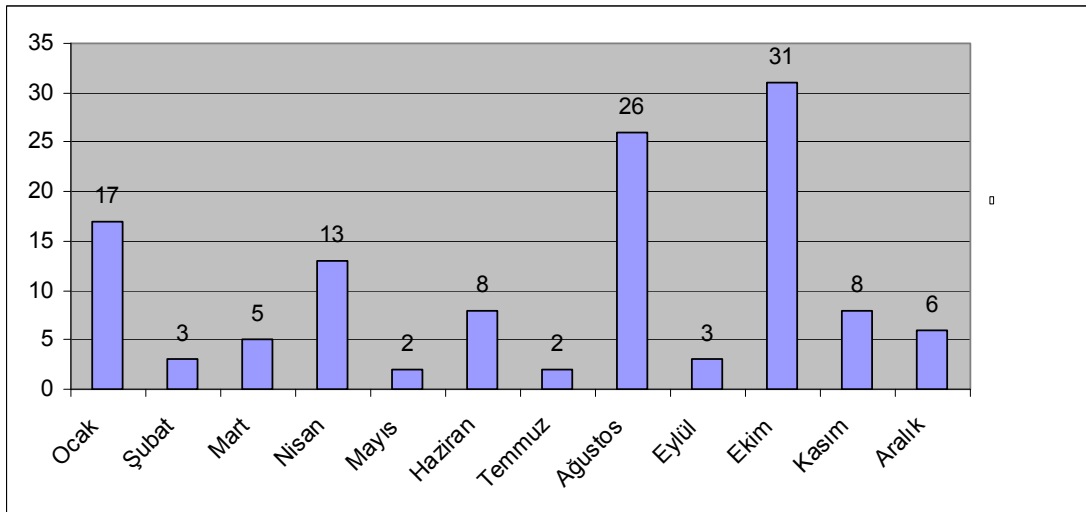
¹²⁹ Türenç, "Laiklik ve Demokratlık", *Hürriyet Gazetesi*, 19 Mayıs 2007

Grafik 9. 1997 Yılında Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in Yazılarında Aylara Göre Kaç Kez Laiklik Kavramını Kullandığına Dair Dağılım

Ahmet Taşgetiren de 28 Şubat müdahalesinin gerçekleştiği 1997 Şubat ayında laiklik kavramını 102 kez kullanmış ve bu yıl içerisinde en fazla bu ay içerisinde gündeme taşımıştır. Ekim ayında ise İstanbul Üniversitesine kaydı yapılmayan başörtülü öğrencilerle ilgili olarak laiklik konusunu ön plana çıkarmıştır.

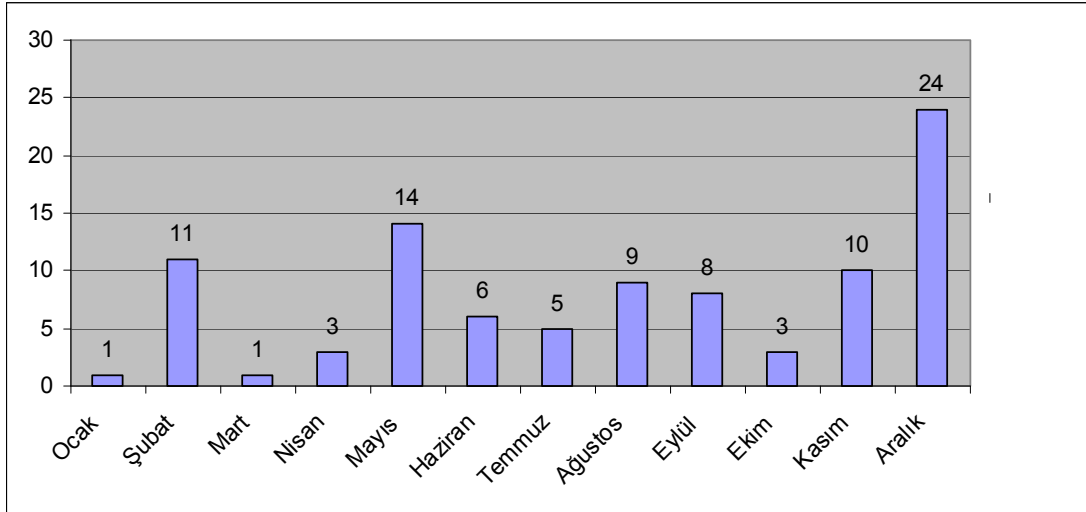
Grafik 10. 2002 Yılında Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in Yazılarında Aylara Göre Kaç Kez Laiklik Kavramını Kullandığına Dair Dağılım

Genel olarak 1997 ve 2007 yılına nispetle sakin geçen 2002 yılında Laiklik konusunun Ahmet Taşgetiren tarafından da daha az gündemde tutulduğunu görüyoruz. Bu yıl içerisinde ise yine 3 Kasım seçimleri öncesi Laiklik konusunun

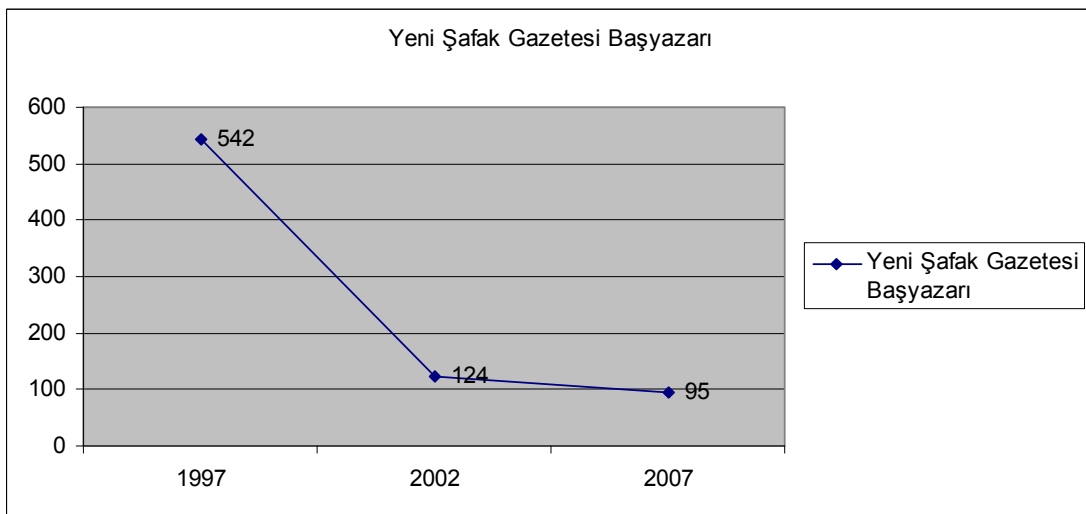
Ekim ayında, diğer aylara oranla Laiklik konusunun daha fazla gündeme geldiğini görüyoruz.

Grafik 11. 2007 Yılında Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun Yazılarında Aylara Göre Kaç Kez Laiklik Kavramını Kullandığına Dair Dağılım

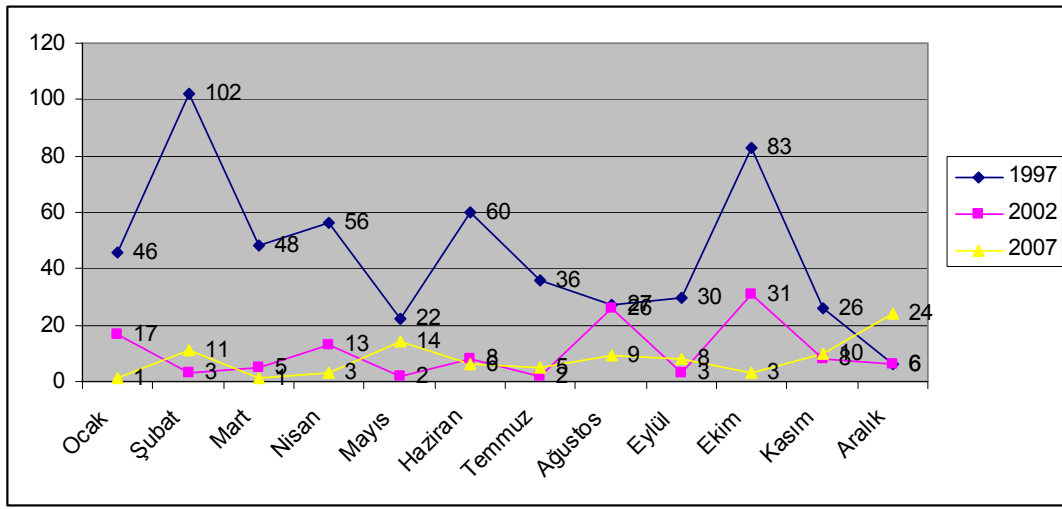
2007 yılı Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin olduğu çok yoğun siyasi gündeme sahip bir yıldır. Fakat Fehmi Kuru'nun üslubuyla alakalı olarak da ele alabileceğimiz bir grafik olarak değerlendirebiliriz bu grafiği. Fehmi Kuru, Aralık ayında, Avrupa Birliğiyle ilişkiler çerçevesinde laiklik konusunu ele alırken Cumhurbaşkanlığı ilk tur seçiminin gerçekleştiği Mayıs ayında da Laiklik daha ön planda duruyor.

Grafik 12. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997,2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kaç Kez Laiklik Kavramını Kullandığına Dair Dağılım

Bu grafiği değerlendirirken dikkat etmemiz gereken bir husus şudur: 1997 ve 2002 yıllarında Ahmet Taşgetiren, Yeni Şafak gazetesinin başyazarı iken 2007 yılında Fehmi Kuru başyazar olmuştur. 2007 yılındaki düşüşü biraz da Fehmi Kuru'nun üslubuyla da açıklayabiliriz. Fakat yine de 1997 yılındaki Laiklik konusunun gündeme olan hakimiyetini de yukarıdaki grafikten okumamız mümkün olacaktır.

Grafik 13. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kavram Olarak Kullandığı Laiklik'in Aylara Göre Değişimi

Ahmet Taşgetiren, Laiklik üzerine kaleme aldığı yazılarında daha çok Laikliğin tanımı, sınırları ve uygulanma biçimi üzerinde duruyor. 1997 yılında, Türkiye'nin gerçek manada laik olmadığını, bunun sebebininse devletin, dini şekillendirme çabasından kaynaklandığını belirtmektedir: "Türkiye'nin şu geçen 70 yıl içinde resmen ve fiilen ne kadar laik olduğu da tartışmalı bir konudur. Hatta belki nev'i şahsına münhasır bir din devletinden söz etmek bile mümkündür. ... İşte Türkiye'nin laikliği bu. Yok farzedilemeyen, ancak kendi bütünlüğü içinde varlığına da tahammül edilemeyen, beşeri önceliklere göre yeniden dizaynı öngörülen bir 'devlet İslamı' ile laiklik! Bunun için İslamı dinin gerekleri içinde yorumlayacak din bilginleri sizi tatmin etmiyor, sizin öngörülerinizi dikkate alarak çalışacak özel din bilginleri- bir tür özel ruhban oluşturuyorsunuz. Devletten özel fon ayırıyor, kitap

bastırıyor ve özel tebliğ yapıyorsunuz. Yaptığımız tam bir dini faaliyet.”¹³⁰ 1997 yılında Davut Dursun da Laikliğin yeni bir din oluşturma gibi bir boyut aldığını ve baskıcı bir rol üstlendiğini söylüyor: “Laiklik şeklinde formüle edilmiş olan Cumhuriyetin din politikası, nasıl tanımlanırsa tanımlansın, esas itibariyle yeni bir din oluşturma, mevcut dini reforme etme, ulusal bir din meydana getirme amacına matuftur. Cumhuriyet’in dini temelde Kuran, Hadis ve tarihsel pratikten beslenmez, onun temel dayanağı geçmişten alınanlarla çağdaş pozitivist/materyalist anlayışın ortaya koyduklarıdır.”¹³¹ Yusuf Kaplan da aynı şekilde 1997 yılında laikliğin ‘batıdan gelişigüzel alındığı ve topluma baskıcı bir modelde sunulduğu’ konusunda yakınmaktadır. Ayrıca, iktidarın pekiştirilmesinde bir koz olarak kullanıldığını da söylemektedir: “Batıdan gelişigüzel bir şekilde aşırıldığı ve kendi iktidar aygıtlarımızı pekiştirmekte kullandığımız laiklik, demokrasi, hukuk devleti vs gibi kavramlar ve kurumlar sürekli olarak mitleştirildiği ve fetişleştirildiği için kısa devre yapmaktadır. Örneğin Türkiye’deki laiklik söylemi, fallosentrik (= hadım edici), bir şekilde süblime edilerek (= yüceltilerek), fetişleştirildiği ve mitleştirildiği için zorba bir aygıtta dönüşmekte; toplumun kolektif bilinçaltı bu fallosentrik agresiviteyi(=saldırganlığı/şiddeti) reddettiği için laiklik çok daha agresif ve fallosentrik nitelikler kazanmaktadır”¹³²

Ahmet Taşgetiren, Laikliğin, din ve devlet işlerinden ayrılmasından da öte sosyal yaşamı düzenlemesi gerektiği tezine şiddetle karşı çıkıyor: “Buyurmuşsunuz ki Laiklik sadece devleti dinden ayırmak demek değildir, aynı zamanda sosyal hayatın, eğitim, aile, ekonomi, hukuk, görgü kuralları, kıyafet vb gibi cephelerin de din kurallarından ayrılarak zamana ve yaşamın zorluklarına gereklerine göre saptanmasıdır. Bu nasıl despotça bir kafa yapısı ki bir laiklik tarifi yapıyor ve bu tarif gereği, sade insanın kılcal damarlarında bile devlet kanı dolaşsın isteniyor.”¹³³

¹³⁰ Ahmet Taşgetiren, “MGK’nın İslam Projesi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 2 Ocak 1997

¹³¹ Davut Dursun, “Cumhuriyetin ve Vatandaşın Dini Farklı Olunca”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 13 Şubat 1997

¹³² Yusuf Kaplan, “Ne Olacak Şu Bizim Asiyeye’nin Hali”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 23 Mart 1997

¹³³ Taşgetiren, “Bir Hukuk Cinayeti Karşısında”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 23 Mayıs 1997

Ahmet Taşgetiren, Laikliğin tanımının netleşmesi gerektiğini de defaatle tekrar ediyor ve Laikliğin ‘İnsan için kuralı Allah değil, insan koyar’ şeklinde bir laikliğin anlaşılmasını ise yanlış bulduğunu belirtiyor: “Ve laikliği İnsan için kuralı Allah değil insan koyar. Tarzında yorumlamak, doğrudan doğruya Kuran’ın misyonuna karşı savaş açmaktır. Hem Allah iradesini dışlayıp hem de Müslüman olduğunu düşünmek ise sadece kendi kendini aldatmaktır. Türkiye’nin laiklik konusundaki kavram kargaşalarını çözmeden toplumsal barışa kavuşması mümkün değildir. Barış, müslümana ‘Dinini laikliğe göre buda’ demek değildir çünkü”¹³⁴

Ahmet Taşgetiren, ayrıca Laikliğin dünyada ‘Devleti bütünüyle dinden arındırma’ şeklinde uygulanmadığını ve bunun Türkiye’de de uygulanmasının mümkün olmadığını ifade etmektedir: “Dünyanın hiçbir yerinde, dinden bütünüyle soyutlanma anlamına bir laiklik söz konusu değildir. Türkiye’de de devletin dinden bütünüyle soyutlanması anlamına bir laiklik gerçekleştirilememiştir. ‘Devlete bağlı din’ yaklaşımı ‘Türkiye’ye özgü laiklik gibi’ bir hazmettirici ile icra-yı faaliyet etmektedir. Ayrıca Türkiye’de devleti İslamdan bütünüyle soyutlamak anlamına laiklik mümkün de değildir.”¹³⁵ Türkiye’deki laiklik anlayışının Müslümanları ciddi manada sarstığını, dayatmacı, özgürlükleri kısıtlayıcı özellik gösterdiğini söylüyor: “Nur Hanım, laiklik çözümlemesinin Türkiye’de başından beri oluşturduğu toplumsal sancıları görmeliydi diye düşünüyorum. Bu ülkede başından beri, bir toplumsal mutabakat aranmadığını, hakim güç merkezlerinin çağdaş diye kabul ettikleri değer yargılarını topluma kabaca empoze hatta dikte ettiklerini, bunun derin toplumsal gerilimler doğurduğunu, bu süreçten cami avlusu Müslümanları dahil, en sade Müslümanların sarsıcı biçimde etkilendiğini görmeliydi...”¹³⁶ Ahmet Taşgetiren, Laikliğin uygulama itibariyle bir dayatma aracı olarak kullanıldığından sıkça dem vuruyor. Laikliğin ilk kabulü esnasında bir nevi batıya karşı rüşvet niteliğinde zaruretler sonucu kabul edildiğini, sonrasında ise dış güçler tarafından

¹³⁴ Taşgetiren, “Hasan Cemal ile İslam ve Laiklik Üzerine”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 14 Şubat 1997

¹³⁵ Taşgetiren, “İnsan Laik Olmaz ve Ötesi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 24 Şubat 1997

¹³⁶ Taşgetiren, “İslami Camia Hakkında Yazılanlar Üzerine”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Ekim 1997

Türkiye toplumuna kırbaç niteliğinde işlev görmeye başladığını, külli bir İslamsızlaşma şekline dönüştüğünü belirtmektedir.¹³⁷

Ahmet Taşgetiren, bireylerin 'laik' olup olmayacağı konusunda da 'bir Müslüman laik olamaz' ifadesini kullanmakta: "Bir insan hem laik hem Müslüman olamaz" tarzındaki tespit yukarıdaki doktriner laiklik yorumunun tabii sonucudur. Yani bir müslümanın Allah'a dönüp 'Benim hayatımı sen düzenleyemezsin, ben kendi hayatımın kuralını kendim koyacağım. Beni yarattın ama hayatıma kural koyma yetkin yok. Kendi köşene çekil' deme hakkı olamaz."¹³⁸

Ahmet Taşgetiren bir de Hürriyet yazarı Bekir Coşkun gibi, Süleyman Demirel'in konuşmasında geçen 'günah' tabirini Laikliğe aykırı olarak görüyor : "Ancak hem günah... diye başlayan bir ifadenin tamamen bir din devleti yöneticisinin yaklaşımı olduğunu kabul etmek gerekiyor. Düşünün ki böyle bir açıklama, laik bir devlette, bir Diyanet İşleri Başkanı tarafından yapıldığında bile kural dışıdır."¹³⁹

2002'ye geldiğimizde Yeni Şafak Gazetesi başyazarı Ahmet Taşgetiren'in Laiklik konusundaki temel şikayetlerinin değişmediğini görüyoruz. Yine 1997'deki gibi Laikliğin dayatmacı yöntemlerle uygulandığı ve bir nevi 'dinin devleti kontrol etmesi' şeklinde anlaşıldığından dert yanmaktadır: "Türkiye'de laik sistem teşekkül ettirildi ve 1923'ten beri uygulanıyor. -Bu süre içinde "Gayri Müslim Azınlıklar" konusunun zaman zaman dozajı yükselen ölçülerde sancılı bir hal aldığı söylenebilir. Gene bu süre içinde "Kürt Meselesi"nin Türkiye'nin sancılı bir alanı haline geldiği bir vakıadır. Bu süre içinde bir vakıayı daha tesbit etmek gerekirse o da, ülkenin müslüman nüfusunun, laik statü içinde dini özgürlükler açısından çok rahat olmadığıdır. Laikliğin ilk uygulandığı zamandan bu yana sancılı bir nitelik arzetmesi bu yüzdendir. Hatta zaman zaman Müslüman nüfus adına "Hiç olmazsa azınlıklar

¹³⁷ Bkz Taşgetiren, "Laiklik ve RP", *Yeni Şafak Gazetesi*, 13 Mart 1997

¹³⁸ Taşgetiren, "Hasan Cemal ile İslam ve Laiklik Üzerine", *Yeni Şafak Gazetesi*, 14 Şubat 1997

¹³⁹ Taşgetiren, "Hem Günah... Hem de Caiz Değil", *Yeni Şafak Gazetesi*, 10 Şubat 1997

kadar haklara sahip olalım" gibi dramatik açıklamalar yapılmıştır. ¹⁴⁰ Ahmet Taşgetiren, ayrıca, diyanetin de aynı çerçevede devletin dini kontrol edebilmesi için bir araç olarak kullanıldığını da belirtmektedir: "Türkiye Cumhuriyeti'nin laik bir sisteme sahip olduğunu, laiklik ekseninde gerçekleşen devrimlerin en çok insanların din ile bağlantılarında problemler ortaya çıkardığını, sonunda devlet kontrolünde bir din yapılanmasına gidildiğini, Diyanet'in ve "devlet denetiminde bir din öğretimi"nin böyle bir yapılanmanın ürünü olduğunu, toplumu laik istikamette yönlendirmenin, dine de laiklik çerçevesinde bir yorum getirmeyi gerektirdiğini, bunun da toplum - devlet ilişkilerinde ciddi sorunlar ortaya çıkardığını görmek kaydıyla... ¹⁴¹ Ahmet Taşgetiren, dine dizayn etmeye yönelik girişimlerin var olduğunu da belirtip bunların da Laikliğe aykırı olduğunu belirtiyor: "Laik düzenlerde partinin dinle ilişkisi, dini referans almak olmadığı gibi, dinle çatışmak da olmaz, dini yeniden tanzim hiç olmaz"¹⁴². Laiklik konusunda Laikliğin tanımı olan 'din- devlet' işlerinin ayrılması tanımında Hürriyet yazarları daha çok 'dinin devlete' müdahalesinden yakınırken Yeni Şafak yazarları ise 'devletin dine' müdahalesinden yakınmaktadır.

2002 yılında Yusuf Kaplan, yine 1997 yılında bahsetmiş olduğu gibi Laikliğin, bizim kendi kültürümüzün bir parçası olmadığı Batı tarihinin bir zorunluluğu olarak ortaya çıktığını ve Türkiye'ye dayatılmasının anlamsız olduğunu belirtmektedir: "Modern tarihimiz boyunca, Türkiye'nin kaderine başlıca iki aktör yön veriyor: Birincisi, laiklik; ikincisi de, İslâm. Madalyonun görünen yüzünde, Türkiye'nin kaderini belirleyen tek aktör var: Laiklik. Ancak madalyonun bu görünen yüzü, gerçekte Türkiye'nin resmini tam olarak yansıtan bir tablo sunmuyor bize. Çünkü bu tablo, türlü fırça darbeleriyle çizilmeye, el yordamıyla ve zoraki olarak oluşturulmaya çalışılan, son derece yanıltıcı ve sanal bir tablo. Çünkü bu tablonun baş aktörü laikliğin, tarihsel olarak da, kültürel olarak da, sosyolojik olarak da bu toplumda kökeni de, kökeni olmadığı için de karşılığı yok. O yüzden Türkiye'nin geleceğini bu tabloya bakarak belirlemeye çalışanların bugüne kadar sürekli olarak hayal kırıklıklarıyla ve hüsrarla karşılaştıklarını ve bugünden sonra da hep aynı şeyle karşılaşacaklarını artık görmek gerekiyor. Bir de madalyonun öteki

¹⁴⁰ Taşgetiren, "Stratejik Bir Soru", *Yeni Şafak Gazetesi*, 1 Haziran 2002

¹⁴¹ Taşgetiren, "Sünniler Dışında", *Yeni Şafak Gazetesi*, 10 Ekim 2002

¹⁴² Taşgetiren, "CHP ve Din", *Yeni Şafak Gazetesi*, 8 Ekim 2002

yüzü var: İşte gerçek Türkiye tablosu burada gizli. Bu tablonun ilk bakışta görünmeyen ama her şeyin, onun etrafında döndüğü, lehte veya aleyhte geliştirilen tüm söylemlerin ve eylemlerin ona göre yapıldığı tek aktörü ise, İslâm. »¹⁴³ Bu çerçevede Laikliğin dış güçler tarafından topluma yönelik bir baskı aracı olarak kullanıldığını, kendi emelleri doğrultusunda Lakliği kullandıklarını belirtiyor: “Şu an Türkiye, fenâ halde köşeye sıkıştırılmış durumda. Batılılar, dünya üzerindeki hegemonyalarını bölgede laik ideolojilerin ve sistemlerin hâkim olmasına borçlular. O yüzden Türk laikliğinin her ne suretle olursa olsun güçlendirilmesini ve hatta İslâm dünyasına pazarlanmasını tek seçenekleri olarak görüyorlar. Türkiye'nin İslâm ekseninde yeni bir yörünge oluşturmaya kalkışmaması için Batılıların tek teminatı seküler ideolojidir. »¹⁴⁴

Yusuf Kaplan, 2002'de Laikliğin kutsanmasından ve bir din gibi algılanmasından duyduğu rahatsızlığı dile getiriyor: “Toplumunu yok ettiler. Çökerttiler. Temellerini sarstılar. Temel direklerini yıktılar. Bütün bunları, ancak bunların ana kaynağı olan İslâm'ı, İslâm'a dayalı her şeyi etkisiz, yetkisiz ve tepkisiz hale getirdikten sonra yapmak mümkündü. Onlar da öyle yaptılar ve yapıyorlar. İslâm'ın yerini laiklikle doldurmaya kalkışıyorlar ve laikliği bir din gibi algılıyorlar. Laikliğe laf edilemez; ama dine edilebilir; hem de istediğiniz kadar, istediğiniz zaman ve istediğiniz şekilde hakaret edebilir, aşağılayabilir, küfredebilirsiniz dine. Ama laikliğe aslâ! Laikliğin yasaları var koruyacak. Ama dinin yok! Din sahipsiz. Onun sahibi yalnızca Allah! »¹⁴⁵

2007'ye geldiğimizde Yeni Şafak gazetesi yazarlarının halen daha Laikliğin tanımının ne olması gerektiği yönünde yazılarının var olduğunu görüyoruz. 2007 yılında Yeni Şafak gazetesi başyazarı olan Fehmi Kuru da bu konuya değinmiştir : “Lâik ülkeler de, lâikliği benimsememiş olanlar da, bunu, devleti doğuran şartlar ışığında ele alır. İngiltere'de kilise 'ulusal' bir kurumdur, kilisenin başının kraliçe (veya kral) olması bu yüzden gerekli görülmüştür. ABD'de ise 'lâiklik' ilkesi 'din ve

¹⁴³ Yusuf Kaplan, “Beyaz Türkler ya da Küreselleşen Neopaganizmin Türkiye Cemaati”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 12 Ağustos 2002

¹⁴⁴ Kaplan , “Medeniyet Perspektifi Olmadan Asla”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Aralık 2002

¹⁴⁵ Kaplan , “Yassak Diye Diye Toplu Yok Ediyorlar”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 23 Eylül 2002

vicdan özgürlüğü' çerçevesinde değerlendirilir ve devletin din özgürlüğünü kısıtlayıcı yasa çıkartamayacağı anayasal bir kurala dönüştürülmüştür. Bütün kavramlar, tanımlamalar, bireyleri daha güvenli ve huzurlu hale getirerek anayasal düzeni sağlamlaştırmak için öngörülmüştür demokratik ülkelerde; kavramlar üzerinde tartışmalar çıksa bile, bunların toplumun huzurunu bozacak raddeye vardırılması düşünülemez. Milliyetçilikten lâikliğe uzanan günümüz tartışma zemini ise, çok karmaşık bir coğrafyada bulunan Türkiye'yi zayıflatan bir etkiye sahip”¹⁴⁶ Ve bu çerçevede henüz kendini tam olarak bulmamış bir Türkiye'nin İslam dünyasına model olamayacağını ifade etmektedir: “İslâm Dünyası'nın dönüşümü için ortaya atılan 'Türkiye modeli', ancak kavramların içini kendine özgü değerlerle doldurmayı başaran bir 'demokrasi' ve 'lâiklik' anlayışı etrafında oluşabilir. Ecevit'in bir zamanlar kullandığı 'dine saygılı lâiklik' kavramı, uygulamadaki lâiklik mağdurları sebebiyle bir anlam taşıyor bugün. 'Lâik devlet', Anglo-Sakson Dünyası'nda, inanç sistemiyle barışık bir ülke ideale ulaşmanın formülüdür; Türkiye ise böyle bir idealden hoşlanmıyor. Düşünce ve düşünceyi ifade özgürlüğü, sivil haklar ile donanmamış demokrasi ise boş bir lâftan ibarettir. "Demokrasisi ve lâiklik anlayışı ile İslâm Dünyası'na model Türkiye" tanımlaması, zaten bu yüzden, Türkiye gerçekleriyle uyuşmuyor. Türkiye'nin önce kendisine bir 'model' seçmesi ve ona benzeme yönünde ciddi adımlar atması gerekiyor; kendisini başkaları için uygulanabilir bir 'modele' bundan sonra dönüştürebilir...”¹⁴⁷

2007'de Laikliğin tanımında, onun kutsal olarak nitelendirilmesi ve devletin dine müdahalesi şeklinde tezahür etmesinden duyulan rahatsızlığa değinilmiştir. Bu konuda Fehmi Kuru şu açıklamalarda bulunmuştur: “Keşke en iyi bildiğini varsaydığımız 'hukuk' alanında da bilgilerini sorgulayabilseydi. Hukuk kurumunun insanlar için, amacının da rahatsız etmek değil huzur ve güveni sağlamak olduğunu düşünebilmesini çok arzu ederdim. Lâiklik 'kutsal' ile 'dünyevi' arasına mesafe/duvar koymaktır, yoksa 'dünyevi' olanı 'kutsal' yerine koymak değildir lâiklik... Hukuk

¹⁴⁶ Fehmi Kuru, “Alacakaranlık Kuşağı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 7 Şubat 2007

¹⁴⁷ Kuru, “Ecevit Soruyu Anlamadı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 19 Ocak 2002

düzeni de insanların bir bölümünün isteklerini diğer bölümü üzerinde geçerli kılmanın aracı olamaz, olmamalıdır. ”¹⁴⁸

Fehmi Kuru: “Türkiye’de lâiklik üzerine kopan bütün tartışmalarda 'radikal lâiklik' olarak da tanımlanabilecek devletin dini etkisi altında tutmasını gerekli bulanlar ve bu anlayışı anayasadaki lâiklik ilkesinin tanımı olarak kabul edenler, gerekçelerini Fransız sisteminden devşiriyorlardı. Anglo-Saxon geleneğindeki 'din ve vicdan özgürlüğü' eksenli lâiklik (secularism) anlayışı ve uygulamalarına karşı, 'devletin emrinde din' anlamına gelen bir geleneği temsil ediyordu Fransa. Cumhurbaşkanı Sarkozy’nin o anlayışı yetersiz bulması, dinin en önemli yeri işgal ettiği tarihî değerlere sahip çıkılmasını istemesi, üstelik bir de Roma’ya kadar gidip 'piskoposluk' pâyesini Papa’dan alması olağanüstü önemde bir olaydır. ”¹⁴⁹

Mehmet Ocaktan ise 2007’de Yeni Şafak gazetesindeki yazılarında Laikliğin tehlikede olduğu korkularını gereksiz ve kötü niyetli olarak görüyor: “Evet, yıllardan beri 'rejimin tehlikede' olduğunu, laikliğin elden gitmekte olduğunu tartıştık, topluma korku saldık. Rejime de, laikliğe de bir şey olmadı, dimdik ayaktalar, ama Türkiye bu gereksiz tartışmalarla zaman kaybetti ve kaybetmeye devam ediyor.”¹⁵⁰ Mehmet Ocaktan, Laikliği tehlikede görenlere de bunun ancak hukuk temelinde korunabileceğini söylemektedir: “Galiba, bu ülkede problemlerimizin temelinde 'hukuk'u egemen kılamamak yatıyor. Çünkü, birey olarak haklarımızı da, laikliği de, ülkeyi de esas olarak koruyacak olan hukuktur. Eğer bir ülkede, her alanda hukuk düzenini hakim kılamamışsanız, eline silah alan ve erken kalkan ya 'darbe' yapar ya da 'çete' kurar. Bugüne kadar seyrettiğimiz 'korku manzaraları' da bunun açık delilidir. Oysa korumak istediğiniz rejimi de, özgürlükleri de ancak hukuk düzeninde koruyabilirsiniz.”¹⁵¹

2007 yılında Yeni Şafak gazetesi yazarı Yusuf Kaplan, 1997 yılındaki görüşlerine paralel olarak Laikliğin, dini sosyal yaşamdan tümüyle dışlamaması gerektiği yönündeki görüşünü yinelemiştir: “Özetle bizim beyni sulanmış, Batı’yı da

¹⁴⁸ Kuru, “Şimdi Bana Yeniden İster misin Deseler”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 28 Ağustos 2007

¹⁴⁹ Kuru, “İşte Bu Olmadı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 26 Aralık 2007

¹⁵⁰ Mehmet Ocaktan, “Bütün Projeler İstikrarsızlığa Endekli”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Mart 2007

¹⁵¹ Ocaktan, “Hukuk Tarihçileri de Görür mü?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 7 Mart 2007

İslâm'ı da bilmeyen dogmatik laikçilerimiz, kilise ile devleti birbirinden ayırmanın, dini hayattan tümüyle uzaklaştırmak anlamına geldiğini sanabilecek kadar ilkeller hâlâ.¹⁵²

2007 yılında Yeni Şafak gazetesi başyazarı Fehmi Kuru'nun, Din ile Laikliğin dengede var olabileceği bir yapı üzerinde düşüncelerini paylaşmakta ve Laikliğin, ancak kentli bir İslam anlayışıyla var olabileceğini söylemektedir : “Dini hayat yalnızca bireysel olarak yaşanmaz, onu sürdürecekt kurumlara da ihtiyaç var. Vaktiyle kapatılmış kurumların yeniden açılması da bir yol belki ama, fazla geçerli olmayan bir yol... Esas yapılması gereken, bugünün şartlarına uygun yepyeni kurumlara bu yeni gelişmeyi yönlendirebilmektir. Lâiklik ilkesini zedelemeyen, ancak dinin kentli hayata taşıyacağı zenginliklerden yararlanmayı gözeterek yepyeni bir anlayışa ve onu besleyecek kurumlara ihtiyaç bulunuyor. Olan üzerine kuru tartışmalarla vakit kaybedeceğimize "Bu yeni gelişmeyi nasıl doğru yönlendirebiliriz?" sorusuna cevap aramak herhalde daha doğru olacaktır. İstanbul başta olmak üzere büyük kentlerimizde günümüzün gelişmelerine uygun bir dinî hayatın altyapısı oluşturulabilirse, ülkenin bütünü 'kentli' kültürle ve değerlerle tanıştıracak bir yeni atılım da gerçekleştirilmiş olur. Dini ve dindarları 'tehlike' olarak gören bir anlayış bu yazdıklarımı yadırgayacaktır herhalde, ancak iyi niyetli, konuya anlayışla yaklaşan ve önyargısız olanlar ne demek istediğimi anlamakta zorlanmayacaklardır. Lâikliği ayakta tutacak olan da 'kentli İslâm' anlayışdır çünkü.”¹⁵³

Şu ana kadar, 28 Şubat süreci içerisinde Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin Laikliğe yaklaşım tarzlarına bir ayna tutulmaya çalışılmıştır. Şimdiye özellikle 1997 yılı içerisinde olmak üzere 28 Şubat süreci içerisinde ve son dönem yakın tarihimizde önemli tartışma konularından biri olan ‘irtica’ konusu ile Laiklik arasındaki ilişki ele alınacaktır.

¹⁵² Kaplan, “Özdemir İnce'nin Cahil Cesareti”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Ekim 2007

¹⁵³ Kuru, “Kentli Bir İslam Anlayışına Doğru”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 28 Aralık 2007

2.1.2. Laiklik- İrtica İlişkisi

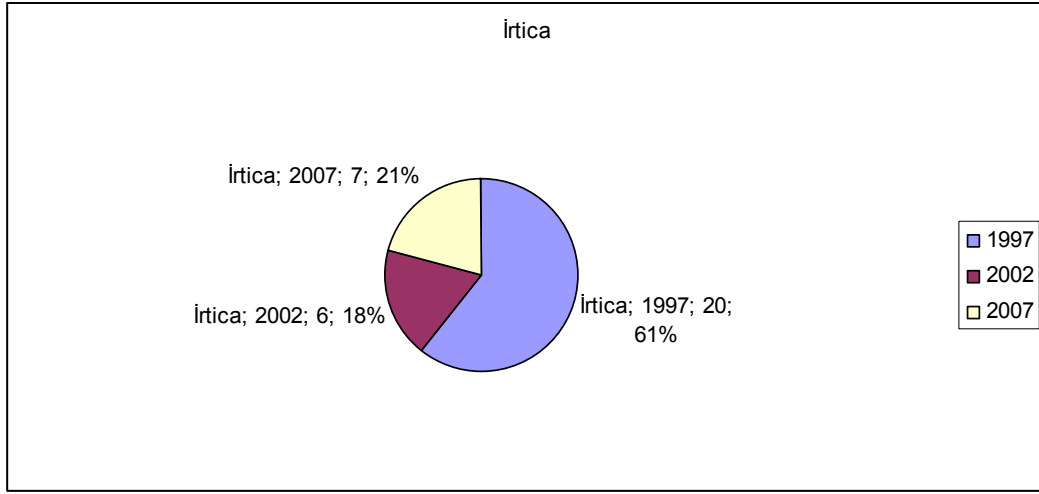
İrtica tartışmaları 28 Şubat sürecinde kamuoyunu meşgul eden en önemli gündem maddelerinden biridir. Ve Hürriyet gazetesi yazarları ile Yeni Şafak gazetesi yazarlarının ayrıştıkları temel noktalardan biridir. En genel manasıyla Hürriyet gazetesi yazarları irticayı; cumhuriyeti, laik rejimi ve modern yaşam tarzını tehdit eden ‘dini çevrelerden beslenen’ bir tehdit unsuru olarak görürken Yeni Şafak gazetesi yazarlarıysa irtica tehlikesinin sanal olduğunu, toplumda bir karşılığının bulunmadığını ve bu sanal tehlikeyle dine ve dini çevrelere baskı yapıldığını iddia etmektedir. Yeni Şafak gazetesi yazarları irticanın tam olarak ne olduğunun belli olmadığını söylüyor ve bu belirsizlikle de gerçek dindar insanların çok büyük zararlar gördüğünü ifade ediyorlar. Hürriyet gazetesi yazarları irticanın, ‘modern yaşam tarzını tehdit eden bir unsur’ olduğunu ifade ederken Yeni Şafak yazarları da ‘irtica söylentileriyle toplumun yaşam tarzına müdahaleler olduğunu ve toplumun yaşam tarzının yönlendirilmeye çalışıldığını’ ifade etmektedir.

Şimdi Hürriyet gazetesinin 28 Şubat süreci içerisinde İrticayı nasıl ele aldığına, Laiklikle irtica arasında nasıl bir bağ kurduğuna bakılacak ve Hürriyet gazetesi başyazarının, 28 Şubat süreci içerisinde irtica konusunda nasıl bir istatistik sergilediği incelenilecektir.

2.1.2.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

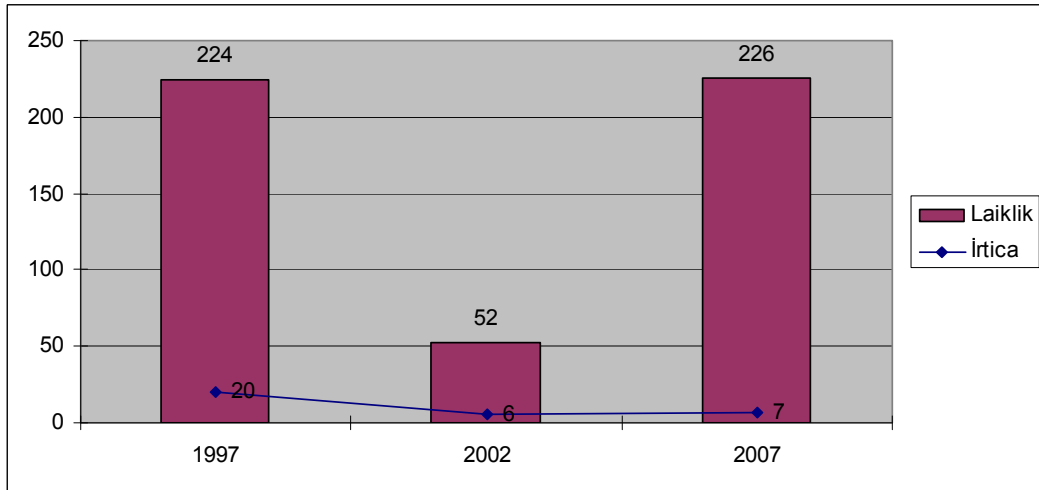
Yakın tarihimizde gündemi en çok meşgul eden konulardan biri olan İrtica konusuna Hürriyet gazetesinin yaklaşımı bu başlıkta ele alınacaktır. Aşağıdaki grafikte Hürriyet gazetesi başyazarı Oktay Ekşi'nin 28 Şubat süreci içerisinde 1997, 2002 ve 2007 yıllarında İrtica kavramını ne oranda kullandığı görülmektedir.

Grafik14. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında İrtica Kavramını Kullanımının Yıllara Göre Dağılımı

1997 yılında hakim olan siyasi havada 'irtica' kavramı çok önemli bir yere sahiptir. Ayrıca bu yıl içerisinde MGK tarafından da birinci derecede iç tehdit olarak ilan edilen irtica, 2002 ve 2007 yıllarına nispetle çok daha fazla oranda kullanılmıştır.

Grafik 15. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997-2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kavram Olarak Kullandığı Laik/Laiklik- İrtica Kelimelerinin Yıllara Göre Değişimi

Yukarıdaki grafikte Laiklik kavramının kullanımına paralel olarak irtica kavramının kullanımı incelenmiştir. 1997 yılı ile 2007 yıllarında aşağı yukarı aynı oranda laiklik kavramı kullanılmış olmasına rağmen 'irtica' kavramı aynı paralelliği göstermemiştir. Bu da şunu göstermektedir; 1997 yılında Laikliğe karşı, 'İrtica'

temelli bir tehlike algısı varken bu algı 2007 yılında daha az olmuştur. Nitekim 2007 yılında laikliğe karşı tehdidin kaynağı ‘irtica’dan ziyade ılımlı İslam olarak gösterilmiştir.

Bekir Coşkun, 1997 yılında 8 yıllık temel eğitim karşıtı gösterileri ‘irtica ’ olarak niteliyor. Ayrıca irtica taraftarlarının ‘pozitif bilime karşı olduğunu’ da ifade ediyor : “Bilgi çağında Türk çocukları, tüm uygar ülkelerde olduğu gibi çağdaş bir eğitimle mi yetiştirilecekler, yoksa yobazın istediği gibi mi?.. Din adamlarımız dahi temel eğitimi almış birer aydın mı olacak, yoksa birer cahil mi?.. İrticayı sokağa döken bu... Çünkü iyi yetişmiş, kafası pozitif bilimle donanmış, aydınlık kuşaklar hiçbir zaman onlardan yana olmayacaklar... Onlar sekiz yıla değil, bin yıl daha karanlığa taraftar...”¹⁵⁴ Oktay Ekşi de 8 yıllık eğitimin irtica önüne bir set olacağını düşünmektedir: “Birbirinin zıddı iki Türkiye’den çağdaş olanın sahiplerinden birini, gazeteci, işadımı, yazar Feyyaz Tokar’ı dün toprağa verdik. Ötekiyle yani Patrona Halil’in torunlarıyla kavgamız bu sırada tekrar alevlendi. Çünkü sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulanınca irtica kaynağının kuruyacağını anladılar.”¹⁵⁵

Bekir Coşkun, irticanın kaynağının dini çevrelerden beslendiğini şu sözleriyle ifade etmektedir: “Ben yeşili severim...Yeşil ışık, teknolojiye bile “tehlike yok”, yani özgürlük anlamına geliyor... Ekonomimiz bir başka yeşile bağlı: Dolara... Bu ülkenin tehlikesi bile yeşil: “Yeşil irtica...””¹⁵⁶ Aynı şekilde Oktay Ekşi de irticanın dini oluşumlardan beslendiğini belirtmektedir: “Gerçekten 163’ü getirseniz ve şiddetle uygulamaya kalksanız artık ülkenin hapisanelerinde adam koyacak yer bulamazsınız. O nedenle 163’ü tekrar -veya şiddetlendirerek- getirmeyi değil, Türkiye’deki irtica tehlikesini ortadan kaldıracak başta eğitim olmak üzere öteki önlemleri nasıl alacağımızı konuşalım. Örneğin Süleymancıların elindeki yurtlarda bulunan 160 bin ila 200 bin arasındaki kabiliyetli ve çalışkan köy çocuğunu onların pençesinden nasıl kurtacağımıza yanıt arayalım. Kuran kurslarını denetim altına alalım”¹⁵⁷ Ayrıca Oktay Ekşi, 1997 yılında bu irticai faaliyetlerin takip altında

¹⁵⁴ Coşkun, “Kara Oyun”, *Hürriyet Gazetesi*, 29 Temmuz 1997

¹⁵⁵ Ekşi, “İki Türkiye’nin Kavgası”, *Hürriyet Gazetesi*, 4 Ağustos 1997

¹⁵⁶ Coşkun, “Yeşil...”, *Hürriyet Gazetesi*, 3 Ağustos 1997

¹⁵⁷ Ekşi, “163 İçin Artık Çok Geç”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Eylül 1997

tutulduğunu da ifade etmektedir: “Batı Çalışma Grubu biliyorsunuz ülkemizde ciddi bir sorun haline gelen irticai faaliyetleri izleyen ve önlemler öneren bir görevliler ekibi...”¹⁵⁸

1997 sonrasında da 1997 yılındaki kadar yoğun olmasa da Hürriyet gazetesi yazarlarınca irtica tehdidinin var olduğu aşağıdaki ifadelerde olduğu şekilde dile getirilmiştir: “Bölücülük ve irticai eylemler de Türkiye'nin son derece duyarlı olduğu tehlikelerdir.”¹⁵⁹ Oktay Ekşi de aynı şekilde 1997 sonrasında irticayı, Müslüman ve laik ülkeler için hatta bütün dünya için bir tehdit olarak algılamaktadır: “Oysa Batı'nın asıl, ‘irtica’nın sadece Müslüman ve laik ülkeler için değil, tüm uygarlık ve insanlık için ne kadar büyük bir tehlike oluşturduğunu görmesi gerekir.”¹⁶⁰

Hürriyet gazetesinde sürekli olarak irtica tehlikesinden söz edilirken Yeni Şafak gazetesinin bu hususu nasıl değerlendirdiğine de bakmakta yarar vardır.

2.1.2.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

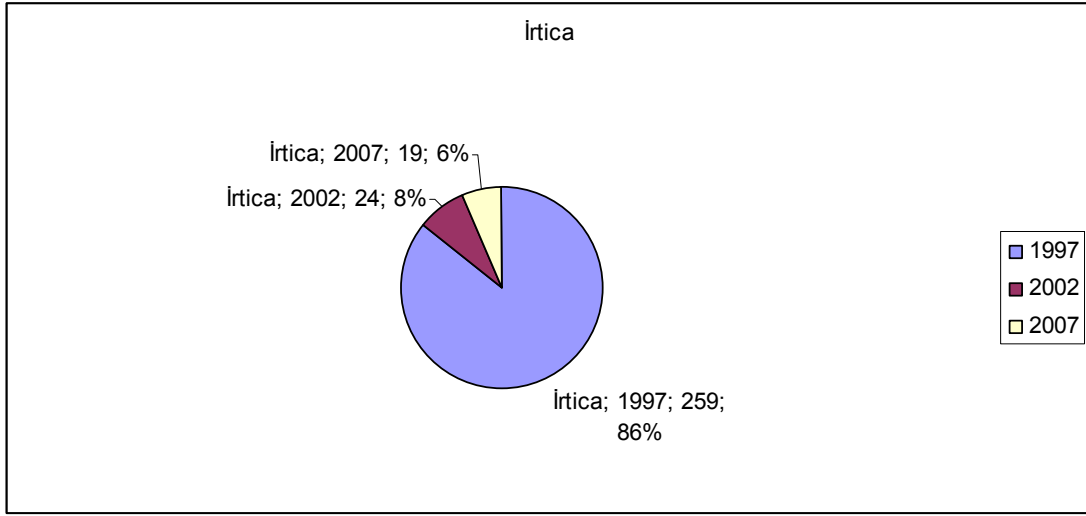
Yeni Şafak Gazetesi yazarlarının irtica konusunu ele almalarında temel hareket noktaları şunlardır: İrtica tehdidi gerçek değildir, sanaldır. İrtica tehdidinin tam olarak ne ifade ettiği hiç kimse tarafından bilinilmemektedir. Ve irtica tehdidi söylemleriyle de dine ve dini çevrelere baskılar yapılmakta, halkın yaşam tarzına müdahale edilmektedir. Konuyu daha iyi analiz edebilmek için Grafik 20 ve 21’e bir göz atmakta fayda vardır.

¹⁵⁸ Ekşi, “Batı Çalışma Grubu”, *Hürriyet Gazetesi*, 10 Eylül 1997

¹⁵⁹ Türeç, “Kafalardaki Vehimler”, *Hürriyet Gazetesi*, 25 Ocak 2002

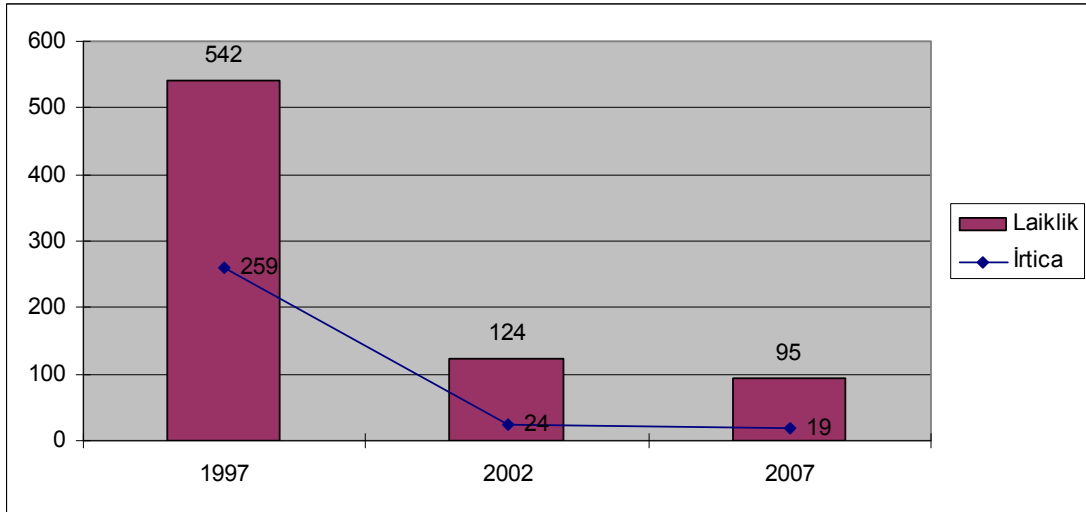
¹⁶⁰ Ekşi, “Sonunda Anladılar...”, *Hürriyet Gazetesi*, 1 Ocak 2002

Grafik16. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında İrtica Kavramını Kullanımının Yıllara Göre Dağılımı

İrtica söyleminin 1997 yılı içerisinde işgal ettiği yeri görmemiz açısından da bu grafik oldukça önemlidir.

Grafik 17. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kavram Olarak Kullandığı Laik/Laiklik- İrtica Kelimelerinin Yıllara Göre Değişimi

Yeni Şafak gazetesi başyazarlarının bu grafiğine baktığımızda Laiklik kavramı ile 'İrtica' söylemi arasında bir paralellik olduğunu söylememiz mümkündür. Ayrıca bu grafikten, Laiklik ve İrtica meselelerinin 1997 yılı içerisinde ne oranda fazla gündemi meşgul ettiğini görmemiz de mümkün olacaktır.

Ahmet Taşgetiren, irticanın belirsizliği üzerinde şu sözlerle durmaktadır: “Peki irtica ne? Kimi, neyi, dinin hangi boyutunu veya kendilerini Müslüman olarak tanımlayanların hangilerini kapsıyor? Bu konuda hiç de net tanımlamalar yok. 70 yıldan bu yana ‘irtica’ tehlikesinden bahsedildiği halde, bu güne kadar da irticanın neyi kapsadığı net biçimde ortaya konmadı.. Ne yazık ki bugüne kadar ki uygulamada irtica tehdidi kapsamında genellikle sade Müslümanlar darbe yedi. Ezanla oynandı, Kuran okuyanlar takibe uğradı, dini eserler suç sayıldı, başörtüsü, çarşaf gibi Müslüman hanımların giysileri suçlu diye teşhir edildi, din eğitimi veren kurumlar muhtemel irtica odağı endişesiyle gözaltında tutuldu.”¹⁶¹

Ahmet Taşgetiren bir başka yazısında da halka ‘çağdaş yaşam tarzı dayatması’ yapılabilmesi adına irtica söyleminin kullanıldığını ifade etmektedir: “Cumhuriyet rejimi halkı ‘çağdaşlaştırmaya’ karar vermişti ve bunun için de ‘irtica görüntülerinin’ yok edilmesi, bununla birlikte yeni bir yaşam tarzının dayatılması gerekiyordu. ‘İrtica görüntüsü’ veriyor diye insanların günlük giyimlerine müdahale ediliyor. Başından sarığı çıkarılıyor, sırtından cüppesi ve kadınların çarşafı... Cüppe, sarık ve çarşaf 2000’e üç kalanın Türkiye’inde yeniden suç aleti. Oysa bununla doymayacaklarını biliyoruz. Çünkü tarifsizlik bunalımındalar. ‘İrtica nedir?’in, ‘İrticanın gerçek görüntüsü nedir?’in cevabını bilmiyorlar.”¹⁶²

Yeni Şafak gazetesi yazarlarına baktığımızda sonraki yıllarda da benzer söylemler içerisinde olduklarını görüyoruz. 2007 yılında Fehmi Kuru, Türkiye’deki irtica tehdidi söylentilerin bir korkutmaca olduğunu ifade etmektedir: “En büyük korkumuz 'irtica' değil mi bugün? Ak Parti'nin 'gizli gündemi' olduğundan kuşku duyulmuyor, bu sebeple önüne sürekli engeller çıkartılmıyor mu? “Ne gizli gündemi, adamlar 1994'ten beri büyük kentlerde, 2002 yılından sonra da ülkede iktidar; gizli gündemleri olsaydı, çoktan belli ederlerdi” itirazında bulunanlara, “Cumhurbaşkanı ve ordu engelliyor” cevabı verilmiyor mu? Çankaya'ya kendilerini en iyi temsil edecek birini çıkarma fırsatı verilse Ak Parti'ye, göreceksiniz, 'gizli gündem'

¹⁶¹ Taşgetiren, “Tarihi Yanılgı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 1 Mayıs 1997

¹⁶² Taşgetiren, “İrtica Diye Biçtiğiniz Halkın Taa Kendisidir”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Mayıs 1997

iddiasıyla birlikte endişe ve korkuların ortadan kalktığı bir ülkeye dönüşme fırsatı da bulacağız.”¹⁶³

Yeni Şafak gazetesi yazarlarının ‘irtica’ konusunu ele alırken üzerinde durdukları en önemli bir diğer husus ise irtica tehdidine dayalı uygulamalardan doğan mağduriyetlerdir: “Mesele sadece başörtüsünün ve başörtülülerin kamusal hayattan kovulmasıyla sınırlı değil. İrtica yaftası yiyen onbinlerce öğretmen, öğretim görevlisi, bürokrat, kamu çalışanı tıpkı başörtülüler gibi kamu kurumlarından yaka-paça atıldılar ve halen de atılıyorlar.”¹⁶⁴

2.1.3. Laiklik- Şeriat İlişkisi

Şeriat de 28 Şubat sürecinin en önemli tartışılan konularından biridir. Özellikle 1997 yılında artan şeriat söylemleri konusunda Hürriyet ve Yeni Şafak gazetesi yazarlarının çok farklı tutumlar sergilediğini söyleyebiliriz. Hatta ‘şeriat’ kavramına farklı anlamlar yüklediklerini söylememiz de mümkün olacaktır. Hürriyet yazarlarının en genel manada ‘devletin din kurallarıyla yönetilmesi’ olarak tanımladıkları ‘şeriat’i, Yeni Şafak gazetesi yazarları ‘İslam’ın bizzat kendisi’ gibi yorumlamakta bazen de ‘İslam hükümleri’ olarak yorumlamaktadırlar. Bu noktada, aynı kavramı tartışırken aslında farklı şeyleri tartıştıklarını da söyleyebiliriz. Bu da meselenin çözümünü zorlaştırmaktadır.

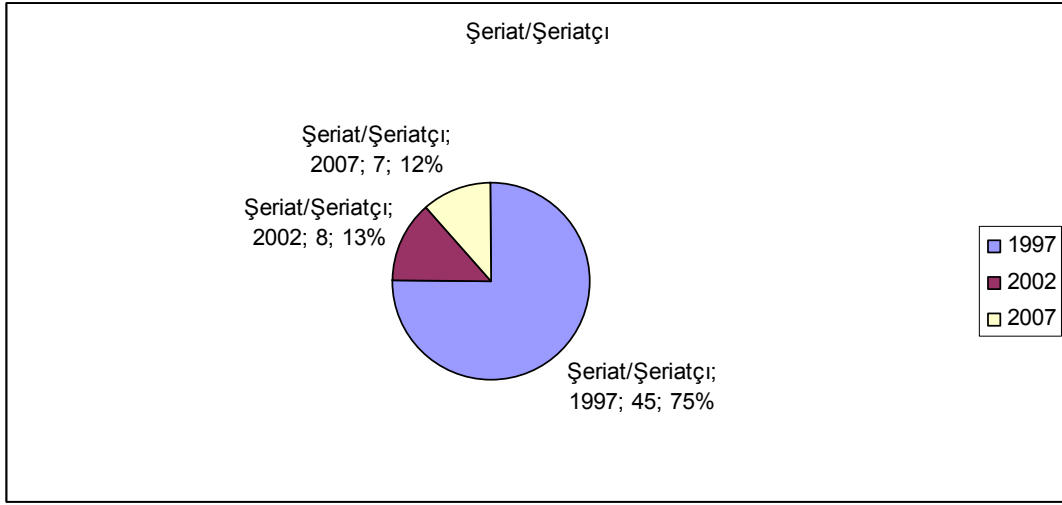
2.1.3.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

Hürriyet gazetesi yazarları, özellikle 1997 yılında yoğunlaştırdıkları söylemlerinde Türkiye’de bir şeriat tehlikesinin var olduğunu ifade etmişlerdir. Fakat Şeriatin ‘İslam’ demek olmadığını, ‘devletin dini esaslara göre yönetilmesi’ demek olduğunu ifade etmektedirler.

¹⁶³ Kuru, “Hâcet Kapıları”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Ocak 2007

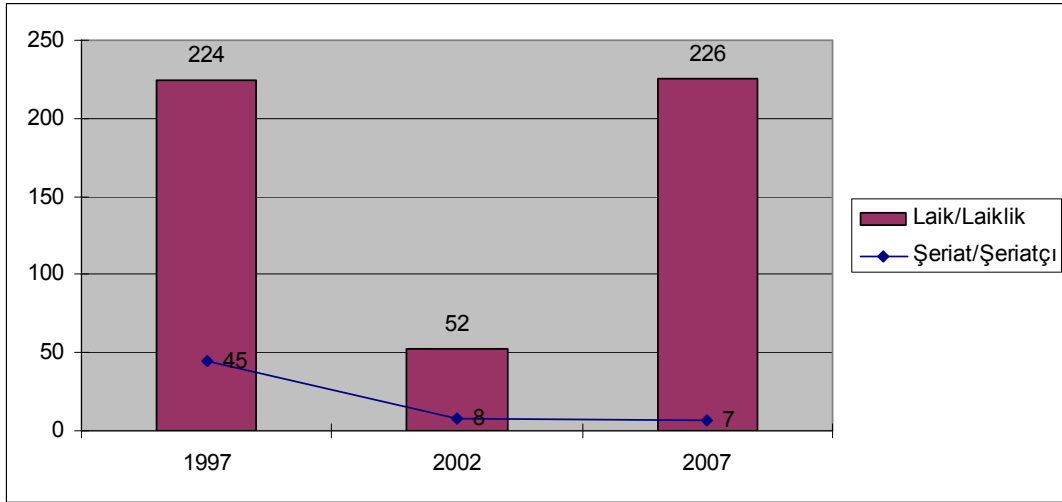
¹⁶⁴ Kaplan, “Başörtüsü Fenomeni, Bir Medeniyet Mücadelesinin Gösterenidir”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 28 Ağustos 2002

Grafik18. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 Yıllarındaki Yazılarında Şeriat/Şeriatçı Kavramını Kullanımının Yıllara Dağılımı

'Şeriat' kavramı 1997 yılı içerisinde çok fazla ön plana çıkarılan kavramlardan biridir. Sonraki yıllara oranla ne denli gündemi meşgul ettiğini bu grafikte görmemiz mümkün olacaktır.

Grafik 19. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kavram Olarak Kullandığı Laik/Laiklik- Şeriat/Şeriatçı Kelimelerinin Yıllara Göre Değişimi

Yukarıdaki grafikte Laiklik kavramının kullanımına paralel olarak 'şeriat' kavramının kullanımı incelenmiştir. 1997 yılı ile 2007 yıllarında aşağı yukarı aynı oranda laiklik kavramı kullanılmış olmasına rağmen 'şeriat' kavramı aynı paralelliği göstermemiştir. Bu da şunu göstermektedir; 1997 yılında Laikliğe karşı, 'şeriat'

temelli bir tehlike algısı varken bu algı 2007 yılında daha az olmuştur. Nitekim 2007 yılında laikliğe karşı tehdidin kaynağı ‘şeriat’ten ziyade ılımlı İslam olarak gösterilmiştir. Bu grafik ile İrtica- Laiklik ilişkisini gösteren grafik incelendiğinde aynı tablonun görülmesi mümkün olacaktır. 1997’de ‘şeriat’ ve ‘irtica’ temelli bir tehdit algısı söz konusu iken 2007 yılına geldiğimizde bu tehdit algısının kaynağı ‘ılımlı İslam’ gibi başka noktalarda aranmıştır.

Bekir Coşkun’un şu sözleri Hürriyet gazetesi yazarlarının ‘şeriat’ kavramına bakışını doğru bir şekilde yansıtmaktadır: “Şeriatın, İslam anlamına gelmediğini ... Şeriatın toplumun ve devletin dini esaslara göre yönetilmesi olduğunu en cahil vatan evlatları dahil bilir. En kolayı ‘şeriatın kestiği parmak acımaz’ atasözümüzün bile, şeriatın bir dini hukuk sistemi olduğunu anlattığı, akıllarına gelmiyor mu?”¹⁶⁵ Tabii buradaki atasözde geçen ‘şeriat’ ifadesini Bekir Coşkun’un dediği gibi ‘dini hukuk sistemi’ olarak görmekten ziyade ‘adalet, kanun’ anlamında almamız daha doğru olacaktır.¹⁶⁶ Bekir Coşkun şeriatı, ilahi yasaların halkı yönetmesi olarak da tanımlamaktadır: “Şeriatte demokrasi yoktur... Şeriat demokrasiyi reddeder .. Şeriat halkın kendi kendisini yönetmesini değil, ilahi yasaların halkı yönetmesini öngörür.”¹⁶⁷

Bekir Coşkun, 1997 yılında şeriatçilerin kadrolaşma içerisinde olduklarını da belirtmektedir: “Şeriatçilerin, hem devlet kadrolarında hem belediyelerde hem sivil kurumlarda, hem çeşitli isimler altında nasıl silahlanıp örgütlendiklerini en iyi görmesi gereken kişi konumunda. Olanları en iyi o bilir... Rejimin nasıl bir çukura sürüklendiğini de...”¹⁶⁸

Hürriyet yazarlarınca şeriat tehlikesi 1997 yılındaki gibi yoğun bir şekilde dile getirilmese de 1997 sonrasında da böyle bir tehlikenin var olduğunu zaman zaman dile getirmişlerdir: “Bakınız, şeriatçı kesim Türkiye’de yeniden egemen olmak üzere. Bunun şakası yok. Bu kez ‘ben artık değiştim’ yalanıyla geliyorlar. Peki

¹⁶⁵ Coşkun, “Arifler ve Tarifler”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Şubat 1997

¹⁶⁶ Bkz, D. Mehmet Doğan, “*Büyük Türkçe Sözlük*”, Pınar y. , İstanbul, 2005, s. 1214

¹⁶⁷ Coşkun, “Soru...”, *Hürriyet Gazetesi*, 7 Şubat 1997

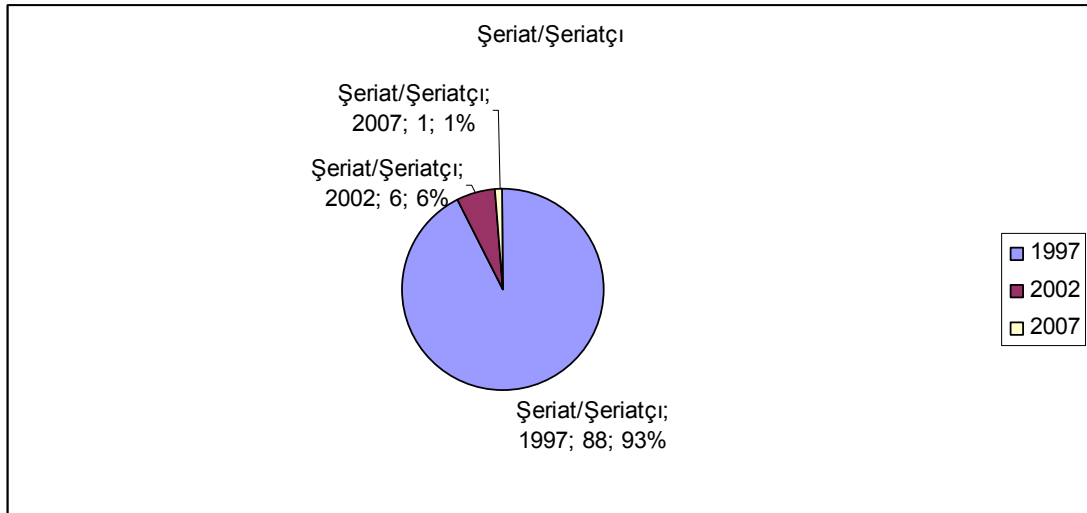
¹⁶⁸ Coşkun, “Karanlıktaki Işık”, *Hürriyet Gazetesi*, 11 Şubat 1997

bunların karşısında kim duracak?”¹⁶⁹ 2007 yılında da benzer şüpheler dile getirilmiştir: “Dikkat ederseniz, laikliğin "din ve vicdan özgürlüğünün güvencesi" olduğu söyleniyor ama, öteki boyutuna yani "devletin din kurallarıyla yönetilmemesi" hususuna hiç değinilmiyor. Bir başka deyişle "Türkiye'de rejim değişse de şeriat kuralları geçerli hale gelse, bizce bir sakıncası yok" der gibiler. Aksi söz konusu olsa, yüzyıldır tartışılan bu tehlike konusunda herhalde bir cümlelik görüş ifade ederlerdi.”¹⁷⁰

2.1.3.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Yeni Şafak gazetesi yazarları ise ‘şeriat’ meselesinde tamamen farklı bir pozisyonda bulunuyor. Genel olarak şeriatin bizzat İslamın kendisi olarak görüldüğünü, şeriat karşıtlığıyla da aslında yapılmak istenenin İslam karşıtlığı olduğunu ifade etmektedirler

Grafik 20. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Şeriat/Şeriatçı Kavramını Kullanımının Yıllara Göre Dağılımı

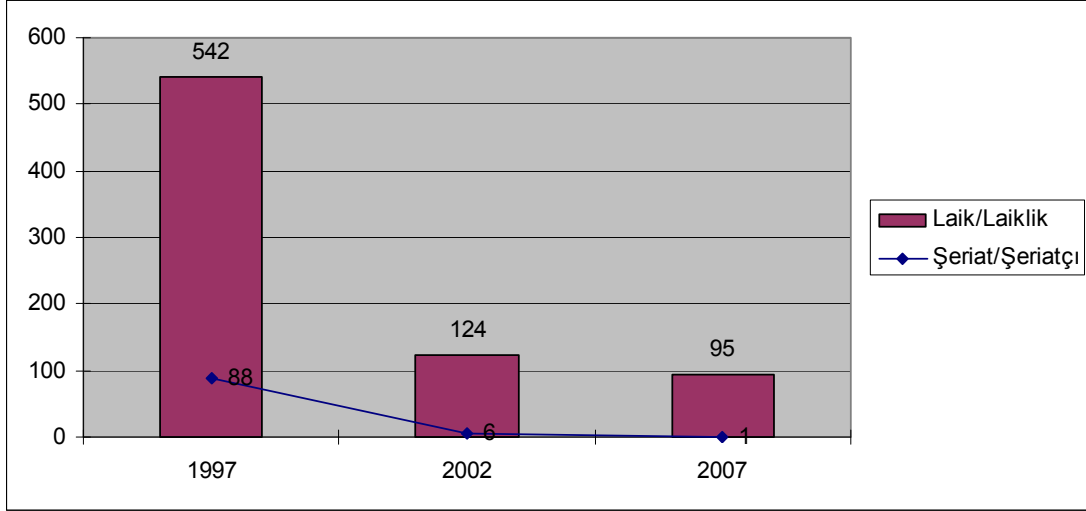

1997 yılının hakim söylemlerinden biri olan ‘şeriat’ ifadesinin 1997 yılındaki yoğun kullanımını bu grafikten görmemiz mümkün olacaktır.

¹⁶⁹ Çölaşan, “Siyasetimizdeki Eksik”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Ekim 2002

¹⁷⁰ Ekşi, “Gözardı Edilen Boyut”, *Hürriyet Gazetesi*, 7 Şubat 2007

Grafik 21. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kavram Olarak Kullandığı Laik/Laiklik- Şeriat/Şeriatçı Kelimelerinin Yıllara Göre Değişimi

Bu grafikten de göreceğimiz üzere Laiklik kavramı ile ‘şeriat’ kavramı arasında bir paralellik söz konusudur. Laiklik söylemi ile Şeriat söyleminin 1997 yılındaki hakimiyetini bu grafikte görebileceğimiz gibi Şeriat söyleminin 2007 yılında Yeni Şafak başyazarı tarafından gündemden düşürüldüğünü de söyleyebiliriz. Tabii bunun sebebini çeşitli şekillerde açıklamamız mümkündür. Ülke gündeminin belirlenmesinde çeşitli kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının söylemleri de etkili olmaktadır. 1997 yılında bu şekilde ‘şeriat- irtica ’ eksenli gündemlerin oluştuğunu söyleyebiliriz. 2002 ve 2007 yılına geldiğimizde bu tarz ‘şeriat- irtica ’ eksenli tehdit varlığı söylemleri azalmıştır. Bu noktada Yeni Şafak gazetesi başyazarının irtica- şeriat söylemlerinde bir azalma meydana gelmiştir. 2002 ve 2007’ye geldiğimizde Laikliğin tehlikede olduğu düşüncesine sahip olan kesimlerin, Laikliğe karşı olan tehdit algılarının sebebini 1997’ye oranla ‘şeriat- irtica’ temelinden alıp, ‘ılımlı İslam’ vb başka türlü temellendirmeleri neticesinde 2002 ve 2007 yılındaki ‘şeriat ve irtica’ söylemlerinde 1997’ye oranla azalma meydana gelmiştir.

Davut Dursun, diğer Yeni Şafak yazarları gibi şeriat kavramını, ‘İslam’la eşdeğer olarak görüyor: “En azından bir asırdır ‘Şeriat’ kavramı ve bundan türeyen diğer kavramlar adeta bir günah keçisi gibi her türlü suçlamaya, hakarete,

karalamaya, tahfif ve tahkire maruz kalmıştır. Cumhuriyet ideolojisi ve politikalarının meşruiyeti ‘Şeriat’a karşı oluşla temellendirilmek istenmiş, bütün olumsuzluklar, kötülükler gerilikler ve insanlığın tarihsel yürüyüşteki engeller bu kavramın kapsamı içine yerleştirilmiştir. Bu şeriat kavramının kendi bağlamı ve tarihsel gelişimi içindeki anlamı değildi elbette, tam tersine dışarıdan bu kavrama giydirilmeye çalışılan bir yafta bir suçlama aracı idi. İdeolojik ve politik hesaplarla yapılan kavramlaştırma ve anlamlandırma ortamında işin doğrusunun ne olduğunu araştırmak, kavramları yerli yerinde kullanmak ve daha da önemlisi kavramları tarihsel ve kültürel değerlerin taşıyıcıları olarak kıymetlendirmek kimsenin ne aklına gelmekte ne de buna itibar edilmektedir. Şeriat diye karalanmak istenen değerler ilkeler ve kurumlar bütünüdür milletimizin asırlardır hayatını anlamlandıran yönlendiren ve dünyadaki duruşunu düzenleyen İslam’dan başka bir şey olmadığını, kendi tarihimiz, kültürümüz ve geçmişimizle biraz ilgisi ve saygısı olan herkesin bildiği kesindir.”¹⁷¹ Davut Dursun, şeriat korkusunun sanal olduğunu, şeriat tartışmalarının esas amacınınsa statükonun korunmasına yönelik olduğunu ifade etmektedir: “Siyasette, ekonomide, kültürde, eğitimde ve diğer alanlarda Anadolu ayağa kalkıyor ve şimdiye kadar merkezin tekelinde olan cepheleri birer birer ele geçiriyor. Merkez ise klasik yöntemlere sarılarak mevcut konumunu koruma mücadelesi veriyor. Laiklik, irtica, şeriatçılık ve benzeri gibi paslanmış silahlar ve yöntemler yeniden gündeme gelmekte bu yöntem ve silahlarla merkez yeniden gücünü sürdüreceğine inanmaktadır.”¹⁷²

Hüseyin Hatemi de Davut Dursun’a paralel bir düşünce sergilemektedir ve şeriat dinin önemli bir parçası olarak görmektedir: “Şeriat, dinin ayrılmaz parçası olan temel ilkelerin bütünüdür”¹⁷³ Ahmet Taşgetiren de aynı şekilde şeriat İslamın bizzat kendisi gibi yorumluyor : “Bir başka merhale, şeriatın aslında İslamdan başka bir şey olmadığı hususunun kabul görmesidir.”¹⁷⁴

¹⁷¹ Dursun, “Cehalet ve Politik Hesaplara Kurban Edilen ‘Şeriat’”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 22 Şubat 1997

¹⁷² Dursun, “İki Ayrı Türkiye’nin Rekabeti”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 5 Nisan 1997

¹⁷³ Hüseyin Hatemi, “İstanbul İslami Uyanış Mektebi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Ocak 1997

¹⁷⁴ Taşgetiren, “İnsan Laik Olmaz ve Ötesi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 24 Şubat 1997

1997 sonrasında 2002 ve 2007 yıllarında ‘şeriat’ kavramının 1997’ye göre gündemde daha az yer kapladığını görüyoruz. Fehmi Kuru 2002 yılında ele aldığı yazıda şeriat tartışmasını daha yumuşak bir zemine taşıma çabasıdadır: “Son yıllarda siyasi anlamlar yüklenerek 'kötü kavramlar' arasına gönderilmiş olsa da, 'Şeriat', günlük konuşma dilinde, 'adalet' anlamına geliyor. Nitekim, Org. Asparuk'un deyişini, "Adaletin kestiği parmak acımaz" biçiminde kullananlar da çıkıyor. Uzman dilinde ise, 'Şeriat', 'hukuk sistemi' anlamını taşıyor. İlâhî kökenli hukuk sistemleri için olduğu kadar, 'lâik hukuk' için de kullanılabilir sözcük... "Musevi Şeriatı" denilebildiği gibi, hukuku 'ilahî kökenli' sayılamayacak ülkelerdeki mahkemelerin verdiği kararlar için de "Şeriatın kestiği parmak acımaz" deyişi kullanılabilir. Sözcüklerin aslında hepsi mâsumdur, ama bizde belli sözcüklerin 'suçlu' olmak gibi bir kaderi var. Org. Asparuk tarafından çekinmeden sarf edilen 'Şeriat' sözcüğü yüzünden, son elli yıl içerisinde, kimbilir kaç yazar ve düşünür mahkemeler önünde hesap vermek zorunda bırakıldı. İçeriğinden boşaltılmış "Şeriatçı" sıfatı, kişileri, kurumları yıpratmak için yeterli kabul edilen bir ülke burası... Oysa, ister dar ve yaygın anlamıyla isterse uzman dilindeki karşılığıyla kabul edilsin, 'Şeriat' sözcüğü, bazı çevrelerin üzerine yüklediği 'olumsuzluğu' hak etmiyor. Birçok Batı üniversitesinde, 'İslâm hukuku' dersleri okutuluyor ve bu dersleri alan öğrencilerin en bol kullandığı sözcük de 'Şeriat'... Şimdi yazdığımda şaşanlar çıkacaktır, ama bilen biliyor: Türkçede dilimizden hiç düşürmediğimiz 'meşru' ve 'meşruiyet' sözcükleri de aynı kökten; biri "Şeriata uygun", diğeri de "Şeriata uygunluk" anlamına geliyor...”¹⁷⁵

Gündemde her ne kadar daha az yer kaplamış da olsa şeriat üzerine yazılar 2007 yılında da vardır. Bu yıl içerisinde bu konu üzerinde yazı kaleme alan Yusuf Kaplan, diğer Yeni Şafak yazarlarına paralel olarak şeriat kavramına sempatiyle yaklaşmıştır: “Türkiye’de son bir asırda, önce, İslâm, bu toplumun kurumlarından uzaklaştırıldı; kurumlar sekülerleştirildi; şimdi de, yaklaşık çeyrek asırdır, toplumun sekülerleştirilmesi, İslâmî duyarlıklarının aşındırılması dalgası toplumda köksalınmaya çalışılıyor. Öyle ki, bu toplumda, müslüman olmak, prim yapan,

¹⁷⁵ Kuru, “Acıtmasın”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 24 Eylül 2002

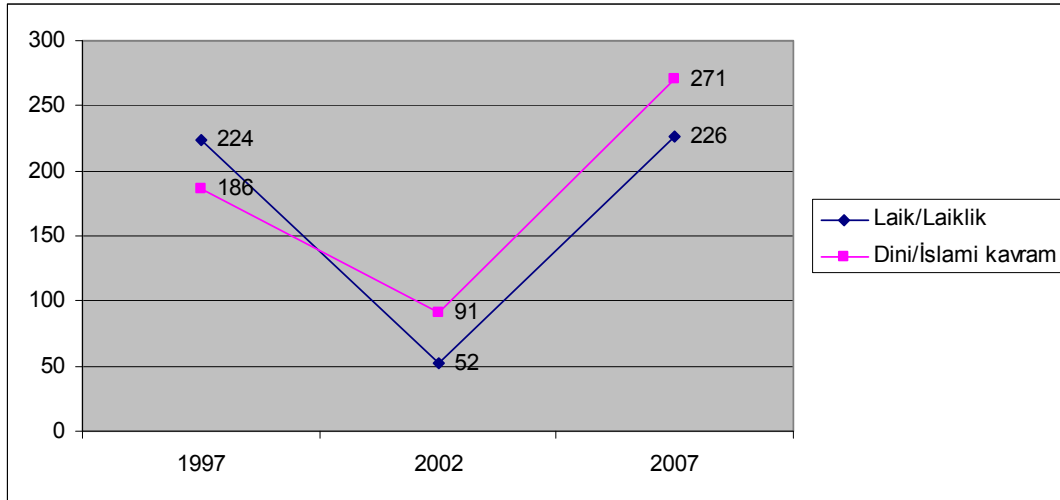
özenilecek bir şey değildir artık. İslâm'ın hükümleri demek olan, şeriat, artık, bazı İslâmî çevrelerin bile ürktükleri, bir "kötülük" kaynağıdır!"¹⁷⁶

2.1.4. Laik/Laiklik Kavramı ile Dini/İslami Kavramlar* İlişkisi

Bu bölümümüzde dini/ İslami kavramların kullanımı ile Laiklik kavramının kullanımı arasındaki ilişkiyi anlamaya yönelik bir araştırma yaptık. Dini/ İslami kavramlar elbette çok daha geniş kelimeleri de kapsar fakat biz, dini/ İslami kavramları temsil edebileceğini düşündüğümüz içinde din ve İslam ifadelerinin geçtiği dipnotta belirtilen kavramları baz alarak bir grafik hazırladık. Aşağıdaki grafiklerden de göreceğimiz üzere Laiklik kavramıyla dini/ İslami kavramların arasında doğrudan bir bağın bulunduğunu söyleyebiliriz. Dini/ İslami kavramlar ile Laiklik kavramının kullanımında bir paralellik olması yazılı basında dinin genel olarak Laiklik çerçevesinde ele alındığını gösterir.

2.1.4.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

Grafik 22. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kavram Olarak Kullandığı Laik/Laiklik- Dini/İslami Kavramların Yıllara Göre Değişimi

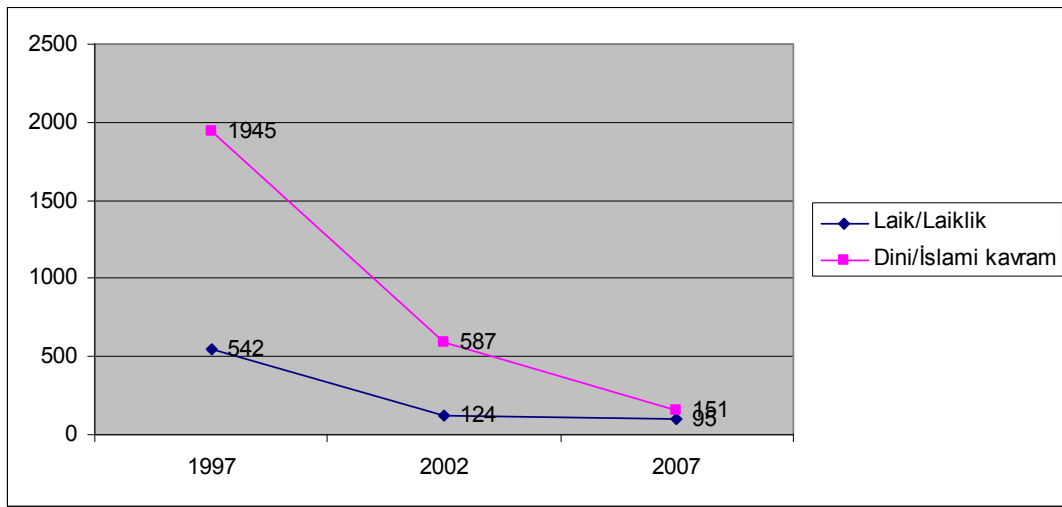
¹⁷⁶ Kaplan, "Darkafalılık ve Dalgakıranlık", *Yeni Şafak Gazetesi*, 30 Ocak 2007

* Burada dini/islami kavram dediğimizde dini kavram olarak; din, dindar, dinci, köktendinci, din istismarı/sömürüsü, din tüccarı/taciri kavramı değerlendirmeye tabi tutulmuştur. İslami kavram olarak; islam, islami, siyasi islam, ılımlı islam, radikal islam, islami terör, Müslüman kavramları değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Yukarıdaki grafikte, din ile laiklik konularının ne kadar paralellik arz ettiğini görmemiz mümkün olacaktır. Tabii ki bir de şu var ki 2002 ve 2007 yıllarına baktığımızda Hürriyet gazetesinde laiklik konusunun, din konusundan bir adım daha önde yer aldığını görmemiz de mümkün olacaktır.

2.1.4.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Grafik 23. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kavram Olarak Kullandığı Laik/Laiklik- Dini/İslami Kavramların Yıllara Göre Değişimi

Bu grafiğe baktığımızda da Laiklik konusu ile din konusunun ne derece bir paralellik gösterdiğini görmemiz mümkün olacaktır. Fakat Hürriyet gazetesinden farklı olan yönü şu ki; din konusu, laiklik konusunun bir adım daha önünde yer almaktadır Yeni Şafak gazetesinde.

2.2. DİN EĞİTİMİ

“Türk eğitim sisteminin Osmanlı’dan beri yaşadığı dönüşümlerin ve dini eğitim verecek okulların yapısı ve fonksiyonlarının tartışılması, Türkiye’nin modernleşme tarihi boyunca devam etmiştir. Bu tartışmaların merkezinde çoğunlukla, imam, hatip ve diğer din görevlilerini yetiştirmek üzere ilk kez 1924 yılında medreseler kapatılarak onların yerine açılmış olan imam hatip okulları oldu.

Temel eğitim süresinin zorunlu ve kesintisiz olmak üzere 8 yıl olarak düzenlenmesine ilişkin 1997'den itibaren uygulanan politikalar, genel olarak eğitim ve özel olarak dini eğitim üzerine yapılan tartışmaların yoğunlaşmasına neden olmuştur.”¹⁷⁷ “28 Şubat sürecinin çok geçmeden zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması tartışmalarını sonuçlandırması en genel anlamda 1950'lerden bu yana Türkiye’de ortaya çıkan siyasal ve sosyal yapıdaki İslam’a yönelik hareketine kesin bir tepki veya bu hareketlerinin önünü alış olarak değerlendirilebilir. 28 Şubat 1997’de yapılan MGK toplantısı kararlarının bir sonucu olarak 18 Ağustos 1997’de tartışmalarla yasalaşan 8 yıllık kesintisiz zorunlu ilk öğretim kanununu ve bunu izleyen bazı uygulamalar tevhid-i tedrisat’ın ‘çağdaş’ bir sonucu gibidir.”¹⁷⁸

28 Şubat sürecinde ilköğretimin zorunlu olarak 8 yıla çıkarılması ve imam hatip liselerinin orta kısmının kapatılması neticesinde din eğitimi ve daha özelden imam hatip lisesi konusunda yoğun tartışmalar yaşanmış ve konu toplumun her kesimi tarafından ele alınmıştır. Şimdi bu konunun Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri tarafından ne oranda ve nasıl bir yaklaşımla ele alındığı incelenecektir.

2.2.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

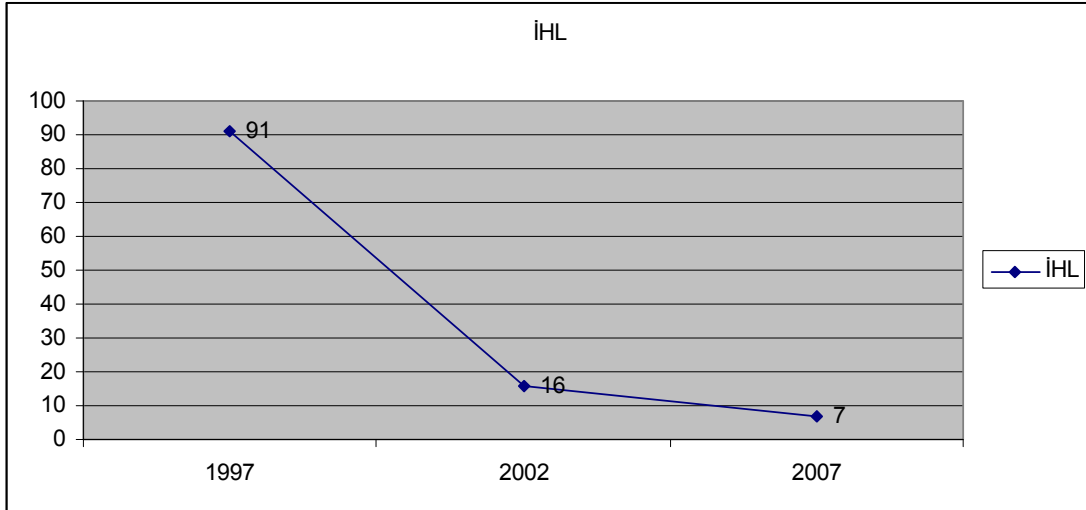
Hürriyet gazetesi köşe yazarları, din eğitimi ile din kültürü eğitimi arasında bir ayırımı gitmekte ve dünyadaki dinleri objektif biçimde tanıma adına din kültürü eğitimini gerekli görmekte fakat bir dinin inanç, ibadet boyutunda eğitiminin verilmesine, o dinle ilgili olarak sure ezberi gibi uygulamalara karşı görünmektedirler. 1997 yılında mevcut yapı içerisindeki İmam Hatip Liselerine de karşı olduklarını söylememiz mümkündür. Hürriyet gazetesi köşe yazarları geneli itibarıyla imam hatip liselerine, topluma ‘din adamı yetiştirme’ misyonunu uygun görmekte ve bu okulların var oluş amacını bu şekilde değerlendirmektedir. Fakat Türkiye’deki imam hatip liselerinin sayısının bu ihtiyacı karşılamamanın çok ötesinde olduğunu belirtmektedirler. Kısaca, ‘ihtiyaç fazlası imam hatip lisesinin var

¹⁷⁷ Bahattin Akşit- Mustafa Kemal Coşkun, “Türkiye’nin Modernleşmesi Bağlamında İmam- Hatip Okulları”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce -İslam-*, c. 6, İletişim yay., İstanbul, 2005, s. 395

¹⁷⁸ Osman, Kafadar, “Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tartışmaları”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, c. 3, İletişim yay., İstanbul, 2004, s. 356

olduğundan' yakınmakta ve bu nedenle bu fazlalıkların kapatılmasını istemekteler. Bu çerçevede imam hatip liselerinden mezun olan öğrencilerin din hizmeti dışında devlet bünyesinde başka bir iş yapmalarına da karşı çıkmaktalar. Özellikle yargıda görev almalarına şiddetle karşı çıkıyorlar. İmam hatip liselerinin tamamıyla kapatılmasına da karşı olduklarını söylememiz mümkün olacaktır zira, dinin cemaat ve tarikat kapsamı dışında devlet eliyle kontrol edilebilir bir tarzda Diyanet tarafından verilmesi gerektiğini ifade etmekte. Bu noktada diyanetin de yeterli miktar beslenebilmesi adına 'din adamı ihtiyacı yetiştirecek kadar imam hatip lisesinin' var olmasını da temenni etmektedirler. Hürriyet gazetesi yazarlarının imam hatip liselerinin kapatılmasını istemesinin bir başka nedeni de bu okulların 'politize' olmuş olması. Bu okulların belirli siyasi akımlara eleman yetiştiren birer kurum olduğunu iddia etmekte. Hürriyet gazetesi yazarlarının genel olarak imam hatip liseleri hakkında bir diğer iddiaları ise bu okulların 'rejim düşmanı' bireyler yetiştirdiğidir. Bu ve benzeri sebeplerden ötürü imam hatip liselerinin orta kısmının kapanmasını yani kesintisiz sekiz yıllık eğitimi destekliyorlar ve İmam hatip liselerinin sayısının azaltılmasını talep ediyorlar.

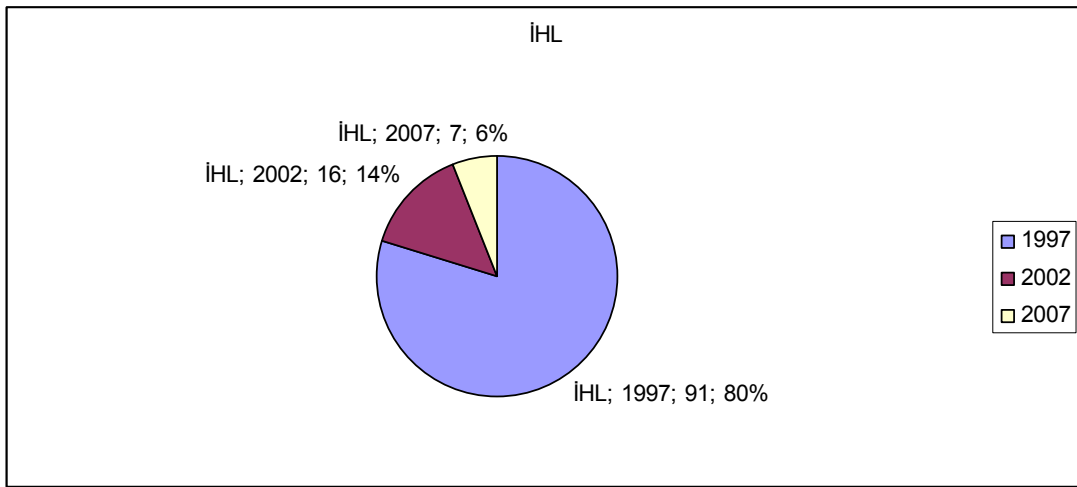
Grafik 24.Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kaç Kez İmam Hatip Lisesi İfadesini Kullandığına Dair Dağılım

Din eğitimi konusu da 28 Şubat sürecinin ve özellikle 1997 yılının en çok tartışılan konularından biridir. Bu meselenin yoğunluğunu anlamada İHL ifadesinin

kullanımı önemli bir göstergedir. 1997 yılında İmam hatip liseleri için çok önemli kararlar alınmış, orta kısımları meslek liseleri kapsamında kapatılmış ve üniversitelere girişte İHL mezunlarına katsayı uygulaması ile puan kırma sistemi uygulanmıştır. Yukarıdaki grafikte, İHL'lerin gündemde teşkil ettiği yeri görmemiz mümkün olacaktır.

Grafik 25. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kullandığı İmam Hatip Lisesi İfadesinin Yıllara Göre Yüzdelerle Dağılımı

Bir önceki grafikte izah etmeye çalıştığımız İHL'lerin genel durumu yanında İHL'lerin 1997, 2002 ve 2007 yıllarında ne oranda gündemde kaldığını görmemiz açısından bu grafik önemlidir.

1997 yılında Mümtaz Soysal, İmam Hatiplerin kapatılabileceğini kısacası yasal durumunu şöyle anlatıyor: “Üstelik, imam hatip liselerindeki orta kısımların yasal dayanağı da yok. 1951'deki Demokrat Parti iktidarında Müdürler Komisyonu kararıyla kurulan yedi yıllık imam hatip okullarının dört yıllık birinci devresi 1971'de Talim ve Terbiye Kurulu kararıyla kapatılmış, ama sonra, 1974 Ağustos'unda CHP ile Milli Selamet Partisi'nden oluşan ilk Ecevit hükümetince yeniden açılmıştı. Yine Talim ve Terbiye Kurulu kararıyla. Dolayısıyla, bugün, yine aynı Kurul kararıyla, 1973 yasasının gereği olan sekiz yıllık temel öğretimi tam olarak uygulamak ve

imam hatip liselerinin orta bölümlerini kapatmak mümkündür”¹⁷⁹ Bu satırlardan da anlaşılacağı üzere İmam Hatip Liselerini yasal olarak görmeyen Mümtaz Soysal Sekiz yıllık kesintisiz eğitimi gerekli olarak görmekte ve bunun İmam Hatip meselesinden de öte kaliteli insan yetiştirme meselesiyle ilgili olduğunu ifade etmektedir. ¹⁸⁰ Oktay Ekşi de İmam Hatiplerin Özal’ın bir hilesiyle yasal bir zemine oturtulduğunu iddia etmektedir. ¹⁸¹ Fakat zorunlu eğitimin gündeme gelme aşamasında laikliği tehdit eden olgular nedeniyle gündeme geldiğini de belirtmiştir¹⁸² Mümtaz Soysal’ın Din Eğitimi hakkında vurgulamış olduğu en önemli nokta ise Din eğitimi ile Din Kültürü eğitimini birbirinden ayırması. Bu ayırım sonucunda Mümtaz Soysal Din Kültürü eğitimini gerekli görürken Din eğitimi sakıncalı olarak belirtmektedir: Mümtaz Soysal din eğitimi ile din kültürü eğitimi arasındaki farka değiniyor ve din kültürü eğitiminin gerekliliğinden de bahsediyor: “Tabii, Anayasa’daki ‘din kültürü’ eğitimi ile din eğitimi birbirinden ayrı tutmak koşuluyla. Din kültürü vermek demek, dinin ne olduğunu, dünyanın her köşesinde insanların nelere inandıklarını, yaşanan ülkede çoğunluk ve azınlık durumundaki inançların, mezheplerin, tarikatların neler olduğunu ve bunların toplum yaşamını nasıl etkilediğini öğretmek demektir. Böylesi, bir toplumu anlamak ve o toplumda yaşamak için zorunludur da. Hatta, ‘İnsanlar şöyle durumlarda şöyle dua eder’ diyerek bir duadan söz etmeniz ve anlamını açıklamanız da bu kültürün içine girebilir. Ama, duayı ezberlemek ve belli durumlarda dua edip etmemek inanç işidir. Din kültürü, bu inancı aşılamanın ve insanları buna zorlamanın aracı olamaz.”¹⁸³ Hatta Mümtaz Soysal, din derslerinin zorunlu tutulmasıyla insanların akılcılığın dışına çekilmiş olabileceğini Fadime ve Emire olaylarının bunun üzerine patlak vermiş olabileceğini belirtmektedir.¹⁸⁴ Din dersi almış insanların akılcılığın dışına çıkmış olabileceği düşüncesi din eğitimi alan ve hatta onun bir aşama ilerisinde din eğitimi veren insanları akılcılık dışında bulunma ithamını da içinde barındırıyor diyebilirim. Tufan Türeç de din ağırlıklı eğitimi çağdışı buluyor: “Tayyip Bey, ‘Biz dine saygılı devlet istiyoruz, din devleti istemiyoruz’ derken de takıyye yapıyor.

¹⁷⁹ Mümtaz Soysal , “Kaş Yaparken ...”, *Hürriyet Gazetesi* , 5 Ağustos 1997

¹⁸⁰ Soysal , “Gizli Bağlantı” , *Hürriyet Gazetesi* , 25 Temmuz 1997

¹⁸¹ Ekşi ,”Kararname Katakullisi ” , *Hürriyet gazetesi* , 21 Ocak 1997

¹⁸² Soysal , “Unutmak ” , *Hürriyet Gazetesi* , 15 Temmuz 1997

¹⁸³ Soysal ,”Çıkılmazlar ve Çıkışlar ” , *Hürriyet Gazetesi* , 12 Ağustos 1997

¹⁸⁴ Soysal , “Asıl Dava ” , *Hürriyet Gazetesi* , 4 Şubat 1997

Gerçekten aydın kafalara sahip olan insanlar, bu çağda kalkıp kadınların örtüler içine hapsedilmesini, onların ikinci sınıf insanlar olmasını istemezler. Ufacık kız çocuklarını tesettüre sokmazlar. Okul yerine cami yapımını teşvik etmezler. Hepsinden önemlisi de çağdaş eğitim yerine din ağırlıklı çağdışı eğitimi savunmazlar.”¹⁸⁵

Fatih Altaylı İmam Hatip Liselerine karşı olmasının iki temel nedeni olduğunu söylüyor: Okula siyasi bir partinin el atması, en önemlisiyse bu kadar İmam Hatipin gereksiz olması: “İmam Hatiplerin sayısındaki inanılmaz artıştan duyulan rahatsızlık, nedense açık açık dile getirilemiyor. İmam Hatiplere karşı olmamızın nedenlerinden ilki, Refah’ın buralara el atmış olması. İkincisi ise gereksizliği. Bu okullardan mezun olan herkes şeriatçı militan olacak diye bir saplantımız yok. Hatta son derece akli başında gençlerin bu okulları bitirdiğini görüyoruz. Ama gereksiz.”¹⁸⁶ İmam Hatip liselerinin kapanmasıyla bir kısım insanların siyasi avanta kaybedeceklerini, dininse bir zarar görmesinin söz konusu olmadığını ifade etmektedir¹⁸⁷ Fatih Altaylı, İmam Hatip liselerinin toplumsal sonuçları üzerinde de durmaktadır. Fatih Altaylı İmam Hatip Lisesi mezunları ile toplum arasındaki ayrışmaya dikkat çekiyor ve bu okul mezunlarının toplum içinde toplumdan farklı bir dayanışma içinde bulunduğunu söylüyor. Bu durumunsa toplumun bütünlüğünü sarsacağını da ifade etmektedir. Fatih Altaylı: “Neden imam hatibe hayır ? Anladığım kadarıyla imam hatip liseleri öğrenci mezun etmiyor, yeni bir sosyal sınıfa ya da klana eleman yetiştiriyorlar... Türkiye açısından tehlikeli olmalarının nedenleri de bu... Bunlar tıpkı bir klan gibi birbirlerini tutuyor, birbirlerini destekliyor, adaleti bile birbirleri için farklı uygulayabiliyorlar... Yüzlerce kez mahkemeye çıktım. Bir keresinde bile karşımda duran hâkimin ya da savcının normal liseden mezun olmasının benim için bir avantaj teşkil edeceğini düşünmedim. Etmedi de... Ancak, imam hatip kökenli bir mahkeme heyetinin benim için bir dezavantaj, kendi yandaşları içinse avantaj olacağını hep bildim... Öyle de oldu. Bu

¹⁸⁵ Türeñç, “Recep Tayyip Bey Hepimizin Yanlısıdır”, *Hürriyet Gazetesi*, 19 Nisan 2002

¹⁸⁶ Fatih Altaylı, “İmam ve Hatipler”, *Hürriyet Gazetesi*, 10 Mart 1997

¹⁸⁷ Altaylı, “Din Eğitimi Değil Dini Siyaset”, *Hürriyet Gazetesi*, 29 Temmuz 1997

yüzdendir ki, imam hatip liseleri Türkiye Cumhuriyeti'nin birliği için tehlikelidir. Eşitliği için tehlikedir... ”¹⁸⁸

Fatih Altaylı, Kuran kursları hakkındaysa müfredatının Diyanet İşleri Bakanlığınca hazırlansa da Milli Eğitim tarafından eğitimlerin denetlenmesi gerektiğini belirtmektedir.¹⁸⁹

Oktay Ekşi İmam Hatip Liselerine şüpheyle bakıyor ve ‘dünyada kendi anayasal rejimini yıkacak bir kuruma ödenek ayıran tek ülke olduğumuz’ tespitinde bulunuyor.¹⁹⁰ İmam Hatiplerin kurulma aşamasındaki iyi niyetin kaybolduğunu ve bu okulların şeriat düzeni için bir fidanlık haline getirildiğini söylemektedir.¹⁹¹ İmam Hatip liselerinde görev yapan öğretmenlerin, öğrencilerin ve öğrenci velilerinin laik Cumhuriyete karşı kötü niyet içerisinde olduğu düşüncesini taşımakta: “Bugün Türkiye’de imam hatip liseleri bünyesinde 601 adet ‘orta kısım’ var. Gürültü, daha doğrusu sekiz yıllık kesintisiz eğitime itiraz sadece bu kesimden çıkıyor. Öteki meslek liselerinin bünyesinde 432 adet, genel liselerden bazılarının bünyesinde ise 982 adet orta kısım var. Kısaca tam 1414 adet daha böyle okul mevcut. Ama hiçbirinden ‘sekiz yıllık temel eğitimin kesintisiz olması yanlışır’ diye bir tek kelime çıkmıyor. Çıkmıyor, çünkü o okullarda görev yapan öğretmenlerin, oralarda okutulan öğrencilerin veya o öğrencilerin velilerinin laik cumhuriyete karşı bir kötü niyetleri yok.”¹⁹²

Oktay Ekşi öncelikli olarak İmam Hatip liselerinin ihtiyacın çok fazlası oranında olduğunu belirtiyor.¹⁹³ Türkiye’de halkın din hizmeti ihtiyacını karşılayacak miktarın dışında açılan imam hatip liselerinin arka planındaysa siyasi hesapların yattığını iddia etmektedir.¹⁹⁴

¹⁸⁸ Altaylı , “Neden İmam Hatip’e Hayır ” *Hürriyet Gazetesi* , 17 Kasım 1997

¹⁸⁹ Altaylı, “Unutma ” , *Hürriyet Gazetesi* , 2 Ağustos 1997

¹⁹⁰ Ekşi, “Maksatları Eğitim Değil ki ” , *Hürriyet Gazetesi* , 30 Mart 1997

¹⁹¹ Ekşi, ”Tehlikeli Bir Oyun...” , *Hürriyet Gazetesi* , 27 Temmuz 1997

¹⁹² Ekşi, “Bir Büyük Hedef İçin...” , *Hürriyet Gazetesi* , 29 Temmuz 1997

¹⁹³ Ekşi, “Aldatıyorum Sanıyorsa Çok Yazık ” , *Hürriyet Gazetesi* , 20 Mart 1997

¹⁹⁴ Ekşi, “Gerçek Apaçık Ortada ” , *Hürriyet Gazetesi* , 30 Nisan 1997

Oktay Ekşi, sekiz yıllık kesintisiz eğitimle irticanın kaynağının kuruyacağını¹⁹⁵, İmam Hatiplerde yer alan eğitimin de niteliğinin artacağını belirtiyor.¹⁹⁶ Ayrıca Devletin milli politikasının bir gereği olarak da sekiz yıllık temel eğitimi gerekli görüyor.¹⁹⁷

Okullarda yer alan din kültürü ve ahlak dersleriyle ilgili bir sıkıntısını dile getirmekte ve din Kültürü ve Ahlak bilgisi derslerinin esasında İslam kültürü ve ahlak dersi olarak uygulandığını belirtmektedir¹⁹⁸

Oktay Ekşi din eğitimi konusunda Arapça, Kuran, din derslerinin seçmeli olarak okutulması ara formülüne de Türkiye'deki tüm okulların birer imam hatip lisesi konumuna geleceğini belirterek mesafeli olarak duruyor.¹⁹⁹ Oktay Ekşi, o dönemde CHP'nin önermiş olduğu 'din eğitimini sivil toplum örgütleri üstlensin' fikrine karşı çıkıyor ve Diyanet'in bu noktada kesinlikle lağvedilmemesi gerektiğini söylüyor :” Kuran kurslarının Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından açılmasını doğru buluyoruz. Gerçi Başkanlığın böyle yasal bir yetkisi yok ama bu kursları ne idüğü belirsiz cemaatlerin eline bırakmaktansa Diyanet İşleri'ni yetkili kılmak daha doğru olur.”²⁰⁰ Oktay Ekşi, bir yandan yukarıda bahsettiğimiz 30 Mart 1997'deki yazısında ele aldığı gibi İmam Hatipleri rejimi yıkacak potansiyel bir tehlike gibi görmekteyken bir yandan da İmam Hatip Liselerinden beslenen Diyanet kurumuna da sahip çıkmakta. Bu noktada büyük bir çelişki yaşamakta.

Oktay Ekşi, Hristiyanlarca önemli olan Heybeliada Ruhban okulunu da gündemine alıyor ve niçin açılmadığını açıklıyor: “İşin ilginç yanı Patrikhane bu okul sanki dünyanın başka bir yerinde açılmamış veya açılırsa oradan yetişen papazlar pek de papaz sayılmazmış gibi, “İlla da Heybeliada'daki (onlar Heybeliada demezler hâlâ ve ısrarla Halki derler) okul açılsın” diye tutturdu ve bundan hiçbir zaman vazgeçmedi. Oysa 60 yıldan beri ABD'de Dumbarton Oaks'da bir Ruhban Okulu var. Peki Türkiye'nin Heybeliada'daki okulun tekrar açılmasına engel

¹⁹⁵ Ekşi, “İki Türkiye'nin Kavgası...”, *Hürriyet Gazetesi*, 3 Ağustos 1997

¹⁹⁶ Ekşi, “Asıl Vurgulanacak Olan”, *Hürriyet Gazetesi*, 6 Eylül 1997

¹⁹⁷ Ekşi, “Şamata”, *Hürriyet Gazetesi*, 7 Mayıs 1997

¹⁹⁸ Ekşi, “Yaygaracılara Ödün...”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Ağustos 1997

¹⁹⁹ Ekşi, “Tek Sermayeleri Hile ve Yalan...”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Nisan 1997

²⁰⁰ Ekşi, “Eksik de Var Yanlış da...”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Ağustos 1997

olmasının gerisinde yatan ne? Zahiri sebep ‘‘yasal zorunluk’’ ama bize kalırsa asıl sebep o değil: Sebeplerden biri şu: Türkiye, Lozan Antlaşması'nın görüşme zabıtlarına göre ‘Milli bir Türk kurumu’ olan Patrikhane'yi özellikle 1950'den, yani Demokrat Parti'nin iktidara geldiği tarihten beri bir türlü bir yere oturtamıyor... İkincisi, Patrikhane'ye verilecek ödünün bir eşini yarın ‘Yüzde 99'u Müslüman olan ülke’ gerekçesiyle karşısına çıkacaklardan nasıl esirgeyeceğini hükümet bilemiyor. Daha çok var ama bu kadarı bile durumu açıklamaya yetiyor. ’’²⁰¹

Emin Çölaşan, İmam Hatip Lisesinden mezun olan öğrencilerin potansiyel birer rejim düşmanı olduğunu iddia ediyor: ‘‘Ne acıdır ki, devletin Milli Eğitim Bakanlığı, o okullarda eğitim gören çocuklarımız üzerinde etkili olamıyordu. Herhalde İmam Hatiplere düzgün yönetici ve öğretmen atanmadığından, çocuklar genelde rejim düşmanı olarak yetişiyordu. ’’²⁰² Ayrıca çocukların kafasına ümmet kavramının sokulduğunu da belirtmektedir. ²⁰³ İmam Hatiplerin yönetiminin görüntü olarak devletin elinde olmasına rağmen perde arkasında gerçek yöneticilerin ‘dinci kesim’ olduğunu da iddia etmekte. ²⁰⁴ Refah Partililerin, kendileri İmam Hatip Liselerinde çocuklarını okutmamalarına rağmen siyasi çıkar amaçlarıyla İmam Hatip okullarını savunduklarını da sözlerine eklemektedir. ²⁰⁵ Bu noktada dinin siyasi ve parasal çıkarlara alet edildiğini de ifade etmektedir. ²⁰⁶

Emin Çölaşan’ın din eğitiminde eleştirdiğı bir diğer nokta ise İmam Hatip Liselerinde uygulanan haremlik- selamlık uygulaması. Kızların başlarının zorla örttürüldüğünü iddia ediyor ve bu duruma da karşı çıkıyor. Bu şekilde de rejim düşmanı çocukların yetiştiğini belirtiyor. ²⁰⁷ Emin Çölaşan da Oktay Ekşi gibi temel eğitimin 8 yıla çıkartılıp din derslerinin, Kuranın seçmeli hale getirilmesine de karşı

²⁰¹ Ekşi , ‘‘Mesele Sırf Okul Olsa ’’ , *Hürriyet Gazetesi* , 30 Kasım 1997

²⁰² Çölaşan , ‘‘İnanılmaz Oyun ’’ , *Hürriyet Gazetesi* , 2 Nisan 1997

²⁰³ Çölaşan , ‘‘ Türkçe Sözlük Rezaleti’’ , *Hürriyet Gazetesi* , 17 Mayıs 1997

²⁰⁴ Çölaşan , ‘‘Refahın 8 Yıl Yaygarası’’ , *Hürriyet Gazetesi* , 24 Temmuz 1997

²⁰⁵ Çölaşan , ‘‘Mecliste Rezalet’’ , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Ağustos 1997

²⁰⁶ Çölaşan , ‘‘Refah Kapatılsın mı? ’’ , *Hürriyet Gazetesi* , 12 Kasım 1997

²⁰⁷ Çölaşan , ‘‘Sıra Geldi Bakanlığa!’’ , *Hürriyet Gazetesi* , 17 Ağustos 1997

çıkıyor ve bunun bir nevi İmam Hatipleri bütün bir eğitim sistemine yaymak anlamına geleceğini söylüyor.²⁰⁸

Bekir Coşkun da, sekiz yıllık kesintisiz eğitim meselesini bir rejim meselesi olarak gördüğünü de dile getirmekte ve İran'ın bile bunu desteklediğini belirtmektedir.²⁰⁹ Ayrıca bu okullardan radikal dinci insanlar yetiştiğini ve devletin radikal dinci yetiştiren bu okullara bir de para aktardığını ifade etmektedir.

Bekir Coşkun, İmam Hatip Liselerinden din adamı yetişmesine karşı olmadığını fakat buradan yetişenlerin din adamı dışında başka meslekleri icra etmesine de karşı olduğunu şu sözleriyle ifade etmektedir: “İmam" yetiştirmek kötü bir şey değil... Ama ‘imam’ yetiştirip, onu kaymakam, vali yapmak kötü bir şey.”²¹⁰, İmam Hatip ve Kuran Kurslarının sayısının artması da Bekir Coşkun’a göre Çağdaş eğitim ve çağdaşlaşmanın önünde bir engeldir: “Bunu sormalısınız... Teknik okullarımızı kapatıp, meslek okullarına kilit vurup, imam-hatip ve Kuran kurslarını binlerce çoğaltanlara sormalısınız... Bu ülkeye matbaayı sokmayan, ilk rasathaneye saldırıp yıkan, ama hâlâ iktidarları paylaşan o softalara sormalısınız... Çağdaş okulların kırık camına kuruluş vermeyip, altı saatte bir cami yaptırmaya trilyonlar akıtan halkımıza sorun...”²¹¹

Bekir Coşkun, çok sayıda açılan İmam Hatip Liselerinin mali kaynaklarına da değinmekte ve bunun arkasında ‘Şeriatçi kesim’in maddi yardımlarının yattığını belirtmektedir. Bunlara mukabilse devletin çağdaş okullara pek bir maddi katkıda bulunamadığından da dert yanmaktadır.²¹²

Tufan Türeñç, Kuran kursları ile Anadolu liseleri arasında sayıca bir kıyasa giriyor ve bunun neticesini Kara bir tablo olarak niteliyor. Bu kara tablonunsa Cumhuriyeti ortadan kaldırma niyetinde olduğunu da belirtiyor: “Türkiye’de toplam resmi Kuran Kursu sayısının Anadolu Lisesi sayısından 14 kat daha fazla olduğu

²⁰⁸ Çölaşan , “İnanılmaz Oyun” , *Hürriyet Gazetesi* , 2 Nisan 1997

²⁰⁹ Coşkun , “Rejimin Başına Gelenler ” , *Hürriyet Gazetesi* , 1 Ağustos 1997

²¹⁰ Coşkun , “Anlaşılmaz Yazımın Anlaşılır Şekli...” , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Ağustos 1997

²¹¹ Coşkun , “Uzaydaki Hüzün ” , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Temmuz 1997

²¹² Coşkun , “Para...” *Hürriyet Gazetesi* , 2 Ağustos 1997

belirlendi. Kuran Kurslarına devam eden öğrenci sayısı 177 bin 120 iken Anadolu Liselerinde okuyan öğrenci sayısı 50 bin 277. Yurt genelinde 5 bin 241 Kuran Kursuna karşılık 389 Anadolu Lisesi bulunuyor. Kuran Kursu sayısına, Diyanet İşlerinin denetim ve sorumluluğu dışında çeşitli yurt, dernek ve vakıflarca yaptırılan kurslar da eklendiğinde toplam kurs sayısı ise 10 bine yaklaşıyor. Türkiye’deki her tür lisenin toplam sayısı ise 2522. Yani aşağı yukarı Kuran Kurslarının beşte biri. Cumhuriyet, kendisini ortadan kaldırmayı hedeflemiş yukarıdaki kapkara tabloyu düzeltmeden Türkiye aydınlığa çıkamaz.²¹³

Tufan Türeñ Bazı siyasi grupların İmam Hatiplerin kapatılması dolayısıyla siyasi çıkar elde etme çabasında olduğunu, tarih boyunca pek çok ‘gerici ’ ayaklanmanın din elden gidiyor yalanıyla gerçekleştiğini dile getirmektedir.²¹⁴

Sedat Ergin ise çağdaş eğitim ve din eğitimi ayırımına gitmektedir²¹⁵ Çağdaş eğitimden geçen yani normal liselerden mezun olan gençlik ile din eğitiminden yani imam hatip liselerinden mezun olan gençlik arasında farklı dünyaların oluştuğundan bahsediyor ve bu ayırımın toplum için bir tehlike oluşturduğunu dile getiriyor. Ayrıca İmam Hatip liselerinden mezun olan gençlerin Cumhuriyetin çağdaş yönelişine aykırı bir eğilimde olduğunu da iddia etmektedir. Bir de bunların üzerine bu okulların siyasallaştığı görüşünü de taşımaktadır.²¹⁶

Zeynep Atikkan da Bekir Coşkun, Emin Çölaşan gibi, İmam Hatiplerin ve Kuran Kurslarının RP’ye militan yetiştiren, rejim düşmanı insan yetiştiren kurumlar olduğunu belirtmektedir.²¹⁷

Enis Berberoğlu, İmam hatiplerin yalnızca din hizmeti verecek kişilerin yetiştirilmesine hizmet etmesi gerektiğini düşünüyor. Fakat İmam Hatiplerin din hizmeti verecek kişileri yetiştirmesinden de öte devlet adamı yetiştirir pozisyonda bulunduğunu belirtiyor.²¹⁸ Din hizmeti verecek kişilerden çok daha fazlasının İmam

²¹³ Türeñ , “Bu Duruma ‘Nasil Geldik’in Yanıtı” , *Hürriyet Gazetesi* , 10 Mart 1997

²¹⁴ Türeñ , “RP’yi Kemiriyorlar ” , *Hürriyet Gazetesi* , 2 Ağustos 1997

²¹⁵ Sedat Ergin , “Demirel : Eğitim Reformu Şart ” *Hürriyet Gazetesi* , 13 Mart 1997

²¹⁶ Ergin , “Temel Eğitim Neden Kesintisiz Olmalı ” , *Hürriyet Gazetesi* , 30 Mart 1997

²¹⁷ Zeynep Atikkan , “Krizle Eğitim ” , *Hürriyet Gazetesi* , 27 Temmuz 1997

²¹⁸ Enis Berberoğlu , “Pardon, Ne Zaman Demokrat Oldunuz? ” , *Hürriyet Gazetesi* , 14 Mayıs 1997

Hatiplerde okuduğundan bahsediyor: “1997 rakamlarına göre, imam hatip liselerinde 171 bin 439 öğrenci okuyor. Oysa Türkiye’de toplam 78 bin 664 imam ve hatip görev yapıyor. Her yıl sadece 2 bin 804 yeni imam ve hatibe ihtiyaç var. Oysa yine her yıl 52 bin imam ve hatip mezun oluyor. Üstelik bu rakamın yarısı kadın mezun. Yani ne imam, ne de hatip olma şansları bulunuyor.”²¹⁹

Ertuğrul Özkök ise, Türkiye’de din eğitimi almak isteyen insanların haklarının korunduğundan bahsediyor ve yalnızca temel eğitimin sekiz yıla çıkmasından ötürü tüm okulların olduğu gibi imam hatiplerin de orta kısımlarının kapatıldığını söylüyor ve imam hatiplerin lise kısımlarının halen eğitim verdiğinden bahsediyor: “Kimse imam hatip okullarını kapatmaya falan kalkmıyor. Sadece temel eğitim 8 yıla çıkarıldığı için bütün liselerin orta kısımları gibi imam hatiplerin orta kısımları da kapatılıyor. Yani liseleri açık. İsteyen o liselere gidebilir. Öyleyse bu telaş niye? Acaba ortaokulu kendi yaşındaki çocuklarla birlikte okuyan çocukların, imam hatiplerin lise kısımlarına devam etmeyeceklerinden mi korkuyorlar? Herhalde öyle oluyor. Ama böyle düşünenlere söyleyecek bir çift söz var. İnsan haklarından, özgür iradedden, hür tercihten söz etmiyor muyuz? Öyleyse bırakın, lise yaşına gelmiş çocuklar kendi özgür iradeleri ile karar versinler.”²²⁰

Yavuz Gökmen, İmam Hatiplerin sol düşünce karşısında desteklendiği için büyüüp serpildiğini belirtmektedir²²¹ Ege Cansen ise bu aşamada bazı hatalar yapıldığını belirtmektedir: Zamanında ihtiyacından fazla İmam Hatip Lisesi açıldığını belirtiyor. Yapılan bir diğer yanlışın ise zamanla oluşan bu sorunu iktisadi sonuçlarına bakmaksızın sekiz yıllık kesintisiz eğitim formülüyle çözmeye çalışmak olduğunu belirtmektedir.²²² Bu yorumuyla Ege Cansen, iktisadi sonuçları nedeniyle sekiz yıllık temel eğitim meselesini eleştirmektedir. Ege Cansen, İmam Hatipleri eleştirirken ise, toplumun din ihtiyacını karşılansın diye kurulduğunu fakat zamanla farklı görevleri icra etmeye başladığını, laik dünya karşısında karşı siyaseti

²¹⁹ Berberoğlu , “İmam Hatipten Kim Mezun Oluyor? ” , *Hürriyet Gazetesi* , 11 Ağustos 1997

²²⁰ Özkök , “Sekiz Yıl Artık Tamamdır ” , *Hürriyet Gazetesi* , 30 Temmuz 1997

²²¹ Yavuz Gökmen , “Solu Ezerseniz İşte Böyle Olur ” , *Hürriyet Gazetesi* , 6 Haziran 1997

²²² Ege Cansen , “İki Yanlış Bir Doğru Etmez ” , *Hürriyet Gazetesi* , 9 Ağustos 1997

örgütlemeye başladığını belirtmektedir. Bu noktada laiklik için bir tehdit oluşturmaya başladığını belirtmektedir.²²³

Ferai Tınç ise, 8 yıllık eğitim meselesinde imam hatiplerde küçük yaşlarda çocuklara verilen ezberci eğitim sistemini eleştiriyor²²⁴ ve Sekiz yıllık eğitim kararını da ciddi bir eğitim reformunun ilk adımı olarak gördüğünü ve bundan geriye dönüşün olmadığını da belirtiyor.²²⁵

Hadi Uluengin, sekiz yıllık eğitim tartışmasını ilahi öğrenimle dünyevi öğrenim çatışmasının bir parçası olarak görmekte ve Batıda bu sorunun laiklikle çözüldüğünü sözlerine eklemektedir. Türkiye'deki sekiz yıllık eğitim tartışmasının ayrıca Batı'daki laik – ruhban çatışmasının Türkiye boyutuna tekabül ettiğini belirtmektedir.²²⁶ Türkiye'de de bu tartışmaların yapılması esasında laik mayanın Türkiye'de de tuttuğunu göstermektedir düşüncesindedir.²²⁷

2002 yılına geldiğimizde din eğitimi konusunun 1997'ye nisbetle biraz daha gündemden düştüğünü görüyoruz. Fakat gündemden düşse de gündem konusu olduğunda hala eğitim sistemine dinci bir bakış açısının egemen olması korkusunun var olduğunu görüyoruz: “İktidarın ilköğretimden YÖK'e kadar eğitim dünyasında ‘dinci’ bakışı egemen kılmak istemesi...”²²⁸ Ayrıca 1997'de İmam hatip lisesi öğrencilerine karşı olan ‘rejim için tehlike olduğu’ temelindeki bakış açısının 2002 yılında da devam ettiğini görebiliyoruz: “Oysa belli ki Acil Eylem Planı'nı hazırlayanların maksadı başka. Çünkü üniversiteye giriş aşamasında ‘mesleki eğitimi teşvik’ ilkesini unutup bu defa ‘eşitlik’ ilkesini öne sürüyorlar. Böylece özellikle İmam Hatip Lisesi mezunlarına tüm fakültelerin kapısını açmayı istiyorlar. Oradaki amaç da kamu kurumlarını İmam Hatip mezunlarıyla doldurmak. Kemal Gürüz'ü isyan ettiren konulardan biri bu. Çünkü üniversitelerin Cumhuriyet'in

²²³ Cansen , “Ulusal Ekonominin Canına Nasıl Okunur ” , *Hürriyet Gazetesi* , 21 Ağustos 1997

²²⁴ Tınç , “Bu Gençleri Kim Düşünecek ” , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Ağustos 1997

²²⁵ Tınç , “Sekiz Yıla Avrupa İlgisi ” , *Hürriyet Gazetesi* , 1 Ağustos 1997

²²⁶ Uluengin , “Din , Laiklik ve Eğitim-2” , *Hürriyet Gazetesi* , 27 Ağustos 1997

²²⁷ Uluengin , “Din , Laiklik ve Eğitim-1”*Hürriyet Gazetesi* , 26 Ağustos 1997

²²⁸ Ekşi, “Doğrunun Tamamını Konuşalım”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Aralık 2002

kuruluş felsefesine aykırı eğilimlerin at oynattığı bir alan haline dönüşmesine karşı çıkıyor.”²²⁹

2002 yılında da ‘rejim için tehlike’ olarak görülen imam hatip liseleri için sayılarını sınırlandırma ve İlahiyat dışı eğitim almalarını engelleme yönünde çözüm önerilerini görebiliyoruz: “Türkiye’de 603 imam hatip okulu varmış. Bu sayı gerçekten çok fazla. Bunların sayısı 30’a indirilebilir. Bunların mezunlarına sadece ilahiyat fakültelerinin yolu açık bırakılabilir.”²³⁰ Sayı sınırlandırma yanında İmam hatipleri tamamen kapatma yönünde teklifleri de görebiliyoruz: “Çağdaş eğitimin gereği olan 12 yıllık zorunlu eğitime geçecekler mi? Yani imam hatip liselerini normal liselere dönüştürebilecekler mi? Daha yüzlerce konu var. 12 yıllık zorunlu eğitim bunlardan sadece biri.”²³¹

2007 yılında da Hürriyet gazetesi köşe yazarlarında, imam hatip liselerine karşı var olan ‘tehlike’ algısı değişmemiştir. Daha az telaffuz edilse de İmam hatiplerin rejim için tehlike arz ettiğini ve kapatılması gerektiği düşüncelerini görmemiz, bunun yanında diğer liselerin de imam hatipleştirileceği yönünde kaygıları görmemiz mümkündür: “Değişime devam: İmam hatiplerin önünü açmak zor gözüktüğüne göre, gelecek yıl uygulanacak müfredatta, tüm ilköğretim imam hatipleştiriliyor. Çocuklara cami krokisi çizdirmek de var müfredatta, CD’lerle "hac ibadeti" de, uygulamalı abdest de...”²³² Oktay Ekşi: “Anımsayacaksınız imam hatip lisesi mezunlarına üniversiteye girişte genel lise mezunu muamelesi yapılması amacıyla Bakan Hüseyin Çelik çalmadık kapı bırakmadı. Tuttu bu çocuklara, "Açık öğretim lisesi diploması da verelim, o delikten yararlanıp girsinler" dedi. Ama hukuk engelledi. Bakan Çelik, öğretmen yetiştirecek fakülteleri işlevsiz hale getirmeye teşebbüs etti, yargı onu da önledi.”²³³ Ertuğrul Özkök: “İmam hatip okullarının

²²⁹ Ekşi, “Milli mi Keyfi mi”, *Hürriyet Gazetesi*, 24 Aralık 2002

²³⁰ Özkök, “Türban Sorununu Makul Çoğunluk Çözmeli”, *Hürriyet Gazetesi*, 12 Nisan 2002

²³¹ Türeç, “Bu Uyarılara Kulak Verelim”, *Hürriyet Gazetesi*, 24 Ağustos 2002

²³² Coşkun, “Değişen Sizensiz”, *Hürriyet Gazetesi*, 12 Ocak 2007

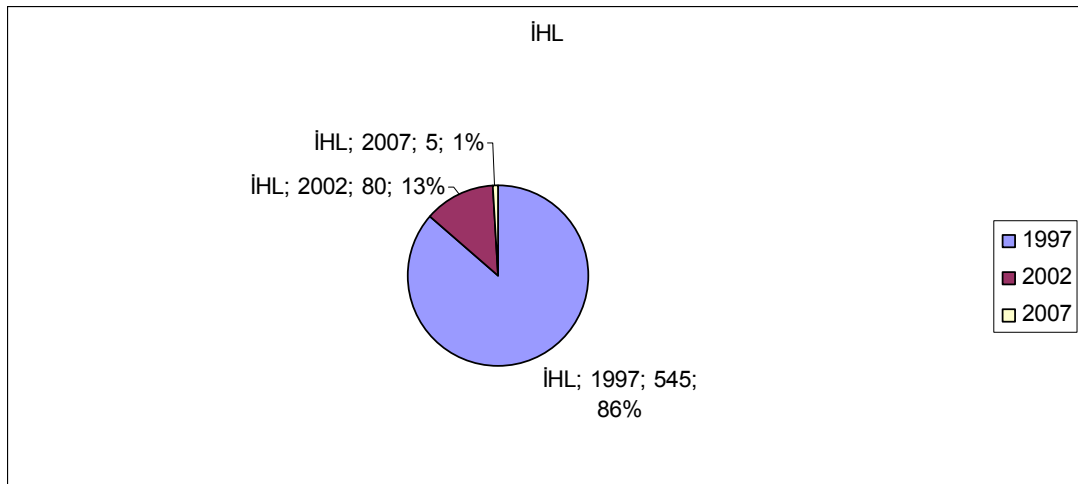
²³³ Ekşi, “Teziç Gitti, Kavga Bitti”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Aralık 2007

derhal kapatılması gerektiğini savunanların başında geliyorum. Kuran kurslarının zararlarına her fırsatta değinen bir insanım.”²³⁴

2.2.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Yeni Şafak Gazetesi yazarlarının din eğitimi hakkındaki görüşleri birbiriyle paralellik göstermekte ve bireyin, toplumun sahip olacağı kimlikte din faktörünün önemine değinmektedirler. Din faktörü göz ardı edilerek inşa edilen bir kimliği sağlıklı bulmamaktadırlar. Toplumun beklentisinin de bu yönde olduğunu belirtiyorlar ve Türkiye’de imam hatip liselerde var olan öğrenci yığılmalarının sebebinin de toplumun bu talebi olduğunu ifade ediyorlar. İmam hatip liselerine gönderilen çocukların imamlık veya meslek edinmek amaçlı olmasından çok bu yaşam kültürünü elde etmek amaçlı gönderildiğini ifade ediyorlar. Kız çocuklarının bu liselere gönderilmesindeki bir başka sebebinse velilerin diğer liselerden duyduğu tedirginlik olduğunu belirtiyorlar. Yeni Şafak gazetesi yazarlarının imam hatip liseleri hususunda ön plana çıkardığı en temel meseleler ‘imam hatibe karşı halkın teveccühü’ ve ‘devletin tek tipleştirme politikaları’dır. Devlet seçkinlerinin halkı kendi ideolojileri çerçevesinde ‘tek tipleştirme’ye çalıştıklarını, imam hatip liselerininse bunun önünde en büyük engeli teşkil ettiğini, bu nedenle de imam hatiplerin kapatılmaya yönelik muamelelere tabi tutulduğunu belirtiyorlar.

Grafik 26. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kullandığı İmam Hatip Lisesi İfadesinin Yıllara Göre Yüzdeleri Dağılımı

²³⁴ Özkök, “O Sabah Nasıl Uyanacaksınız”, *Hürriyet Gazetesi*, 28 Nisan 2007

Din eğitimi ve imam hatip konusunun 1997, 2002 ve 2007 yıllarında ele alınış oranını görmemiz açısından bu grafik önemlidir. İmam hatip liseleri adına çok önemli kararların alındığı 1997 yılı, İHL'lerin en çok gündemde kaldığı yıl olarak ortaya çıkmaktadır. Bu süreç içerisinde İmam Hatip Liselerinin içerik olarak ele alınış tarzı ise ileriki satırlarda ele alınacaktır.

İlk olarak Yeni Şafak Gazetesinin başyazarı Ahmet Taşgetiren'in İmam Hatipler konusundaki şu sözlerinden başlanılabilir: “Hakim çevrelerin nezdinde İmam hatiplere yönelen alerjinin arkasında ‘tek tip insan yetiştirme’ ya da ‘yeni bir halk üretme’ hedefinde aksamalar olduğu tesbiti ve bu aksamaların da İmam hatip merkezli dini eğitimden kaynaklandığı düşüncesi yatıyor. Sistem toplumu bir kere daha tornadan geçirmeyi amaçlıyor ve ilk adımda İHL’leri biçmeye yöneliyor”²³⁵ Ahmet Taşgetiren, İmam hatip liselerinin sistem tarafından tehlike olarak algılansa da halkın çoğunluğu tarafından önemsendiğini ve bir ihtiyaç olarak algılandığını belirtmektedir. Aynı şekilde orta öğretimdeki din eğitimini yetersiz bulmaktadır. İmam hatip liselerininse bu ihtiyacı karşılamaya yönelik var olduğunu ve bu çerçevede halk desteğine sahip olduğunu ifade ediyor: “İmam hatipleri, Kuran kurslarını halkın yaptırdığını biliyorsunuz. Halkın çoğunluğunun sistem tarafından verilen din eğitimini yeterli bulmadığını biliyorsunuz. Orta öğretim kurumlarındaki din ve ahlak dersi mecburiyetinin halkın bu alandaki asgari ihtiyaçlarını bile karşılamadığını biliyorsunuz. Bu ülkede daha çok İslami eğitimin halk çoğunluğu tarafından benimseneceğini biliyorsunuz. Ama halk size göre aldatılıyor, istismar ediliyor ve bunu önleyemiyorsunuz.”²³⁶

Taşgetiren, sekiz yıllık kesintisiz eğitim projesinin amacının da eğitimde kaliteyi artırmaktan ziyade imam hatip liselerini etkisizleştirmek olduğunu belirtmekte ve şöyle demektedir: “İlköğretimin kesintisiz 8 yıla çıkarılması, eğitimin iyileştirilmesi kaygısından uzak, tamamen ideolojik bir hareket olarak ortaya çıkmaktadır ve tek amacı vardır: İmam hatipleri ve kuran kurslarını yok etmek”²³⁷

²³⁵ Taşgetiren, “Yeni Bir Halk Üretmek”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 27 Mart 1997

²³⁶ Taşgetiren, “Herkes Şuuraltını Bir Yoklamalı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 30 Ocak 1997

²³⁷ Taşgetiren, “Eğitimde Negatif İdeolojik Tavrı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Mart 1997

Ahmet Taşgetiren, din eğitiminin kimlik inşasındaki önemine değiniyor ve bu noktada imam hatip liselerinin pozitif anlamda önemli bir fonksiyon icra ettiğini belirtiyor: “İmam hatiplerle kavga ettik, din derslerini sulandırdık, Kuran kurslarını yasaklık baskısı altında bunalttık ve laik okullarda çocuklarımız için dinden soyutlanmış bir kimlik inşa edilebileceğini zannettik. Ve bu anafor içinde İmam hatipleri de eğitim açısından kaybettik, devletin diğer normal öğretim kurumlarını da...”²³⁸ Bu yüzden Ahmet Taşgetiren, İmam hatip liselerinin kapatılmasına karşı olmasının yanında ortaokullara da seçmeli olarak bazı dini derslerin verilmesini talep etmektedir. Bu gerçekleştirilirse halkın din eğitimi talebinin karşılanmış olacağını, hatta imam hatiplere olan yığılmanın önüne geçilmiş olacağını belirtmektedir: “6, 7 ve 8. sınıflara Kuran, Arapça, Siyer ve Akaid gibi seçmeli derslerin konması, bu ülke çocuklarının asgari din eğitimi için zaruridir. Her çocuğun dilediği taktirde dinini öğrenme hakkı, son derece demokratik bir taleptir. Anayasasında ‘Din ve ahlak eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.’ diyen bir devlet bunu karşılamak zorundadır.”²³⁹

Ahmet Taşgetiren ‘kızlar imam mı olacak’ diyerek imam hatip liselerindeki kız yığılmalarına yönelik eleştirileri ise şu şekilde yanıtlıyor: “Binlerce kız çocuğu imam hatip olsun diye gönderiliyor elbet bu okullara, belki de karma liselerden duyulan tedirginlik ve artan biçimde özel din duyarlığı bulunmayan aileler tarafından gönderiliyor.”²⁴⁰

Davut Dursun da Ahmet Taşgetiren gibi imam hatip liseleri üzerinde güdülen politikaları ‘devletin halkını adam etme’ yaklaşımının bir yansıması olarak değerlendiriyor: “Türkiye’de siyaset yapanların bir türlü aşamadıkları en ciddi engel Tek Parti yönetiminin siyaset anlayışını yansıtan İttihat ve Terakki zihniyeti olup bu zihniyetin özünü topluma rağmen toplumu adam etme politikası oluşturmaktadır. Toplumsal gelişmenin kendi tezlerine ve beklentilerine ters yönde olması karşısında özellikle Kemalist- sol kesimin toplumu adam etmek için sarıldıkları yeni araç

²³⁸ Taşgetiren, “Halkı, İslam’ı ve İmam Hatipleri Anlamak”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Mart 1997

²³⁹ Taşgetiren, “İmam Hatiple Oyun Oynamamak”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 3 Nisan 1997

²⁴⁰ Taşgetiren, “Halkı, İslam’ı ve İmam Hatipleri Anlamak”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Mart 1997

kesintisiz sekiz yıl standart eğitimidir. Bu araçla halkın kendi gücü ve imkanlarıyla ayakta duran imam hatip okullarının ve Kuran Kurslarının kapatılmasıyla hayalini kurdukları toplumu inşa edeceklerini sanmaktadırlar.”²⁴¹ Davut Dursun imam hatiplerdeki yığılmayı ise halkın dine vermiş olduğu önemle açıklıyor: “İmam hatip liseleri tartışma bırakmayacak şekilde Anadolu’daki Türkiye’nin en önemli okullarıdır. Anadolu’daki Türkiye din eğitimine, geleneklere, dini ve milli olana değer vermekte ve okullarında bu değerler doğrultusunda eğitim ve öğretim yapılmasını istemektedir. Hiçbir Anadolu çocuğunu bu okullara İmam olsun diye göndermiyor, sadece din eğitimi aldirmek için gönderiyor. Çünkü Anadolu’daki Türkiye’nin en bariz vasfı dindir.”²⁴²

E. Nazif Gürdoğan da imam hatip liselerinin öğrencilere vermiş olduğu yaşam kültürü nedeniyle halkın ilgisiyle karşılaştığını belirtiyor: “Anadolu insanı çocuklarını İHL’ye meslek kazanması için değil kültür kazanması için gönderiyor.”²⁴³ Sonrasında devletin hedefi haline gelmesini ise ‘merkez-çevre çatışması’ ile açıklıyor. Merkezin, çevreyi imam hatipleri kapatmak yoluyla kontrol altında tutabileceğini ve toplumdaki hızlı ‘Müslümanlaşmanın’ önüne imam hatiplerin kapatılmasıyla geçebileceğini, bu yüzden imam hatiplerin kapatılmaya çalışıldığını belirtiyor : “Zorunlu eğitimin kesintisiz ya da kesintili olmasının arka planında iki farklı zihniyet var. Bu iki farklı zihniyet Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana çatışıyor. Zorunlu eğitimi kesintisiz sekiz yıla çıkarma yeni öğretim yılında bütün ortaokulları üç yıl içinde bütünüyle kapatmadır. Böylece Türkiye’deki hızlı Müslümanlaşmanın kaynağı olarak görülen İHL’nin orta kısmı diğerleriyle birlikte kaldırılmış olacak. Zorunlu eğitimin kesintisiz olmasıyla ilk ve orta okulların programı birleştirilerek, seküler eğitim süresi uzatılacak.”²⁴⁴ “İHL’leri devletin tek kültürlülüğü bozuyor. Çünkü bu okullarda Platon, Aristo ve Dekart ile birlikte Gazali, Mevlana ve İbn Haldun da öğretiliyor. Devlet çok kültürlü değil tek kültürlü, çok boyutlu değil tek boyutlu eğitim istiyor.”²⁴⁵

²⁴¹ Dursun, “Sekiz Yıllık Temel Eğitime Karşı Olan mı Var”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 27 Mart 1997

²⁴² Dursun, “İki Ayrı Türkiye’nin Rekabeti”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 5 Nisan 1997

²⁴³ Ersin Nazif Gürdoğan, “Beşikten Mezara Kadar Eğitim”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Nisan 1997

²⁴⁴ Gürdoğan, “Beşikten Mezara Kadar Eğitim”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Nisan 1997

²⁴⁵ Gürdoğan, “Devlet Millete Meydan Okuyamaz”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 13 Mayıs 1997

Mehmet Ocaktan da imam hatiplerin kapatılmasını halkın iradesini yok etme girişimi olarak algılıyor: “Sanıyorlar ki İmam hatip okullarını kapatırlarsa halkın iradesini hokus pokus yöntemleriyle bertaraf ederlerse, halk bunları ödüllendirecek. Ne büyük aldaniş. Bunlar sosyete semtlerinde ve yüksek rakımlı tepelerde etraflarına toplananları halk çoğunluğu zannediyorlar. Zaten bugüne kadar hep bu yanılsamaları yüzünden kaybettiler.”²⁴⁶

Ahmet Taşgetiren 2002’ye geldiğimizde, imam hatip liselerinin amacının ‘din adamı yetiştirmek’ olduğunu, bu çerçevede de ihtiyaç fazlası imam hatip lisesinin var olduğunu söyleyenlere karşı çıkmaktadır. Öğrencilerin imam hatip liselerine gönderilmesinin temel amacının, onları din adamı olarak yetiştirmekten öte çocukları ‘din kültürü’ eğitimi vererek yetiştirmek olduğunu belirtmektedir. Bu eğitimle gençlerin yanlışlardan daha iyi korunabileceğini iddia etmektedir: ”Demek ki hiç mi hiç, düşünmemiş "insanlar çocuklarını neden gönderiyor İmam Hatip Liseleri'ne?" sorusu üzerinde. "Neden İHL'lerin sayısı bunca yükseldi, neden insanlar bu okulların kapısında kuyruk oldular" Hiç düşünülmemiş. Şimdi "Sayısı azalsın" deniyor. Neden? "Çünkü ihtiyaçtan fazla okul ve öğrenci var." İhtiyacı neye göre belirliyorsun? "Şuna göre: Bu okullar meslek okulu. Din adamı yetiştirmek üzere açılmış. Din adamı ihtiyacı ise sınırlı. Bu ihtiyacı aşan her öğrenci fazla." Öyleyse fazlası kapatılsın. Bu peşin bir hüküm. Ondan sonra gereği yapılacak. Oysa insanların çocuklarını İHL'ye göndermesinde farklı etkenler bulunduğunu ve bunları da önemsemek gerektiğini düşünse, meseleye farklı bakacak, politikalarını da ona göre oluşturacak. Nedir bunlar? Birisi hiç kuşkusuz din görevlisi ve din alimi olmasıdır. Çocuk İHL'ye gider, İlahiyat okur, kendini geliştirir ve din görevlisi ve din alimi olur. Ama bunun hemen yanında, insanlar çocuklarının İHL ikliminde, din kültürünü daha derinlemesine alarak, bir takım yanlışlardan daha iyi korunabileceği ümidiyle de bu okullara yönelmişlerdir. İHL mezunlarının her fakülteye gidebilme imkanı da bu yönelişi artırmıştır. "Çocuğum İHL ikliminden geçsin" düşüncesi, Türkiye insanının çok samimi bir koruma refleksidir.”²⁴⁷ İmam Hatip liselerinin de temel amacının halkın talep ettiği din eğitimi ihtiyacının karşılanması olduğunu

²⁴⁶ Ocaktan, “Sanıyorlar ki”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 31 Mart 1997

²⁴⁷ Taşgetiren, “Yılmaz’ın Asıl Yanlışı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 29 Mart 2002

belirtmekte ve bu sağlandığı taktirde imam hatip liselerinin meslek lisesi haline de dönüştürülebileceğini belirtmektedir: “ ‘Tevhid-i Tedrisat varken, İHL'ler alternatif bir orta öğretim çizgisi mi olsun?’ Olmasın. Olmasın ama devletin milli eğitim politikaları da bu ülke halkının hassasiyetlerini dikkate alsın. Yani ülkenin bütün okulları, anne-babaların gönül huzuru içinde çocuklarını gönderebilecekleri, İHL'leri aratmayacak bir moral ve eğitim kalitesine kavuşsun. Uyuşturucu, alkol, sigara kaygısı taşımasın anne babalar, cinsel savrululara sürüklenmesin çocuklar, kişiliklerinin sağlıklı inşa edileceği bir vasat oluşturulsun... Din ve ahlak gibi insan kişiliğini dokuyan en temel disiplinlerden haberi olsun çocukların. O zaman İHL'ler de hakikaten meslek liseleri haline gelsin. ”²⁴⁸ Bu okulların devlete ve topluma yararlı kuruluşlar olduğunu, bu çerçevede tehlike kaynağı olarak görülmesinin yanlış olduğunu da belirtmektedir: “İmam Hatip Okulları, devletin açtığı, öğretim ve idari kadrolarını devletin tayin ettiği, müfettişlerle denetlediği okullardır. Buradan mezun olan çocuklar, farklı yüksek okulları da bitirir ve ülke hizmetine girerler. Her davranışları, ülkelerinin yücelmesi içindir. Ama bu "niyet okuyucular" için tatmin edici değildir. Bu çocukların niyetlerini okurlar ve "aslında onların ülkeye tehdit odağı olarak geliştiğini farkediverirler.”²⁴⁹

Fehmi Kuru, 2002 yılında din eğitiminin farklı bir boyutuna temas etmekte ve din eğitiminin ehil kişiler tarafından verilmesinin uygun olacağını belirtmektedir: “En son, milli eğitim bakanlığı, din ve ahlak bilgisi öğretmenliğine ilahiyat fakülteleri mezunlarını atamamaya başladı... Dinî eğitimden geçmemiş din ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin yetiştireceği öğrenciler, misyonerler için, 'olgun birer av' teşkil etmeyecek mi?”²⁵⁰

2007 yılına geldiğimizde imam hatip liselerinin rolü ve din eğitimi konuları Yeni Şafak gazetesinde benzer şekillerde kendine yer bulmuştur. Yusuf Kaplan, topluma dini kültürün verilebilmesini önemli görüyor ve imam hatip liselerinin bunun için var olduğunu, hatta diğer liselerin de bunu verebilmesi gerektiğini ifade ediyor : “28 Şubat süreciyle birlikte, İmam-Hatip Liseleri (İHL) bitirilmiş, İlâhiyat

²⁴⁸ Taşgetiren, “Yılmaz’ın Asıl Yanlışı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 29 Mart 2002

²⁴⁹ Taşgetiren, “Sistemin Sınavı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Eylül 2002

²⁵⁰ Kuru, “Misyon ve Misyoner”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 27 Mayıs 2002

Fakülteleri hadım edilmiş, çocuklarımızın Kur'ân öğrenmeleri bile 12 yaşına kadar resmen yasaklanmıştır. İHL'ler, yalnızca imam-vaiz yetiştiren okullar değildir. Aksi takdirde bu kadar çok sayıda İHL açmanın bir mantığı yoktur. İHL'ler, çocuklarımıza İslâm kültürünü, tarihini, düşüncesini, medeniyetini öğreten, medeniyet şuuru kazandıran okullardır. Türkiye'deki bütün orta-lise öğrenim kurumlarının İHL'nin gördüğü işlevi görmesi gerekiyor; başka türlü bu toplumun tarih, kültür ve medeniyet kimliği ve şuuru kazanabilmesi imkânsızdır. Türkiye'nin anlayamadığı yakıcı gerçeklerden biri şudur: Batı'daki bütün orta-lise öğrenim kurumları İHL'ler gibidir: Batılı toplumlara, genç kuşaklara kendi kültürlerini, tarih birikimlerini ve medeniyet tecrübelerini öğretir bu kurumlar. Bir ülkedeki eğitim sisteminin temel varlık nedeni budur çünkü.²⁵¹

Yeni Şafak gazetesi yazarları arasında din eğitimi ve imam hatip liseleri konusunda yapılan bunca tartışmaya bakıldığında tartışmanın aslında 'toplumun sahip olduğu kültürde dinin ne denli belirleyici olması gerektiği' temelinde ele alındığını görmek mümkün olacaktır. Yeni Şafak yazarları bu çerçeveden din eğitiminin toplum açısından zaruretine inanmakta ve bu eğitimin imam hatipler kanalıyla veya düz liselerdeki din eğitiminin yoğunlaştırılması kanalıyla verilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Devletin 'tek tip insan yetiştirme' politikasının karşısında en büyük engel olarak görülen imam hatip liselerininse bu politikaya kurban gittiğini ve bu nedenle yok edilmeye çalışıldığını ifade ediyorlar.

28 Şubat sürecinin İmam hatip liselerinden başka öne çıkan bir diğer gündem maddesi ise başörtüsü ve türbandır. Şimdi de bu konuyla alakalı olarak Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin konuya yaklaşımları ele alınacaktır.

2.3. BAŞÖRTÜSÜ VE TÜRBAN TARTIŞMALARI

"Kadın konusu tarihsellikten gündelik yaşama uzanan toplumsal dönüşümün en ayrıcalıklı konusudur. Çünkü kadın bir yandan altında bir medeniyet projesi yatan tarihsel dönüşümün, diğer yandan cinsiyet ayrımcılığı üzerine kurulu İslami

²⁵¹ Kaplan, "Seçimin Galibi: Metamorfoz ve Trajedi (mi)", *Yeni Şafak Gazetesi*, 20 Temmuz 2007

toplumsal yapının en önemli mihenk taşıdır.”²⁵² Türkiye’de de “örtünme hareketi laikler ve İslamcılar arasında bir siyasal çatışma ve kutuplaşma kaynağı olmuştur.”²⁵³ Belirli bir kısım “Türk medyası İslamcı örtünmeyi geleneksel örtünme tarzından ayırt etmek için kadınların bu yeni örtünmelerini ‘türban hareketi’ olarak adlandırdı.”²⁵⁴ “Türkçedeki ‘tül(i)bend’ ve Farsçadaki ‘dülband’ dan gelen ‘türban’, başa çepeçevre sarılan ve ketenden, pamuklu bezden ya da ipekten yapılma uzun bir eşarptan ibaret, Müslüman kökenli bir başlığı ifade etmektedir. Ancak modern Türkçe’de bu başlık modasını ifade etmek için Fransızca bir sözcük kullanılmıştır; bu, Fransızca’ya da Osmanlı Türkçesi’nden geçmiş bir sözcüktür.”²⁵⁵

Günümüz Türkiye’sinde de ‘türban’ ile ‘başörtüsü’ arasında algı farklılığı vardır. Nilüfer Göle bu farklılığı şu sözleriyle ifade etmektedir: “Günümüzdeki şekliyle örtünme genelde İslamcılığın siyasal bir vurgusunu, özelde ise Müslüman kadınlarının kimliğinin onaylanışını ifade etmektedir. Bu açıdan Müslüman kadının geleneksel örtüsü olan başörtüsünden farklıdır. Başörtüsü, geleneklerin sınırları içinde kalmış, kuşaktan kuşağa aktarılmış ve kadınlar tarafından edilence benimsenmişken türban, yaşamın geleneksel alanlarından modern alanlarına geçişi ve siyasi bir duruşu içeren, kadınlarca gerçekleştirilmiş etkin bir sahiplenıştır.”²⁵⁶ Tabi bu başörtüsü-türban konusundaki ayırmda daha farklı görüşlerin de var olduğu ilerleyen satırlarda görülecektir. Özellikle başörtüsü/türbana ibadet olması yönüne vurgu yapılmaması konusunda itirazlar olduğu gibi başörtüsünün ‘edilgen’ olarak takıldığı yönündeki değerlendirmelere de karşı çıkan görüşleri bulmak mümkün olacaktır.

Türkiye’de ‘türban’ tartışmalarının artışında imam hatip liselerinde okuyan tesettürlü kızların üniversite kapılarını zorlamalarının önemli bir etkisi vardır. “1980’lerde bu okulların hedeflenenden daha hızlı ve geniş olduğu planlama çevresinde tartışılmaya başlamıştır. Bu okullardan üniversitelere giren erkek

²⁵² Nilüfer, Göle, *Modern Mahrem*, Metis yayınevi, İstanbul, 2010, s. 170

²⁵³ Göle, *age*, s. 13

²⁵⁴ Göle, *age*, s. 18

²⁵⁵ Göle, *age*, s. 18

²⁵⁶ Göle, *age*, s. 16

öğrenciler görünürlüğü olmadığı için dikkat çekmemiştir. Ancak başörtülü imam-hatip lisesi kızların üniversitelerde görünmesiyle birlikte ‘türban’ tartışmaları başlamış ve bu okulların siyasal İslamcı militan yetiştirdiği savları laik kesim tarafından ortaya sürülmeye başlamıştır. Siyasal İslamcı akım ve parti(ler) bu öğrencilere sahip çıkmışlar ve bu konu etrafındaki kutuplaşma tırmanmaya başlamıştır. 1996 yılında siyasal İslamcı akımı temsil eden partinin bir koalisyon çerçevesinde iktidara gelmesiyle imam-hatip ve ‘türban’ tartışmaları doruğa çıkmıştır.”²⁵⁷

Şimdi de başörtüsü/ türban konusunda 28 Şubat sürecinde meydana gelen yoğun tartışmalara göz atılacak ve meselenin Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri çerçevesinden ne oranda ve nasıl ele alındığı incelenecektir.

2.3.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

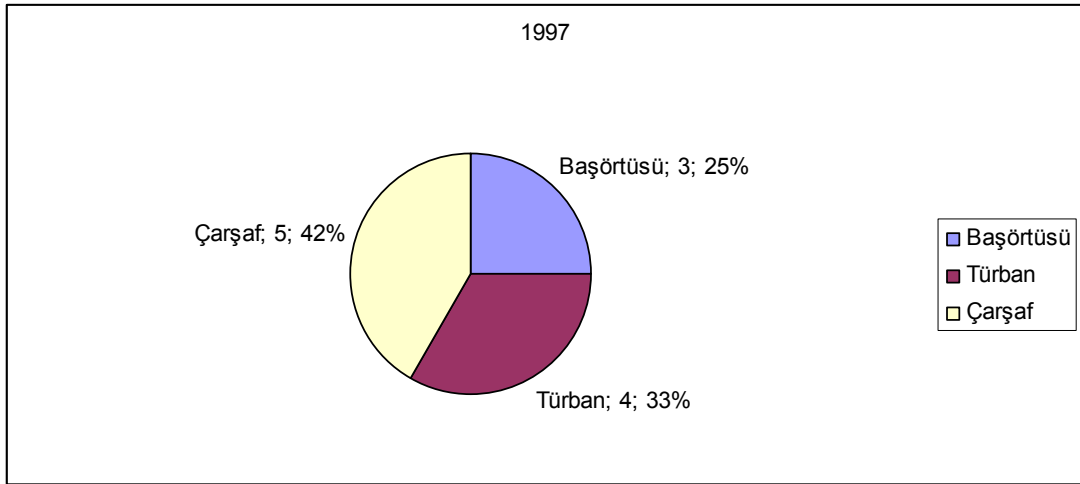
Hürriyet Gazetesi yazarları 28 Şubat süreci içerisinde kadınların örtünmesi meselesine yazılarında çokça yer vermişlerdir. Yer yer örtünmeyi ‘ortaçağ tesettürü’ ifadesiyle yer yer de ‘çağdışılık’la ifade etmişlerdir. Kuran’da açıkça örtünmeye dair bir emrin olmadığı da bazı yazarlar tarafından ifade edilmiştir.²⁵⁸ Fakat Hürriyet gazetesi yazarlarında bu konunun ele alınmasında ortaya çıkan en belirgin faktör, ‘Türban- Başörtüsü ayırımı’dır. Hürriyet yazarları esas sorunu ‘türban sorunu’ olarak görmekte ve türbanı ‘siyasal bir simge’ olarak görme eğilimindedir ve türbanın siyasal İslamın simgesi olduğunu düşünmektedirler. Bu yüzden de türbanı her türlü kamusal alandan uzak tutmanın rejim açısından sağlıklı olacağını düşünmektedirler. Yani türban örtünmenin kamusal alanda yasak olması gerektiğini savunuyorlar. Başörtüsünü ise siyasi bir simge olarak değerlendirmeyip halkın kullandığı geleneksel bir kıyafet olarak değerlendirmektedirler. Fakat başörtüsünü siyasal simge olarak görmemeleri, kamusal alanda başörtüsüne serbesti tanınmasını istedikleri anlamına da gelmiyor. Türbanlı bayanların giyim kuşamlarından ötürü sosyal hayatın

²⁵⁷ Bahattin Akşit- Mustafa Kemal Coşkun, “Türkiye’nin Modernleşmesi Bağlamında İmam- Hatip Okulları”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce -İslam-*, c. 6, İletişim yay., İstanbul, 2005, s. 408

²⁵⁸ Bkz; Coşkun, “İyi Kitabınız Var mı”, *Hürriyet Gazetesi*, 26 Kasım 2002

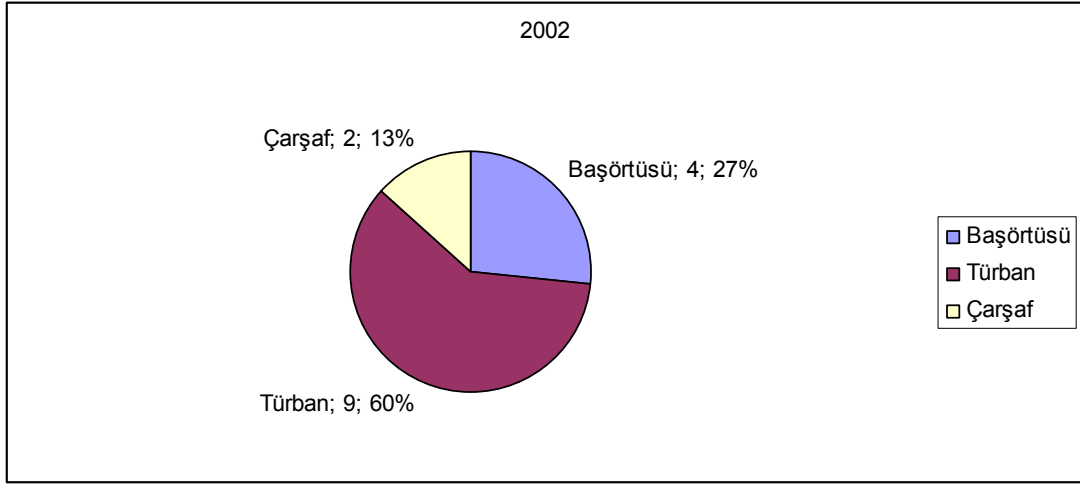
dışına çıkmalarına da gönülleri razı olmadığı için ‘türbanı kamusal alandayken çıkarma’ çözüm önerisiyle sorunun çözülebileceği yönünde görüş belirtebilmektedirler. Hürriyet yazarlarında, türbanın daha çok ‘toplum baskısı’ yoluyla kadınlara taktırıldığı yönünde bir algının var olduğunu görmemiz mümkün olacaktır. Örtünmeye yönelik devletin uygulamalarını ise kamusal erk’e dayalı olarak açıklık getirebilmektedirler. Yani “kamusal alanda türban, başörtüsü takılmaz; çünkü yasak.” türünden bir yaklaşıma sahiptirler. Daha çok 2007 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında artış gösteren ‘türban’ meselesi de ilerleyen satırlarda daha detaylı olarak ele alınacaktır.

Grafik 27. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 Yılında Yazılarında Kullandığı Başörtüsü- Türban ve Çarşaf İfadelerinin Yüzdelik Dağılımı

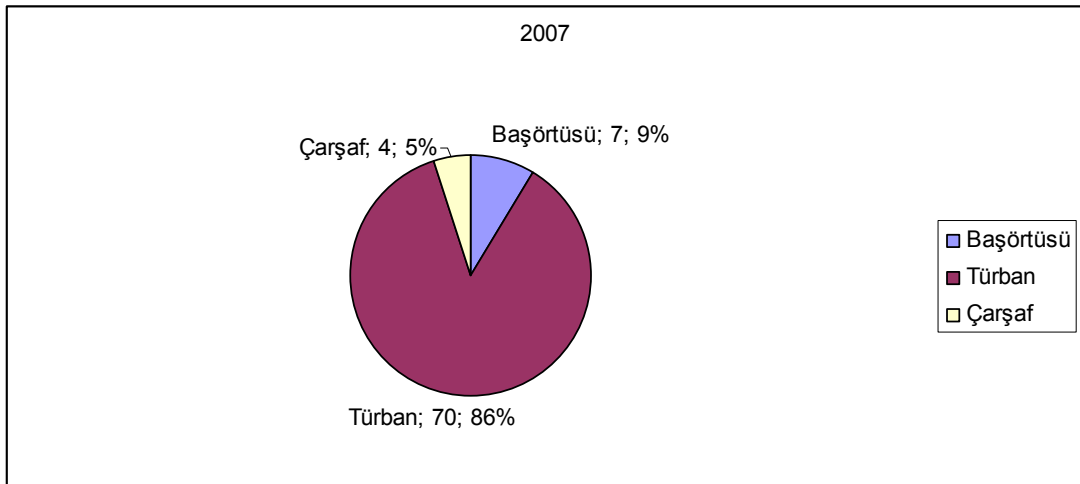
Yukarıdaki grafikte Hürriyet gazetesi yazarlarının yapmış olduğu başörtüsü-türban ayırımının 1997 yılında çok belirgin olmadığı görülmektedir. Ve aynı şekilde Oktay Ekşi'nin çok yoğun olarak örtünme konusunu ele almadığı da söylenebilir.

Grafik 28. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2002 Yılında Yazılarında Kullandığı Başörtüsü- Türban ve Çarşaf İfadelerinin Yüzdelerle Dağılımı

Yukarıdaki grafikte, Hürriyet gazetesi yazarlarının yapmış olduğu türban-başörtüsü ayırımının 2002 yılında daha da belirginleştii görölmektedir. Ama buna rağmen kullanım sayılarına bakıldığında da Oktay Ekşi'nin örtünme konusunu yine çok fazla gündemine taşımadığı görölüyor.

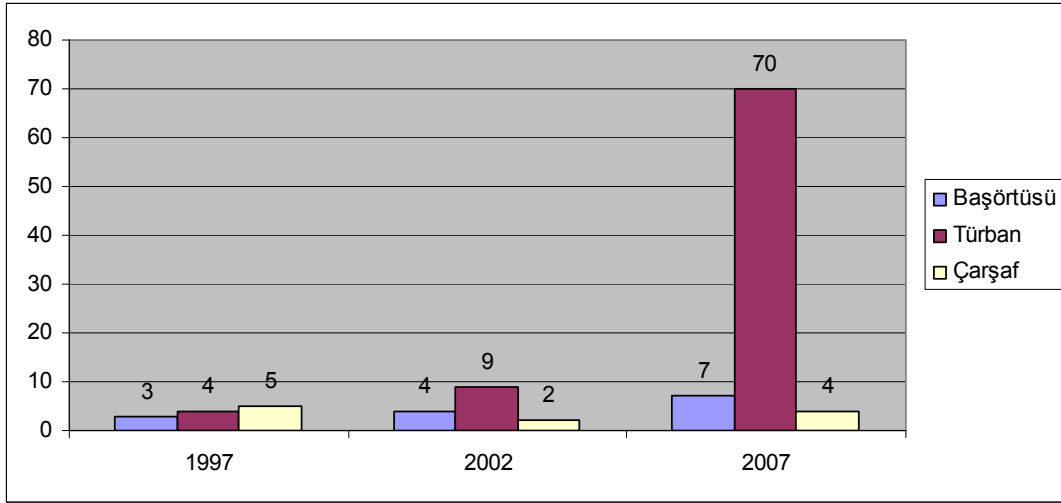
Grafik 29. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılında Yazılarında Kullandığı Başörtüsü- Türban ve Çarşaf İfadelerinin Yüzdelerle Dağılımı

Hürriyet yazarlarında 2007 yılına geldiğimizde 'siyasal İslam'ın simgesi ' olarak gördükleri 'türban' ile başörtüsü arasındaki ayırımın daha net ortaya çıktığı görelüyor. Ayrıca sayısal olarak da bu yıl örtünme konusuna 1997 ve 2002'ye oranla

çok daha fazla değinildiği de görülmektedir. Bunun nedeni ise Cumhurbaşkanlığı sürecinde tartışılan ‘türbanlı eş’ konusudur. Hürriyet yazarları genel olarak ileride ele alacağımız çeşitli sebeplerle Çankaya’da ‘türbanlı eş’e karşı tutum sergilemişlerdir.

Grafik 30. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi’nin 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kullandığı Başörtüsü- Türban ve Çarşaf İfadelerinin Değişimi

Oktay Ekşi, 1997 ve 2002 yıllarında örtünme konusuna değinmiş olsa da meseleyi birinci dereceden yoğun biçimde ele almamıştır. Başörtüsü- türban ayırımında bulunmuş ve gündemine daha çok türbanı almıştır. 2007 yılına gelindiğinde ise türban konusundaki artış net bir şekilde görülüyor. Oktay Ekşi ve genel olarak diğer Hürriyet gazetesi yazarları Çankaya köşkündeki türbanlı bir eşin, laik sistem açısından sıkıntı doğuracağı düşüncesini benimsemiştir. Çankaya’da türbanlı eş konusunu sorunlu bir alan olarak gördükleri için de türban konusunu yoğun bir şekilde gündemlerine taşımışlardır.

Hürriyet gazetesi başyazarı Oktay Ekşi’nin, kamusal alanda örtünme meselesine 1997 yılında karşı olduğu görülmektedir: “Hele Refah Partisi kendisini iktidardaki yerinde biraz daha sağlam hissetsin oylarını biraz daha artırsın, siz o zaman görürsünüz marifetlerini. Nitekim daha şimdiden kamu kurumlarında çalışan bayanların başlarını örtmelerine izin veren düzenlemeyi Ramazan bayramına

yetiştirme gayretiyle ortaya çıktılar.”²⁵⁹ Kamusal alanda örtünmeye karşı olan tutumu ilerleyen yıllarda da değişmemiştir. Fakat kullandığı dil açısından baktığımızda 1997 yılında “Oysa Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan'ın Adalet Bakanlığı döneminde, yargıç adayları arasına gizlice, devletin kıyafet kurallarına aykırı şekilde başı örtülü (yahut türbanlı) olarak çalışma iddiasında bulunan iki genç hanım da dahil edilmişti.”²⁶⁰ ifadesini kullanırken, 2002 yılına geldiğimizde: “Bakalım bu herkesin gözünün içine baka baka adını “türban" koydukları “ideolojik amaçlı başörtüsü" olayını kaşımaktan ve henüz çocuk yaşta bulunan öğrencilerin -şimdi üniversitelerden umut kestiler imam hatip liselerindeki kız çocuklarını kullanıyorlar- istikballeriyle oynamaktan ne zaman vazgeçecekler? Bunu, “insan hakları" ve “özgürlük" adına öğrencileri kışkırtan örgütlü militanlara hitaben söylüyoruz.”²⁶¹ ifadelerini kullanabilmektedir. Yani türbanın, ideolojik amaçlı olduğu ve siyasal bir simge olduğu yönündeki ayırımın 2002 yılına gelindiğinde daha da netleştiğini görmek mümkün olacaktır.

Ferai Tınç da 2002 yılına gelindiğinde başörtüsü problemi yaşayan bayanlar adına üzgün olduğunu belirtmesine karşın çözüm önerisi olarak kamusal alanda çağdaş kıyafetler giymelerini yani ‘başlarını açmalarını’ önermektedir. Bu şekilde başörtülü bayanların, sosyal hayattan da kopmayacaklarını belirtmektedir: “AKP'nin, iktidara gelmesi halinde başörtüsü sorununu nasıl aşacağını öğrenmiş bulunuyoruz. Başörtülülere kamu alanlarının dışında tutarak. Başörtülü eşlerini resmî davetlere götürmeyeceklermiş, böylece gereksiz gerilimler yaşanmayacakmış. Çözüm, toplumsal yaşamda kadınlardan feragat etmek mi? Türbanlı oldukları için dışlanan kadınlara karşı ayrımcılığa, o türbanda ısrar eden erkeklerin de katılmaları ne tuhaf. Bir kadın olarak bu durumu kabul etmem mümkün değil. Evet ne yapalım? Doğrusu hazırda bir formülüm yok. Başınızı açın demek zor bir şey. Böyle bir şeyi ben söyleyemem. Ama bir siyasi önderlik yapabilir. Nitekim MHP yaptı. Türbanlı milletvekili adayını siyaset dışına itmedi, onun yerine bir erkeği, ya da başı açık bir kadını getirme tercihi de yapmadı. Baş örtülü kadına da siyaset yapma olanağı verdi ve onu Meclis'e taşıdı. Ama yasaların ve kuralların içinde kalarak gerilim yaratmadı.

²⁵⁹ Ekşi, “Daha İşin Başındayız”, *Hürriyet Gazetesi*, 29 Ocak 1997

²⁶⁰ Ekşi, “RP ve Kamu Hizmeti”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Temmuz 1997

²⁶¹ Ekşi, “Vicdanları Yok mu?”, *Hürriyet Gazetesi*, 26 Mart 2002

AKP'li siyasetçiler de aynı yürekliliği gösterebilirler ve gerilimlere karşı çözümü başörtülü eşlerini evde bırakarak değil, çağdaş Türkiye resmine uygun kıyafetleri içinde protokoldeki yerlerine taşıyarak sağlayabilirler.”²⁶² Ferai Tınç, 2007’ye gelindiğinde de ‘başörtüsüyle kamusal alanda var olmanın’ kadın erkek eşitsizliğinin tescili olacağını düşünmekte ve yine bu konuda başını açmamakta ısrarcı olan kadınları anlayamadığını ifade etmektedir: “Başbakan Erdoğan’ın eşinin başı örtülü olduğu için Çankaya’ya çıkmaması gerektiği görüşünde değilim. Eğer bu konuda toplumsal uzlaş sağlanmışsa neden olmasın. Ama yok. Olması da mümkün değil. Çünkü mesele bir başörtüsü değil. Başörtüsünü kamusal alana çıkartma ısrarı, kadın erkek eşitsizliğinin gönüllü kabulü. Bu yüzden kadınların bu konudaki ısrarını anlamıyorum.”²⁶³

Tufan Türeñç, kadınların tesettüre girmesini ‘çağdışı’ olarak nitelemektedir :” Tayyip Bey, “Biz dine saygılı devlet istiyoruz, din devleti istemiyoruz" derken de takıyye yapıyor. Gerçekten aydın kafalara sahip olan insanlar, bu çağda kalkıp kadınların örtüler içine hapsedilmesini, onların ikinci sınıf insanlar olmasını istemezler. Ufacık kız çocuklarını tesettüre sokmazlar. Okul yerine cami yapımını teşvik etmezler. Hepsinden önemlisi de çağdaş eğitim yerine din ağırlıklı çağdışı eğitimi savunmazlar.”²⁶⁴ Aynı zamanda başörtüsü takan kızların ‘toplumsal baskı’ nedeniyle zorla örttürüldüğü yönünde Türeñç’in bir algısının var olduğu şu satırlarından anlaşılmaktadır: “Karşımdaki genç kız 22 yaşında. Başı ve boynu örtülü. Üzerinde uzun kollu bir bluz, topuklarına kadar inen bir etek var. Ayakkabıları orta boy kalın topuklu. Açık Öğretim’de iki yıllık bir bölümü bitirmiş. Doğru dürüst bir iş bulamamış. Yeniden sınavlara girmek için hazırlanıyor. İyi bir fakülte kazanmak istiyor. Ama türbanı nedeniyle endişeli.

- Bilmiyorum nasıl olacak? Üniversitelerde de türban sorunu var.

- Kurallar böyle. Bazı formüller bulunabilir. Üniversite içinde türbanı çıkarılıp bere veya peruk takılabilir. Eğer amaç siyasi değilse...

²⁶² Tınç, “Çözüm Kadınları Evde Bırakmak mı?”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Eylül 2002

²⁶³ Tınç, “Birinci Hanım Kim Olacak”, *Hürriyet Gazetesi*, 9 Nisan 2007

²⁶⁴ Türeñç, “Recep Tayyip Bey Hepimizin Yanlısıdır”, *Hürriyet Gazetesi*, 19 Nisan 2002

- Benim için örtünmek hiçbir zaman siyasi olmadı. Buna karşıyım. Bir formül bulunması gerektiğine ben de inanıyorum.

Sonra sustu. Bir süre düşündü.

- Biliyor musunuz Tufan Bey. Ben çok açılmak istedim ama yapamadım. Çevremden çekindim. Ben İmam Hatipliyim ve yıllardan beri kapalıyım. Şimdi açılırsam çevrem beni dışlayabilir.

- Seni zor durumda bırakacaksa açılma. Ama türbanın okumanı engellemesine de razı olma. Ailene, toplumuna vermen gereken şeyler var. Bunlardan vazgeçme...

- Hayır, hayır... Kesinlikle vazgeçmem.

* * *

Konuşma üniversitelerden İmam Hatiplere kaydı. Oradaki eylemlere.

- Benim okuduğum dönemlerde böyle eylemler olmadı. Keşke İmam Hatiplere kız öğrenci alınmasaydı.

- Politikacıların halt yemesi işte. Zaten İmam Hatipler tümünden yanlıştı. Bunlar hep oy toplamak uğruna yapıldı.

- Aldılar o kızları, örtünmelerine ses çıkarmadılar, şimdi de açılın diyorlar. Çevrenin baskısı ne olacak? Yıllardan beri kapalı yaşayan bir insanın açılması kolay mı?

İmam Hatip'teki öğrencilerin durumunu kendi zorluklarıyla örtüştürüyor.

- Benim babam açık fikirlidir. Örtünmemi istemedi. Annem zorladı beni. İmam Hatip'e de o gönderdi.

Belli ki yaşlılarından ayrı bir dünyaya düşmek, sınırlamalar nedeniyle gençliğini özgürce yaşayamamak onu mutsuz ediyor.”²⁶⁵ Kızların okullara başörtüsü ile girmesini kızlara yapılan birtakım zorlamayla izah etmeye çalışmaktadır: “Genç kızlarımız üniversiteye, imam hatiplere örtünerek girsinler,” deyip kadınları çağın dışına itmek için çabalayanlar... Bu çağda hálá şeriat özlemi ve düşü içinde olan partilerin bunları savunması... Aynı anda Meclis'e gelen çarşafli ziyaretçiler... Bunların yarattığı sorunu kökünden kestirip atamayan basiretsiz yöneticiler.”²⁶⁶

Tufan Türeñç, kızların kendi özgür iradeleriyle kapanabileceği ihtimaline değinmemektedir ve kızların ‘çağın dışına itilmek’ istendiğine dikkat çekmektedir.

²⁶⁵ Türeñç, “Türbanlı Genç Kızın İç Dünyası”, *Hürriyet Gazetesi*, 11 Mart 2002

²⁶⁶ Türeñç, “Kafalarımızdaki Travmalar ve Dünya”, *Hürriyet Gazetesi*, 3 Mayıs 2002

Tufan Türeñç, bir başka açıdan da başörtüsü serbestisinin ‘Laik rejimle çelişeceğini’ belirtmektedir: “Başörtüsünü hem eğitim, hem de kamu kurumlarında serbest bırakacaklarını... Atatürk'e, onun ilkelerine, laik cumhuriyete ve kurumlarına duydukları kını ve nefreti... Bütün bunları ve daha birçok şeyi söylemiyorlar.”²⁶⁷ Hatta kendi eşi resepsiyonlara gelmese de böyle, eşi tesettürlü bir başbakanın bile laik rejim için bir tehlike olacağını belirtmektedir: “Recep Bey partinin lideridir ve simgesidir. Bu kişinin aldığı İslami eğitim onun yaşamını şekillendirmiştir. İslam gelenek ve kurallarına göre yaşar. Eşi ve çocukları kapalı giyim tarzını benimserler.
* * *

“Bunun ne sakıncası var?” denilebilir. Eğer Tayyip Bey siyasete girmese bir sakıncası olmaz. Dilediği gibi yaşar, düşünür, kimse de buna karışmaz. Ancak... Türkiye'de laik, demokratik cumhuriyet rejimi egemendir. Çankaya'da verilen 29 Ekim resepsiyonunda ne olduğunu gördük. Tayyip Bey resepsiyona tek başına katıldı. Eşiyle birlikte gelemedi. Peki yarın koşullar değişir de başbakan olursa ne yapacak? Resmi davetlere tek başına mı katılacak? Sonra çocukları türban taktıkları için Türkiye'deki üniversitelere devam edemiyor ve o nedenle Amerika'da okuyorlar. Bunun büyük bir yanlış, hatta zulüm olduğunu söylüyor Tayyip Bey. Böyle bir ruh hali içinde olan bir baba yarın siyasi gücü eline geçirirse davranışı laik, demokratik cumhuriyet yasaları ile çelişmez mi?”²⁶⁸

Tufan Türeñç'in de diğer Hürriyet gazetesi yazarları gibi türban ile başörtüsü arasında bir ayırımı gittiği görülmekte ve başörtüsünü, ‘halk’ın taktığı örtü olarak nitelendirmektedir: “Abdullah Gül'ün kabinesini incelediğiniz zaman ortaya çıkan fotoğraf daha büyük bir umutsuzluk uyandırıyor. Bakanların 16'sının eşi tesettürlü. Yani bildiğimiz, halkın taktığı başörtüsü değil söz konusu olan. Belli bir siyasi çizginin öngördüğü biçimde bir örtünme. Kabinedeki 24 bakanın sadece 8'inin eşleri modern giyimli ve başları açık.”²⁶⁹ Bu ifadelerde başörtüsü- türban ayırımına giden Tufan Türeñç başörtüsünü halkın taktığına işaret edip bu örtünün yukarıdaki ifadeyle ‘umutsuzluk kaynağı olmadığını’ ifade etmesine karşın 2007 yılında yazmış olduğu

²⁶⁷ Türeñç, “Geleceğimizin Yazgısını Gençler Çizecek”, *Hürriyet Gazetesi*, 7 Ekim 2002

²⁶⁸ Türeñç, “Seçim Konusunda Umutsuz Bir Dilek”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Kasım 2002

²⁶⁹ Türeñç, “Laik Cumhuriyet'e Yakışmayan Fotoğraf”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Kasım 2002

şu satırlarda başörtüsünü de ‘siyasi bir simge’ olarak görmekte, dolayısıyla bir tehlike kaynağı olarak algılamaktadır: “Türkiye’de karşı karşıya olduğumuz tablo siyasi İslam’ı çağrıştırıyor. Başörtüsü siyasi bir simgedir... AKP’nin yeniden iktidara gelmesini ve İslamcı Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanı olmasını kaygıyla izliyoruz... Erdoğan kuşku uyandıran bazı politikalara imza attı. Bunlara örnek göstermek gerekirse AKP’li belediyelerin son zamanlarda yaygınlaşan içki yasağı uygulama girişimleri ve AİHM’deki türban davaları... Eğer yeni bir düzenlemede (Anayasa değişikliği) genç kızların başörtüsü ile üniversitelere gitmesinin önü açılırsa başörtüsü takmayanların sosyal baskı ile karşılaşacağından endişeliyiz...”²⁷⁰ Fakat biraz önce bahsedilen şu ifadelerde Tufan Türeç’in, Başörtüsünün de kamuda yasak olması yönünde bir düşünceye sahip olduğu görülmektedir: “Başörtüsünü hem eğitim, hem de kamu kurumlarında serbest bırakacaklarını... Atatürk’e, onun ilkelerine, laik cumhuriyete ve kurumlarına duydukları kını ve nefreti... Bütün bunları ve daha birçok şeyi söylemiyorlar.”²⁷¹

Bekir Coşkun da başörtüsü yasağından mağdur olan kızların birilerinin dayatmasıyla o hale geldiğini söylemekte ve kızların kendi iradeleri ile örtünme ihtimali üzerinde durmamaktadır: “Ben asıl hálá bu adamlara inanıp, hálá onların peşinden koşan, hálá onlara oy veren insanlara şaşarım... Ve bu adamların kıskırtmasıyla hálá başörtüsü yüzünden okullarının kapısında direnen, okuyamayan, yaşamı zehir olan, geleceği kararan çocuklara...”²⁷²

Bekir Coşkun da türban- başörtüsü ayırımına gitmekte ve türbanı ‘siyasal İslamın simgesi’ olarak görmektedir: “İnadına Tayyip’ten sonra, Meclis Başkanlığı için ‘İnadına Arınç’ deyip, sonra da ‘İnadına türban’ diyerek siyasi İslam’ın simgesi haline gelmiş türbanı inadına devletin zirvesine koyarsanız... Ve bir anda Türkiye’yi gererseniz... Bunun bir anlamı vardır. Daha açık söylemeliyim: Sloganı ‘inadına’ olan bir siyasi İslam iktidarının ‘inadına’ tavırları (yüzde 35’lik iktidar dışında) Türkiye’yi rahatsız eder de... AB’yi etmez mi?...”²⁷³

²⁷⁰ Türeç, “Cumhuriyet’in Talihsizliği”, *Hürriyet Gazetesi*, 19 Eylül 2007

²⁷¹ Türeç, “Geleceğimizin Yazgısını Gençler Çizecek”, *Hürriyet Gazetesi*, 7 Ekim 2002

²⁷² Coşkun, “Sahtekarlık”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Mart 2002

²⁷³ Coşkun, “İnadına”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Kasım 2002

Bekir Coşkun'un, türban-başörtüsü ayırımı konusundaki tavrı 2007'de de devam etmektedir: "Meydanlarda niye türbanlılar yok? başlıklı yazımdan sonra birçok yazar 'kör müsün?' diye (özellikle dinci medyadakiler) beni yerden yere vurdular. Oysa ben açıkça siyasi simge türbanı kastetmişim. Hiçbirimizin saygısızlık edemeyeceği başörtülü hanımları değil."²⁷⁴ Bekir Coşkun, devlet kademelerinde bizzat da devletin zirvesinde türbana karşı olduğunu daha açık bir şekilde de şu satırlarda ifade etmektedir: "Böyle bir başbakanımız olsun istemem. Yoksa cumhuriyet devrimleri elden gidecek diye değil. Bütün aile türbanlı. İdeolojik türban her türlü devlet kademesinde (üniversiteleri saymıyorum) yasakken, bir anda devlet tepesinde türbanlı hanımların gözükmemesini istemiyorum."²⁷⁵ 2007'ye geldiğimizde Bekir Coşkun'un türban konusundaki endişelerinin gitmediğini görmekteyiz: "Kim ne derse desin; bu dönemde yaşanan türban sorunu, bir devlet sorunudur. Çünkü; türban, laik cumhuriyetle kavgalı, onu ezmek isteyen bir siyasi kadronun simgesidir."²⁷⁶

Bekir Coşkun örtünme meselesini bir başka açıdan daha ele alıp Kuran'da böyle bir isteğin yer almadığı yönündeki düşüncelere katıldığını da ifade etmektedir: "Ve hemen hemen tüm aydın din adamlarımız da Kuran'da örtünme ile ilgili bir hüküm olmadığını açıkladıklarına göre..."²⁷⁷

1997 yılında Emin Çölaşan, milliyet duygusundan yoksun, sistemle sıkıntılı bazı türbanlı kız profili sunuyor. Türkiye'de bir grubun Müslümanlık ticareti ve başörtüsü sömürüsü yaptığını²⁷⁸ kadınları ve kızları siyasi amaçları doğrultusunda kullandığını belirtmektedir.²⁷⁹ İstiklal Marşı söylenirken bazı türbanlı kızların ayağa kalkmadığını diğerlerininse mecburiyetten ayağa kalktığını iddia ediyor ve bunun nedenini sorgularken de türbanlı kızların millet duygusundan yoksun bir şekilde 'ümme't' duygusuyla yetiştirildiğini ve bu zihniyette birinin de milli marş karşısında ayağa kalkmadığını iddia etmektedir: "İstiklal Marşı başlıyor ve türbanlılardan

²⁷⁴ Coşkun, "Ailem", *Hürriyet Gazetesi*, 9 Kasım 2007

²⁷⁵ Coşkun, "İstemem", *Hürriyet Gazetesi*, 27 Ağustos 2002

²⁷⁶ Coşkun, "Türbanın Yerine Bir Şey", *Hürriyet Gazetesi*, 30 Mayıs 2007

²⁷⁷ Coşkun, "İyi Kitabımız Var mı", *Hürriyet Gazetesi*, 26 Kasım 2002

²⁷⁸ Çölaşan, "Pek Yakında!", *Hürriyet Gazetesi*, 28 Ekim 1997

²⁷⁹ Çölaşan, "Konyalı Eksik Kalır mı?", *Hürriyet Gazetesi*, 31 Ekim 1997

bazıları ayağa kalkmıyor! Neden?.. Çünkü bunlara böyle ‘eğitim’ veriliyor. Allah adına, Müslümanlık adına bu genç insanların beyinleri yıkanırken, onlara öğretilen temel şey, ‘milliyet’ duygusunu unutmak. Yani Türklük, vatan, millet, özgürlük, bağımsızlık, ulusal egemenlik gibi kavramları kafanızdan sileceksiniz ve bunların yerine bir tek kavramı koyacaksınız: Ümmet! Orada İstiklal Marşı çalınıyor ama bazı türbanlı genç kızlar ayağa kalkmıyor. Diğerleri ise istemeden, ‘mecburen’ kalktıklarını söylüyorlar. Ayağa kalkmayan kıza gazeteciler bunun nedenini sorduklarında verdiği yanıt çok düşündürücü: ‘Ben Müslüman olarak sadece Allah’ın huzurunda ayağa kalkarım.’ »²⁸⁰

Emin Çölaşan da kızların ‘başını örtmesini’, ‘baskı’ ile açıklıyor. Kızların ‘kendi isteğiyle’ başlarını örteceği ihtimalinden bahsetmiyor: “Şeriatçı basın ve siyasetçi gaz veriyor, İmam Hatip liselerinde kız öğrenciler direniyor. Ancak direniş yavaş yavaş kırılıyor. Kurallara göre İmam Hatip öğrencileri derslere, başları açık girmek zorunda. Sadece Kuran derslerinde başlarını örtmeleri serbest. Ne utanç vericidir ki, şeriatçıların ‘Bizim arka bahçemizdir’ diye tanımladığı bu okullarda küçük çocukların sırtından siyaset yapılıyor. ‘Başınızı örtmezseniz dinden çıkarsınız’ diye baskı altına alınıyorlar.”²⁸¹

Emin Çölaşan da Bekir Coşkun gibi devletin zirvesinde yer alacak türban görüntüsünden duyacağı rahatsızlığı dile getiriyor: “Türkiye'nin tepe manzarası önümüzdeki dönem şöyle olacak: Devlet ve hükümet davulunu başkalarına yükleyen, ancak tokmağı elinde tutan Recep Tayyip Erdoğan'ın karısı türbanlı. Devlet protokolünde ikinci sıradaki Meclis Başkanı'nın karısı da türbanlı. Başbakan karısı da türbanlı. Bakanların çoğunun karıları da türbanlı

Milli görüş kökenli hükümet, planını adım adım uygulayacak. Önce karılarını öne sürüp devletin kurallarını ve protokolünü türbanla delecekler. Bahane hazır. İtiraz geldiğinde ‘ne yapalım efendim, karılarımızı evde mi oturtalım’ diyecekler. Dikkat

²⁸⁰ Çölaşan , “ Otur Kızım, Otur!” , *Hürriyet Gazetesi* , 16 Aralık 1997

²⁸¹ Çölaşan, “Tayyip’in Tasdiknamesi”, *Hürriyet Gazetesi*, 23 Mart 2002

ediniz! Bu delme işleminden sonra sıra üniversite ve ilköğretim okullarına gelecek.”²⁸²

Emin Çölaşan, türban- başörtüsü ayırımını yapıyor ve türbana siyasi bir anlam yüklüyor. Atatürk’ün annesinin de ‘türbanlı değil başörtülü’ olduğunu vurguluyor: “Küçük imam hatip öğrencilerini kullanıp onların sırtından siyaset yapılıyor. ‘Arka bahçemiz’ diye tanımladıkları küçük öğrenciler, onlar için en büyük maden! Türban sömürüsü, bunlara destek veren dinci kanallar ve gazetelerde komik boyutlara ulaşıyor. Dinci gazetelerde bir resim: Okula alınmayan imam hatipli kızlar, ellerinde Atatürk’ün annesi Zübeyde Hanım ile ayrıldığı eşi Latife Hanım’ın başörtülü resimlerini taşıyarak yürüyüş yapıyorlar! Bilmiyorlar ki, o yıllarda kim olursa olsun, baş ille de kapalı olurdu. Ama saçlar görünürdü. Bugünkü bağnazlık yoktu. O örtü, Türk kadınının başörtüsü olan tülbent, eşarp gibi şeylerdi. Bugünün üniforması olan ve din tüccarlığı açısından kullanılan türban değildi. Omuzlardan, sırttan aşağıya sarkan, İran ve Arap aleminden ithal edilen nesne değildi. Anadolu kadını, o başörtüsünü üniforma olarak görüp devletin kurallarını yok etmek amacıyla resmi dairelerde, okullarda kullanmaya kalkışmazdı.”²⁸³ Çölaşan’ın, aynı konuyu 2007 yılında da dile getirdiği görülüyor.²⁸⁴ Bu konuda Ferai Tınç da şu düşünceleri savunmuştur: “Erdoğan, Atatürk’ün annesinin ve eşi Latife Hanım’ın da başlarının bağlı olduğunu söylüyor. Her şeyden önce Latife Hanım, cumhuriyet karşıtı tutucu güçlerin, Atatürk’ü ve siyasetini yıpratmalarına neden olmamak için dışarı çıkarken başını örtüyor. Diyelim ki başı örtülüydü. Türk kadınlarının yüz yıl önceki durumu bugüne örnek olabilir mi?”²⁸⁵

Ertuğrul Özkök, diğer Hürriyet gazetesi yazarlarının aksine olayı daha farklı bir boyuttan değerlendirmekte ve üniversite çağındaki kız öğrencilerinin ‘kendi karar verebilecek yaşta’ olduğuna yani onların özgür iradelerine vurgu yapmakta bu çerçeveden de türbanın üniversitelerde serbest olması gerektiğini düşünmektedir: “Ben, ilk ve sekiz yıllık temel eğitim süresince, okullarda türban yasağı

²⁸² Çölaşan, “Daha Neler Olacak”, *Hürriyet gazetesi*, 21 Kasım 2002

²⁸³ Çölaşan, “Arşiv Karıştırırken”, *Hürriyet Gazetesi*, 5 Nisan 2002

²⁸⁴ Bkz; Çölaşan, “Bak Sen Şu Söyleyene”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Haziran 2007

²⁸⁵ Tınç, “İbre İran’a Kayarken”, *Hürriyet Gazetesi*, 17 Ağustos 2007

uygulamasının doğru olduğunu düşünüyorum. Ama üniversite başka bir yaş grubu. O yaşta çocuklar hem zihinsel gelişim, hem de hukuki açıdan, artık kendileri için serbestçe karar verebilecek düzeye geliyorlar. Bunu sadece insan hakları açısından değil, ‘azgın azınlığın’ elindeki etkili bir silahın alınması için de gerekli görüyorum. O nedenle üniversite düzeyinde türban yasağının kalkması gerektiğini düşünüyorum. Türkiye’de üniversitelerde 500 bine yakın öğrenci var. Bunların sadece 7 bini türbanlı. Ama ülke çapında çıkan gürültüye bakarsanız, sanki çoğu türban takmayı istiyor. Çünkü türbanın siyasi rantını yiyip semiren yaygaracı bir ‘azgın azınlık’ var. O nedenle ‘makul çoğunluk’ devreye girerek, türban sorununa bir çözüm bulmalı ve üniversite kapılarını miting alanına çeviren bu azgın azınlığın silahını elinden almalıdır.”²⁸⁶ Üniversitede türbana karşı olmadığını değişik kereler ifade etmiştir Ertuğrul Özkök: “Dünün öcüsü TKP, bugün 97 santimlik oy pusulasında öteki partiler kadar meşru bir siyasi kuruluş haline gelebildiyse, türbanlı kızlar da üniversiteye niye giremesin. Biliyorum, bazıları yine kızacak. Bununla onun ne alakası var diyecekler. Var... İkisi de inanç olayı. O nedenle pusulanın 16’ncı sırasındaki çark-çekiç, hepimizin alması gereken siyasi bir hoşgörü örneği. Birincisini oy pusulasına koymak için 56 yıl bekledik. İkincisinin üniversiteye girmesine izin vermek için beklemeye gerek var mı?..”²⁸⁷ Tabi bunları söylerken 2007’ye geldiğimizde, böyle bir serbestinin, Anadolu’da halk tarafından bir dayatmaya dönüşebileceği endişesini taşıdığını görüyoruz: “İtiraf edelim, söz konusu din, hele hele İslam dini olunca hepimiz bu fanatizmden ürküyoruz. Bir otobüste 40 kişi olsak da, o bir kişinin yarattığı diktatörlük hepimizi sindiriyor. İşte bu nedenle, çok istediğim halde, üniversitede türbanın serbest bırakılmasını bütün gücümle savunamıyorum. Çünkü biliyorum ki, o serbestiyet, Anadolu’nun bazı kasabalarında, şehirlerinde, birileri tarafından "mecburiyet" haline getirilecek ve genç kızlar bu istibdat altında kaybolup gidecektir.”²⁸⁸

Ertuğrul Özkök türban meselesinden çıkış için değişik çözüm önerilerinde bulunmuş ve ‘türbanın siyasi kavga alanından çıkarılması gerektiğini’ vurgulamıştır.

²⁸⁶ Özkök, “Türban Sorununu Makul Çoğunluk Çözmeli”, *Hürriyet Gazetesi*, 12 Nisan 2002

²⁸⁷ Özkök, “Oy Pusulasındaki Orak-Çekiç”, *Hürriyet Gazetesi*, 31 Ağustos 2002

²⁸⁸ Özkök, “Ufukta Yeni Bir Darbe mi Var”, *Hürriyet Gazetesi*, 18 Eylül 2007

1997’de Refah Partisinin de Radikal İslamcı görünümünden kurtulup modern muhafazakar bir çizgiye gelmesi durumunda türban konusunda belirli bir yumuşamanın olacağını da öngörmektedir.²⁸⁹ 2007’ye geldiğimizde de ‘kozmetik bir rötuş’la türbanın ‘siyasal bir simge’ olmaktan çıkabileceğini öngörmektedir: “Düşünüyorum, acaba bu sürede o türbanı siyasal simge olmaktan çıkaracak kozmetik bir rötuş yapılabilseydi, Çankaya krizi daha kolay aşılabilir miydi?”²⁹⁰ Tabi türban- başörtüsü ayırımı yapıp türbanın ‘siyasi anlam’ taşıdığı görüşünün 2007’de Ertuğrul Özkök’te de var olduğu görülmektedir: “Ülkede askerler dahil kimsenin başörtüsü ile meselesi yok. Garnizona türbanı sokmayan asker, başörtülü kadınlarla yan yana fotoğraf çektirip, bunu Genelkurmay Başkanlığı’nın resmi sitesine göğsünü kabarta kabarta koyuyor.”²⁹¹

2007 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminde ortaya çıkan ‘türbanlı eş’ tartışmalarında genel olarak Hürriyet gazetesi yazarlarının durumdan hoşnut olmadıkları görülmektedir. Ferai Tınç da bu çerçevede yapılan tartışmalara katılmış ve devletin zirvesindeki bu görüntünün kendisine ‘dışlayıcı’ görüldüğünü belirtmiştir: “AKP çekirdek kadrosunun türbanlı eşlerinin görüntüsü ise çok farklıydı. Türbana, kadın hakları açısından baktığımda karşı olmama rağmen, hiçbir zaman türbanlı bir kadına kendimi uzak hissetmedim. Buna rağmen, Çankaya tebriki için Dışişleri konutu önünde beliren yeni türban burjuvazisinin profilinin verdiği görüntüyü dışlayıcı bulduğumu da söylemeliyim.”²⁹² Buradan, türban karşısında takınılan tavırların psikolojik nedenleri olabileceğinin çıkarılması da mümkün olacaktır. Bekir Coşkun da ‘türbanlı eş’ tartışmalarına şu sözlerle katılmıştır: “Ben; Türkiye'nin türbanlı bir hanım tarafından temsil edilmesini, tüm dünyanın karşısına "Türkiye'nin first leydisi" olarak bir tesettürlü-türbanlı kadının çıkmasını istemem...”²⁹³ ‘Türbanlı eş’ konusundaki tartışmalara katılan Oktay Ekşi de devletin zirvesinde yer alacak türban görüntüsünden rahatsızlığını belirtiyor ve Hayrunnisa Gül’ün ‘başını açmasını’ ima ederek çözüm önerisinde bulunmaktadır: “Gerilimsiz

²⁸⁹ Özkök, “Erbakan’dan Açılım Sinyalleri mi?”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Ekim 1997

²⁹⁰ Özkök, “Kabe ve Çankaya”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Mayıs 2007

²⁹¹ Özkök, “Ya O Babalar ve Kocalar”, *Hürriyet Gazetesi*, 4 Ekim 2007

²⁹² Tınç, “Abdullah Gül Dünyayı Gerçekten Çok mu Sevindirdi”, *Hürriyet Gazetesi*, 27 Nisan 2007

²⁹³ Coşkun, “İstemem”, *Hürriyet gazetesi*, 12 Nisan 2007

dönemden söz ederken Gül'ün eşi Hayrünisa Hanım'ın "türbanı" Çankaya Köşkü'ne taşımalarının kamuoyunda yaratacağı rahatsızlığı görmezden gelemeyiz. Örneğin daha ilk protokol olayında Cumhurbaşkanı eşinin türbanı birdenbire en önemli sorun gibi algılanacaktır. Bunu gidermek Hayrünisa Gül'den Türk halkının beklediği bir anlayıştır. Hayrünisa Gül modern Türkiye'nin 'çağda' kadını olduğunu Çankaya'da gösterirse, eşini birdenbire 70 milyonun Cumhurbaşkanı konumuna oturtan kişi olacaktır.”²⁹⁴

2007 yılında Cumhurbaşkanlığı seçimi çerçevesinde ortaya çıkan ‘türban’ tartışmalarının yoğunluğunu anlayabilmek için şu satırlara da bir göz atmak yararlı olacaktır: “Pazartesi günü Hürriyet'in manşet haberi bu soruların tümüne yanıt getiren çok önemli bir belgeydi. Batı uygarlığı ile bütünleşmek için 40 yıldır çaba harcayan Laik Demokratik Cumhuriyet'in haberdeki Meclis fotoğrafı çarpıcıydı. Bu fotoğrafa göre eşleri türbanlı milletvekillerinin sayısı şöyle: AKP 226, MHP 6, DTP 1, BBP 1, Bağımsız 1, CHP 0... Toplam türbanlı eş sayısı 235. Geçen dönemde bu sayı 274'tü. Düşme, AKP'nin milletvekili sayısının azalmasından ve 30 kadın milletvekilinin seçilmesinden kaynaklanıyor. Bir ilginç bulgu da şu: Bolu, Karaman, Kilis ve Nevşehir'den seçilenlerin tümünün eşleri türbanlı. Ardahan, Bartın, Edirne, Gümüşhane, Hakkâri, Osmaniye, Tunceli'den çıkan milletvekillerinin eşlerinin ise tümü türbansız. Burada bir noktayı daha vurgulamak gerekir: Eşlerin hepsi başörtülü değil, türbanlı. İşte Abdullah Bey'i Çankaya'ya çıkaran Meclis'in fotoğrafı bu. Hürriyet'in manşeti geldiğimiz noktayı bütün açıklığıyla gözler önüne seriyor.”²⁹⁵

1997, 2002 ve 2007'deki yazılarına bakıldığında Hürriyet gazetesi yazarlarının Başörtüsü-türban konusunda değişmeyen bir ‘korku’ refleksiyle meseleye yaklaştığı ve tesettürü laik rejim için bir tehlike olarak algıladıkları görülmektedir. Sadece laik rejim için de değil tabii, serbesti tanınması halinde başörtüsünün toplumda baskıyla uygulanmasına kapı aralayabileceğini savunmaktalar. Hürriyet yazarları arasında konsensüs sağlanmışçasına bir yaklaşım da türban- başörtüsü ayırımı noktasındadır. Türbanı ‘siyasal simge’ ve rejim için

²⁹⁴ Ekşi, “Gül ve Cumhurbaşkanlığı”, *Hürriyet Gazetesi*, 25 Nisan 2007

²⁹⁵ Türenç, “Bir Manşet Haberinin Ortaya Koyduğu Gerçek”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Ağustos 2007

tehlike olarak görürlerken başörtüsünü halkın geleneksel örtüsü olarak görmekteler. Ve yazılarında da türbanı daha öncelikli olarak ele almaktalar. Yine de türbanı yasak gördükleri noktada başörtüsü serbest kalsın düşüncesinde olmadıkları gibi bazen, türban- başörtüsü ayırımı yapmalarına ve başörtüsüne ‘halkın geleneksel örtüsü’ demelerine rağmen başörtüsünü de siyasal simge yani tehlike olarak göstermeleri de mümkün olmaktadır.²⁹⁶ Tabi bu da türban- başörtüsü ayırımı yapıp da türbana karşı tavır almaları konusunda şüphe uyandırmaktadır. Hürriyet yazarlarının türban- başörtü konusunu ele aldıklarındaki temel bir diğer çıkış noktaları ise tesettüre girenlerin ‘baskı ve zorlamayla’ tesettüre girdikleri yönündedir. Zira özgür iradesiyle dini inancından ötürü başörtüsü takmış olabilecek kimselerden pek bahsedilmediği görülmektedir. Hürriyet yazarlarının bu konuda ortaya koydukları diğer bir yaklaşım ise türban- başörtüsü takanların açık bayanlar üzerinde baskı oluşturacağını ifade etmeleridir. Diğer bir yaklaşımları ise, tesettüre girenleri ‘çağdışı’ olarak nitelerlerken tesettüre girmeyen başı açık bayanları ‘çağdaş, modern’ olarak nitelemeleridir.

Hürriyet gazetesinin ve yazarlarının 28 Şubat süreci içerisinde başörtüsü- türban konularına yaklaşımlarının fotoğrafının çekilmesinin ardından fotoğrafın bütününe görmek açısından Yeni Şafak gazetesi ve yazarlarının aynı süreç içerisinde bu konulara karşı yaklaşımına bir göz atmakta fayda vardır.

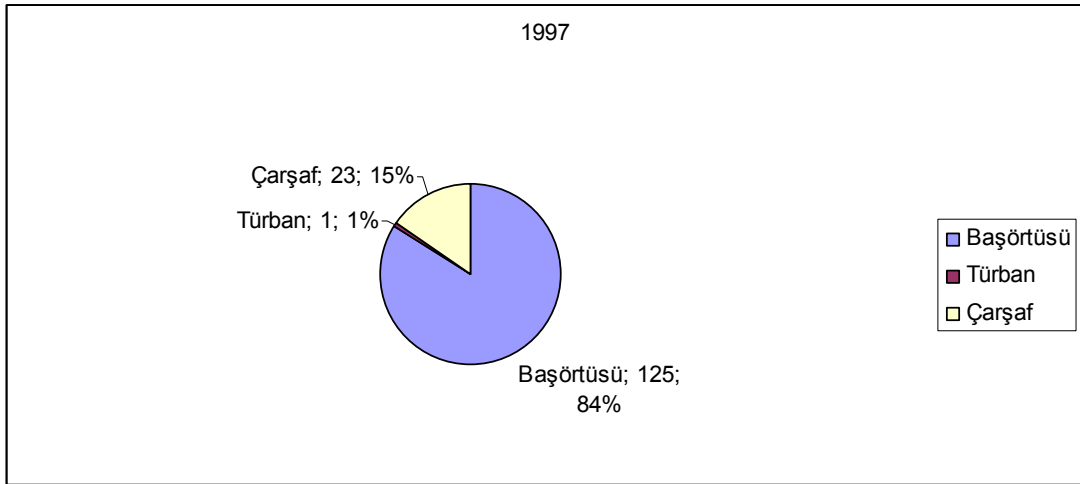
2.3.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Yeni Şafak gazetesi yazarları da ‘başörtüsü sorununu’ 28 Şubat süreci içerisinde çokça kaleme almışlardır. Bu örtünme sorununu Yeni Şafak gazetesi yazarları genel olarak ‘başörtüsü sorunu’ olarak tespit ediyorlar. Süreç içerisinde yapılan türban- başörtüsü ayırımına ve ‘türban’a siyasal bir anlam yüklenilmesine karşı çıkıyorlar, bunun bir saptırmaca olduğunu değerlendiriyorlar. Kızların kendi başını örttikleri bu nesneyi ‘başörtüsü’ olarak değerlendirdiğini, siyasi bir anlam da yüklemediklerini belirtiyorlar. Örtünmenin ‘Allahın emri’ olduğunu, Kuran’da

²⁹⁶ Bkz; Türeç, “Cumhuriyet’in Talihsizliği”, *Hürriyet Gazetesi*, 19 Eylül 2007

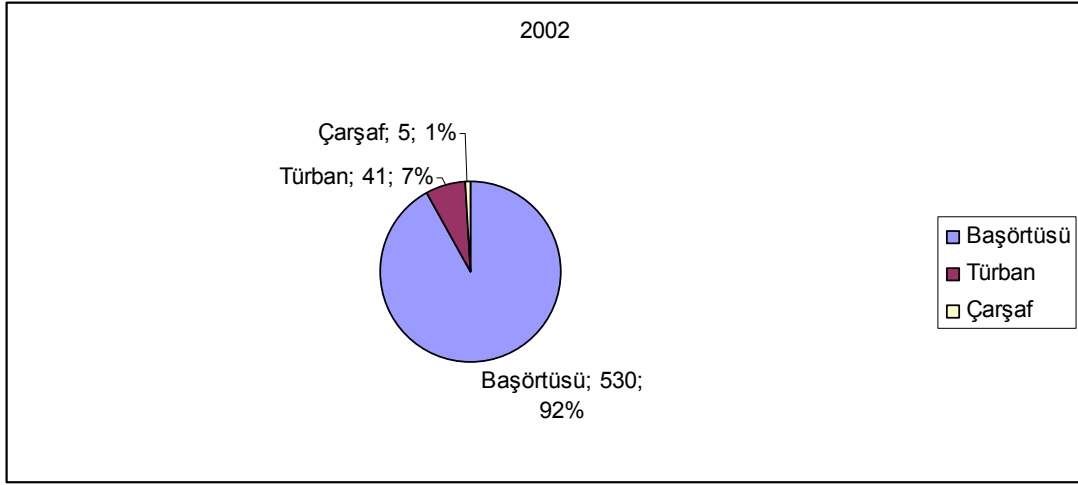
geçtiğini ifade ediyorlar. Ortada var olan bu ‘başörtüsü sorunu’nun ise devletin ‘dayatmacı’ politikasının bir ürünü olduğunu belirtiyorlar. Başörtüsü üzerinde bir baskının olduğunu ve Başörtülülerin bu çerçevede ‘ötekileştirildiğini’ belirtip aynı zamanda bu başörtüsü takan kesimin bir temsil sorunu yaşadığını söylemektedirler. Yeni Şafak yazarları başörtüsü meselesini daha çok ‘özgürlükler’ çerçevesinde ele almaktadırlar. Ayrıca başörtüsü- türban meselesinin, mevcut konumlarını koruma adına ‘statüko’ tarafından kullanıldığını da belirtmektedirler. Buradan yola çıkarak bu meseleyi sun’i bir problem olarak görme eğilimindedirler.

Grafik 31. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren’in 1997 Yılında Yazılarında Kullandığı Başörtüsü- Türban ve Çarşaf İfadelerinin Yüzdelerle Dağılımı

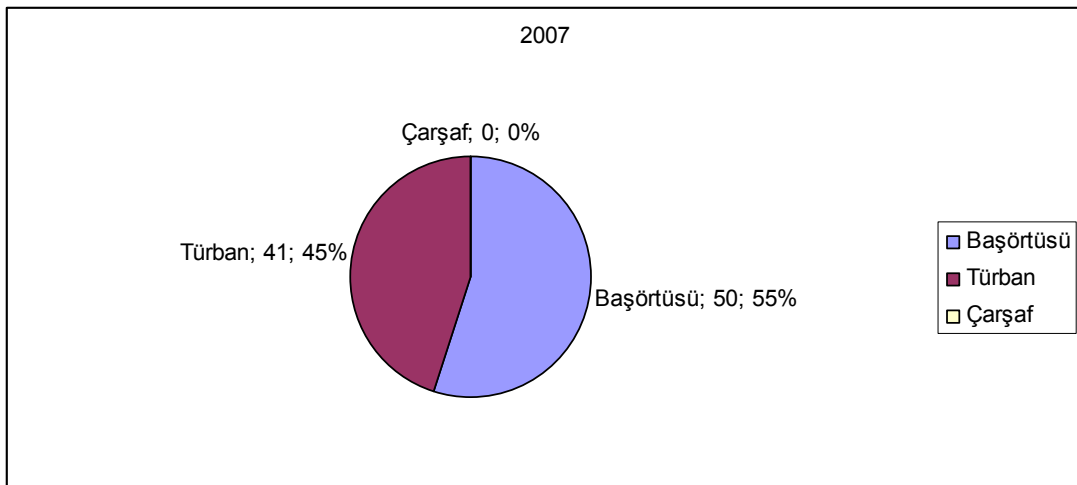
Ahmet Taşgetiren ve diğer Yeni Şafak gazetesi yazarları, bayanların örtüsü konusunda bir ayırma gitmiyorlar ve örtündükleri şeyin ‘başörtüsü ’ olduğunu belirtiyorlar. Türban- başörtüsü ayırımı yapılmasını kasıtlı olarak görüyorlar ve doğru bulmuyorlar. Ahmet Taşgetiren, Kamusal alanda yasaklanan başörtüsünü ve örtünme meselesini 1997 yılında yoğun olarak gündemine taşımıştır.

Grafik 32. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılında Yazılarında Kullandığı Başörtüsü- Türban ve Çarşaf İfadelerinin Yüzdelerle Dağılımı

2002 yılına gelindiğinde, 1997 yılından bu sürece kadar geçen zamanda uygulanan başörtüsü yasağının doğurduğu mağduriyetleri Ahmet Taşgetiren ve diğer yeni Şafak gazetesi yazarları yoğun bir şekilde işlemiştir. 2002 yılında da genel seçimler öncesinde meselenin çözümü adına örtünme meselesini gündeminin zirvesine taşımıştır. 2002 yılında Yeni Şafak gazetesi başyazarı Ahmet Taşgetiren tam 530 kez başörtüsü ifadesini kullanmıştır.

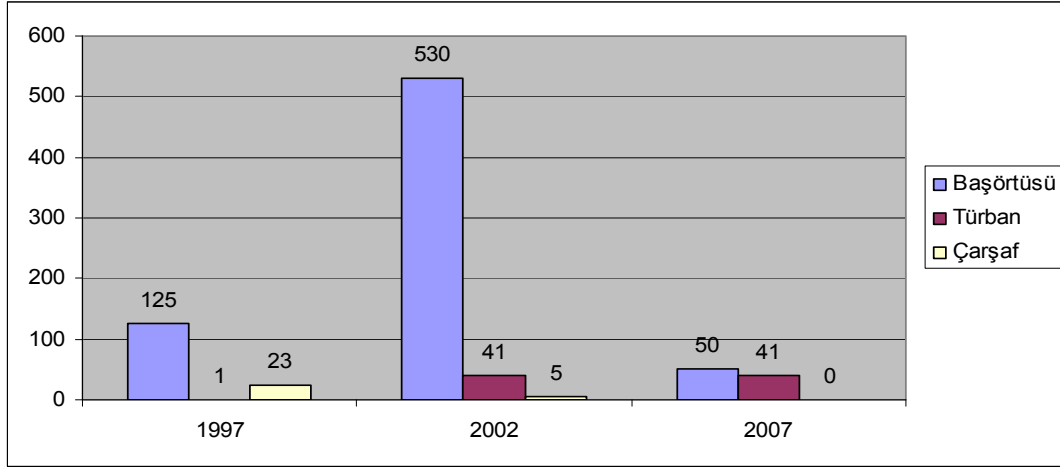
Grafik 33. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun 2007 Yılında Yazılarında Kullandığı Başörtüsü- Türban ve Çarşaf İfadelerinin Yüzdelerle Dağılımı

2007 yılında da Fehmi Kuru, Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesi tartışılan 'türbanlı eş' konusu çerçevesinde örtünme konusunu gündemine taşımıştır fakat yine

de kendisi de diğer Yeni Şafak gazetesi yazarları gibi ‘başörtüsü’ ifadesini tercih etmektedir. Yukarıdaki grafikte de ‘Başörtüsü’ ifadesinin bir adım daha önde olduğu görülüyor.

Grafik 34. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kullandığı Başörtüsü- Türban ve Çarşaf İfadelerinin Değişimi

Örtünme konusu 1997 yılında konan kamusal alandaki yasakla gündemde önemli yer işgal etmeye başlamıştır. 2002 yılına gelindiğinde Yeni Şafak gazetesi yazarları, yapılacak genel seçimler öncesi problemin çözümüne dair bir ümit olarak örtünme yasağının getirdiği mağduriyetleri çokça gündeme getirmişlerdir. 2007 yılında ise mesele daha çok Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde tartışılan ‘türbanlı eş’ konusu çerçevesinde ele alınmıştır. Fakat şu var ki, yukarıdaki grafikte de görüleceği üzere, başörtüsü- türban ayırımında Yeni Şafak gazetesi yazarlarının tercihi hep ‘başörtüsü’ ifadesi olmuştur.

Ahmet Taşgetiren, türban- başörtüsü ayırımına temas ediyor ve bayanların taktığı bu örtünün aslında ‘başörtüsü’ olduğunu, türban tabirinin ise meseleye siyasi boyut katmak için kasıtlı olarak kullanıldığını ifade etmektedir: “Önce, şu "türban" ve "başörtüsü" ayırımına kısaca temas etmek istiyorum. Aslında "başörtülü" bayanların tercih ettiği ifade "başörtüsü"dür. "Türban"ın devreye girişinin taa Evren-Özal-Doğramacıoğlu ilişkisine dayanan ilginç bir hikayesi vardır. Doğramacıoğlu YÖK Başkanı'dır. Özal ondan, üniversitelerde başörtüsü yasağını uygulamamasını istemektedir. Evren ise bu yasağın sürmesinden yanadır. Doğramacıoğlu, Evren ile

Özal arasında kalmıştır. Bu arada Doğramacıoğlu'nun Başbakan Özal'la, Bilkent'e arsa tahsisi konusunda bitirilmesi gereken bir işi vardır, yani Özal'a eli mahkumdur. Sonunda Doğramacıoğlu Özal'a şöyle bir formülden bahseder: Gelin biz buna "başörtüsü" demeyelim. Asker "Batılı imajımızı yaralıyor" diye buna tepki gösteriyor. Biz de Batılı bir ifade bulalım. Mesela "türban" diyebiliriz. "Türban"ı "çağdaş kıyafet" içinde sayabiliriz. Asker de tepki göstermez. İşte bundan sonra "türban"la "başörtüsü" kargaşası başlıyor. Hatta öyle bir dönem geliyor ki bu defa "Asker aslında başörtüsüne karşı değil, başörtüsü halkımızın giysisi. Asker siyasal bir simge olan türbana karşı" söylemi tedavüle giriyor.²⁹⁷ Fehmi Kuru da başörtüsü yasağının 'eğitim alanında' uygulanmasının yasal olmadığını belirtiyor ve 'türban-başörtüsü' ayırımının başörtüsü yasağına 'meşruiyet' kazandırmak için ortaya atılmış olduğunu belirtmektedir: "Yüksek öğretimde ve imam hatip liselerinde çocuk okutan on binlerce aileyi ilgilendirdiği halde 'başörtüsü yasağı' kadar sahipsiz bir konu bulmak zor. Sorun anayasadan kaynaklanmıyor. Tersine, anayasa, "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlığını taşıyan II. kısmının (m. 42) hemen girişinde, "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz" ilkesini getiriyor. Anayasanın lâfzı da, son değişikliklerle daha özgürlükçü hale getirilmiş ruhu da, eğitimin her düzeyinde uygulanan başörtüsü yasağına dayanak yapılamaz. Ancak yapılıyor. Bunun sebebi, bugünkü YÖK yönetiminin, yasağı, herşeye rağmen uygulama kararlılığıdır. Prof. İhsan Doğramacı ve Prof. Mehmet Sağlam'ın YÖK başkanlığı dönemlerinde, yasağı işlevsiz kılmak üzere formüller üretildiğini hatırlıyoruz. Şimdilerde değişik bir anlam kazandırılan ve yasağı daha şiddetle uygulama vesilesi kılınan 'türban', aslında, Prof. Doğramacı'nın ürettiği bir ara formüldü. Yasağı savunanlar bile, geçmişte, din eğitiminin yasak kapsamı dışında görülmesini uygulamanın haklılığına gerekçe yapıyorlardı. Yasak, mevzuatta herhangi bir değişiklik olmadığı halde, din eğitimi alanında da uygulanıyorsa, bu, YÖK istediği içindir."²⁹⁸ Fehmi Kuru, 2007 yılına geldiğimizde de başörtüsü yasağına siyasi anlam katarak meşruiyet kazandırmak için başörtüsü- türban ayırımı yapıldığını belirtmektedir: "Seçime doğru yol alırken gazetelere bakma fırsatınız oluyor mu? Oluyorsa, bazılarının kendi kendine gündem oluşturma maharetini de

²⁹⁷ Taşgetiren, "Asker ve Başörtüsü", *Yeni Şafak Gazetesi*, 29 Kasım 2002

²⁹⁸ Kuru, "Başörtüsü Sorunu Nasıl Çözülür", *Yeni Şafak Gazetesi*, 27 Mart 2002

fark ediyorsunuzdur. O maharet sayesinde gündeme yeniden giren eski bir konuyu size ben duyurayım: Başörtüsü... Evet, bazılarının siyasal bir anlam katmak amacıyla 'türban' demekte ısrar ettikleri 'başörtüsü', bu seçimde de gündemi belirleyeceğe benziyor... ²⁹⁹ Tesettürlü bayanların kendilerindeki örtüyü de 'başörtüsü' olarak nitelediğini de belirtmektedir Fehmi Kuru : “Bilmedikleri şu: İsrarla kullandıkları 'türban' sözcüğünden en fazla rahatsızlık duyanlar 'türban' taktığını iddia ettikleri genç kızlar... 'Türban' dedikleri türden başını bağlamış bir genç kıza taktığının ne olduğunu sorsalar, genellikle alacakları cevap 'başörtüsü' olacaktır. ”³⁰⁰ Hüseyin Hatemi de başörtüsü- türban ayırımı konusunda diğer Yeni Şafak yazarları gibi düşünmekte ve bu ayırımın başörtüsü yasağına meşruiyet kazandırmak için kasıtlı olarak yapıldığını ifade etmektedir: “Her konuda, eğriliğimizi düzelterek yerde, gölgemizi düzeltmeye uğraşyoruz. Şapkaya "şemsi siperli serpuş" deseydik, belki de tepki görmeyecekti. Doğramacı da "başörtüsü"ne "türban" diyerek vize alma yolunu denedi. Bir süre bu hîle-i lâikiyye başarılı oldu. Ardından iş büsbütün karıştı: -Ebeannem türban takmadığına göre, onunki başörtüsüydü zâhir! Peki merhume Zübeyde Hanım'ın örtüsüyle bugün başlarını örten kızlarımızın örtüsü arasında "kamu düzeni" bakımından ne fark var? Aklımı-fikrimi kime emanet edeceğimi de şaşırdım”³⁰¹

Ahmet Taşgetiren, başörtüsü yasağına gerekçe olarak gösterilen unsurlardan biri olan ‘başörtüsü takmanın takmayanlar üzerinde baskı oluşturacağı ’ düşüncesine karşı çıkmakta ve bunun saçma olduğunu ifade etmektedir: “Başörtüsünü bir ayrımcılık unsuru olarak nitelemek demek aslında başörtüsü takmamayı da ayrımcılık unsuru olarak görmek anlamına gelir. Aynı şekilde başörtüsünü bir tür yönlendirme ve bir tür zorlama aracı olarak değerlendirmek başörtüsü takmamayı da yönlendirme ve zorlama aracı olarak değerlendirmeyi gerektirir. Ve demek ki devlet, hukuk halkın başörtüsü takan kesimi üzerinde başörtüsü takmama adına bir ayrımcılığı, baskıyı, zorlamayı meşru görmektedir. Bu tavır başlı başına ayrımcılık ve zorlama unsurunu bir hukuk terimi olmaktan çıkarıp siyasal tercih malzemesi

²⁹⁹ Kuru, “İstismarda Sınır Yok”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 27 Haziran 2007

³⁰⁰ Kuru, “Saldırmak Yerine Cevap Verin”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Aralık 2007

³⁰¹ Hatemi, “Gölgeyi Düzeltme Gayretleri”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 9 Aralık 2007

haline dönüştürmektedir.”³⁰² ‘Başörtüsü takanların takmayanlar üzerinde baskı oluşturacağı’ düşüncesinden de öte ‘Başörtülüler üzerinde fiili bir baskı’nın var olduğunu da ifade etmektedir Ahmet Taşgetiren: ”İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde asker kökenli 19 kişinin görevine son verildi. Bunlar YAŞ kararıyla ordudan ihraç edilmiş insanlardı. Bu arada sakallı ve başörtülü çalışanların fişlenmesi ve tasfiyesi sürüyor. Nasıl bir ülkeyiz?”³⁰³ Davut Dursun da benzer bir serzenişte bulunuyor ve zaten fiili bir mağduriyet yaşayan başörtülülerin bir de toplumun diğer kesimlerine baskı oluşturacağı düşüncesiyle suçlandığını belirtmektedir: “Sorun olan bu etki ve baskının varlığı değil bunun niteliği olmalıdır. Mesela hep başörtülülerin başı açıklar üzerinde olumsuz bir etkisinden ve baskısından söz ediliyor, ama her nedense başı açıkların başörtülüler üzerindeki somut ve kesin etkisi ve baskısı görülüyor. Bugünlerde üniversite kampüsleri girişinde sürte gerisinde başörtülerini büyük bir eziklik, üzüntü ve kırgınlık içerisinde çıkarıp veya üzerlerine bir peruk geçirmeleri nasıl bir baskıyı somutlaştırıyor? Mahalle baskısından önce bu baskının nasıl bir baskı olduğunu konuşmak gerekiyor.”³⁰⁴ Ve bu durumun başörtüsü ayrımcılığına maruz kalmış kişilerde bir tepki oluşturacağını o kimselerde kırılma olacağını belirtiyor: “Alın bakalım, üniversitelere girmelerine izin verilmeyen ve bugün kimileri memleketlerine dönmüş, kimileri dünyanın bilmem hangi ülkesinde eğitim imkanı aramaya koyulmuş başörtülü öğrencileri? Alın bakalım başörtüleri sebebiyle kamu görevi yapmalarına izin verilmeyen öğretmenleri, doktorları, hemşireleri, belediyelerde çalışanları... Ne hissetsin bu insanlar karşı karşıya kaldıkları muamele için? Saygı mı duysunlar? "İyi ettiniz, zaten biz suçluyduk" mu desinler? Ya da bu yönetim üslubu onlardan hangi olumlu tavrı beklemektedir?”³⁰⁵

Ahmet Taşgetiren, başörtüsü yasağının dine de ters düştüğünü belirtiyor ve Kuran’da tesettür ayetleriyle başörtüsünün Allah’ın bir emri olduğunu belirtiyor: “Türkiye başörtüsü yanlısından da dönecek. Kur'an orada durduğu, Kur'an'da tesettür

³⁰² Taşgetiren, “Gerekçe ve Karşı Oy Yazıları”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 7 Ocak 2002

³⁰³ Taşgetiren, “Ümidi Boğmak”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 21 Ocak 2002

³⁰⁴ Dursun, “Mahalle Baskısını Anladık Peki Perukta Somutlaşan Hangi Baskıdır”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Eylül 2007

³⁰⁵ Taşgetiren, “312’lik Yönetim Üslubu”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 1 Mart 2002

ayetleri mevcut olduğu ve bu halk Müslümanlığı en temel değer olarak benimsediği sürece, bir gün, başörtüsü yasağı da kalkacak”³⁰⁶

Ahmet Taşgetiren, başörtü serbestisinin ilk öğretimde de olmasını istiyor:
“Mesela her alanı babasının malı gibi görmeyen insan şöyle yazabilir mi?

"-İmam Hatip Lisesi sayısı 603'ten 30'a insin.

Asıl soykırım bu değilse nedir?

"-Bunların mezunlarına sadece İlahiyat Fakültelerinin yolu açılsın.

Asıl eğitim ambargosu bu değilse nedir?

"-Sekiz yıllık temel eğitim süresince türban yasağı devam etsin.

Asıl despotizm bu değilse nedir?

"-Ama üniversitede yasak kalkabilir."

Lutfunuz olur beyim! İhsan buyurdunuz! ”³⁰⁷

Ahmet Taşgetiren, başörtüsü yasağının uygulama alanına yönelik olarak bir başka tespitte bulunuyor ve başörtüsünün, toplumda itibar gören, etkin mevkilerde görülmesine karşı çıktığını belirtiyor buna karşın hizmetçilerde vb basit işlerde başörtüsünün pek çok kişiyi rahatsız etmediğini belirtiyor: “Odacı olarak devlet dairelerinde, bağda, bahçede, tarlada çalışırken, ev temizliğine giderken bir kadının başörtülü olması kabul edilebilir. Ama yüksek eğitimde, hayatın daha belirleyici mahallerinde başörtülü olmak kural dışı... "Başörtülü doktor, başörtülü mühendis, başörtülü siyasetçi - milletvekili, başörtülü otomobil hatta lüks otomobil kullanıcısı, başörtülü ve özenli giyim sahibi, başörtülü okul birincisi..." Sıra bunlara geldiğinde "Çok oldunuz" homurdanmalarına tanık oldu Türkiye... ”³⁰⁸

Mehmet Ocaktan da başörtüsü yasağına şiddetle karşı çıkıyor, devletin bu noktadaki uygulamalarını ilkelik olarak belirtiyor ve ayrıca yazılarında ‘başörtüsü’ kavramını tercih ediyor: “Kendi halkına düşmanlığı adeta "ilke" haline getiren, kendi

³⁰⁶ Taşgetiren, “Türkçe Ezan ve Başörtüsü Yasağı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 7 Mart 2002

³⁰⁷ Taşgetiren, “Babanızın Malı mı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Nisan 2002

³⁰⁸ Taşgetiren, “Şenol, Erdoğan ve Başörtülüler”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 27 Haziran 2002

çocuklarının gözyaşlarına bu denli duyarsızlaşan bir ülke olabilir mi Allahaşkına? Adıyla, sanıyla birer dini eğitim kurumu olan İmam-Hatip Okulları'na başörtülü kızları almamak için okul önlerine polis barikatları kuran çağdışı bir devlet anlayışı olabilir mi? ”³⁰⁹

Davut Dursun başörtü sorununun toplumun merkez sorunlarından biri olduğunu belirtmektedir. Bu yüzden siyasete de yön verebileceğinden bahsetmektedir: “Bu bir şeyi gösteriyor; türban veya başörtüsü sorunu, Türkiye’de siyaset yapmak isteyen herkesin, ister sağda ister solda olsun, asla ıskalayacağı, görmezlikten geleceği bir sorun değil. Bu sorun toplumun ve siyasetin tam merkezine gelmiş oturmuştur ve siyasetçilerin duruşunu belirlemektedir. Bu bakımdan önemlidir. Önümüzdeki seçimlerde her bir partinin türbanla ilgileneceğini tahmin etmek zor değil. Ama önemli olan nasıl çözüleceğinin belirtilmesidir.”³¹⁰

Yusuf Kaplan’sa başörtüsüne simgeden de öte bir anlam yüklüyor ve toplumun müslümanca yaşaması ve islamdan uzaklaşması arasında temel bir gösterge olarak görüyor. Ayrıca diğer Yeni Şafak yazarları gibi başörtüsü tabirini tercih ediyor: “Başörtüsü, bu millet için bir hayat-memat meselesidir. Burada "başörtüsü" sözcüğünü "paranteze alarak" konuşuyorum; çünkü "başörtüsü", sadece bir bez parçasından ibaret değildir. Eğer öyle olmuş olsaydı, yaklaşık 15 yıldır "başörtüsü"nü yani "İslâm"ı kamusal hayattan kovmak için bu kadar barbarca, militanca, faşistçe ve hayasızca bir savaş yürütülmezdi. ‘Başörtüsü’, aslâ bir bez parçası da, basit bir simge de değildir; simgeden çok daha güçlü temsil kabiliyeti olan, bu milletin müslüman kalıp kalamayacağını gösteren bir metaforudur.”³¹¹

Fehmi Kuru, başörtüsünün siyasal bir simge olmadığını ispata çalışmaktadır. Başörtülülerin değişik platformlarda boy göstermelerini de buna delil olarak görüyor: “Sezen Aksu, İbrahim Tatlıses, İbrahim Erkal konserlerinde çekilen fotoğraflar kare kare izlenirse de, tek başına önemli bir siyasi atılıma geçen Cem Uzan’ın Genç Partisi kalabalığına dikkatle bakılırsa da görülecektir: Başörtülü genç kızlar her yerdeler...

³⁰⁹ Ocaktan, “Devlet Türk Çocuklarını Copluyor”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 3 Mart 2002

³¹⁰ Dursun, “Yeni Oluşumun Magazin Siyaseti”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 18 Temmuz 2002

³¹¹ Kaplan, “Başörtüsü Yani İslam Bu Ülkenin Birinci/1 meselesidir”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 26 Ağustos 2002

Başörtüsü, birilerinin ileri sürdüğü, mahkeme kararlarına da geçen bir 'siyasal simge' olmaktan epey uzakta; başörtülüler de, tek bir siyasi partinin, tek bir eğilimin, hatta tek bir hayat tarzının sürdürücüsü değiller..”³¹² Başörtüsünün ne bir din istismarı ne de bir siyasi simge olduğunu belirtiyor ve bu anlayışla gerçek manada laikliğin var olacağını belirtmektedir: “Başörtüsünün din istismarıyla bir ilgisi yoktur. "Başörtüsü=siyasal simge=din istismarı" kolaycılığını terk ettiğimizde, "21. yüzyılın lâik, uygar, çağdaş, üstün insanlık değerlerini kabul etmiş Türkiye Cumhuriyeti'nde" yaşadığımızı fark eder hale geleceğiz.”³¹³

Fehmi Kuru yukarıdaki ifadelerden de anladığımız üzere meseleyi laik değerlerle çatışan bir söylem içerisinde ele almıyor. Aksine gerçek laikliğin bir sonucu olarak bu başörtüsü meselesinin çözülmesi gerektiğini belirtiyor. Bu satırlarda da başörtüsü sorununu ‘özgürlük ’ temelinde ele almaktadır : “Bu girişten sonra sorumuzu sorabiliriz: Türkiye'de başörtüsü bir 'sorun' mu? Elbette herkesi ilgilendiren bir 'sorun' değil başörtüsü; hatta her başörtülü için bile sorun sayılmaz. Ancak, yüksek öğrenim kurumlarından başlayarak kamunun değişik alanlarına yaygınlaşan bir 'başörtüsü' sorunu bulunduğu da muhakkak. Bu yönüyle, 'başörtüsü', sadece başlarını örtenler açısından değil, 'özgürlük' derdi bulunan erkek-kadın herkes için bir 'sorun' teşkil ediyor.”³¹⁴

2002 yılında Fehmi Kuru, seçim kazanmış olan Ak Parti milletvekili Bülent Arınç'ın Cumhurbaşkanı A. Necdet Sezer'i ‘başörtülü’ eşiyile uğurlamaya gitmesine karşı gösterilen tepkileri anlamsız buluyor: “Henüz seçimden çıkmış bir ülkede, 'lâik-demokratik sistem'in en itibarlı koltuklarından birine oturma hakkı kazanmış bir siyaset adamının, vekâlet edeceği Cumhurbaşkanı'nı uğurlama törenine başörtülü eşini de götürmesinin 'partinin radikal tabanına mesaj verme' gibi bir anlamı olabilir mi? 'Partinin radikal tabanı' denilen kişilerin böyle bir 'mesajı' alınca ne yapmaları

³¹² Kuru, “Yeni Türkiye'nin Fotoğrafı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 8 Eylül 2002

³¹³ Kuru, “Yeni Türkiye'nin Fotoğrafı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 8 Eylül 2002

³¹⁴ Kuru, “Öncelikli Sorun”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 21 Ekim 2002

bekleniyor? Hiç. Hele, başörtülü eş ile uğurlama törenine gitmenin "Lâik-demokratik devletin belli kurallarını delme eylemi" olarak tanımlanmasını anlamak çok güç."³¹⁵

Davut Dursun, üniversitelerde daha fazla başörtülü kız öğrencinin var olmasını Siyasal İslamın tırmanışı olarak yorumlayanlara karşı gelmektedir. Bu durumun sosyolojik olarak analizini yapmakta ve bunu göç olayı ile açıklamaktadır: "Otuz sene önce üniversitelerimizde başörtülü kızlar yoktu diyenler önce toplumdaki bu altüst oluşa bakmalıydılar. Köylerden şehir merkezlerine gelen kitleler sahip oldukları zihin ve kültür yapılarıyla gelmektedirler. Bu kitlelerin şehir hayatıyla bütünleşmeleri kısa zamanda başarılacak bir şey değildir. Göç olgusu anlaşılmadıkça yaşanan sosyal ve siyasal sorunları anlamak da mümkün değildir."³¹⁶

Davut Dursun türban tartışmalarının farklı bir boyutuna daha temas ediyor ve türban tartışması ile Türkiye'nin kamplara bölünmek istendiğini, statükonun bu gibi korkutmacalarla ve kavgalarla mevcut güçlerini korumaya çalıştıklarını ve değişime böylece direndiklerini söylüyor: "Türkiye'nin gündemine gelen yeni anayasa tartışmalarının nasıl mecrasından saptırılarak türban ve cumhuriyetin değişmez ilkelerine mahkum edildiğini ibret ve hayretle gözlemekteyiz. Tartışılması gereken yeni anayasanın nasıl olması gerektiği hususu iken muhayyel birtakım cepheler oluşturularak "biz" ve "onlar" üzerinden bir tartışma yürütülüyor. "Türkiye böyle giderse Malezya olacak, en iyisi mi mevcut anayasaya hiçbir şekilde dokundurtmayalım" demek mi isteniyor? Eldekini korumak için "onlar" temelinde inşa edilen bir düşman yaratmaya ihtiyaç duyuluyor. Türkiye'de temel hak ve özgürlüklerin alanı genişletilmeli, çağdaş bir demokratik düzene kavuşmalı dendiğinde "bunun zamanı değil, zira irtica ve bölücülük tehlikesi var" diyerek mevcut kaleler tahkim edilmek isteniyor."³¹⁷

Yusuf Kaplan da başörtüsü yasağının diğer bir boyutuna değiniyor; başörtüsü diasporası: "Başörtüsü zulmü sonunda bir başörtüsü diasporası üretti: Amerika'da İslâmî hassasiyetlerini ve iddialarını koruyan, içten içe besleyen, büyüten, yeşerten;

³¹⁵ Koru, "Mezarlıkta Işık Çalmak", *Yeni Şafak Gazetesi*, 24 Kasım 2002

³¹⁶ Dursun, "Hareket Hali ve Türkiye'de Göç", *Yeni Şafak Gazetesi*, 22 Mart 2007

³¹⁷ Dursun, "Biz ve Onlar Ayırımı Bir Ötekileştirme mi?", *Yeni Şafak Gazetesi*, 2 Ekim 2007

iyi yetişmiş bir başörtülüler diasporasıyla karşılaştım. Başörtüsü diasporası, yalnızca Amerika'da değil; Kanada'da, Avustralya'da ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde de mevcut. İyi eğitim alan, birinci sınıf bir başörtülü sosyal bilimciler, mimarlar, iletişimciler, mühendisler, doktorlar kuşağı geliyor. Başörtüsü meselesi, bu ülkede, yarım asırdır bu topluma büyük zulümler yaşattı; onbinlerce genç insanın hayatını söndürdü; ama demek ki, bizim hayır bildiğimiz şey'de, şer olabilirmiş; şer bildiğimiz şey'de de, hayır olabilirmiş.”³¹⁸

28 Şubat süreci içerisinde başörtüsü- türban tartışmaları, din çerçevesinde ele alınan konular içerisinde önemli bir yer işgal ediyordu. Bu konu Hürriyet ve Yeni Şafak gazetesi açısından ele alınmıştır. Süreç içerisinde din çerçevesinde ele alınan bir diğer önemli gündem maddesi de Siyasal İslam'dır. Şimdi de Siyasal İslam konusunun süreç içerisinde Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri açısından nasıl ele alındığı incelenecektir.

2.4. SİYASAL İSLAM VE REJİM TARTIŞMALARI

John L. Esposito, “1960’larda yaşanan hızlı sanayileşme, uluslar arası ekonomik gelişmeler, sosyal kaymalar, sol politika ve komünizm tehdidinin Türkiye’de İslam’ın siyasallaşmasına katkıda bulunduğunu”³¹⁹ ifade etmektedir. Bu çerçevede siyasal İslam konusu özellikle görece İslam’ın bir yükseliş gösterdiği 1980 sonrasında önemli bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Siyasal İslam konusunda farklı yaklaşımların var olduğu görülmektedir. Bir yandan Siyasal İslam’ı, “eyleminde iktidarı ele geçirmeye öncelik veren, değişimi ‘yukarıdan aşağıya’, ‘sistem’ değişimi olarak tanımlayan, Batılı ‘emperyalist’ güçler karşısında İslami kimliğini ve bağımsızlığını savunan, ‘devrimci’ İslam olarak tanımlayan”³²⁰ yaklaşım mevcutken bir yandan da Siyasal İslam’ın işlevini, “bir

³¹⁸ Kaplan, “Amerika İzlenimleri : Başörtüsü Diasporası”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Haziran 2007

³¹⁹ John L. Esposito, çev. Ömer Baldık- Ali Köse- Talip Küçükcan, *İslam Tehdidi Efsanesi*, Ufuk Kitapları, İstanbul, 2002, s. 315

³²⁰ Göle, *age*, s. 144

taraftan kendinde dinselliği muhafaza edebilmek için, dinsel hayatın, gündelik ve kurumsal olarak idrak edebilmesinin mümkün şartlarını devlet ve diğer siyasal güçlerle pazarlık konusu haline getirmek, diğer taraftan bütüncül bir adalet ve düzen değişikliği istemini yansıtmaya da, Türkiye’deki toplumsal kaynakların daha adil ve eşit paylaşılacağı bir sistemin kurulması³²¹ olarak tanımlayan bir yaklaşım da mevcuttur.

Bir yandan “Türkiye’deki İslamcılığın modern tarihindeki ana eğilimi, kavram nasıl tanımlanırsa tanımlansın ‘şeriat’ ilkelerinin uygulanabileceği bir siyasal ve toplumsal düzenin kurulması olmamıştır”³²² şeklinde bir yaklaşım mevcutken diğer yandan da özellikle 28 Şubat sürecinde dile getirilen, ‘şeriat’ getirmek isteyen bir ‘siyasal İslam’ konusu gündemi çokça meşgul etmiştir. Şimdi de 28 Şubat süreci içerisinde gündemin ana maddelerinden birini oluşturan siyasal İslam konusuna Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin yaklaşım tarzlarına göz atılacaktır.

2.4.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

Görünen tablo o ki 1997 yılında Hürriyet Gazetesi köşe yazarlarına göre uluslar arası siyasi bir hareketin Türkiye’ye de etki etmesi ve içeride de bir takım tarikat, vakıf ve derneklerin de desteklemesiyle siyasal İslam olarak adlandırılan büyük bir siyasi hareket ve buna paralel olarak ekonomik bir güç ortaya çıkmıştır. Bu gücün, Türkiye’nin laik demokratik yapısını yıkıp yerine din kurallarına göre yönetilen bir devlet kurma çabasında olduğu iddia edilmektedir. Bu yapının da insan kaynaklarını genel itibariyle Kuran Kursu ve İmam Hatip Liselerinden sağladığı kanısının da var olduğu görülmektedir. Türkiye’nin sahip olduğu güç nedeniyle olası bir başarı durumunda bu siyasal hareketin diğer dünya devletlerini etkilemesinin de kaçınılmaz olacağı görüşü de mevcuttur. Bahsedilen bu Siyasal İslamcı hareketin Türkiye’deki siyasi uzantısının Refah Partisi olduğunu ve bu partinin aynı zamanda yurt dışındaki Siyasal İslamcı gruplarla da temas içerisinde olduğunu iddia

³²¹ Ahmet, Çiğdem, “İslamcılık ve Türkiye Üzerine Bazı Notlar”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce -İslamcılık-*, c. 6, İletişim yay., İstanbul, 2005, s. 26

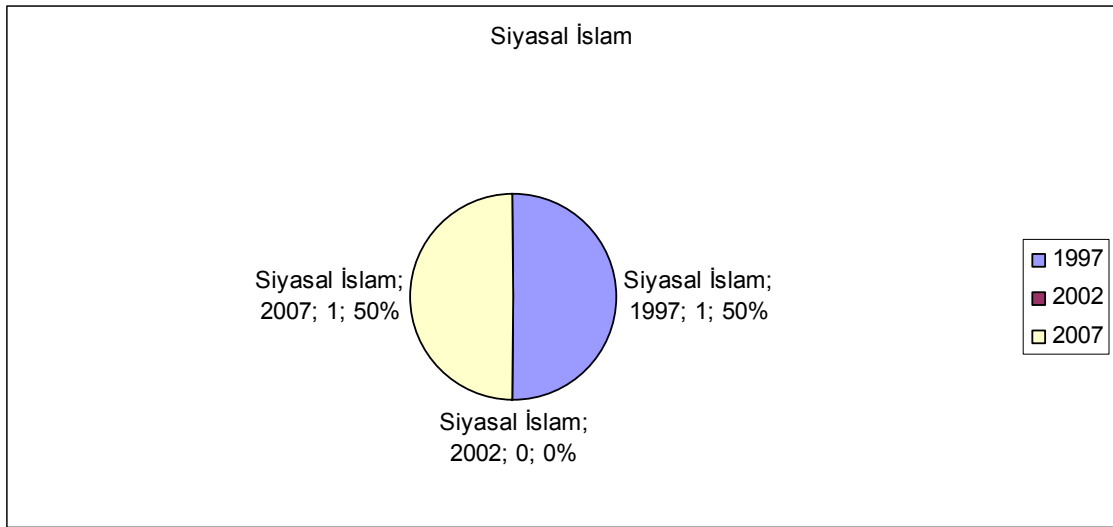
³²² Çiğdem, *age*, s. 26

etmektedirler. Ayrıca bu siyasal hareketin İran tarafından da desteklendiği kanısının yaygın olduğu görülmektedir.

Burada Yavuz gökmene bir parantez açmak gerekir. Diğer gazeteci arkadaşlarının aksine yukarıda tablosu çizilen kara tablonun, ilerleyen sayfalarda bahsedileceği üzere, askeri darbeye bir zemin hazırlamak gayesiyle sanal olarak yaratıldığı fikrini taşımaktadır.

Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 yıllarında yazılarında kullandığı siyasal İslam ifadesinin yıllara göre dağılımı aşağıdaki gibi olmuştur;

Grafik 35. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kullandığı Siyasal İslam İfadesinin Yıllara Göre Dağılımı

Bu grafikteki istatistik Oktay Ekşi'nin üslubu ile açıklanabileceği gibi, Hürriyet yazarlarının özellikle 1997 yılında sahip olduğu 'İslamcı tehdit' düşüncesini şeriatçı, irticacı vb başka kelimelerle izah etmeleriyle de açıklanabilir. Bu yüzden bu grafiğin çok ölçücü bir tespit yaptığı söylenemez.

Hürriyet Gazetesinde Siyasal İslam konusunu değişik boyutlarıyla ele alan yazarların başında Enis Berberoğlu zikredilebilir. Enis Berberoğlu, 13 Mart 1997'de

ele almış olduğu yazıda bazı illerde yer alan cami, ilkokul, ortaokul, mesleki lise sayısı ve Kuran kursu sayıları arasında tabloyla bir kıyaslama yapıyor ve ezici şekilde cami ve kuran kursu , imam hatip lisesinin diğer okullardan fazla olduğunu belirtiyor. Türkiye’de sadece 69523 cami olduğunu belirtiyor. Ortaya koymuş olduğu bu sayısal verilere dayanarak Türkiye’de Müslümanların ezildiği kanaatine katılmadığını beyan ediyor ve halkın inancının bir tehlike altında olduğunu inanmıyor. Tehlikede olan şeyin siyasal İslam olduğunu belirtiyor.³²³ Enis Berberoğlu’nun bir diğer saptamasıysa toplumda zihinlerde Siyasal İslam ile Müslümanlık kavramlarının birbirine karışmış vaziyette bulunmasıdır. Bu durumun toplumsal refah için çok büyük bir tehlike arzettiğini de belirtmektedir. Bunun sorumlusununsa Refah Partisi olduğunu iddia etmektedir. Bu noktada Enis Berberoğlu’nun Siyasal İslam ile Müslümanlık kavramlarını ayırdığı, Siyasal İslamcı derken herhangi bir müslümanı kastetmediği de anlaşılmaktadır.³²⁴

Enis Berberoğlu, Siyasal İslam’ın beşeri ve mali kaynakları üzerine de değiniyor ve Türkiye’deki Siyasal İslamcıların devlete karşı silahlı bir mücadeleye girişmeyeceğini belirtiyor. Siyasal İslam’ın Kuran Kursları ve İmam Hatip liselerinden beslendiğini ve bu okullardan çok sayıda köktendinci insanın yetiştiğini belirtmektedir. Tarikat, Vakıf ve derneklerin siyasal İslam’ı iktidara taşımak için gerekli insan gücünü bulmak gibi ortak hedeflerinin olduğunu belirtmektedir: “Tarikat, vakıf ve derneklerin ortak hedefi belli: Siyasal İslam’ı iktidara taşıyacak kadroları bulup, yetiştirmek. Bu amaca uygun olarak sayıları 5 bine ulaşan Kuran kurslarını kullanıyor, 2 bin 223 yurt ve pansiyon işletiyorlar.”³²⁵

Enis Berberoğlu, 8 Aralık 1997 tarihli yazısında Siyasal İslam’ın mali kaynakları üzerine de eğiliyor ve Genelkurmay kaynaklı olduğunu söylediği bir raporla da bu tabloyu aktarıyor. Bu rapora göre de Siyasal İslam’ın mali kaynaklarını yurt içi ve yurt dışı menşeli olarak ele almaktadır: irticanın yurtiçi mali kaynakları 4 kaleme toplanıyor:

³²³ Berberoğlu , “Hoca’ya Cumhuriyet’i Öğrettik Sıra Laiklik’te ” , *Hürriyet Gazetesi* , 13 Mart 1997

³²⁴ Berberoğlu , “Avrupalı Yobaza Göre Her Müslüman Terörist ” , *Hürriyet Gazetesi* , 26 Mart 1997

³²⁵ Berberoğlu , “İslami Şirketler 500 Trilyona Hükmediyor” , *Hürriyet Gazetesi* , 9 Aralık 1997

“1) İş takip büroları vasıtasıyla, teberru, bağış, hediye gibi adlar altında toplanan yardımlar.

2) Çeşitli adlarla kurulan dernekler vasıtasıyla elde edilen gelirler.

3) Kendi aralarındaki dayanışma sayesinde kurdukları şirketler, fabrikalar, holdingler ve bankalardan sağlanan gelirler.

4) Hacı adaylarının hac organizasyonu ve kurban derilerinden sağlanan gelirler.

Aynı örgütlerin yurtdışı kaynakları da yine raporda var:

1) Türkiye'de İslami devrim yapılmasını arzulayan ve bu yolda çalışan bazı İslam ülkeleri ve irticai örgütlerin yardımları.

2) Bu çevrelerin yurtdışında kurdukları örgüt, vakıf, dernek ve şirketler vasıtasıyla toplanan gelirler.

3) İrticai örgütlerin yürüttükleri silah ve uyuşturucu kaçakçılığından elde ettikleri gelirler.

4) Kara para aklamak suretiyle elde edilen gelirler.”³²⁶

Enis Berberoğlu, İslami şirketlerin yukarıda bahsedilen yöntemlerle 500 trilyona hükmettiğini belirtiyor ve Siyasal İslam'ı etkisiz hale getirebilmenin yolunun parti kapatmaktan geçmediğini, siyasal İslam'ın beşeri ve mali kaynaklarını sistem içine çekmekle Siyasal İslam'ın etkisiz hale getirilebileceğini belirtmektedir.³²⁷

Ayrıca İran'ın, Türkiye'ye rejim ihraç etme çabasında olduğunu da sözlerine ekliyor Enis Berberoğlu.³²⁸

³²⁶ Berberoğlu , “Siyaset - Ticaret – Tarikat Üçgeni Unutulmasın(1) Trilyonluk Bağışlara Vergi Affı Kalkıyor. ” , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Aralık 1997

³²⁷ Berberoğlu , “İslami Şirketler 500 Trilyona Hükmediyor” , *Hürriyet Gazetesi* , 9 Aralık 1997

³²⁸ Berberoğlu , “İran Sadece İslam Devrimi İhraç Etmiyor”, *Hürriyet Gazetesi* , 17 Aralık 1997

Ertuğrul Özkök ise Siyasal İslam konusunu gündemine alırken genellikle İran'la irtibatlı bir şekilde konuyu ele aldığı görülmektedir. Siyasal İslam'ın İran'da mevzi kaybettiğini söylüyor ve bir nevi Türkiye'nin rejimi ile İran'ın rejimini birer rakip olarak gördüğünü belirtiyor³²⁹ ve İran'da rejim ihracı döneminin son bulduğundan bahsediyor. İran halkına yapılan siyasal İslam adına baskıların halkta tepkiye neden olduğunu belki de bu yüzden Türkiye'ye büyük sempati duyduklarını belirtiyor. Hatta on yıl sonra artık Türkiye'nin İran'a bir rejim ihraç edebileceğini iddia ediyor.³³⁰ Ertuğrul Özkök, Refah Partisini Siyasal İslam'ın radikal bir pozisyonunda bulunduğunu iddia etmektedir. Refah Partisinin radikal İslamcı görünümünden çıkıp modern ilerlemeci muhafazakar parti hüviyetine bürünmesi durumunda büyük bir gelişim göstereceğini ifade etmektedir : “Radikal İslamcı imajından sıyrılan bir Refah Partisi'nin gelişme potansiyeli var mı? Kesinlikle var. Bugün dünyanın siyasal dengesi, muhafazakâr ilerlemeci modellerle sosyal demokrasinin yeni versiyonu arasındaki mücadeleler tarafından belirleniyor. Kim ne derse desin, Türkiye henüz kendine ait modern muhafazakâr partisini bulamadı.”³³¹ Dini, siyasi meselelere alet etmenin İran örneğinde olduğu gibi dine büyük zararlar vereceğini de sözlerine eklemektedir Ertuğrul Özkök.³³²

Tufan Türeñç, Refah Partisinin laik demokratik rejimi yıkıp Siyasal İslam'ı kurma amacında olduğunu³³³ , parti içinde birtakım fanatik milletvekillerinin İran tarzında bir rejim kurma çabasında olduğunu³³⁴ ve din kurallarına göre yönetilen bir devlet hayali kurduğunu iddia ediyor.³³⁵ Refah Partisinin bunları gerçekleştirmek için de dince kutsal sayılan bazı değerleri kullanarak din istismarı yaptığını, toplumda din ve mezhep ayırımı yaptığını da iddia etmektedir.³³⁶ Tufan Türeñç, Türkiye'nin bugün için bir rejim tehlikesi içerisinde bulunmasının nedeninin de oy

³²⁹ Özkök , “Refah Efsanesi Sönüyor” , *Hürriyet Gazetesi* , 9 Ağustos 1997

³³⁰ Özkök , “Fundamentalizmin Duvarları mı Yıkılıyor ? ” , *Hürriyet Gazetesi* , 6 Kasım 1997

³³¹ Özkök , “Erbakan'dan Açılım Sinyalleri mi ? ” , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Ekim 1997

³³² Özkök , “Refah'ı Sisteme Dahil Etmek” , *Hürriyet Gazetesi* , 21 Şubat 1997

³³³ Türeñç , “RP'nin Demokratiğine Bakın” , *Hürriyet Gazetesi* , 30 Ağustos 1997

³³⁴ Türeñç , “Parmaklarını Bir Kez de Ülke İçin Kaldırsınlar” , *Hürriyet Gazetesi* , 12 Şubat 1997

³³⁵ Türeñç , “İşlenen Büyük Günah” , *Hürriyet Gazetesi* , 17 Mart 1997

³³⁶ Türeñç , “Refah'a Demokratlık da Çok Yakışıyor Doğrusu” , *Hürriyet Gazetesi* , 14 Kasım 1997

alma uğruna ilkesizce tavır takınan, tavizler veren politikacılar olduğunu iddia etmektedir.³³⁷

Oktay Ekşi, Erbakan'ın ve Refah Partisinin Türkiye Cumhuriyetini şeriat devleti haline getirme çabası içinde olduğunu³³⁸ bu noktada Camilerin amacı dışında kullanılıp birer siyasi platform haline dönüştürüldüğünü iddia etmektedir.³³⁹ Hatta Refah Partisinin yurt dışında yer alan bazı İslami gruplarla ilişki içinde yer aldığını, buradan yasa dışı para tahsil ettiğini iddia ediyor.³⁴⁰ Oktay Ekşi, bir de laik Cumhuriyeti yıkma projesinden bahsediyor ve bu noktada İmam Hatip Liselerine direk olarak açık öğretim sistemiyle 2 yıllık ilahiyat yüksek okul okuma şansı verilmesini bu plan doğrultusunda bir adım olarak görüyor: “Diyanet İşleri Başkanlığı kadrolarında çalışan ve sayılarının 61 bin olduğu bildirilen imam hatip lisesi (İHL) mezunu tüm imamlar Açık Eğitim Fakültesi'ne öğrenci olarak kaydedileceklermiş. Bu imamlar iki yıl orada öğrenci görüldükten ve göstermelik birer sınavdan geçirildikten sonra yüksek öğrenim görmüş sayılacaklarmış. Böylece pratikte hiçbir şey değişmediği halde imamlar, hem yüksekokul mezunu statüsünü kazanacaklar, hem o nedenle daha yüksek maaş alacaklar, hem de genel müdürlük, müsteşarlık ve hatta cumhurbaşkanlığı gibi yüksek öğrenim şartı arayan makamlara da tayin edilebilecekler veya seçilebilecekler.”³⁴¹ Burada Oktay Ekşi'nin bahsetmiş olduğu uygulama günümüzde halen uygulanmakta fakat bu uygulama Diyanet'te görevli din hizmeti verenlerin eğitim seviyesini artırmaya yönelik bir uygulamayı olarak görmek daha doğru olacaktır.

Bekir Coşkun, Siyasal İslam kapsamında ele alabileceğimiz yazılarında daha çok devlet kurumlarında kadrolaşma yoluyla Şeriatı, devlete egemen kılma gayretini ana tema olarak ele almakta ve Şeriatçı güçlerin ülkeyi ele geçirmek için yoğun bir çaba sarfettiğini belirtmektedir.³⁴² Bu şeriat yanlısı olarak tanımladığı grup içerisinde

³³⁷ Türeñç , “Atatürk , Nutuk ve Özal” , *Hürriyet Gazetesi* , 10 Kasım 1997

³³⁸ Ekşi , “Erbakan Yerini Belli Etsin” , *Hürriyet Gazetesi* , 26 Şubat 1997

³³⁹ Ekşi ,”Camide Reklam...” , *Hürriyet Gazetesi* , 28 Ekim 1997

³⁴⁰ Ekşi , “Nerede O Kanun Devleti” , *Hürriyet Gazetesi* , 10 Mayıs 1997

³⁴¹ Ekşi , “Maksadı Anlayalım da!” , *Hürriyet Gazetesi* , 20 Temmuz 1997

³⁴² Coşkun , “Babanın Kilometre / Hızı” , *Hürriyet Gazetesi* , 3 Ocak 1997

imam ve müezzinleri de sayıyor.³⁴³ Ayrıca bu şeriatçıların, hem devlet kadrolarında hem belediyelerde hem sivil kurumlarda, çeşitli isimler altında örgütlendiğini ve bu şekilde rejimin bir çukura sürüklendiğini iddia etmektedir.³⁴⁴ Bu şeriatçi güçlerin kadrolaşmalarına dikkat çeken Bekir Coşkun bu güçlerin ordu içine sızma gayreti içerisinde olduğunu iddia etmektedir.³⁴⁵ ‘Şeriatçi’ diye nitelendirdiği insanların halkı 8 yıllık temel eğitimi, imam hatipler ve kuran kurslarının kapatılmasını gerekçe göstererek ‘şeriat istemeyenlere ’ karşı kışkırttığını da iddia etmektedir.³⁴⁶

Emin Çölaşan İran’ın rejimini Türkiye de dahil olmak üzere başka dünya ülkelerine ihraç etmek düşüncesinde olduğunu belirtmektedir.³⁴⁷ Emin Çölaşan, Erbakan’ın başka ülkelerdeki dini kuruluşlarla irtibat kurduğunu ve kendisinin bu durumdan rahatsızlık duyduğunu belirtmektedir.³⁴⁸ Emin Çölaşan Türkiye’de bir şeriatçi kesimden bahsetmektedir ve bu kesimin 50-60 bine varan gazete trajlarının olduğunu iddia ediyor. Ayrıca bu gazetelerin savunduğu Müslümanlığın Kuran dışı olduğunu tamamen irticaya, yobazlığa ve karanlığa yönelik yayın organları olduğunu ifade etmiştir.³⁴⁹ Ayrıca bu yayın organlarının refahlı belediyelerle ilişki içerisinde olduğunu da iddia etmektedir.³⁵⁰ Görüldüğü üzere Emin Çölaşan, daha çok Siyasal İslam’ın başka ülkelerle irtibatına ve Türkiye’deki medya dünyasıyla olan irtibatına dikkat çekmektedir.

Hadi Uluengin: “Genelde siyasal İslam’ı özelde de Refah Partisini 28 Şubat badiresine sürükleyen temel olgu, onların, laikliğin bir hayat tarzı olarak ülkemizde derin yerleşiklik kazanmış olduğunu kavrayamamasında odaklaştı. Yukarıdaki kesim bu yerleşikliğin Türkiye’deki köklerini anlayamadı. Seküler yaşam biçiminin Cumhuriyet öncesine dayandığını ve kitlelerin önemli bir bölümünde olmazsa olmaz bir dürtü olarak algılandığını göremedi.... Siyasal İslam’ın, yalnız kendi hayat tarzı

³⁴³ Coşkun , “Göz Boyası...”, *Hürriyet Gazetesi* , 16 Mayıs 1997

³⁴⁴ Coşkun , “ Karanlıktaki Islık” , *Hürriyet Gazetesi* , 11 Şubat 1997

³⁴⁵ Coşkun , “Sümük- Salya – İktidar...”, *Hürriyet Gazetesi* , 27 Mayıs 1997

³⁴⁶ Coşkun ,”Kara Oyun...”, *Hürriyet Gazetesi* , 29 Temmuz 1997

³⁴⁷ Çölaşan , “ Namludaki Karanfilden Şeriate - İran” , *Hürriyet Gazetesi* , 3 Ağustos 1997

³⁴⁸ Çölaşan , “ Yalı Olayı...” , *Hürriyet Gazetesi* , 4 Ocak 1997

³⁴⁹ Çölaşan , “Şiirle Anlatım!” , *Hürriyet Gazetesi* , 4 Mart 1997

³⁵⁰ Çölaşan , “ Refah’lı Belediyeler” , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Temmuz 1997

konusunda değil laiklerinkisi hakkında da tekrar tekrar düşünmesi gerekiyor. Siyasal İslam, bu nesnel Türkiye manzarasını görmesi ve Müslümanlığı laiklikle uzlaştıran gerçekçi politikalar üretmesi gerekiyor.”³⁵¹ Hadi Uluengin bu sözleriyle Sekülerizmin toplumsal bir taban olduğunu ve laikliğin de bunu koruyan, seküler hayat tarzını koruma altına alan bir kurum olduğunu belirtmektedir. Laikliği bir yaşam tarzı olarak kabul etmektedir. Siyasal İslam’ınsa gerek bu gerçeğin farkına varamaması gerekse Refah Partili bazı yetkililerin kullandığını iddia ettikleri bazı ağır sözler nedeniyle yalnızlaştığını ve zor durumda kaldığını söylemektedir.³⁵²

Hadi Uluengin ülkemizin millet ve yurttaş kavramlarını yeniden tanımlaması; din devlet ilişkisini tekrardan saptaması ve siyaset sistemini dönüştürmesi gerektiğini belirtiyor.³⁵³ Yurtdışından da Cezayir’deki İslamcılardan ve bunların uyguladığı baskılardan söz ediyor.³⁵⁴

Sedat Ergin, Türkiye’de dinin siyasallaşmasını ve buna sebep olan bazı uygulamaları gündemine alıyor. Sedat Ergin, Erbakan’ın hac sırasında haberini vermiş olduğu memura zam mesajını da bunun en büyük delili olduğunu belirtmektedir.³⁵⁵ Başbakanlık konutunda tarikat liderlerine verilen iftar yemeği, Sincan’da düzenlenen Kudüs gecesi ve o gecede konuşma yapan İran büyükelçisinin sözlerinin büyük tepkilere yol açtığını³⁵⁶ ve bütün bunlar neticesinde İrticanın, 1 Kasım 1997 tarihinde yapılan Milli Güvenlik kurulunda yapılan toplantıda devletin bir numaralı problemi konumuna geldiğini belirtmiştir.³⁵⁷ Bütün bunların da dinin siyasallaştığının birer ifadesi olduğunu belirtmektedir.

Salih Neftçi, İslamcılık cereyanlarının uluslar arası siyasetteki etkisi üzerinde bir değerlendirme yapmıştır: “Batının dış politikasında Türkiye’nin yeri son zamanlarda daha da öne çıktı. Türkiye’nin öneminin artmasının bir nedeni de Refah

³⁵¹ Uluengin , “ Hayat Tarzı” , *Hürriyet Gazetesi* , 4 Mart 1997

³⁵² Uluengin , “ Sidikli” , *Hürriyet Gazetesi* , 26 Mart 1997

³⁵³ Uluengin , “ Cumhuriyet’i Tartışmak” , *Hürriyet Gazetesi* , 19 Nisan 1997

³⁵⁴ Uluengin , “ Çanak Anten ve Kuskus” , *Hürriyet Gazetesi* , 15 Şubat 1997

³⁵⁵ Ergin , “ Hac İbadeti ile Siyaseti Birbirine Karıştırmak” , *Hürriyet Gazetesi* , 20 Nisan 1997

³⁵⁶ Ergin , “Sincan’da Yüzbaşı’ya Verilen Emir : ‘O Çadırı Kazayla Yık’” , *Hürriyet Gazetesi* , 25 Ağustos 1997

³⁵⁷ Ergin ,” İrtica Tehdidi Devletin En Önemli Belgesinde” , *Hürriyet Gazetesi* , 2 Kasım 1997

Partisi olayı. İslamcılık cereyanlarının Ortadoğu’da Eski Sovyetler Birliğinde ve Kuzey Afrika’da güçlendiği düşünülüyor. RP bir yanda başarılı olur, diğer yanda da daha militan ve sertlik yanlısı bir politikaya kayarsa, çok önemli bazı uluslar arası sorunlar daha da işin içinden çıkılmaz hale gelebilecek. Örneğin başarılı olmuş ama aynı zamanda daha da militanlaşmış bir RP’nin Türki Cumhuriyetlerdeki İslamcılık cereyanlarını güçlendirici bir etki yapması beklenebilir.”³⁵⁸

Salih Neftçi Siyasal İslam’ın uluslar arası ekonomik etkileri üzerinde de bir değerlendirmede bulunuyor ve Avrupalıların yapacağı ekonomik hamlelerde Siyasal İslamcılık cereyanını göz önünde bulunduracağını belirtmektedir.³⁵⁹ Salih Neftçi, o dönem koşulları içerisinde Türkiye’de ortaya çıkabilecek bir kriz durumunda Siyasal İslam’ın karlı çıkacağını ve bunun neticesinde de başta Orta Asya olmak üzere dünya siyasetinde Siyasal İslamcılığın etkin bir konuma gelebileceğini hesaplayarak Batı dünyasının Türkiye’de bir ekonomik krizin ortaya çıkmasını istemeyeceğini dile getirmektedir.³⁶⁰

Yavuz Gökmen, Siyasal İslam konuları kapsamında yaptığı değerlendirmeler göz önüne alındığında diğer Hürriyet Gazetesi yazarlarından ayrı olarak değerlendirilebilir. Yavuz Gökmen, bu süreç içerisinde ortaya çıkan irtica tartışmalarının arkasında Susurluk meselesinden ötürü ortaya çıkan derin devlet tartışmalarının üstünün örtülmesi amacının yattığını düşünüyor.³⁶¹ Yavuz Gökmen , korkulan irtica tehdidinin sanal bir tehdit olduğunu düşünüyor ve esasında Darbeye zemin hazırlamak için daha önceleri sebep gösterilen Komünizm tehlikesinin kalkması üzerine icat edildiğini iddia etmektedir : “Bence Ankara’da bir acayip plan yürüyor. Ana hatları şunlar: Planın unsurlarının başında Refah Partisi'nin kapatılması bulunuyor. Bu parti, “irtica geliyor” vaveylaları arasında kapatılacak. Oysa Türkiye, yıllar yılı, ‘Komünizm geliyor’ çığlıkları arasında kalmış ve tam üç kez, komünizmden kaçayım derken askeri darbeye yakalanmıştı. Aynı Türkiye,

³⁵⁸ Salih Neftçi ,” Batı Siyasi Partilere Nasıl Bakıyor” , *Hürriyet Gazetesi* , 12 Mart 1997

³⁵⁹ Neftçi , “ Yeni Bir Dönem mi Başlıyor (1)” , *Hürriyet Gazetesi* , 15 Ekim 1997

³⁶⁰ Neftçi , “ Hükümetin Şansı” , *Hürriyet Gazetesi* , 16 Ekim 1997

³⁶¹ Gökmen , “ Biz Niçin Işık Söndürüyorduk? ” , *Hürriyet Gazetesi* , 9 Temmuz 1997

komünizm korkusu kalmayınca yeni bir korku yarattı. ‘İrtica geliyor’ endişeleri arasında gene askerle karşı karşıya kaldı.”³⁶²

Hürriyet Gazetesi yazarlarının 1997 yılında Siyasal İslam çerçevesinde ele aldıkları rejim tartışmalarında ciddi endişelerinin, korkularının olduğunu söylemek mümkündür. 2002 yılına gelindiğinde de Hürriyet gazetesi köşe yazarlarında rejime karşı olan tehdit algısının devam ettiği görülmektedir. Ferai Tınç, AKP’nin geçmişinden yola çıkarak rejim tehlikesinin devam ettiğini belirtmektedir: “Evet Tayyip Erdoğan ve diğerlerinin yasaklama kararlarını, düşünce ve ifade özgürlüklerinde yasal değişikliklerin yapıldığı ve bu değişikliklerin hayata geçmesini beklediğimiz bir dönemde kabul etmek mümkün değil. Ama bu kararda, toplumda var olan korkunun etkisini de görmek gerekiyor. Ya bölünürsek, ya şeriat devleti olursak? Evet bu korku, endişe sistemin içinde. Ama nedensiz değil. Çünkü gerek etnik bölücülük yapmış olan, gerek din devleti kurma talebini gizli ya da açık biçimde dile getirmiş olan siyasi hareketlerle bağlantısı olan yeni partiler ya da kişiler geçmişin özeleştirisini açıkça yapmadan değiştiklerini iddia ediyorlar. Özeleştirme yapmadan, değiştikleri mesajını yinelemek yetmiyor. Ya değişmediyseniz? Ya takkiye yapıyorsanız? AKP’liler, özeleştirme yaptıkları için partilerinden ayrılıp yeni parti kurduklarını söylüyorlar, ama bu özeleştiriyi kamuoyu bilmiyor.”³⁶³ Tufan Türeç de Ferai Tınç’la aynı sebepten yani AKP’nin geçmişinden ötürü rejim tehlikesinin var olduğunu söylüyor ve Tayyip Erdoğan’ın içki konusunda yapmış olduğu açıklamaların da rejim tehlikesinin varlığı yönünde delil olduğunu belirtiyor: “Tayyip Bey uzun yıllar yurtiçinde ve dışında siyasi İslam eğitimlerinden geçirildi. Ondan sonra parti kademelerinde görevlendirildi. Deneyim kazandırıldıktan sonra İstanbul İl Başkanlığı’na, oradan da İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı’na seçtirildi. 28 Şubat depreminden sonra Milli Görüş hareketinin bölünmesi üzerine Tayyip Bey ve arkadaşları Erbakan’ı terk ederek kendi partilerini kurdular. Bu oluşum yeni bir dünya görüşünün ürünü değildi. Siyasi İslam hedefine artık Erbakan’la varılamayacağı inancının bir sonucuydu. Erdoğan’ın içki konusunda yaptığı açıklamalar, demokrasiyi siyasi İslam’a varış için araç olarak kullandığının

³⁶² Gökmen, “Türkiye Deneme Tahtası Değil ki”, *Hürriyet Gazetesi*, 3 Kasım 1997

³⁶³ Tınç, “Avrupa Değil Bizim İçin Demokrasi”, *Hürriyet Gazetesi*, 23 Eylül 2002

bir itirafıdır. ³⁶⁴ Tufan Türeç, AKP'nin siyasal İslamcı olmadığını vurgulamasını ise yeterli bulmuyor ve 'ya seçim sonrası Siyasal İslam'a yönelirse' yaklaşımıyla rejim tehlikesinin var olduğu görüşünü sürdürüyor : "Acaba bu gençler AKP'nin iktidar olduğu bir Türkiye'nin uygar dünya ile olan ilişkilerinin ne hale geleceğini, en büyük darbeyi de kendilerinin yiyeceğini bilmiyorlar mı? Bunu ben söylemiyorum. Batı basını her gün vurguluyor. Avrupalılar AKP'ye kısa vadede de, uzun vadede de güvenemiyorlar. 'AKP'lilerin seçim öncesi siyasi İslam'a karşı olduklarını söylemeleri gelecek için güvence olamaz. Ya ilerde siyasi İslam'a yönelirlerse ne olacak?' Türkiye için karar verecek olan bütün Batılı yöneticilerin kafaları bu sorunun yarattığı kuşkuyla dolu. ³⁶⁵ 2002 yılında Emin Çölaşan ve Bekir Coşkun da rejim konusunda bazı tereddütleri yaşamaktalar. Bu çerçevede Emin Çölaşan 3 Kasım seçimlerini 'Türkiye'de şariatçı kesimin egemenliği' çerçevesinden yorumlamaktadır: "Bakınız, şariatçı kesim Türkiye'de yeniden egemen olmak üzere. Bunun şakası yok. Bu kez "ben artık değiştim" yalanıyla geliyorlar. Peki bunların karşısında kim duracak?" ³⁶⁶ Bekir Coşkun da bu durumu 'dinci kesimin egemenliği' çerçevesinden değerlendirmektedir: "Kim ne derse desin... Kim daha seçim sabahından başlayarak yalalalık yapmaya, yeni iktidara hoş görünmek için bahaneler-teoriler uydurmaya başlarsa başlasın... Bu; dinci siyasetin iktidarındır. Ve onu tek başlarına iktidar yaptınız. ³⁶⁷

Hadi Uluenginse diğer Hürriyet gazetesi köşe yazarlarının aksine 2002 seçimini Siyasal İslam'ın zaferi olarak görmüyor ve konuyu rejim tehlikesi çerçevesinden ele almıyor, 2002 seçimi sonucunu statükoya duyulan tepkinin bir sonucu olarak değerlendiriyor: "Eğer bugün AKP'nin kazandığı oy yüzdesi fi tarihinde Erbakan'lı 'siyasal İslam'ın almış olduğu oy oranını kat be kat aşılıyor ve de aynı 'siyasal İslam'ın geleneksel 'müşteri' kitlesini fersah fersah geçiyorsa, hiç kuşku yok ki bunda, her şeye burnunu sokan ve elbiseyi mutlaka kendi ölçeğinde biçmek isten o 'derin rical'e duyulan tepkinin payı çok büyüktür. Başka bir deyişle, 'derin kitleler' belki de modern Türkiye tarihinde ilk kez, sandık başına gittiklerinde

³⁶⁴ Türeç, "Tayyip Erdoğan Konuştuğu Eriyor", *Hürriyet Gazetesi*, 15 Şubat 2002

³⁶⁵ Türeç, "Geleceğimizin Yazgısını Gençler Çizecek", *Hürriyet Gazetesi*, 7 Ekim 2002

³⁶⁶ Çölaşan, "Siyasetimizdeki Eksik", *Hürriyet Gazetesi*, 30 Ekim 2002

³⁶⁷ Coşkun, "Müstehak", *Hürriyet Gazetesi*, 5 Kasım 2002

artık ‘derin egemenler’i takmak istemediklerini ortaya koydular. Zaptiyelerin empoze etmek istediği statükoyu da, paradigmayı da ‘cezalandırdılar’. Evet, AKP açısından büyük başarı oluştursa dahi 3 Kasım seçimleri öz itibarıyla ne ‘siyasal İslam’ın, ne de söz konusu partinin ‘zafer’idir.”³⁶⁸

2007 yılına geldiğimizde de Hürriyet gazetesi köşe yazarlarında var olan, ‘tehlike altında olan bir rejim’ algısı artarak devam etmektedir. 2007 yılında daha çok Cumhurbaşkanlığı seçimleri, türban, içki yasağı ve toplumun dini çerçevede bir kalıba sokulmak istenmesi, dini baskı çerçevesinde rejim tartışmalarının yapıldığı görülmektedir.

Bekir Coşkun, 1997 ve 2002’de olduğu gibi 2007 yılında da rejimin tehlikede olduğunu belirtmektedir. Bunu temellendirirken de pek çok noktadan açıklama getirmektedir. Cumhurbaşkanlığı seçimleri çerçevesinde bu korkuyu çokça dile getirmiştir: “Bence AKP'nin tek başına belirleyeceği aday kim olursa olsun, ülkesini seven herkes karşı çıkmalı. Çünkü yürütme ve yasamanın AKP'de olduğu, yargının darmadağın edildiği istilada, son demokratik kale Çankaya da arkadaşların eline geçerse... Yanmıştır gülüm keten helva... Altı aya kalmaz, tek partinin egemen olduğu "ılımlı İslam Devleti"dir buralar... Mayın tarlasında yürüyor Türkiye bu günlerde. Bastı basacak... Patladı patlayacak...”³⁶⁹ Bekir Coşkun, eşi türbanlı olan bir Cumhurbaşkanının da laik rejim açısından tehdit olacağını belirtmektedir: “Cumhuriyet rejimine karşı mücadele vermiş, yargılanmış, mahkûm olmuş... Ya da laik rejimle savaşmış mahkemelere düşmüş kim varsa, bugün Türkiye'yi onlar yönetiyorlar. Bunu görmediler... Laik cumhuriyetin sembolü Çankaya'ya türban-tesettür çıkıp yerleşti. Umursamadılar... Türkiye'nin çağdaş rejiminden, bir ılımlı İslam devletine dönüştüğünü tüm dünya konuştu.”³⁷⁰ Bekir Coşkun, Bülent Arınç’ın Cuma günlerinin tatil olmasını istediğini iddia etmekte ve bunu da rejimin tehlike altında olduğunu belirtmek için kullanmaktadır: “Arınç, Meclis'in "cuma günleri" tatil olmasını istedi, biliyorsunuz. Devletin tepesindeki koltuklar el değiştirip de karşı devrim Türkiye'yi ele geçirdikten sonra işte böyle oldu. Taban dalgası yükseldi...

³⁶⁸ Uluengin, “Zafer ve Hezimet”, *Hürriyet Gazetesi*, 5 Kasım 2002

³⁶⁹ Coşkun, “Mayın Tarlasında Yürümek”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Mart 2007

³⁷⁰ Coşkun, “AB’yi Unutun”, *Hürriyet Gazetesi*, 27 Eylül 2007

Sertleşti... Artık dinciler daha cesur, daha iddialı, daha sabırsız, daha yırtıcı, daha hırçınlar. Bu yüzdendir; Bülent Arınç'ın "cuma tatili" istemesiyle, tutucu semtlerde yobazların açık işyerlerini, korku salarak ve tehditle kapatmaları birbirine denk geliyor. Ve ortaçağa yolculuk sürüyor Hadi Türkiye... Ortaçağa doğru... Yuvarlana yuvarlana..."³⁷¹ Bekir Coşkun'un 2007 yılında tarikat, türban ve Cumhurbaşkanlığı meseleleri çerçevesinden rejim hakkında duyduğu kaygıları şu ifadesinden anlamak mümkün olacaktır: "Çocuklarımıza "Dağ başını duman almış" olsa bile, Mustafa Kemal'in tasarladığı parlak bir geleceğe doğru "yürümeyi" şarkılarla öğrettik. Şimdi ise; tarikat okulları ile donatılmış bir Anadolu'yu, türbanlılara vaat edilmiş üniversiteleri, laikliği değiştirme olanağı sunulmuş devlet adamlarını, ulema özlemlerini, imamlar tarafından yönetilen bir Türkiye'yi istemem... O "istikrar" denilen süreç umurumda değil. Çünkü: Benim için bir tek Türkiye var. Onun başına Tayyip Erdoğan'ı "cumhurbaşkanı" istemem."³⁷²

Tufan Türenç de 2007 yılında Cumhurbaşkanlığı seçimleri çerçevesinde rejimin tehdit altında olduğu konusunu yazılarına taşımıştır: "Kuşkusuz AKP'liler için dindar bir cumhurbaşkanı seçmek en büyük düştü. Şimdi bu düş gerçekleşiyor. İyi güzel de, laik demokratik Türkiye, Çankaya'da dindar bir cumhurbaşkanı taşıyabilecek mi? Dindar bir cumhurbaşkanı rejimin güvencesi olan kurumları ele geçirmek isteyen AKP'ye engel olabilecek mi? Yoksa onların önünü açıp ılımlı İslam Devleti'nin yolunu mu kısaltacak? Gerçi dün yaptığı açıklamada Gül, tarafsızlık sözü verdi. Ama bakalım bu sözleri tutabilecek mi? Bunu yaşayıp göreceğiz."³⁷³ Tufan Türenç, Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde Türkiye'nin laik bir devlet modelinden ılımlı İslam devletine dönüştüğü yönünde yazıları çokça kaleme alıyor ve 'tesettür oteller'in sayısının arttığını, otellerde içki servislerinin yapılmadığını, bu noktada ılımlı İslam devletine doğru bir gidiş olduğunu iddia ediyor: "Broşürlerden öğrendiğimize göre, otelde kadınların denize girecekleri plaj ve yüzme havuzu ayrı ve paravanlarla çevrili. Lokantalarda ise kesinlikle içki servisi yapılmıyor. İbadet için mescitler de ayrı. Yine Çeşmeli dostların verdiği bilgiye göre her iki "Tesettür oteli"

³⁷¹ Coşkun, "Ortaçağa Yolculuk", *Hürriyet Gazetesi*, 27 Kasım 2007

³⁷² Coşkun, "İstemem", *Hürriyet Gazetesi*, 12 Nisan 2007

³⁷³ Türenç, "Bir Manşet Haberinin Ortaya Koyduğu Gerçek", *Hürriyet Gazetesi*, 15 Ağustos 2007

de ful çekiyormuş. Bir üçüncü "Tesettür oteli" de inşa halindeymiş. (Bu otel şimdi çalışıyor.) Önceki günkü Milliyet'te bu konuda bir haber vardı. Habere göre son iki yılda Türkiye'deki "Tesettür otelleri"nin sayısı hızla arttı. İlimli İslam rejimine adım adım sürüklenen Türkiye'nin yeni turizm modelinin tesisleri olan "Tesettür otelleri"nin sayısı 4 yılda 6'dan 27'ye yükseldi. ³⁷⁴ Tufan Türenç, halka dini baskıların yapıldığını, sosyal yaşama müdahale yapıldığını belirtiyor ve 'ılımlı İslam devletine' doğru gidiş olduğunu, laik rejimin de tehdit altında olduğunu ispata çalışıyor: "Şu güzelim kutsal ramazanda yaşadıklarımıza bakın. Her yerde yobazlıklarla, dayatmalarla karşılaşyoruz. Devlet kurumlarında insanlara oruç ve namaz baskısı yapılıyor. Yurdun her yerinde sosyal yaşama müdahaleler var. Lüks lokantalar bile iftar menüleri düzenliyor, içki servisi yapmıyor. İbadetler, iftarlar çadır ve sokak şovlarına dönüştürülüyor." ³⁷⁵

2007 yılında Hürriyet gazetesinde ekonomi yazarı Erdal Sağlam da Cumhurbaşkanlığı çerçevesinde rejim tehlikesi imasında bulunmuştur: "Bu noktadan hareket ederek, klasik faşizm tanımları içinde kalarak, bu konjonktürde kendilerini AKP'nin yanında hisseden aydınlarımıza, "dini kaygıları ağırlıklı bir partinin, tek şef önderliğinde, tek başına iktidar olması halinde", uygulamalarla ortaya çıkacak sistemin ne olabileceğini sormak isterim." ³⁷⁶ Oktay Ekşi de 2007 yılında 'kadrolaşmalar' yoluyla laik devletin İslamlaştırıldığını savunarak rejim tehlikesinden bahsetmiştir: "Başbakan Tayyip Erdoğan'ın tavrı ve sözleri ibret vericidir. Çünkü halka verdiği "liyakati esas alma" sözünü unutmakla kalmadı, "kadrolaşma"yı "laik devleti İslamlaştırma" noktasına taşıdı. Görülmesi gereken asıl mesele budur." ³⁷⁷

1997'den 2007'ye gelen süreç içerisinde 'Laik rejimin' Siyasal İslam ve şeriatçı güçler tarafından tehlike altında olduğu düşüncesi Hürriyet gazetesi yazarları arasında değişmemiştir. Rejimi 1997 yılında tehdit altında gördükleri gibi 2007 yılında da tehdit altında görmüşlerdir. Fakat 1997 yılında daha çok 'şeriat' tehditi

³⁷⁴ Türenç, "Hedef Muasır Medeniyetler Diyenlerin Türkiye'si", *Hürriyet Gazetesi*, 11 Haziran 2007

³⁷⁵ Türenç, "Bir Gün Gelir Hesap Dönüverir", *Hürriyet Gazetesi*, 24 Eylül 2007

³⁷⁶ Erdal Sağlam, "Erdoğan Artık AKP'de Tek Adam", *Hürriyet Gazetesi*, 4 Haziran 2007

³⁷⁷ Ekşi, "Ne Demişti, Ne Yaptı", *Hürriyet Gazetesi*, 4 Ocak 2007

altında bir korku varken bunun yerini 2007’ye gelindiğinde ‘İlimli İslam’ tehditi altında bir korku almıştır. 2007 yılında rejime karşı tehdit algısının temelinde Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve bu çerçevede meydana gelen türban tartışmaları yer almıştır. Hürriyet Gazetesi köşe yazarları AKP’nin siyasal İslamcı bir geçmişe sahip olduğunu iddia etmekte ve bu çerçevede AKP’nin seçeceği bir Cumhurbaşkanının ülkeyi İlimli İslam’a sürükleyeceğini iddia etmektedirler. Cumhurbaşkanı’nın eşinin ‘türbanlı’ olmasının Laik rejimle bağdaşmayacağı düşüncesini taşımaktalar. Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde yıl içerisinde, İlimli İslam’a doğru bir gidişin olduğunu destekler nitelikte, sosyal yaşama dini kurallar çerçevesinde müdahalede bulunduğu yönünde ‘tesettür oteller’, ‘otellerde içki yasağı’, ‘namaz kılmayanlara baskı uygulandığı’ yönünde yazıların da kaleme alındığını görülmektedir. 1997’den 2007’ye gelen süreç içerisinde rejimin tehlikede olduğu algısının devamlılığı görülüyor. 28 Şubat postmodern darbesi 1997’de, rejimin tehdit altında olduğu gerekçesiyle yapılmışsa, bu noktada 2007 yılında rejimin tehdit altında olduğu algısını değiştirememiş olması nedeniyle başarısız olmuştur denilebilir.

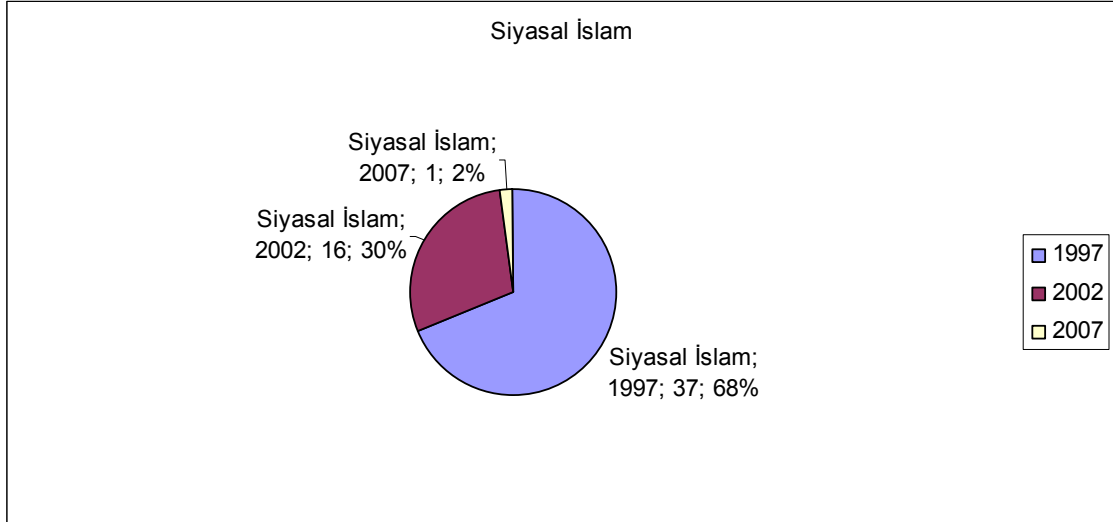
Siyasal İslam ve bu çerçevede yapılan rejim tartışmalarına karşı Hürriyet gazetesi yazarlarının yaklaşımı yukarıda sunulmuştur. Şimdi de Yeni Şafak gazetesi cephesinden mesele ele alınacaktır.

2.4.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Yeni Şafak gazetesi köşe yazarlarının Siyasal İslam ve rejimin tehlikede olduğu meseleleri üzerindeki yaklaşımları Hürriyet gazetesi yazarlarına göre farklılık taşımaktadır. 1997 yılında siyasal İslamın rejimi tehdit ettiği yönündeki tartışmaları gerçekçi bulmuyorlar ve bu tartışmanın suni olduğunu, ayrıca Susurluk meselesi vb gibi daha başka suçları örtme çabasıyla ortaya atıldığını iddia etmektedirler. Ayrıca siyasal İslamın da dışında tarikatler, İmam Hatip okulları vb konular çerçevesinde de rejim tehlikesinden bahsedildiğini, bu meseleler çerçevesinde de herhangi bir rejim sorununun yaşanmadığını ifade etmektedirler.

Şimdi, Yeni Şafak gazetesi başyazarlarının siyasal İslam kavramını kullanımının yıllara göre dağılımına göz attıktan sonra Yeni Şafak gazetesi yazarlarının meseleye yaklaşımı incelenecektir.

Grafik 36. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kullandığı Siyasal İslam İfadesinin Yıllara Göre Dağılımı

Yeni Şafak gazetesi başyazarlarının bu grafiği Siyasal İslam'ın hangi yılda ne kadar gündemi meşgul ettiğini göstermektedir. Bu meselenin 1997 yılında daha çok konuşulduğu görülüyor.

Ahmet Taşgetiren, 1997 yılında çokça tartışılan Siyasal İslam ve rejim tartışmalarının arka planında Susurluk meselesiyle patlak veren pek çok gizli suçun örtbas edilmesi düşüncesinin olduğunu ifade etmektedir: “Şu anda Türkiye’ye Siyasal İslam tehlikesi adı altında bir at gözlüğü takıp herkesi tek boyutlu düşündürme yolunda yoğun bir kampanya var. ‘Türkiye’nin en öncelikli tehlikesi o’ ve ‘RP ile somutlaşan o tehlike bertaraf edilirse Türkiye her derdinden kurtulacak, sütlüman olacak’ Bu tezgahın gönüllü operatörleri var, tezgahta işlem gören kalabalıklar var. Susurlukla başlayan sürecin çizdiği Türkiye manzarasına bakalım bir. O manzarada ‘Siyasal İslamın silahlı milis gücü’ gibi uyduruk canavarlar mı var, yoksa bir pislik deryası mı? Susurluk süreci ite kaka yürüyor. Eminim ki bu pisliği örtbas etmek için şu anda telaş içinde kıvranan birçok merkez var. Ve eminim ki

‘siyasal İslam tehlikesi’ kampanyaları, onlara paha biçilmez mutluluklar sunuyor.”³⁷⁸ Mehmet Ocaktan da 1997 yılı içerisinde yapılan rejim tartışmalarının yapay olduğunu belirtiyor ve bu dönemdeki siyasi açmazın yanlış bir şekilde rejim tartışmalarıyla aşılmaya çalışıldığını belirtmektedir: “Türkiye’nin krizden çıkışını yapay rejim sorununu tartışarak değil esas siyasal sistemdeki açmazları tartışarak aşmak mümkün. Bugün adeta bir rejim sorunu haline dönüştürülerek, İmam Hatip okulları üzerinden sahneye konmaya çalışılan oyun, tam bir siyasi hokkabazlıktır. 70 yıldır halkla sürdürülen kavgadan bu ülkeye sadece acı ve gözyaşı kalmıştır. Bu ülkenin büyük bir bölümü müslümandır, bu topraklardan İslam’ı nasıl sileceksiniz? Şimdi rejim kendi halkıyla yeniden kavgaya sürüklenmek isteniyor. N’olur bu ülkeyi yeni kavgalara, yeni acılara sürüklemeyin, böyle bir kavgadan kimse galip çıkmaz. Sadece ülke zarar görür, hepimiz zarar görürüz.”³⁷⁹ Mehmet Ocaktan, rejim sorununun yapay olduğuna ispat olarak ise şunları söylemektedir: “Esasen, şu anda Türkiye’nin temel problemi rejim sorunu falan değildir. Soruna siyaset bilimi açısından baktığımızda, bunun gerçekten böyle olmadığı görülecektir. Bunun en önemli kanıtı ise döneminde tek İmam Hatip Okulu açılmayan başbakan Erbakan’dır. Dahası var, Türkiye- İsrail ilişkilerinin en görkemli dönemi Refah’a nasip olmuştur. Peki o zaman rejim sorunu bu işin neresinde?”³⁸⁰ Davut Dursun da aynı şekilde rejim sorunu olmadığını bunun gerçeği yansıtmadığını belirtmektedir: “Her yirmi günde bir gensoru veren ve gensorularla hükümeti düşürme gücünü kendinde bulamayan muhalefet, bu amacına varmak için Milli Güvenlik Kurulu’ndan ve ordudan yardım dilenme gibi halkın egemenliği ve demokrasiyle hiçbir şekilde telifi mümkün olmayan bir tutum içine girmiştir. Bugün muhalefet, iktidar mücadelesi değil, rejim mücadelesi verdiklerini söyleyerek durumun vehametine dikkat çekmek istemektedirler. Gerçekten bu hükümetle birlikte değişen nedir acaba? Mevcut hükümet ne tür politikalar izledi de rejim tehlikeye girmiş oldu? Yükseköğretim kurulu kanununda değişiklik yapmak istemesi, hacca karayoluyla da gidilebilmesini savunması, bir dizi mali yenilikler yoluna gitmesi, yoksullara yardım elini uzatması, bir insan hakkı olarak insanların giyimine karışmak istememesi... mevcut rejime

³⁷⁸ Taşgetiren, “RP’yi Çekin Bir Yol Aradan”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Şubat 1997

³⁷⁹ Ocaktan, “Nereye Kadar?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 28 Nisan 1997

³⁸⁰ Ocaktan, “Nereye Kadar?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 28 Nisan 1997

yönelik gelişmeler midir? Bunları rejim için tehdit olarak görüyorsak gerçekten de Türkiye'nin ciddi bir rejim ve egemenlik sorunu var demektir! ”³⁸¹

Ahmet Taşgetiren, rejimin tehlikede olduğu yönünde meydana çıkarılan tartışmaların yalnızca siyasal İslam çerçevesinde olmadığını tarikat, İmam hatip vb çerçevelerden de rejimin tehlike altında olduğu yönünde propagandaların olduğunu ifade ediyor. Rejimin tehdit altında olduğu yönündeki tartışmalarla da yukarıda belirtilen ‘bir takım kirli işlerin örtbas edilmesi’ amacının yanında ‘halkın İslami birikiminin, İslama ilgisinin budanması’ yönünde bir amacın olduğunu da ifade etmektedir: “Tarikatler, RP, İmam Hatipler, devlette kadrolaşma, siyasal İslam, Nurculuk vs.. tam bir harman olmaya ve yürütülen kampanyanın amacı ortaya çıkmaya başladı. Halkın İslam’la ilgisinin sistemin şablonlarını zorladığına inanılıyor ve bir şekilde bu işi ölçüsüne göre budamak amaçlanıyor... Bir yandan olumsuz örneklerden yola çıkarak medya kanalıyla tüm tarikatlar kamuoyunun ayakları altına atılıyor. RP’li belediye başkanlarını tarikat ilişkileri içinde harmanlamak suretiyle Tarikat RP bağlantısıyla zinde güçlere selam çakılıyor, bir yandan RP- İmam Hatip denklemi kurularak, İmam Hatiplere karşı süregelen karşı propagandaya devam ediliyor. Ve sonuçta tehlike üretiliyor...”³⁸² Ahmet Taşgetiren, suni olarak üretildiğini söylediği rejim tartışmalarının ve bunun sonucunda halkın İslami birikiminin yok edilmesinin olumsuz sonuçlar doğuracağını da sözlerine eklemektedir: “Aynı Ankara’nın irtica ve siyasal İslam tehdidi diyerek toplumun İslami birikimini budama yönünde atılan adımların neye mal olacağını yeteri kadar sağlıklı değerlendirdiğini sanmıyorum.”³⁸³

2002 ve 2007 yıllarına gelindiğinde Siyasal İslam tartışmalarının 1997’ye göre ivme kaybettiği söylenebilir. 2002 yılında Ahmet Taşgetiren Siyasal İslam konusunda geniş bir tanımlamada bulunuyor ve Siyasal İslam kavramının Batı tarafından üretilen, Batı menfaatlerine hizmet eden yapıda bir terminoloji olduğunu belirtiyor: “Öncelikle bilinmeli ki, "Siyasal İslam" Müslümanlar'ın kendilerini tanımlamak için ürettikleri bir deyim değildir. Bir dış tanımlamadır. Dış, yani Batı

³⁸¹ Dursun, “Rejim ve Egemenlik Sorunu mu Var?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 20 Mart 1997

³⁸² Taşgetiren, “Sözümüne Demokrasi Oyunu”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 21 Ocak 1997

³⁸³ Taşgetiren, “Yunan’la Barış, İrticayla Savaş”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Kasım 1997

cenahından bir bakışın üretimidir. "Siyasal İslam"ın, Batı'nın İslam dünyasındaki İslam'la bağlantılı iki eğilimi tanımlamak için üretildiği söylenebilir:

1. Yerel sistemlerin "Batı eksenli ve jakoben" ruh dokusunu sorgulayan ve daha islami bir doku arayışına yönelen çizgi.
2. İslam coğrafyasındaki Batı sömürgeciliğini sorgulayan çizgi.

Bu sömürü düzeni ile İslam ülkelerindeki siyasal-sosyal-kültürel hakim yapının bir ilişkisi var mıdır? Neden tüm İslam ülkelerinde İslam ikinci sınıf bir değer statüsüne indirgenmiştir? İşte bu noktada, bu sorgulamanın İslam coğrafyasındaki hayati çıkarlarını "tehdit" edeceğini hesap eden uluslararası sistem harekete geçti ve öncelikle "yerel güçler"i bu oluşumun üzerine sevketmenin yollarını aradı. Kendisini yerel yapılarla bütünleştirdi ve 'Tehdit değerlendirmesi'ni ihraç etti. "Tehdit"in adını "Siyasal İslam" koydu. "Tehdit"in "Fundamentalizm" vs. gibi başka adlarla da anıldığını biliyoruz.³⁸⁴ Batı tarafından üretildiğini söylediği 'Siyasal İslam' kavramının Batı çıkarlarına hizmet ettiğini de şu ifadeleriyle anlatmaktadır: "İslam dünyasında kendi çıkarlarını tehdit eden ve İslamla buluşmuş olan oluşumları siyasal İslam diye niteleyip tehdit olarak algılıyor: "11 Eylül sonrası hâlâ gerçek boyutu tam anlaşılammış olan "El Kaide" ile "terör" bağlantısı kurularak, Filistin, Doğu Türkistan, Çeçenistan, Keşmir, Filipinler ve Yemen'de gerçek kapsamı ve nerede duracağı bilinmeyen operasyonlar yürütülüyor. Bu sıcak müdahalelerin de ötesinde, İslam eksenli siyasal hareketlerin meşruiyyet zemini yok edilmeye çalışılıyor. Bu noktada, yerel sistemler de Amerikan politikalarına işlerlik kazandırıyor. Soru şu: Amerika tarafından bilinçli, yerel sistemler tarafından kimi zaman bilinçsiz, kimi zaman eli mahkum psikolojisi ile, kimi zaman da kısır politik hesaplar sonucu yürütülen-onaylanan tüm bu operasyonlar neden, "Amerikan İmparatorluğu" adına bir zemin düzenleme eylemi olarak değerlendirilmesin? Acaba Amerika, (genelde Batı) İslam dünyasında bir süredir gelişen "Batı hegemonyasını sorgulayıcı ve milli kaynaklara hakim olmayı hedefleyen" ve islâmî söylemle buluştuğu için "Siyasal İslam" tanımlaması içine giren oluşumu kendisi için tehdit olarak algılayıp, bu

³⁸⁴ Taşgetiren, "Siyasal İslam Zokası", *Yeni Şafak Gazetesi*, 7 Aralık 2002

"tehdit algılaması"nı bölgedeki ülkelere ihraç etmiş olamaz mı? Yapılan operasyonlar, kimi örgütlerin yanlışlıklarından da yola çıkarak, aslında İslam dünyasının pençelerini sökme, onu savunmasız hale getirme ve daha kötüsü bunu bizzat kendi güçleriyle gerçekleştirme iradesinin bir uzantısı olamaz mı? ³⁸⁵

2007 yılına gelindiğinde Cumhurbaşkanlığı seçimleri çerçevesinde siyasal İslam'ın tekrardan tartışma konusu olduğu görülmektedir. Bu dönemde Akif Emre 'siyasal İslam' yakıştırmalarıyla iktidarın üzerine gidildiğini ifade etmektedir: "Nitekim dincilik, gizli gündem, siyasal İslam gibi yakıştırmalarla iktidar köşeye sıkıştırılırken dine, negatif anlamı da aşan bir ima yüklenmekte sanki sosyal veba tehlikesi karşısında imiş gibi bir telaş izhar edilişi tartışmada kendini gösteriyor."³⁸⁶ Fakat o dönem siyasal iktidar olan AKP'nin 'siyasal İslam'ı ifade etmediğini de belirtmektedir: "Adalet ve Kalkınma Partisi'nin seçeceği bir Cumhurbaşkanı ulusalcıların iddia ettiği gibi "Siyasal İslam"ı mı temsil etmektedir? Mevcut iktidarın; kadroları ve siyasal projeleriyle sistemin yaslandığı temel ilkeleri tehdit eden bir Siyasal İslam projesine sahip olduğu varsayımından yola çıkılarak kim olursa olsun bu partinin belirleyici olacağı Cumhurbaşkanlığı sürecini rejim sorunu olarak algılayan akla zarar bir strateji yürütülüyor. Bugün AKP bir siyasal hareket olarak "Siyasal İslam"ı değil "Sosyolojik İslam"ı temsil etmektedir. İktidarı paylaşan Siyasal İslam değil olsa olsa sosyolojik aidiyet/lerdir. Köken olarak muhafazakar, dini duyarlılıklara yatkın çevrelerden gelmiş olmaları, sistem açısından siyasal bir tehdit olmaktan çok sisteme entegre olma sürecine dönüşmektedir. Bu zamana kadar sistem dışında kalmalarında yarar görülen ama daha fazla bu şekilde tutulmaları mümkün olmayan geniş kitlelerin sisteme dahil edilmeleri bir yana bu iktidarın muhafazakar kitleleri küresel sisteme entegre ettiğini, seçkincilerin başaramadığı modernleşme ve sekülerleşmeyi önemli ölçüde içselleştirdiğini bile görememekteler."³⁸⁷

Özet olarak tekrarlamak gerekirse Yeni Şafak Gazetesi yazarları, Türkiye'de gerçek bir 'siyasal İslam ve rejim sorunu' olduğunu düşünmemektedirler. Hatta bu

³⁸⁵ Taşgetiren, "11 Eylül'den Bugüne", *Yeni Şafak Gazetesi*, 22 Mart 2002

³⁸⁶ Akif Emre, "İninden Çıkanları Ne Yapmalı", *Yeni Şafak Gazetesi*, 20 Eylül 2007

³⁸⁷ Emre, "Cumhurunu Arayan Baş", *Yeni Şafak Gazetesi*, 26 Nisan 2007

tartışmaları kasıtlı olarak görmekte ve yer yer ‘sistemin halkla çatışması’, yer yer ‘kirli meselelerin üzerinin örtülmesi’, yer yer ‘statükonun korunması adına bir araç olarak kullanılması’ çerçevesinden yorumlarken; terminoloji açısından da ‘Batı menşeli’, ‘Batı çıkarlarına hizmet eden’ bir kavram olarak açıklamakta ve kavrama karşı mesafeli olarak durmaktadırlar. Bu meseleler üzerindeki en yoğun tartışmalarına yine 1997-2007 arasındaki on yıllık süreç içerisinde 1997 yılında yapıldığı görülmektedir.

Şu ana kadar ele alınan Laiklik, İmam hatip, başörtüsü- türban, siyasal İslam gibi konuların yanında din çerçevesinde ele alınan diğer bazı konulara da aşağıda değinilecektir.

2. 5. DİĞER BAZI MESELELER

2.5.1. İslam ve Terör

Hürriyet gazetesi köşe yazarlarının İslam ve terör meselesini ele alış tarzlarında öncelikle şunu belirtmekte fayda vardır. Hürriyet yazarları ‘özü itibariyle İslam, terörü teşvik etmez ve gerçek İslam’ın hiçbir terör faaliyetiyle işi olmaz’ düşüncesini savunmaktadırlar. Fakat meydana gelen bazı terör olaylarını okumalarında ise dini/dinci çevrelerle irtibatlı olarak ele aldıkları görülüyor ki detaylar ileriki satırlarda sunulacaktır.

1997 yılında daha çok ülke içi gündemle alakalı olarak ‘dinci terör’ tehlikesinden bahsedildiği, şeriatçı silahlı örgütlenmelerden bahsedildiği ve bu çerçevelerden yazıların kaleme alındığı görülmektedir. 2002 yılına gelindiğinde ise ‘11 Eylül’ saldırıları ve İsrail-Filistin mücadelesi ile alakalı olarak küresel anlamda var olan ‘İslami terör’ tehdidinden çokça bahsedildiği görülüyor. 2002 yılında olan seçimlerle ilgili olarak da ‘dinci terör’ tehdidinden bahsedilse de bunun 1997 yılına göre çok daha düşük dozda olduğu söylenebilir. 2007 yılındaysa 2006’daki Danıştay saldırısı, 2007’deki Hrant Dink cinayeti ve bazı faili meçhul cinayetlerin bazı yazarlarca ‘dinci terör’le açıklandığı görülüyor.

Bekir Coşkun, 1997 yılında tarikatçı çetelerden bahsediyor : “Çete kurmak... Bu suç muydu?.. Eğer suçsa; çek-senet ihale çeteleri... siyasi çeteler... Tarikat-tekke çeteleri... Faili meçhul cinayet çeteleri... Eroin-silah çeteleri... devlet içindeki çeteler... Tüm bu çeteler yıllardır ellerini kollarını sallayarak geziyorlar.”³⁸⁸ Bahsettiği bu tarikatçı çetelerinse sayısal olarak büyüdüğünü ve silahlı çetelerle ittifak içerisine girdiğini belirtmektedir: “Anlattım ona Tarikat sayısının 500’ü geçtiğini... Şeyh sayısının 5000’i bulduğunu... Tarikat şeyhlerinin devlet protokolüne katıldıklarını... Anlattım şeriatçı çeteler ile silahlı çetelerin ittifakını...”³⁸⁹ Bekir Coşkun, Süleyman Demirel’i eleştirdiği bir yazısında ise şeriatçı güçlerin silahlandığından bahsetmektedir: “Şeriatçıların, hem devlet kadrolarında hem belediyelerde hem sivil kurumlarda, hem çeşitli isimler altında nasıl silahlanıp örgütlendiklerini en iyi görmesi gereken kişi konumunda. Olanları en iyi o bilir... Rejimin nasıl bir çukura sürüklendiğini de...”³⁹⁰ Emin Çölaşan da benzeri şekilde irticanın, şeriatın, dinci tehditin en önemli odaklarından birisi olarak gördüğü Refah Partisi’nin silahlı bir mücadeleye kalkışacağı yönünde bir korku belirtiyor: “Refah Partisi, Kayseri’de üniformalı milisler kullanmaya kalkışıyor. Böylece topluma güya gözdağı veriliyor. Üniformalı, bereli bazı tipler adeta Hitler döneminin Almanya’sındaki SS kıtalarını andırıyor. Bu işler böyle başlar, yarın aynı tipler silahlarla halkın üzerine saldırıya geçer.”³⁹¹ 1997 yılı içerisinde ülke içerisinde Hürriyet gazetesi yazarlarının var olduğunu iddia ettikleri dinci terörden duyduğu tedirginliği Kurthan Fişek’in şu ifadelerinden de anlamak mümkün olacaktır. Kurthan Fişek 4 Kasım tarihli yazısında mafyanın ortaya çıkışını anlattıktan sonra mafya ile özdeşleştirerek şu ifadeleri kullanıyor : “Türkiye’de ‘bisürü’ şey oluyor. Türkiye ‘bonapartist’ bir devlettir. Bonapartist devletin üç unsuru vardır. Bürokrasi, daimi ordu, gizli-özel polis (yani istihbarat)... ‘Maşaallah Aferin Fesüphanallah İnşallah Amin!’ M.A.F.İ.A... Onlar olduktan sonra, devlete ne ihtiyaç var?”³⁹²

³⁸⁸ Coşkun, “Memleket Nasıl Elden Gitmedi?”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Ocak 1997

³⁸⁹ Coşkun, “Rüyamda Gördüm”, *Hürriyet Gazetesi*, 23 Ocak 1997

³⁹⁰ Coşkun, “Karanlıktaki Işık”, *Hürriyet Gazetesi*, 11 Şubat 1997

³⁹¹ Çölaşan, “Bu da Geçer”, *Hürriyet Gazetesi*, 4 Şubat 1997

³⁹² Kurthan Fişek, “Türkiye’nin Bütün Problemi Çeteler ve Mafya Olsa Keşke” *Hürriyet Gazetesi*, 4 Kasım 1997

2002 yılına gelindiğinde İslam ve terör konusunun ekseninin 11 Eylül saldırıları ve İsrail- Filistin sorunu çerçevesinde küresel manada etkili bir ‘İslami terör’; daha özelden de el Kaide, Taliban ve Hamas’a kaydığı görülüyor. Ertuğrul Özkök de İran İslamı ile Taliban jenerasyonunun İslam ile terörü özdeş hale getirdiğini belirtiyor: “Bana göre ‘11 Eylül’ denilen musibet, uzun süredir İslam âleminde, için için yanan şüphe korunu birden alevlendirdi. Önce ‘İran İslamı’, arkasından Taliban dejenerasyonu; İslamı, terörün yeni yüzü haline getirdi. İslam dünyası içinde azınlık olan bu eğilim, giderek İslami âlemin en modern yüzü olan Türkiye’yi bile tehdit etmeye başladı. Türkiye, meselesini 28 Şubat’ta halletti. Toplumun sivil kesimi ile asker kesimi tarihinde ilk gerçek ittifakı yaparak, İslam’ın siyaset tarafından dejenere edilmesine son verdi.”³⁹³ Tufan Türenç de el Kaide ve Talibanı satırlarına taşıdı: “Bütün dünyada İslam adına bu eylemi yapan ve masum insanları acımasızca öldüren terör örgütlerine karşı büyük bir öfke oluştu. Afganistan’ı cehenneme döndüren ve terörist El Kaide örgütünü bağrında barındıran Taliban yönetiminin tepelenmesi için bütün dünya görüş birliğine vardı.”³⁹⁴ Tufan Türenç, İslam adına bu tür eylemleri yapanların İslam’a büyük zarar verdiğini belirtmektedir: “Günümüzde en kanlı terör eylemlerinin Müslüman gruplar tarafından Tanrı adına, din adına yapılması ise İslam için en büyük baş belasıdır. Bu sahtekârlık hiçbir şekilde kabul edilemez. İslamiyet’i masum insanları öldürmek için gerekçe göstererek, kanlı, vahşi bir din olarak damgalatmak İslamiyet’e yapılan en büyük ihanettir.”³⁹⁵ 2002 yılında bu ve buna benzer, 11 Eylül saldırıları çerçevesinde İslam ve terör meselesi ele alınmış ve sebep ve sonuçları ile ilgili kritikler yapılmış ve yer yer İslami teröre telinde bulunulmuştur.

2002 yılında ülke içi gündemle alakalı olarak İslami terör meselesinin 1997 yılına göre daha az satırlara taşındığı görülmektedir. Emin Çölaşan, Nevzat Bölügiray’dan naklettiği şu ifadeleri sayfasına taşımıştır: “Seçimde gündeme gelecek en önemli gelişme gözden kaçıyor: İrtica... Bunun bir yasal, bir de yasadışı cephesi var. İslamcı yasadışı cephede Hizbullah, İBDA-C, İslami Hareket gibi terör örgütleri

³⁹³ Özkök, “Küresel 28 Şubat, İkinci Soğuk Savaşı Bitiriyor”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Ocak 2002

³⁹⁴ Türenç, “Recep Tayyip Bey Hepimizin Yanlısıdır”, *Hürriyet Gazetesi*, 19 Nisan 2002

³⁹⁵ Türenç, “İslam Adına Terör İslam’a İhanettir”, *Hürriyet Gazetesi*, 28 Ekim 2002

bulunuyor. Bunların bugün beklemede oldukları söylenebilir. Yasal İslamcı cephede ise en güçlü olan AKP'dir. Cumhuriyet'in temel ilkeleriyle ters düşünceleri olan bir partidir. Gözle görülür aktif bağlantıları olmasa da, bu parti ile yasadışı İslamcı örgütler arasında bir gönül bağı olduğu ve bunların, seçimde, kendilerine yakın olan bu partiyi destekleyeceği düşünülebilir.”³⁹⁶

2007 yılına gelindiğinde ise ülkeyi sarsan birtakım siyasi cinayetlerle ilgili olarak yapılan değerlendirmelerin dini çevrelerle; yer yer dinci terör örgütleri, yer yer tarikatlar, yer yer cemaatlerle bağlantılı olarak ele alındığı görülmektedir. Örneğin Emin Çölaşan 2007 civarında meydana gelen bu siyasi cinayetleri, henüz aydınlanmamış olmasına rağmen dini oluşumlarla ilişkilendirerek anlatıyor: “Sevgili okuyucularım, ülkemizde yaşanan şu acı olaylara bir başka açıdan bakalım. Son iki yıl içerisinde üç adet cinayet işlendi. Trabzon'da rahip Santoro, İstanbul'da Hrant Dink ve Malatya'da üç Protestan. Bir şeye dikkat etmek gerekiyor. Katil zanlılarının tamamı 18 yaş dolaylarında çocuklar. Hatta rahibi öldüren 16 yaşında. Hrant Dink olayında 17, son Malatya olayında 18-19. Bu çocukların beyinlerini kim, kimler yıkıyor? Onları kimler geleceğin katilleri olarak yetiştiriyor? Türkiye'de çok önemli bir gerçek var. Öğrenci yurtlarının ve dershanelerin büyük çoğunluğu yıllardan beri dinci kesimin elinde. Dinci derken inanmış Müslümanları, namazında niyazında olan düzgün insanları değil, dinimizi siyasi amaçla kullananları kastediyorum. Bir ülke düşünün ki okullar, öğrenci yurtları, dershaneler tarikat ve cemaatlerin elinde. Buralarda -buna Türkiye genelinde binlerce kira evini de katabilirsiniz- özellikle fakir fakara çocuklarına ücretsiz yemek, barınma ve eğitim olanakları sunuluyor. O genç beyinler kendilerine "abi" ve "abla" denilen belli kişiler tarafından eğitiliyor, yönetiliyor, yönlendiriliyor. Küçük kız çocukları örtülüyor. Genç beyinlere Atatürk ve Cumhuriyet düşmanlığı, rejim düşmanlığı pompalanıyor.”³⁹⁷ Emin Çölaşan, 2006 yılında meydana gelen Danıştay saldırısını da ‘türban’ meselesi ile ilgili olarak açıklıyor : “2. Daire, bir süre önce bir türban kararı vermiş, türbanlı bir anaokulu öğretmeninin okulda ders vermesini yasalara aykırı bulmuştu. Peki sonra

³⁹⁶ Bölügiray Nevzat'dan nakil, Çölaşan, “Bölügiray Paşa'dan Tayyip Mektubu”, *Hürriyet Gazetesi*, 27 Nisan 2002

³⁹⁷ Çölaşan, “Rüzgar Eken Fırtına Biçiyor”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Nisan 2007

neler olmuştu? Vakıf isimli bir İslamcı gazete, Danıştay 2. Dairesi tarafından verilen bu kararı ve kararı veren üyeleri dokuz sütun manşetine taşımıştı: "İşte O Üyeler." Bu manşette, türban kararını veren 2. Daire başkan ve üyelerinin tümünün fotoğrafları da yer alıyordu. Vakıf Gazetesi onları açıkça hedef gösteriyordu. (13 Şubat 2006.) Bu gazete daha önce başkalarını da böyle fotoğraflarını yayınlamak hedef göstermiş, örneğin Gümüşhane Barosu Başkanı Ali Günday bu yüzden öldürülmüştü.

...

Bir yargı kararı düşünün, ülkeyi yönetenler onu kınıyor!.. Ve onların destekçisi olan Vakıf Gazetesi o kararı veren yargıçları açıkça hedef gösteriyor... Ve bir katil ortaya çıkıp işi silahıyla bitiriyor! Türkiye böyle bir olayı ilk kez 17 Mayıs 2006 günü, bundan tam bir yıl önce bugün yaşadı. Bu yüz karası olayı yaratanlar, hedef gösterenler, çanak tutanlar, Türkiye Cumhuriyeti'ni din sömürüsü ve din bezirganlığı ile yönetmeye kalkışanlar kına yakınlara. Utansınlar... Eğer ar damarları şimdi bile çatlamadı ise!"³⁹⁸

2007 yılında meydana gelen Hrant Dink cinayetini izah eden Oktay Ekşi de meseleyi, Türkiye'deki laik sistemi tehdit eden dini cemaat yapılanmasıyla açıklama yoluna gidiyor:

"Biz "Ahilik" sistemini bildik ama "Abilik" sistemini (kelimenin doğrusu ağabeylik ama biz de yanlış ve yaygın olanı kullanacağız) bilmezdik. Samsun'da, "seçmen nabızı tutmak" için toplumun çeşitli kesimleriyle konuşurken fırsat bulup bir de üniversite öğrencisi gençlerle görüştük. Onların "seçmen" sıfatıyla yaptıkları değerlendirmeyi "seçim" sayfalarımızda görebilirsiniz. Görüşmenin o kısmı bittikten sonra bir ara gençler, "cemaat evleri"nden söz ettiler. O evlerde "abi"ler, "abla"lar varmış. Biz "abi" kavramını bildiğimizden farklı olarak Trabzon'da yaşanan McDonald's olayı ile Rahip Santoro'nun ve daha sonra da gazeteci Hrant Dink'in katledilmeleri sırasında duymuştuk. "Sanığın abi'si" vardı. "Abinin de büyük abi'si"nden söz ediliyordu. Ama yine de

³⁹⁸ Çölaşan, "Kanlı Baskının Birinci Yılı", *Hürriyet Gazetesi*, 17 Mayıs 2007

bu kavramı sırf Trabzon'daki birkaç maceraperest fanatiğe özgü sanıyorduk.

Nitekim gençlere;

"Neden söz ediyorsunuz?" dedik.

Meğer Fethullah Gülen Cemaati, Süleymancılar gibi çeşitli cemaatler, daha gençler ÖSS'de başarılı olmak için "dershaneye" gittikleri sırada, oradaki başarılı öğrencilere mim koyarlarmış.

Cemaat görevlileri, başarılı öğrencinin ailesiyle bağlantı kurar, "Çocuğunuz üniversiteye girdiği zaman onun giderlerini biz üstleniriz" diyerek daha o aşamada kancayı atarmış. Bu suretle çok yetenekli ve çalışkan çocuklar "cemaate" kazanılmış.

Daha düşük performanslı ama üniversiteyi kazanacak kadar başarılı olanlar da, çocuğun durumuna göre uzatılan yardım eliyle yine cemaatin parçası haline getiriliyormuş.

Özellikle ailesinden uzak bir yerdeki üniversiteye giden öğrencilere daha kayıt yaptırdığı sırada:

"Gel, senin gibi genç öğrenciler için hazırladığımız evlerde kal. Yalnızlık çekme.

Bir ay, iki ay para verme... Beğenmezsen ayrıl başka yere git... Kalmaya devam edersen senden tüm giderlerin için ayda 120 YTL'den başka para istenmez" denerek aralarına alınmış.

Erkek öğrencilerin evlerinde "ev abisi", kız öğrencilerinde "ev ablası" oluyormuş. Her "cemaat evi"nden oranın "abi"si veya "abla"sı sorumluymuş.

Parayı onlar toplar, gençleri onlar yönlendirmiş.

Cemaat evlerinde televizyon -belki istisnası vardır- bulunmazmış. Bol "dini sohbetler" yapılmış. Gençlerin "dinlerini öğrenmeleri" (!?) sağlanmış Samsun'daki özel yurtlardan ikisi hariç diğerleri cemaatlerinmiş. Cemaat evlerinin sayısını bilmek ise mümkün değilmiş.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi yetkililerine bu bilgilerin doğru olup olmadığını sorduk. "Maalesef doğru. Ama daha da önemlisi bu sadece Samsun'un olayı değil, tüm üniversitelerde bu durum var" dediler.

Bu gidişle laik Cumhuriyet bir gün, bir gecede alabora olursa, kimse hayret etmesin. Bu ülkeyi yönetme sorumluluğunu üstlenenler de "bizim onda bir suçumuz yok" demeye kalkışmasın."³⁹⁹

Tufan Türenç'se Hrant Dink cinayetini 'Hrant'ın Türklüğe ve İslamiyete zarar verdiğini ' düşünen kimselerce öldürüldüğünü belirtiyor : "Belli ki Trabzon'da bir cinayet hücresi oluşturulmuş ve bu hücre bugüne kadar dağıtılmamış. Kentte

³⁹⁹ Ekşi, "Cumhuriyetin Altındaki Tuzak", *Hürriyet Gazetesi*, 29 Haziran 2007

çeşitli eylemler yapan, rahip Andrea Santoro'yu 16 yaşında bir çocuğa kurşunlatan bu hücre, Hrant'ı da 17 yaşında bir çocuğa öldürmüştü. Hedeflerine bakıldığında hücre elemanlarının "Türk-İslam sentezi" düşüncesine yakın oldukları kuşkusuz doğuyor. Eylemlerini de bu sentezin hedefleri olabileceklere karşı gerçekleştiriyorlar. Hedefler İslamiyet'e ve Türklüğe zarar verdiğine inandıkları misyonerler, azınlıklar ve yabancılar... Bunlarla mücadele şekli de seçilmiş: Şiddet kullanarak bu kesimlerden seçilen kişileri yok etmek."⁴⁰⁰ Ferai Tınç'sa Hrant cinayetinin Hrant'ın dini kimliğiyle ilgili olmadığını belirtmektedir: "Hrant, gazeteci olduğu için öldürüldü. Ne dini yüzünden, ne etnik kökeni nedeniyle. Verdiği haberler bazılarının hoşuna gitmedi. Düşünceleri bazılarını kızdırdı. Susturulmalı dediler. Susturdular"⁴⁰¹ Ferai Tınç, Uğur Mumcu, Hrant Dink gibi cinayetlerin sorumlusunu direk dini sebeplerle veya dini- dinci çevrelerle ilgili olarak açıklamıyor: "1974 Adem Yavuz, Kıbrıs'ta şehit oluyor. 80 darbesini hazırlayan yıllarda Abdi İpekçi. Sağ ve sol gazetelerde çalışan gazeteciler, karanlık köşelere götürülüp öldürülenler. 90'dan itibaren Kürt sorununun önde gelen seslerinin yanı sıra laiklik vurgusunu sivriltenler Çetin Emeç, Uğur Mumcu,. 1999'da Ahmet Taner Kışlalı. Sekiz yıl sonra son şehit Hrant Dink, bizim makulenin ilk Ermeni kökenli gazetecisi Hrant Dink. Bu galeride başka bir şey daha dikkatimi çekiyor. İsimlerin ve resimlerin altındaki kara boşluk. Yanıtsız bir soru. Katil kim? Bilmiyoruz. Bu karanlığın sorumluluğunu biraz da biz taşıyoruz."⁴⁰² Hadi Uluengin de Hrant cinayetini dini çevrelerle izah etmiyor ve cinayeti bir 'komita' ile izah ediyor: "Ve bilhassa siz; siz AZ-MET-Tİ-Rİ-Cİ-LER, şimdi havaya bakıp ıslık çalmayın ! Evet evet sizler, yani avanesiyle birlikte ahparike de sille tokat girişmeye kalkışan o avukat numunesi ! Yani, ahpariki "yılım vatan haini" diye ilân ve teşhir eden o "sol" (!) yaftalı provokasyon paçavrası ! Yani, ahpariki her an boy hedefi olarak gösteren o "karanlık" ajan şebekesi ! Yani, İttihatçı Talât'ın cürümlerini iftiharla sahiplenen o "komitacı" bozuntuları !"⁴⁰³ Ertuğrul Özkök de Hrant cinayetini direk dini çevrelerle izah etmiyor: "Bu cinayet, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en vahim suikastlarından biridir. Abdi İpekçi, Uğur Mumcu, Çetin Emeç cinayetlerinden daha büyük uluslararası yankı yaratacaktır. Türkiye uzun

⁴⁰⁰ Türenç, "Trabzon'daki Hücre Mutlaka Çözülmeli", *Hürriyet Gazetesi*, 22 Ocak 2007

⁴⁰¹ Tınç, "Suçlu Medya Ayağa Kalk ve Sus", *Hürriyet Gazetesi*, 23 Şubat 2007

⁴⁰² Tınç, "Gazeteci Makulesi", *Hürriyet Gazetesi*, 8 Nisan 2007

⁴⁰³ Uluengin, "Ahparik,Ahparik", *Hürriyet Gazetesi*, 20 Ocak 2007

yıllar bu lekeyi temizlemeye uğraşacaktır. O nedenle hepimiz, bu cinayetin son halkasına kadar çözülmesi için takipçilik görevini yapmalıyız. Bu olayın "meczip bir gencin" işi olduğu iddia edilirse, asla inanmayalım. Evet bu defa inanmayalım. O adamın eline silahı veren kim, onu bulup yakasına yapışalım. Ama her şeyden önce, ülkemizde insanları böyle pespaye katiller haline getiren sosyal ve siyasi iklimi kim, kimler yaratıyor ona bakalım.”⁴⁰⁴ “Çok ciddi bir "varoş psikopatlığı" hepimizi tehdit ediyor. Dün bir rahipti. Bugün bir Ermeni vatandaşımız. Yarın içimizden bir başkası. Varoş psikopatları, artık kan ve şöhret kokusunu aldı.”⁴⁰⁵ Ertuğrul Özkök, 2002 yılında Necip Hablemitoğlu cinayetiyle ilgili olarak yapmış olduğu değerlendirmeyi de direk İslami çevrelerle, tarikatlarla vs izah etmemiş ve başka siyasi planlarla bu cinayetlerin yapılabilmiş olabileceğini ifade etmiştir: “Acaba hangi kafa, nasıl bir insan bu ‘hedefi’ seçmiştir? Hangi cinayet dehası, böyle bir taşla beş on kuş vurabileceği bir insanı bulup, onun dosyasını hazırlamıştır. Seçip, katlettiği öğretim üyesi Doç. Necip Hablemitoğlu'nun kimliğine ve yaptığı işlerin dosyasına bir bakın. Türkiye'deki Alman Vakıfları üzerine çalışmalar yapmış. Aynı Hablemitoğlu, polis içine sızmış tarikatlarla ilgili araştırmalar da yapmış. Yani kolaylıkla ‘İslamcı tarikatlara’ çıkarılacak bir fatura. Türkiye'de o kanada yakın bir parti de iktidarda. İstedığınız sonucu çıkarın. Bu cinayet bana göre, ‘Abdi İpekçi'nin’ vurulması kadar haince seçilmiş bir hedeftir.”⁴⁰⁶

Bekir Coşkun, Türkiye'nin yakın tarihinde işlenmiş olan bazı siyasi cinayetleri 2002 yılında kaleme alıyor ve bunları ‘dinci terör’le açıklama yoluna gidiyor: “Yüz aklarımız; Uğur Mumcu'yu, Ahmet Taner Kışlalı'yı, Bahriye Üçok'u, Muammer Aksoy'u, daha nice aydını peş peşe öldüren terör örgütü üyeleri idam cezasına çarptırıldılar... Yargı tespitini yapıp, kararını verdi... Örgüt'ün adına bakın: Kudüs Savaşçıları... Elbette isim rastlantı değil.. Bu örgütler ilhamlarını, güçlerini ve desteklerini hep dinci Arap terör örgütlerinden aldılar... Çoğu oralarda eğitildi... Korkakça gizlenip, sinsice yaklaşp, masum insanları kalleşçe öldürmeyi oralardan öğrendiler... Sivas'da aydınları otel odalarına doldurup yakanlar da onlardı... Evlerin

⁴⁰⁴ Özkök, “Ali Kemal’e Vatan Haini Dememiştim”, *Hürriyet Gazetesi*, 20 Ocak 2007

⁴⁰⁵ Özkök, “Sizce O Silahı Niye Atmadı”, *Hürriyet Gazetesi*, 23 Ocak 2007

⁴⁰⁶ Özkök, “Ruger O Hedefi Iskaladı”, *Hürriyet Gazetesi*, 20 Aralık 2002

bodrum katlarından günlerce çıkartılan Filistin askısına gerilmiş cesetleri gömenler de... PKK'ya destek verenler de onlardı, ASALA militanlarını eğitenler de... Arap kamplarında eğitilip eğitilip geldiler, bizi vurdular...”⁴⁰⁷ Konuyla ilgili bir başka yazısında da benzer şekilde şunları ifade etmektedir: “Abdi İpekçi, Uğur Mumcu, Ahmet Taner Kışlalı, Çetin Emeç, Muammer Aksoy, Bahriye Üçok... Daha say say bitmez, bunca aydın öldürüldükten hemen sonra uydurulan senaryolara baksanız bir... Bir de işin altından kimin çıktığına... Tümünde çıkan; dinci terör...”⁴⁰⁸

Yeni Şafak Gazetesi yazarları, İslamın teröre asla prim vermediğini belirtmekte ve İslam- terör özdeşleştirmelerine de karşı durup bunun kasıtlı olarak ortaya konduğunu ifade etmekte. Yeni Şafak Gazetesi yazarları, Hürriyet Gazetesi yazarlarının aksine 1997 yılında dini düzlemde bir terör tehdidinden bahsetmez ve bu yöndeki söylemleri de ‘maksatlı’ olarak değerlendirir. 2002 yılında ise 11 Eylül terör saldırıları çerçevesinde yükselen ‘İslam ve terör’ konularında yazılar kaleme almışlardır. 2007 geldiğimizdeyse Hrant Dink vb cinayetler çerçevesinde yükseltelen ‘dinci terör’ tartışmalarına değinmişler ve Dink cinayeti gibi cinayetlerin arka planında dini gerekçelerin olmadığını tam aksine belirli siyasi çıkarlar amacıyla tertiplendiğini belirtmekte. Bu cinayetleri de bazı Hürriyet gazetesi yazarlarının yaptığı gibi dini çevreler paralelinde ele almamaktalar.

Hürriyet Gazetesi yazarları 1997 yılında geneli itibariyle tarikatçı, şariatçı, dinci çetelerden bahsetmekte ve bunların silahlı mücadeleye kalkışabileceğine kadar iddialarda bulunmaktadırlar. Yeni Şafak Gazetesi köşe yazarlarında ise böyle ifadeler rastlanmadığı gibi bu tür söylemlerin farklı amaçlarla ortaya çıkarıldığını belirtmekte. Nitekim Ahmet Taşgetiren, 1997’de ‘siyasal islamın silahlı bir mücadele içine gireceği’ gibi bir durumun olmadığını, bu tür terör söylemlerinin başka türlü kirli işlerin üstünü örtmek için ortaya çıkarıldığını belirtiyor: “Şu anda Türkiye’ye Siyasal İslam tehlikesi adı altında bir at gözlüğü takıp herkesi tek boyutlu düşündürme yolunda yoğun bir kampanya var. ‘Türkiye’nin en öncelikli tehlikesi o’ ve ‘RP ile somutlaşan o tehlike bertaraf edilirse Türkiye her derdinden kurtulacak,

⁴⁰⁷ Coşkun, “Işıklar Niye Sönmedi”, *Hürriyet Gazetesi*, 17 Nisan 2002

⁴⁰⁸ Coşkun, “Havada Bir Kurşun Dolanır”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Aralık 2002

sütliman olacak' Bu tezgahın gönüllü operatörleri var, tezgahta işlem gören kalabalıklar var. Susurlukla başlayan sürecin çizdiği Türkiye manzarasına bakalım bir. O manzarada 'Siyasal İslamın silahlı milis gücü' gibi uyduruk canavarlar mı var, yoksa bir pislik deryası mı?'⁴⁰⁹ Ahmet Taşgetiren, bu tür söylemlerin gerçeği ifade etmediğini, geçmişte de siyasal İslamcıların işlediği ileri sürülen bazı siyasi cinayetlerin Siyasal İslamcılar tarafından işlenmediğinin ortaya çıktığını belirtiyor. Henüz sonuçlanmadığı halde dini çevrelere fatura edilen cinayetlerin de Müslüman insanlara zarar verdiğini ifade etmektedir: "Uğur Mumcu'yu 'siyasal İslamcı'ların öldürmediği artık biliniyor. Bir hatırlayın o günlerin Türkiye'sini... Bu günün at gözlüğü imalatçıları, o gün de Türkiye'ye 'Uğur Mumcu'ya Müslüman katil üreten bir at gözlüğü' takmıştı. Eşref Bitlis, Cem Ersever, Bahtiyar Aydın, ... Aman Allah'ım ne kadar faili meçhul yaşadı bu ülke ve bugün bunları ortaya çıkarma şansı elde edilmişken 'Siyasal İslam tehlikesi' tarzında piyasaya sürülen 'karartma operasyonları' ile karşı karşıya kalıyoruz. Susurluk süreci katmer katmer pislik üretiyor."⁴¹⁰

Yeni Şafak Gazetesi yazarları 2002 yılına geldiğimizde 11 Eylül saldırıları ve İsrail- Filistin sorunu çerçevesinde çokça tartışılan İslam ve terör meselesi üzerinde duruyorlar. Akif Emre, bu konuların anlaşılabilmesi için ABD'nin İslam dünyası üzerinde var olan çıkarlarının tesit edilebilmesinin gerekliliği üzerinde duruyor:"11 Eylül'ün doğru okunmasında gözden kaçırılmaması gereken husus ABD operasyonunun asıl amacının askeri olmaktan çok toplumsal ve kültürel dönüşümü hedeflediğidir. İslam dünyasının mümkünse diplomatik yollardan değilse askeri yöntemlerle dönüştürülmesi, İslami kimliğin toplumsal belirtilerinin kazanması amaçlanıyor. 11 Eylül'ün bu boyutu anlaşılmadan terör denilen eylemlerin ne amacı ne de failini doğru tahmin etmek mümkün değildir. Bu tespit, ABD'nin giriştiği topyekün saldırıya dönüşen savaşın stratejik, ekonomik boyutlarının olmadığı anlamına gelmiyor. Müslüman ülkelerin jeo-ekonomik ve jeo-stratejik olarak yer kürede yayıldığı alanlara harita üzerinden kabaca bir bakış bile bunun gerekçelerini çözebilir. Sadece, petrolden doğalgaza dünya enerji kaynaklarının

⁴⁰⁹ Taşgetiren, "RP'yi Çekin Bir Yol Aradan", *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Şubat 1997

⁴¹⁰ Taşgetiren, "RP'yi Çekin Bir Yol Aradan", *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Şubat 1997

büyük kısmı, dünyadaki askeri ve ticari geçiş yollarının önemli bir kısmının İslam coğrafyasına ait olması gerçeği bile dünya üzerinde hakimiyetini sürdürmek isteyen Amerika gibi bir gücün Müslümanlar'ı hadım etme stratejisi için yeterlidir"⁴¹¹ Yusuf Kaplan da ABD'nin İslam'la terörizmi özdeş kılma çabasında olduğunu belirtiyor ve sebebini de şu şekilde açıklıyor: "ABD, dünya üzerinde kurmaya çalıştığı ama çoktan düzensizliğe, kaosa, haksızlıklar ve hukuksuzluklar düzenine dönüşen "yeni dünya düzeni" olarak adlandırdığı hegemonyayı kolaylaştıracak tek şeyin dünya üzerinde seküler söylemleri ve seküler sistemleri desteklemekten geçtiğini düşünüyor. Ve orta ve uzun vadede seküler dünya düzeninin önündeki en büyük engelin İslam ve İslami söylemler olduğunu çok iyi bildiği için soğuk savaşın sona ermesinden sonra kendisine küresel düşman olarak tayin ettiği ve fundamentalizmle, terörizmle, kan emicilikle özdeşleştirmek için yoğun çaba gösterdiği İslam'ın siyasi, ekonomik, kültürel ve düşünsel bir aktör olarak yeniden tarih sahnesine çıkma teşebbüslerini yok etmek için tüm yolları deniyor."⁴¹² Hüseyin Hatemi de 11 Eylül saldırıları ve sonrasındaki İslam-terör tartışmalarını komplo olarak değerlendirmekte ve Amerika'yı İslam dünyasıyla savaşa sokmayı amaçladığını belirtmektedir: "Neocons (Yeni Muhafazakârlar) diye anılan örgüt, insanlık tarihinin bugüne kadar gördüğü en korkunç ve tehlikeli terör örgütüdür. 11 Eylül'ü, Amerika'yı savaşa sokmak için tertip eden bu korkunç terör örgütü, 11 Eylül 2001'den sonra, önce Amerikan ordusunun Kabil'e, ardından Bağdat'a tecavüzünü sağlamayı başardı. Şimdi de bütün gücünü Tahran'a yöneltmeye çalışıyor. Habis terör kışkırtıcıları hiçbir zaman Müslüman toplumlarından çıkmadı. Sadece bazıları kışkırtıcı oldular. Uluslararası Haydut ve Terör çetesinin en korkunç terör hareketi gerçekleşirse bunun sorumlusu da İslam'a bağlı olanlar olmayıp sadece mağduru olacaklardır. Avrupa siyasetçileri de artık gerçekleri görüp söylemeyi gazetecilere bırakıp kendisi zalimin yordakçısı olma tutumunu terk etmelidir."⁴¹³ Ahmet Taşgetiren de 11 Eylül saldırılarının ve sonrasındaki İslam- terör tartışmalarının dünyada yer alan Müslümanlara verdiği zararı satırlarına taşımaktadır: "Bazı Müslümanlar da mahkemeye gitmeden yabancı isimler kullanıyor. Bu arada FBI yetkilileri ve polis,

⁴¹¹ Emre, "12 Ocak Depremi", *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Ocak 2002

⁴¹² Kaplan, "İşte Gerçek Yüzleri : 'Ya Asimile Olacaksınız Ya da Yok Edileceksiniz'", *Yeni Şafak Gazetesi*, 14 Ocak 2002

⁴¹³ Hatemi, "Son Dünya Savaşı Hazırlıkları", *Yeni Şafak Gazetesi*, 29 Ekim 2007

ülke çapında yürütülen geniş çaplı operasyon kapsamında Virginia ve Georgia eyaletlerinde Müslümanlar'a ait birçok ev ve işyerlerine baskın düzenledi. Amerikan hapishanelerinde yüzlerce Müslüman, "terörist" oldukları iddiasıyla gözaltında tutuluyor ve mahkemeye bile çıkarılmıyor."⁴¹⁴ Yeni Şafak Gazetesi yazarları çok daha geniş boyutlarda bu meseleyi sayfalarına taşımışlardır fakat sadece bu konu bile tek başına bir araştırma alanı olduğu için bu kadarı ile yetinilecektir.

2007 yılına gelindiğinde ülkede bazı siyasi cinayetlerin işlendiği görülmektedir. Ve Hürriyet Gazetesinde meselenin bazı yazarlarca, cinayet aydınlanmadan dini çevreler düzleminde ele alındığı görülüyor. Yeni Şafak gazetesi yazarları ise böyle bir tutum içerisinde olmamışlar ve henüz aydınlanmamış cinayetleri dini çevrelerle irtibatlı olarak açıklamamışlardır. Hatta bu tür açıklamaları da kasıtlı bulduklarını ifade etmişlerdir. Örneğin Fehmi Kuru, Hrant Dink cinayetini 'istikrarsızlaştırma' amaçlı iyi planlanmış 'siyasi bir cinayet' olarak sunmaktadır: "Türkiye'yi karıştırıp istikrarsızlığa sürüklemek isteyenlerin ilk tercihi 'siyasî suikastlar' oluyor; her önemli dönüm noktasında çok sayıda aydınımızı 'siyasî suikastlara' kurban verdik. Dün, sıra, Hrant Dink'teymiş... İstikrarsızlaştırma amaçlı suikast planlayıcıları işlerini iyi biliyorlar. Her türlü istihbarat ve kimlik bilgisinin yüklendiği bir bilgisayara, "Ortamı karıştırmak için en uygun hedef kim olabilir?" diye sorulsa, elde edilecek birkaç isimlik listede Hrant Dink mutlaka yer alırdı. Bir gazeteciydi Hrant, bir azınlık cemaati üyesiydi; ama 'Ermeni ve gazeteci' kimliğinin çok ötesinde bir öneme sahipti. Bir 'Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı' olarak, Türkiye'nin demokratikleşmesi, özgürleşmesi, önündeki engellerin kaldırılması için çaba sarf ediyordu. Onu namlularına hedef yapanlar, vücudunu ortadan kaldırmakla kalmadılar yalnızca, katkıda bulunduğu demokratikleşme sürecini zedelemeyi de amaçladılar. Yaklaşık bir yıl önce Trabzon'da bir rahip öldürüldü; daha sonra Danıştay'a bir baskın düzenlendi ve yargıçların üzerine kurşun boşaltıldı. Hrant Dink'e karşı düzenlenen suikast önceki eylemlerin bir devamına benziyor."⁴¹⁵ Fehmi Kuru, cinayeti din eksenli olarak ifade edenlere de karşı çıkmaktadır: "Bugünün Türkiye'sinde temel çelişki, bazılarının kabul ettirmeye çalıştığı üzere, din eksenli

⁴¹⁴ Taşgetiren, "Endüslüşme Sendromu", *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Mart 2002

⁴¹⁵ Kuru, "Türkiye'ni Kaybı", *Yeni Şafak Gazetesi*, 20 Ocak 2007

değildir; herhangi bir Türk'ün Ermeni (veya bir başka azınlık mensubu) ile bir sorunu yoktur. Farklı dinlerden ve farklı kökenlerden insanlar bir araya gelebilir, ülke sorunlarını tartışabilir ve farklı din / farklı kökenden olmaya devam edebilirler... Türkiye'deki temel çelişki, Türkiye'deki temel çelişkiyi yanlış yerde arattıranlar ile hepimiz arasındadır... Hrant Dink'i de onlar yüzünden kaybettik zaten... ”⁴¹⁶ Fehmi Kuru, Hrant Dink cinayeti dışında kalan diğer fail-i meçhul siyasi cinayetlere de aynı pencereden bakmaktadır: “Sadece Hrant Dink cinayetinin değil, son bir yıl içerisinde meydana gelen Rahip Santoro cinayeti ve Danıştay Baskını eylemlerinin perde gerisinde görev alanları da... Muammer Aksoy'dan Ahmet Taner Kışlalı'ya uzanan siyasî suikastların gerçek fâilleri ile onları kullananları da... Kuklacının medyada yuvalanmış uzantılarının saptırma ve yönlendirme operasyonlarıyla perdelemeyi başarmışlardı eski siyasî cinayetleri; yayın organları Uğur Mumcu cinayeti için onlarca farklı senaryo ile kafa karıştırmayı başarmışlardı. Başka tür bir eylem olduğu pek çok yönden belli Çetin Emeç cinayeti için aynı kalemde çıkma beş ayrı senaryo okuyabildik. İran'ı, Suriye'yi suçlayan, dikkatleri başka yönere çevirmemizi bekleyen senaryolar... Son bir yılda işlenen ve fâilleri kısa sürede yakalanmış üç cinayet, geçmişteki eylemlerin üzerindeki perdelerin aralanmasını da sağlayabilir. “Trabzon'u Hıristiyanlaştırıyorlar” tezviratını yaydıktan sonra rahibi öldürmesi için bir çocuğu kiliseye gönderenleri, Danıştay Baskını için bir avukatı görevlendirenleri, Hrant Dink'i önce “Türk düşmanı” olarak damgalatıp ardından bir çocuğa öldürtenleri bulabilirsek, Uğur Mumcu ve diğerlerinin gerçek kâtillerine de ulaşabiliriz. ”⁴¹⁷ Hüseyin Hatemi de Fehmi Kuru gibi Hrant Dink'i gerçekten inançlı insanların öldürmüş olamayacağını işin arka planında başka siyasi hedeflerin var olabileceğini ifade etmektedir: “Terörün kaynağı aslâ ve hâşâ Fıtrat dininin, evrensel ahlâkın ta kendisi demek olan İslâm olamaz. Hrant kardeşimizin öldürülmesine bütün temiz inançlılar ağlamışlardır ve acıları sürmektedir, sürecektir. İblis odaklarının cansız bir âlet, bir maşa gibi kullandıkları küçük çapta canavar eğitilmiş yaratıklar; İslam'a karşı olan ve dolayısı ile iğrenç bir ahlâksızlık bataklığının şartları içinde eğitilen biçarelerdir. Bu biçarelerden bazıları; 1 Şubat 1979'da, İran Devrimi'nin resmen başladığı gün, Abdi İpekçi'nin öldürülmesinde kullanılarak Milletimiz'e

⁴¹⁶ Kuru, “Türkiye’deki Temel Çelişki”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 21 Ocak 2007

⁴¹⁷ Kuru, “Son Halka”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Ocak 2007

büyük bir darbe vuruldu. Gündem de saptırıldı. Şimdi de, (28) yıldan beri tedavimizi gerçekleştiremediğimizi gösteren içimizi kavuran Hrantımız'a kıyan yaman darbe geldi. (19 Ocak 2007) Yine gündem saptırılmak üzeredir: Diaspora yaptı! Türk düşmanları yaptı! Kınıyoruz, (içimizden de bayram yapıyoruz)!”⁴¹⁸ Mehmet Ocaktan da Hrant Dink cinayetini dini çevrelerle değil, ‘karanlık çeteler’le açıklıyor: ”Biliyoruz ki, Hırant bu ülkeyi gerçekten seviyordu. O kadar ki, 301. maddeden mahkum olduğunda, "Eğer Yargıtay da mahkumiyetimi onaylarsa, bu ülkede milletimin yüzüne bakmam burayı terk ederim, ama terk edemem yolda ölürüm" diyecek kadar içten ve yürekten Türkiye vatandaşıydı. Her zaman Türkiye'nin 'barış' ve demokrasisine kurşun sıkmak üzere pusuda bekleyen, Türkiye düşmanı 'karanlık çeteler', bir kez daha düğmeye basmış bulunuyorlar. Kısacası, Türkiye'de bir 'gerilim' ve 'çatışma' ortamı oluşturmak isteyenler, maalesef Türkiye'ye yapacaklarını yaptılar... Bir kere bu alçak saldırı, çok açık bir şekilde Türkiye'ye karşı bir suikasttir.”⁴¹⁹

Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin 28 Şubat süreci içerisinde İslam ve terör konusu üzerinde takınmış oldukları tavırlar ele alınmıştır. Şimdi de ‘tarikat’ meselesine yaklaşımları üzerinde durulacaktır.

2.5.2. Tarikat

Hürriyet gazetesi köşe yazarlarının genel bir bakış açısını sunmak gerekirse tarikatleri Cumhuriyet ve laik rejim için çok büyük bir tehdit olarak gördükleri söylenebilir. Ayrıca dini ele alış tarzı itibarıyla de tarikatlerin, insanları sapkın din inamışına sürüklediğini düşünmektedirler.

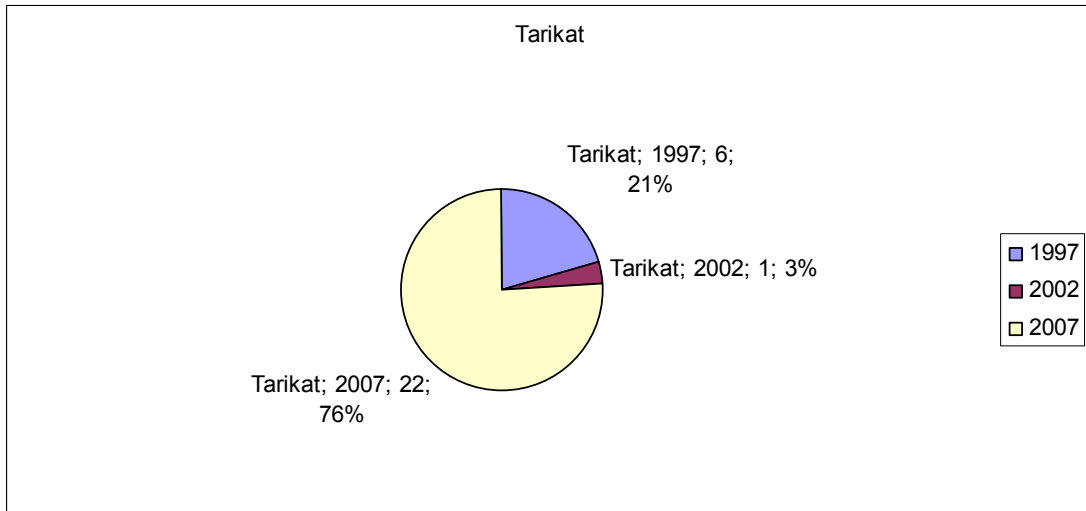
Hürriyet gazetesi köşe yazarları özellikle 1997 yılı içerisinde olmak üzere tarikat konusunu sıklıkla ele almışlardır. 2002 yılına gelindiğinde biraz daha az gündeme gelmiş olsa da Cumhurbaşkanlığı seçim süreci ve Hrant Dink cinayetlerinin içinde yer aldığı 2007 yılında tarikat konusu yine çokça gündeme gelmiştir.

⁴¹⁸ Hatemi, “İnsanlığa Düşman Olmak”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 22 Ocak 2007

⁴¹⁹ Ocaktan, “Türkiye’yi Kurşunladılar”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 20 Ocak 2007

Hürriyet gazetesi köşe yazarları 1997 yılında tarikat konusunu rejim için en büyük bir tehlike kaynağı olarak ele almışlardır. Tarikat- siyaset ilişkilerine çokça temas etmişler ve tarikat bünyesi içerisinde din istismarı yapıldığını, dinin çıkar amaçlarına alet edildiğini beyan eden pek çok yazıya yer vermişlerdir. Ayrıca tarikat çetelerinin silahlı çetelerle işbirliği içerisinde olup devleti ele geçirme faaliyetlerinde bulunduğunu belirten yazılar kaleme almışlardır. Tarikat meselesinin 1997 yılına göre nisbeten daha az ele alınmış olduğu 2002 yılında da tarikat, benzer konular çerçevesinde ele alınmıştır. 2007 yılına gelindiğindeyse Hürriyet gazetesi köşe yazarları Cumhurbaşkanlığı seçimleri doğrultusunda tarikatlerin devleti ele geçirmekte olduğu konusunu ve tarikat-siyaset konusunu sıkça işlemişlerdir. Bu yıl içerisinde meydana gelen Hrant Dink cinayetiyle alakalı olarak da tarikat ve tarikat yurtları konusunu gündeme taşımışlardır. Kısaca bu on yıllık süreç içerisinde tarikatleri devlet için ve toplum için bir veba olarak görmüşler ve bu düşüncelerinde de bu süreç sonunda bir değişme meydana gelmemiştir.

Grafik 37. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kullandığı Tarikat İfadesinin Yıllara Göre Dağılımı

Tarikat konusunun Oktay Ekşi, tarafından 2007 yılında daha yoğun oranda gündeme taşındığı görülüyor. Tabi bundaki temel etmen de Cumhurbaşkanlığı

seçimleri ve bu yıldaki genel seçimlerdir. Oktay Ekşi, AKP'nin bu yıldaki genel seçimlerde başarılı olmasını tarikat konusu ile bağlantılı olarak ele almıştır. Tabii şunu da belirtmekte fayda var, diğer Hürriyet yazarlarına da bakıldığı zaman, 2007 yılı içerisinde tarikat konularını, Hrant Dink cinayeti ve Malatya'da işlenen misyoner cinayetleri çerçevesinde de çokça ele alıyorlar.

Bekir Coşkun, tarikatlerin İslamla bağdaşmadığını ve bünyesinde birçok rezaleti ve çeteleşmeyi taşıdığını iddia etmektedir: “İslamiyet uyumu ve aydınlığı emrettiği halde bu emri yerine getiremeyecek, anlamayacak kadar akli kıt tutucular, deve inadını bırakmıyorlar. Dünyanın neresinde olursa olsun. Bunların kümelendikleri yerler ise tarikatler... Bugünlerde Türk televizyonlarının ekranlarında, tarikatların içyüzü toplumun önüne dökülüyor... Ne ararsanız var... Nasıl ki Susurluk'ta kamyon, devletteki çeteleri ortaya çıkardıysa medyatik Fadime'ye çarpan Müslüm Hoca da, tarikatler alemindeki çeteler rezaletini meydana döküyor. Fadime maşallah kaçaron spiker...”⁴²⁰ Bekir Coşkun, tarikatlerin silahlı çetelerle işbirliği içerisinde olduğunu ve bir takım siyasilerin tarikatler yoluyla devleti ele geçirmeye çalıştığını da iddia etmektedir: “Türkiye, iki şeyi tartışıyor; Silahlı çeteler, tarikatçı çeteler... Yazgıdır; DYP ile Refah'ın çizgileri burada da kesişiyor... DYP, silahlı çetelerin arkasında duruyor; Refah tarikat çetelerinin arkasında... Böylece Erbakan ile Çiller, giderek birbirlerine daha çok benzeşiyorlar... Hacı'nın ülkeyi ele geçirme aracı tarikat çeteleri ile Bacı'nın devleti ele geçirme aracı silahlı çeteler çakışıyor... Mercedes'in kamyonu bindirmesiyle ortaya çıkan silahlı çeteler Bacı'nın başını ağrıttıyor... Müslüm Hoca'nın Fadime'ye toslaması ile ortaya çıkan tarikat çeteleri Hacı'nın...”⁴²¹ Ve bir başka yazısında da arttığını iddia ettiği tarikat yapılanmalarından bahsetmektedir: “Anlattım ona Tarikat sayısının 500'ü geçtiğini ... Şeyh sayısının 5000'i bulduğunu... Tarikat şeyhlerinin devlet protokolüne katıldıklarını... Anlattım şeriatçı çeteler ile silahlı çetelerin ittifakını...”⁴²² Bekir Coşkun, 1997 yılı içerisinde çokça tartışılan Başbakanlıkta tarikat şeyhlerine verilen iftar yemeğini de gündemine taşıyor ve dönemin başbakanının gücünü tarikatlerden aldığını iddia etmektedir: ”Tarikat şeyhlerinin

⁴²⁰ Coşkun, “Deve İnadi”, *Hürriyet Gazetesi*, 10 Ocak 1997

⁴²¹ Coşkun, “Şablon”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Ocak 1997

⁴²² Coşkun, “Rüyamda Gördüm”, *Hürriyet Gazetesi*, 23 Ocak 1997

Başbakanlık'ta ne işleri var?.. şeklindeki sorular dandik sorulardır... Sarık ve cüppeleriyle oraya oturup engin düşünce ve istemlerini sıralamışlardır. Orası onların.. Gelip bizzat bakmışlardır, vaziyet nasıl?.. Refahlı bakanların tümü tarikat mensubu .. Başbakan keza hem gücünü hem yönünü tarikatlardan alıyor... O bir mürit Başbakan...⁴²³ Dönemin başbakanı Erbakan'ın başbakanlık konutundaki bu yemekle tarikat şeyhlerine iade-i itibarını vermeyi amaçladığını iddia etmektedir: “Aşağıda tarikatler-sarıklar- takkeler- tekkeler- dergahlar- sahte peygamberler- din adına yapılan sömürü- aldatılanların gözyaşları tartışılırken, bir başbakan sarıklı cüppeli tarikat şeyhlerini devletin temsil edildiği konuta çağırıp ağırlarsa... Ne yaparsınız? Erbakan böylece tarikatlara iade-i itibarlarını vermenin ötesinde onların gücünü, vazgeçilmezliğini, iktidarlarını resmen açıklayıverdi.”⁴²⁴ Oktay Ekşi de tarikat yurtlarına dikkat çekmekte ve buralarda rejim karşıtı insanlar yetiştirildiğini iddia etmektedir: “Yıllardır ülkemizde binlerce ‘Kuran kursu’ var. Bunlardan 6158 adedi Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından açılmış. Yani resmi kurslar. Yine herkes biliyor ki, bunların ihtimal iki yahut üç katı sayıda da çeşitli tarikat ve cemaat kursları var. Ama her köyde ve her mahallede muhtarı, her ilçede kaymakamı, her ilde valisi, üstelik binlerce polis ve jandarma karakolu bulunan bu ülkede devlet, her ne hikmetse bunların yerini de tespit edemez, sayısını da bilemez. Çeşitli cemaatlerin sözde kaçak olan Kuran kursları ne olacak? Bunlar her türlü denetim dışı faaliyetlerine devam edecekler mi? Hükümetten bu konuda da bir ses çıkmıyor. Keza özellikle Süleymancılar tarafından sözde yoksul ortaokul ve lise öğrencilerini barındırmak amacıyla açılan, ama aslında çocuklara laik rejim ve Atatürk düşmanlığı aşıladığı bilinen yurtlar böyle devam edecek mi? Hiçbir şey söylenmiyor. Bunlara hükümet karışmazsa kim karışacak?”⁴²⁵ Ferai Tınçsa insanların tarikatlara yönelmesinin arkasındaki sebepleri aramakta: “İrtica yeterli bir teşhis olmuyor. İnsanları tarikatlara yönelten umutsuzluk ve uyumsuzlukları sistemin içinde aramak gerekiyor. Üstelik bizdeki tarikatlerin serpilmesi sadece çağın değil Türkiye'deki sistemin tıkanıklığından da kaynaklanıyor.”⁴²⁶

⁴²³ Coşkun, “Tarikatlarla Dans”, *Hürriyet Gazetesi*, 13 Ocak 1997

⁴²⁴ Coşkun, “Tarikatlarla Dans”, *Hürriyet Gazetesi*, 13 Ocak 1997

⁴²⁵ Ekşi, “Eksik de Var Yanlış da”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Ağustos 1997

⁴²⁶ Tınç, “Merkez Sağın Foyaları”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Mart 1997

2002 yılına geldiğimizde 1997 yılına nisbetle az da olsa tarikat konusunun gündeme geldiğini görüyoruz. Emin Çölaşan, 2002'deki seçimler öncesi tarikat-siyaset meselesine değinmekte ve tarikat oylarının belli partilere kanalize olacağını iddia etmektedir: "Türk milleti bu seçimde çok önemli bir karar verecek. Öyle ya, bizde 'demokrasi' var! Tarikatlar, cemaatler, aşiretler, emir kumanda zinciri altında belli partilere oy verecek. Demek ki herkes oyunu 'özgürce' kullanacak!"⁴²⁷ Seçimler sonrasında da tarikat bağlantılı kimselerin mecliste yer aldığını iddia etmektedir: "Her kesimden, her görüşten ve her partiden egemen kesim. Meclis'te ortadirek asla temsil edilmedi. Meclis'e her zaman zenginler, para babaları, aşiret reisleri, tarikat ve cemaat şeyhleri, ya da onların adamları girdi."⁴²⁸ Bekir Coşkun 2002 yılında tarikatları konu aldığı bir yazısında tarikatların, cahil yığınları arzuladıklarını iddia etmektedir: "Din adamlarımız Anadolu hoşgörüsünün üzerine örtülmüş kara Arap bağnazlığını ucundan tutup çekiyorlar:

- Türkçe ibadet..
- Kadınların cuma ve cenaze namazlarına katılmaları... Günlük yaşamın her anında ibadet etme hakkı...
- Gerekirse üç vakit namaz...

Elbette tarikatlar, medreseçiler, kara mollalar, din tüccarı siyasetçiler, tüm bunlara çok kızacaklardır. Onlara kendi okuduğu duayı dahi anlamayan cahil kalabalıklar lazım. İnsanlar anlamaya ve görmeye başladıkları zaman, yobazların egemenliği ve gücü bitiyor. Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz ve çağdaş-aydın din adamlarımızı kutlamalıyız. Onları herkes desteklemeli. Ülkemizin her zamankinden daha fazla böyle din adamlarına ve onların yürekli çabalarına ihtiyacı var. Çünkü yobazlar hem ticarete hem siyasette hiçbir zaman bu kadar güçlenmemişlerdi ve Türkiye bu kadar tehdit altında değildi."⁴²⁹

2007 yılına geldiğimizde tarikatlerin devleti ele geçirme çabasında olduğu yönünde iddiaların halen daha var olduğunu görmekteyiz. Tufan Türeñç, ülkeyi tarikat ve cemaatlerin yönettiğini iddia etmektedir: "Tarikatlar, cemaatler Türkiye'yi

⁴²⁷ Çölaşan, "Gelen Gideni Aratmasın ", *Hürriyet gazetesi*, 2 Kasım 2002

⁴²⁸ Çölaşan, "Büyük Ülke Türkiye", *Hürriyet Gazetesi*, 6 Kasım 2002

⁴²⁹ Coşkun, "Karanlığı Kovmalı", *Hürriyet Gazetesi*, 21 Mayıs 2002

yönetirler. Bugün iktidarda olan partinin önde gelenlerinin çoğunun tarikatlara mensup olduğunu da biliyoruz.”⁴³⁰ Oktay Ekşi ayrıca tarikat yurtlarını rejim için en büyük tehdit olarak görmektedir: “Örneğin ülkenin her tarafında alıp yürümüş olan "tarikat" faaliyetleri duyulmasın, öğrenilmesin diye, önce Başbakanlık Takip Kurulu kaldırıldı. Tüm devlet kadrolarına tayinlerde "tarikattan mı, değil mi?" kıstası esas alındı. Hatta burada gözden kaçan olabilir diye, atamaları süzgeçten geçirmek için Başbakanlık bünyesinde özel ekip oluşturuldu. Rejim için en büyük tehlike kaynağı olan "tarikat yurtları"nın gelişmesini, çoğalmasını ve denetimden uzak faaliyet göstermesini amaçlayan politikalar uygulandı. Yeni Ceza Yasası, kaçak Kur'an kurslarına verilecek cezayı fiilen uygulanmayacak şekilde değiştirildi. En önemlisi, devletin tüm bürokrasisi, "laik Cumhuriyetin döneminin bittiğini" ilan eden ve tüm sistemi islamileştirmek gerektiğini tavsiye eden birine teslim edildi.”⁴³¹ Seçimlerde tarikatların siyasi partilere desteği doğrultusundaki iddiaların 2002 yılında olduğu gibi 2007 yılında da söylendiği görülüyor: “2002'de AKP'ye destek veren "tarikatlar, ikinci cumhuriyetçiler ve belirli odaklar", 2007'de de iktidarın arkasında yer almışlar. Üstelik bu kez destekleri daha güçlü imiş.”⁴³²

2007 yılında, bu dönemde meydana gelen siyasi cinayetler çerçevesinde de tarikat konusu gündeme gelmektedir. Emin Çölaşan o dönemde henüz aydınlanmamış olmasına rağmen bu cinayetleri dini oluşumlarla ve tarikatlarla ilişkilendirerek anlatıyor: “Sevgili okuyucularım, ülkemizde yaşanan şu acı olaylara bir başka açıdan bakalım. Son iki yıl içerisinde üç adet cinayet işlendi. Trabzon'da rahip Santoro, İstanbul'da Hrant Dink ve Malatya'da üç Protestan. Bir şeye dikkat etmek gerekiyor. Katil zanlılarının tamamı 18 yaş dolaylarında çocuklar. Hatta rahibi öldüren 16 yaşında. Hrant Dink olayında 17, son Malatya olayında 18-19. Bu çocukların beyinlerini kim, kimler yıkıyor? Onları kimler geleceğin katilleri olarak yetiştiriyor? Türkiye'de çok önemli bir gerçek var. Öğrenci yurtlarının ve dershanelerin büyük çoğunluğu yıllardan beri dinci kesimin elinde. Dinci derken inanmış Müslümanları, namazında niyazında olan düzgün insanları değil, dinimizi

⁴³⁰ Türeñç, “Bu Ülke Neresi”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Mart 2007

⁴³¹ Ekşi, “Görünen Köy”, *Hürriyet Gazetesi*, 28 Nisan 2007

⁴³² Ekşi, “Bu Kafayla Askere Gidilir mi?”, *Hürriyet Gazetesi*, 3 Ağustos 2007

siyasi amaçla kullananları kastediyorum. Bir ülke düşünün ki okullar, öğrenci yurtları, dershaneler tarikat ve cemaatlerin elinde. Buralarda -buna Türkiye genelinde binlerce kira evini de katabilirsiniz- özellikle fakir fukara çocuklarına ücretsiz yemek, barınma ve eğitim olanakları sunuluyor. O genç beyinler kendilerine "abi" ve "abla" denilen belli kişiler tarafından eğitiliyor, yönetiliyor, yönlendiriliyor. Küçük kız çocukları örtülüyor. Genç beyinlere Atatürk ve Cumhuriyet düşmanlığı, rejim düşmanlığı pompalanıyor.”⁴³³

2007'nin yoğun siyasi gündemi içerisinde tarikatlar çokça gündeme geliyor ve varolduğu iddia edilen tarikat- siyaset ilişkisinin tarihi de Hürriyet yazarları tarafından irdeleniyor: “Türkiye'nin 84 yıllık "laik sisteminin" beli kırıldıysa o bir günde olmadı. O öncelikle, yıllardır -belki 30 yıldır- CHP'yi yönetenlerin halktan tamamen kopmuş olmaları yüzünden oldu. O, Süleyman Demirel'in 1965'ten itibaren, tarikatları siyasi iktidar ortağı yapması ve onları kollaması yüzünden oldu. 12 Eylül, Turgut Özal, Tansu Çiller ve Necmettin Erbakan o yolun sonraki yolcularıdır.”⁴³⁴

2007 yılı içerisinde ‘tarikat yurtları’ da çokça gündeme geldi ve devletin bu oluşumlarla başa çıkamadığı ifade edilmektedir: “Moda olmuş... Çoğumuz Türkiye'nin ihtiyacından çok İmam Hatip Lisesi var diye eleştiriyoruz. Oysa sistemin altı, gündüz laik eğitim alan çocukları akşam tarikat eğitiminden geçiren "cemaat yurtları" ile üniversite gençlerini kendilerine benzeten "abi"ler (ağabeyler) ve "abla"lar örgütü tarafından oyuluyor. Laik kesimin gözleri önünde "molla"laştırılan çocuklar yarın ülkeyi yönetmek üzere yetiştiriliyorlar.”⁴³⁵ “Devletin gözetim ve denetim görevine rağmen Türkiye'nin her tarafını pıtrak gibi sarmış tarikat yurtlarıyla baş edilemediğini dikkate alırsanız...”⁴³⁶

Yeni Şafak Gazetesi yazarları, tarikatler konusunu Hürriyet Gazetesi köşe yazarlarından farklı boyutlarda ele almışlardır. Öncelikle belirtilmesi gereken en

⁴³³ Çölaşan, “Rüzgar Eken Fırtına Biçiyor”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Nisan 2007

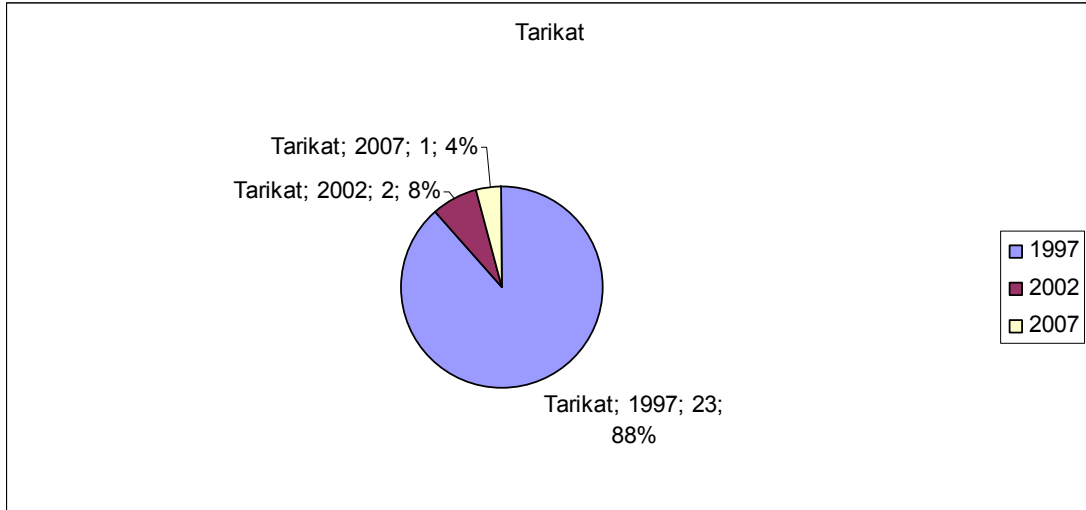
⁴³⁴ Ekşi, “Buraya Nasıl Geldik”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Ağustos 2007

⁴³⁵ Ekşi, “Mardin'in Uyarıları”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Eylül 2007

⁴³⁶ Ekşi, “Gelelim Laikliğe”, *Hürriyet Gazetesi*, 13 Eylül 2007

temel fark şudur ki; Yeni Şafak yazarları, tarikatleri rejim için, devlet için ve toplum için bir tehdit olarak algılamamaktadırlar. İslam'ın bir şahsiyet dokuma merkezi olduğu yönünde düşünceler taşımaktadırlar. Olumsuz örneklerden yola çıkılarak tarikatlerin rejim için bir tehdit unsuruymuş gibi sunulmasını ise tarikatleri ve halkın İslama olan ilgisini budamak için ortaya konulmuş kasıtlı davranışlar olarak değerlendirmektedirler. Hürriyet gazetesinde yoğun bir şekilde işlenen 'tarikatlerin devleti ele geçirmesi ' konusunu gerçekçi bulmamaktadırlar. Bazı Hürriyet yazarlarınca ortaya atılan 'tarikatlerin oylarının toplu şekilde belli partilere yöneleceği ' türünden yorumların da tarikat gerçekleriyle uyuşmayacağını, dolayısıyla bu tür söylemlerin gerçeği yansıtmadığını belirtmektedirler. 2007 yılında bazı Hürriyet yazarlarının Hrant Dink cinayetini tarikat yapılanmaları ile açıklaması durumuna ters olarak Yeni Şafak yazarları bu cinayetlere tarikat bağlamında değinmemekte, konuyu daha farklı düzlemde ele almaktadırlar. Kısaca özetlemek gerekirse Yeni Şafak yazarları toplum için faydalı unsurlar olarak değerlendirmekte ve tarikatler konusundaki olumsuz örneklendirmeleri ise kasıtlı olarak görmekteler. Tarikatlerin devleti ele geçirmekte olduğu yönünde iddialarda ise bulunmuyorlar.

Grafik 38. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yazılarında Kullandığı Tarikat İfadesinin Yıllara Göre Dağılımı

Hürriyet gazetesi başyazarı Oktay Ekşi'nin tarikat konusunu 2007 yılında Cumhurbaşkanlığı seçimleri doğrultusunda daha fazla gündemine taşımaya rağmen Yeni Şafak gazetesinde tarikat konusunun, 28 Şubat müdahalesinin içinde bulunduğu yıl içerisinde daha yoğun olarak ele alındığı görülmektedir.

1997 yılında Ahmet Taşgetiren, tarikatler vb dini oluşumlar çerçevesinde rejimin tehlikede olduğu yönünde haber ve yazılarla suni bir korku yaratıldığını ifade etmektedir: “Tarikatler, RP, İmam Hatipler, devlette kadrolaşma, siyasal İslam, Nurculuk vs.. tam bir harman olmaya ve yürütülen kampanyanın amacı ortaya çıkmaya başladı. Halkın İslam’la ilgisinin sistemin şablonlarını zorladığına inanılıyor ve bir şekilde bu işi ölçüsüne göre budamak amaçlanıyor... Bir yandan olumsuz örneklerden yola çıkarak medya kanalıyla tüm tarikatlar kamuoyunun ayakları altına atılıyor. RP’li belediye başkanlarını tarikat ilişkileri içinde harmanlamak suretiyle Tarikat RP bağlantısıyla zinde güçlere selam çakılıyor, bir yandan RP- İmam Hatip denklemi kurularak, İmam Hatiplere karşı süregelen karşı propagandaya devam ediliyor. Ve sonuçta tehlike üretiliyor...”⁴³⁷ Ahmet Taşgetiren, Aczmendi olayları çerçevesinde ülkede ortaya konan durumu ise tarikatleri yıpratmak amaçlı olarak değerlendirmektedir: “Hedef, İslami bir yapılanma olan tarikatleri karalamak ve o zeminden istifade ederek zinde güçleri toplumun üstüne salmak için kamuoyu oluşturmaktı. Amaç, sistem tarafından kuşatılmış bulunan İslam’ın hayat fideliği mahiyetindeki tasavvuf-tarikat ortamına karşı zaten mevcut olan illegaliteyi yeniden perçinlemek ve kaba baskılar dönemini yeniden açmaktı. Oysa tarikatler İslam’ın bir şahsiyet dokuma mektebi idi.. Ama zaman içinde yer yer aşınmalar olmuştur.. Bu aşınmanın üzerine bir de Türkiye örneğinde olduğu gibi pranga vurulunca ortaya spazm geçiren bir yapı çıkmıştır. Süzme- arındırma düzeni işlemeyen, bilgilenme süreci aksamış ve kapalı kalma mahkumiyetinin oluşturduğu İslami denetlemeden uzak ortamda müteşeyyihlerin, müteşeyyidlerin kol gezdiği bir tasavvuf-tarikat vasatı üretilmiştir.”⁴³⁸ Bu son sözlerinden de yola çıkarak Ahmet Taşgetiren’in, tarikat yapılanmaları içerisinde bazı bozulmaların olabileceğini ifade ettiğini de söyleyebiliriz. Davut Dursun da benzer bozulmaların tarikat yapılanması içerisinde

⁴³⁷ Taşgetiren, “Sözümüne Demokrasi Oyunu”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 21 Ocak 1997

⁴³⁸ Taşgetiren, “Ümit Her Zaman Vardır”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 9 Ocak 1997

olabileceğini tekke ve dergahlardan bahsederek şu şekilde ifade etmektedir: “İslamda bu tür istismarın bulunmadığını, buradaki şeyhlerin bir kısmının vatandaşın saflığını ve dini duygularını sömürdüğünü söylemektedirler. Bunu herkes biliyor, bunları söylemek maharet değil; insanların buralara niçin gitme ihtiyacı duyduklarını açıklayabiliyor musunuz?”⁴³⁹ İhsan Deniz’se, her insanın benzeri şekilde içine düşebileceği yanlışlara tarikat mensuplarının da düşebileceğini fakat o dönem içerisinde bu durumun kasıtlı olarak tarikatleri yıpratma amaçlı olarak bir propagandaya dönüştürüldüğünü ifade etmektedir: “Toplumun her kesiminden, her seviyeden insanın çeşitli boyutlarda içine düşebileceği ahlaki zaaf ve düşüklükleri bilinen gerekçelerle ağızlarına sakız edip bunu bir fotoroman senaryosu haline sokarak sabahdan akşama insanları bir kör döğüş sahnesinin piyonları kimliğine düşürenlerin önemli bir gayesi de açık seçik ortaya çıkmıştır. Bu İslam dinine hayat veren, İslam’ı gönül ehlinin sonsuz ufkuyla zenginleştirip derinleştiren ve Allah Rasulünden bugüne çok çeşitli renklerle bezenerek ulaşan zühd ve takva anlayışının külli ifadesi olan tasavvuf hayatının ve onun edeb/eğitim müesseseleri tarikatlerin sözümona baltalanması girişiminden başka bir şey değildir...”⁴⁴⁰

Hüseyin Hatemi, tarikatlere çok daha büyük bir hüsnü zanla bakıyor ve tarikati dinle eşdeğer olarak gördüğünü belirtiyor: “Şeriat, dinin ayrılmaz parçası olan temel ilkelerin bütünüdür. Tarikat ise insanlık sorumluluğundan ipini koparanların hayvandan aşağı derekede, nefs-i emmarelerine tabi olarak yaşayacakları bir ahır değildir. Tam aksine Kur’anı Kerimde tarikat, Şeriaten daha geniş anlamda, dinin eşanlamlısı bir terim olarak kullanılmaktadır.”⁴⁴¹ Bu noktada Hürriyet gazetesi yazarları ile çok derin bir ayrılığa düştüğünü görüyoruz; Hürriyet yazarları, tarikati, gerçek dinin önündeki en büyük bir engel olarak görürken Yeni Şafak yazarları tarikatlere sempati ile bakmaktalar. Hatta Hüseyin Hatemi daha da ileri boyutta tarikati dinle eşdeğer olarak yorumlamakta, tarikat kavramına böyle bir anlam yüklemektedir.

⁴³⁹ Dursun, “Diyaret İşleri ve İlahiyatlar Bu Gelişmelerin Neresindeler?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Ocak 1997

⁴⁴⁰ İhsan Deniz, “Kırlı Gölge”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Ocak 1997

⁴⁴¹ Hatemi, “İstanbul İslami Uyanış Mektebi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Ocak 1997

Fehmi Kuru da bazı Hürriyet gazetesi yazarlarının ortaya attığı ‘tarikat oyları toplu şekilde belli partilere gidiyor’ iddiasına karşılık böyle bir durumun mümkün olmadığını belirtmektedir: “Dini cemaat ve tarikatlar Ak Parti’ye oy vermeyecek tespitinin sorunu, bu tür örgütleri bir tür 'milis gücü' gibi görmekten kaynaklanıyor. Oysa, kitlesel dini oluşumlar, özellikleri gereği, 'gevşek' bir örgütlenme biçimidir ve bu sebeple bu tür örgütlerde 'mensubiyet' bir keskin tâlimat alış-verişine dayanmaz. Zaten kendi partisini kurmuş veya bir partiyle geleneksel bağ içinde olanlar dışındaki dini oluşumlarda, tarikatın şeyhi veya cemaatin lideri, "Bu seçimde oylarımız falan partiye" türü dayatmalarda bulunmaz, bulunamaz. Bulunduğu taktirde, çok değişik siyasi eğilimde insanları içinde barındıran cemaatinin iç dayanışmasını zedeleyeceğini bilir. Bu sebeptendir ki, geçmiş dönemlerde, ünlü hoca efendilerin adlarıyla birlikte anılan partiler olmuşsa bile, bir cemaatin veya tarikatın kitlesel olarak o partiye oy verdiklerini iddia etmek mümkün değildir. Bu seçimde de, davranış tarzının bundan farklı olacağı düşünülemez.”⁴⁴²

28 Şubat süreci içerisinde Hürriyet ve Yeni Şafak gazetesi yazarlarının tarikat meselesine yaklaşımlarının ele alındığı bu satırlardan sonra şimdi de bu süreç içerisinde Türkiye’nin Müslüman kimliği çerçevesinde Avrupa Birliği konusuna yaklaşımları ele alınacaktır.

2.5.3. Türkiye’nin Müslüman Kimliği Çerçevesinde Avrupa Birliği Meselesi

Hürriyet Gazetesi köşe yazarlarında 1997’de Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne katılması konusunda genel bir desteğin olduğu görülüyor. AB’ye giriş sürecimizde Avrupa’nın Türkiye aleyhindeki kararında Türkiye’nin dini kimliğinin de etkili olduğu vurgulansa da meselenin daha ziyade insan hakları, demokrasi, uygarlık, AB’nin önyargısı gibi farklı zeminlerde ele alındığı görülmektedir. Fakat 1997’de Avrupa Birliğinin aleyhimize karar vermesinin esas nedenini dini gerekçelere dayandıran köşe yazarlarını görmek de mümkündür. Aynı şekilde Türkiye’nin Avrupa Birliği’nden dışlanmasıyla bu organizasyonun bir Hristiyan Birliği’ne

⁴⁴² Kuru, “Oylarda Din Korkusu”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 17 Ekim 2002

dönüşeceğini ifade eden yazarlar da vardır. Örneğin Zeynep Atikkan, Türkiye'nin Avrupa Birliği'nden dışlanmasını Türkiye'nin dini kimliğiyle açıklamaktadır: “Şimdi uluslararası düzeni çok yakından ilgilendiren yeni bir gerçek ortaya çıktı. Genişleme perspektifini belirlemek için toplanan Lüksemburg Zirvesi, Avrupa Birliği'nin bir ‘Hıristiyan Kulübü olduğunu dünyaya ilan etti’. Avrupa'yla, bundan sonra, siyasi, ekonomik, teknolojik vs. her çeşit işbirliğine girecek ülkeler, uluslararası düzenin bu yeni oluşumu bilmek zorundalar. ‘Dine dayalı politik bütünleşmeler çağını’nın talihsiz açılışını yaptı Avrupa. Zirve'ye katılanlar bu önemli siyasi mesajı, Türkiye'nin sırtından dünyaya duyurdular. Avrupa kamuoyu için marjinal sayılabilecek bir ülke olan Türkiye bu şekilde feda edildi. Olayın adı, ‘Sen Müslümansın’ diye konmadı. ‘İnsan hakları ve demokrasi’nin arkasına gizlendi.”⁴⁴³

Tufan Türenç de, AB ‘den dışlanmamızı daha çok demokrasi, insan hakları, Kıbrıs sorunu gibi sebeplerle açıklasa da dini kimliğimizin bu kararda önemli bir etken olduğunu belirtmiştir: “Azizim Niko “‘Türkler İslamiyeti kabul etmeseydi Avrupa'dan dışlanmazlardı. Müslüman olmanın faturasını ödüyorsunuz” diyorsun. Bana göre de çok gerçekçi bir saptama yapıyorsun. Aynen katılıyorum. Eğer biz Hıristiyan olsaydık şimdiye kadar çoktan Avrupa Birliği'ne girerdik. Tıpkı sizin gibi. Ama ne olursa olsun biz Müslüman olmaktan çok mutluyuz ve gururluyuz. Sen kendini hiç üzme Nikocuğum, Avrupa Birliği eninde sonunda bizi rica minnet davet edecek.”⁴⁴⁴

Hadi Uluengin'se Zeynep Atikkanla taban tabana zıt bir görüş benimsemekte ve Türkiye'nin dini kimliği nedeniyle dışlandığını düşünmemektedir. Avrupanın bir Hristiyan kültürü olsa da Avrupa Birliği'nin seküler bir kültür üzerinde kurulduğunu belirtmektedir. Bu açıdan Türkiye'nin dini kimliğini Avrupa Birliği'nden dışlanmasında birinci dereceden bir etken olarak düşünmemektedir: “Türkiye'nin İslam kimliği ise önemli ama belirleyici bir faktör değildir. Kuşkusuz Batı'nın hamurunda Hıristiyan dürtü, en azından bu dürtünün kültürü vardır. Söz konusu unsur bazı bağınaz mihraklar için de esas kıstastır. Ancak, 19. yüzyıldan itibaren Avrupa'yı Avrupa yapan temel eksen laik veya seküler aidiyetten geçmektedir. Söz

⁴⁴³ Zeynep Atikkan, ‘Ve Son Perde’, *Hürriyet Gazetesi*, 14 Aralık 1997

⁴⁴⁴ Türenç, “Niko’ya Mektup”, *Hürriyet Gazetesi*, 29 Aralık 1997

konusu olgu elitler ve ‘karar vericiler’ açısından kesinlikle tayin edicidir. Bağnaz mihraklar ise ikincildir. Fakat Avrupa yine de çok hayati bir şeyi görememektedir. Dini kimlik gerçek etken olmasa bile Türkiye'nin dışlanması böyle algılanacaktır.”⁴⁴⁵ Ve Türkiye'nin esas dışlanma sebebini şu şekilde açıklamaktadır: “Ve ben hala iddia ediyor ve hala diyorum ki eğer Türkiye işkenceden dolayı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine en çok başvuru yapmış yurttaşlar ülkesi olmak gibi hazin bir şampiyonluğu örneğin Slovakya'ya devrederse, AB'ye girecektir. İddia ediyor ve diyorum ki eğer Türkiye Kürt Sorunu'nu örneğin İspanya'nın Bask yöntemiyle çözümlenebilirse, Ortak Pazar kapısı sonuna kadar açılacaktır. İddia ediyor ve diyorum ki eğer Türkiye Kıbrıs ve Ege anlaşmazlıkları konusunda örneğin Macaristan ve Romanya'nın Transilvanya uyuşmazlığını hallettiği türden bir tutum takınırsa, Brüksel'de maroken koltuğa oturacaktır. Ve Türkiye'nin yukarıdaki kıstas ve siyasetleri uygulaması ertesinde dahi ülkemiz hala Avrupa'ya kabul edilmiyorsa ben bütün tükürdüklerimi yalayacağım.”⁴⁴⁶ Mümtaz Soysal da, Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi oyalamasını ve Türkiye'ye kapıları kapatmasını Türkiyenin nüfusu ile açıklıyor: “Elbette yüze çarpılan kapıların ardında tarih, din, kültür gibi nedenler var. Ama asıl neden, Türkiye'nin ve Türk nüfusun ürkütücülüğüdür.”⁴⁴⁷

Ertuğrul Özkökse, AB'nin Türkiye aleyhine alacağı tavrın sonucu üzerinde duruyor ve Türkiye'ye hayır diyen bir Avrupa'nın Hristiyan kimliğine izole edileceğini belirtiyor, Türkiye'ye evet diyen bir Avrupa'nınsa tarihi bir Müslüman – Hristiyan entegrasyonunu gerçekleştireceğini belirtiyor : “Önce şu sorunun yanıtını verelim. Tarihi kavşağa gelen sadece Türkiye mi? Hayır. Avrupa da bizim gibi tarihi bir kavşakta bulunuyor. Bu kavşakta ya Türkiye'yi iterek, asırlardır övündüğü, hümanisttir, evrenseldir diye böbürlendiği uygarlığını fukaralaştıracak, bunun tarihi bir yutturmaca olduğunu ispatlayacak, bir Hristiyan izolasyonizmi içinde kurutacak, kendi kendini inkâr edecek. Ya da Türkiye'yi alarak, Fransız düşünürü Edgar Morin'in yıllardır yazdığı gibi, gerçek bir kozmopolit uygarlık haline getirecek,

⁴⁴⁵ Uluengin, “Cem'in bir Makalesi Üzerine” *Hürriyet Gazetesi* , 6 Aralık 1997

⁴⁴⁶ Uluengin , “Bahse Davet”, *Hürriyet Gazetesi* , 17 Aralık 1997

⁴⁴⁷ Soysal, “Özel Muamele”, *Hürriyet Gazetesi* , 9 Kasım 1997

Hıristiyan ve Müslüman dünyanın tarihi bir entegrasyonunu gerçekleştirecek. Bu onların sorunu.”⁴⁴⁸

Bekir Coşkun, 1997’de Türkiye’nin AB kapısından dönmesini Müslüman kimliğimizle açıklamıyor. Türkiye’nin yeteri kadar uygarlık düzeyine sahip olmaması ile açıklıyor: “Bizler ‘uygar’ bir ülke olamamaktan yakınırken, AB ülkelerinin aynı kanıda olmalarına küsmenin ne anlamı var?.. Hem çağdaş-uygar Türkiye için parmak kıpırdatmamak... Hem her gün yaşadığımız binbir ilkel rezillik karşısında kös kös oturmak... Hem bizi “uygar” saymadıklarına küsmek... Ne gereği var?.. Türkiye’yi; mafyasıyla, çeteleriyle, kara parasıyla, çökmüş yargısıyla, bitmiş-tükenmiş devlet otoritesiyle ve gazetelere ilan vererek hukuku arayan toplumuyla, kim yanına ister?..”⁴⁴⁹ Yeteri kadar uygar olamamamızdan kaynaklı olarak AB’ye alınmadığımızı söyleyen Bekir Coşkun, niçin uygar olamadığımız konusunda ise yurt içindeki fanatik dinci unsurların, uygar olmamız konusunda sorun teşkil ettiğini belirtmektedir: “Niçin yeterince “uygar” olmadık?.. Batılılar birçok gerekçe öne sürseler de, geri kalmış, düzensiz ve başıboş bir toplum olmamızın asıl gerekçe olduğunu herkes, ama herkes kabul ediyor... Fanatik dinci unsurlar... İşkenceden yargısız infazlara kadar uzanan bir insan hakları fukaralığı... Uyuşturucudan yolsuzluklara kadar devleti yönetenlerin adlarının karıştığı bir Filipinler görüntüsü... Eğitilmemiş, işsiz, kalabalık bir nüfus... Nezaketen tek tek yazılamayan, bildiride ‘insan hakları’ diye özetlenen gerekçeler bunlar...”⁴⁵⁰

Oktay Ekşi, Avrupa Birliğine alınmayış sebebimiz üzerinde dururken bizim insan hakları vb. noktalardaki eksikliklerimiz üzerinde duruyor. Meseleyi Müslüman kimliğimiz çerçevesinden daha ziyade Kıbrıs, insan hakları vb unsurlar üzerinden meseleyi değerlendiriyor. Bir de batının Türkiye’ye karşı önyargı içerisinde olduğunu belirtiyor: “Söyleyin lütfen: Türkiye’de ister ‘sistemli’, ister ‘yaygın’ diye niteleyin... Yüzümüzü kara edecek bir işkence gerçeğinin olduğunu inkâr edebilir miyiz? Etmeye niyetiniz varsa -başka tüm örnekleri bir kenara koyun- Manisa’daki lise öğrencisi çocuklara yapılanları açıklayabilir misiniz? Bu kusurların ortadan

⁴⁴⁸ Özkök , “ Bu Öfkeye, Bu Tepkiye Evet Ama...” ,*Hürriyet Gazetesi* , 15 Aralık 1997

⁴⁴⁹ Coşkun, “Küs-müs”, *Hürriyet Gazetesi*, 13 Aralık 1997

⁴⁵⁰ Coşkun, “Ders”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Aralık 1997

kalkması için bugünkü hükümet bugüne kadar ne yaptı? Uygulanmayan ve daha önce de yayınlandığı halde uygulanmadığı bilinen bir Başbakanlık genelgesi bu sorunu çözer mi? Elimizde Türkiye'ye karşı haksızlık yapıldığını gösteren sayısız belge, bilgi ve örnek var. Emin olun ki Avrupa Birliği'nin patronları bunları en az bizim kadar iyi biliyorlar. Örneğin ekonomik performansımızın -enflasyonumuzun yüksekliğine, sigortacılık sistemimizin yeterince gelişmemiş olmasına ve araştırma geliştirme harcamalarımızın düşüklüğüne rağmen- tüm öteki ölçütlere göre Avrupa Birliği'ne aday ülkelerin hepsinden iyi olduğunu kendi raporları söylüyor. Ama yine de önyargıdan kendilerini kurtaramıyorlar. Kurtarmasınlar... Türk ulusu sıfırın çok altından bugünkü noktaya geldi. Biz bugünkü canlılığı korumaya devam edersek, eninde sonunda onlar pes eder.”⁴⁵¹

2002 yılına geldiğimizde Hürriyet Gazetesi köşe yazarları, Avrupa Birliği'ne Türkiye'deki İslami kesimlerin verdiği destek üzerinden konuya yaklaşım göstermektedir. Hürriyet Gazetesi yazarlarının 'İslamcı' olarak nitelediği kesimlerin 28 Şubat sonrasında AB'yi destekler nitelikte tutum içerisine girmeleri Hürriyet yazarlarının bu durumun sebepleri üzerinde düşünmelerine neden olmuştur. Bu durumun siyasal İslam'ın ve dincilerin, AB kriterleri nedeniyle amaçlarına daha kolay ulaşabileceği şeklinde değerlendirildiği veya gerçekleri onların da gördüğü şeklinde değerlendirildiği de görülmektedir. Nitekim Bekir Coşkun, AB'nin hukuk şemsiyesi altında daha rahat din sömürüsü yapabilecekleri nedeniyle siyasal İslamcıların AB üyeliğini desteklediğini ifade etmektedir: “Ve şimdi Anadolu Müslümanları, Batı uygarlığına koşmak için Türkiye'nin AB'ye girmesini istiyorlar. Mümin artık “Batı kulübü”, “batıl”, “kâfir”, “haçlı-maçlı” dinlemiyor. Hem de birçok laik-cumhuriyetçi-aydın kişi, bir bahane bulup AB'ye karşı çıkarken. Niçin?.. Elbette siyaset yapan din tacirleri kendi ideolojilerini daha rahat uygulayabilmek, daha doğrusu partileri kapatılmadan din sömürüsü yapabilmek için, Batı'nın hukuk şemsiyesinin altına bir an önce sokulmak istiyorlar.”⁴⁵² Bekir Coşkun'un 2002 yılında AB üyeliğini desteklediği görülüyor. Fakat siyasal İslamcıların seçimlerden galip çıktığını belirterek bu grup nedeniyle AB üyelik sürecinin olmayacağını iddia

⁴⁵¹ Ekşi, “Bizim Hiç mi Kusurumuz Yok”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Aralık 1997

⁴⁵² Coşkun, “Türk Durmaz”, *Hürriyet Gazetesi*, 25 Temmuz 2002

etmektedir: “Kaç yıl öbürlerini orada tuttunuz, şimdi de onlara kızıp bu sefer siyasi İslam'ı tek başına Türkiye'nin başına getirdiniz. Kutlarım. Herhalde AB'ye girmeyi de bekliyorsunuzdur. AB'nin; diplomatik açıklamaları bir yana, artık Batı daha temkinli. Nitekim AKP'nin ilk iş AB ülkelerine koşması bundan... AB yolu daha zor. Niçin?.. Çünkü tam Türkiye ile ilgili kararlar verilecek bir sırada... Oylarınızla AB'yi reddettiniz. Sizi kutlarım.”⁴⁵³ Fakat geçen sürece baktığımızda günümüzde AB ile müzakerelerin söz konusu parti döneminde başladığı ve halen devam ettiği görülmektedir.

Ertuğrul Özkök de AB sürecine destek veren, ‘İslamcı’ olarak nitelediği siyasi yapıyı desteklediğini belirtiyor: “Yıllardır ‘dinci’ diye görme alışkanlığı edindiğimiz iki parti, Türkiye'yi Avrupa'ya taşıyacak yolu açacak kanunlar için ‘destekleriz’ diyor. Yani ‘Tercihimiz Avrupa’ diyor. Buna karşılık ‘Ben siyasete, Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne sokmak için girdim’ diyen Çiller, net bir şekilde ‘Bu kararda ben de varım’ demiyor. İslamcı dediğimiz insanlar Avrupalı, Avrupalı sandığımız insanlar ise dar siyasetçi...”⁴⁵⁴

Oktay Ekşi de 2002 yılında Türkiye'nin AB yolunda kenetlendiğini belirtmektedir: “Türkiye çağdaş Batı uygarlığı ile bütünleşme konusunda o kadar kararlıdır ki, onun Avrupa Birliği'ne üye olması için bugün canla başla uğraş verenler, Batı'ya bir zamanlar “batıldır” diyenlerin öğrencileridir. Aynı dava etrafında böylesine bütünleşmiş bir milletin amacına ulaşmasını kimse engelleyemez. Olsa olsa biraz geciktirir. Onu da tarih, geciktirenin ayıbı olarak kaydeder.”⁴⁵⁵ Türkiye'nin İslam nedeniyle AB'ye alımında engellendiği yönündeki iddialara ise Türkiye'nin diğer İslam ülkelerinden farklı bir yapıda olduğunu belirterek cevap vermiştir. Bu noktada Müslüman kimliğimizin AB ile entegre olmamızda sakınca doğurmayacağını söylemektedir: ”Görmek istemeyene ne kadar zorlarsanız para etmez. Ama yine de size düşeni yapmaktan vazgeçmemeniz gerekir. Türkiye'nin gerçeklerini görmemekte ısrar eden bir kısım Avrupa Birliği liderleri karşısındaki

⁴⁵³ Coşkun, “Müstehak”, *Hürriyet Gazetesi*, 5 Kasım 2002

⁴⁵⁴ Özkök, “Çöpe Attığımız Manşetler”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Haziran 2002

⁴⁵⁵ Ekşi, “Sonucu Kimse Değiştiremez”, *Hürriyet Gazetesi*, 10 Aralık 2002

tutumumuz bu olmalıdır. Asıl gerçeklerimizin, onların kusur aradığı hususlardan çok, çağdaş uygarlıkla bütünleşmeyi amaç edinmiş “modern Türkiye” içinde aranması gerektiğini anlatmalıyız. Aslında bu liderler, modern Türkiye’yi görmek isteselerdi gözlerinin önündeki çok inandırıcı ve somut kanıtlara bir göz atmaları yeterdi. Örneğin, Türkiye’nin İslamiyet’i kabul etmiş bir toplumun ülkesi olmasını mı kusur gibi görüyorlar? Dünyada bir buçuk milyar Müslüman var. Bu Müslümanların çoğunlukta olduğu ülke sayısı da ya 53 ya 54. Merak eden bu 53 yahut 54 ülke ile Türkiye’yi kıyaslar. Hiçbirinde laiklik var mı? Hiçbirinde demokrasi uygulanıyor mu? Hiçbirinde insan hakları ve hukuk devleti kavramları Türkiye’deki kadar açıkça tartışılıyor, çözümler üretiliyor mu? Hiçbirinde özgür, tarafsız, temiz seçim yapılıyor mu? Kaçında alfabe, dil, kıyafet, hukuk, kadın, kültür devrimi yapılmış? Hangisinde ne kadar başarı sağlanmış? Buna karşılık Türkiye’deki durum ne?”⁴⁵⁶

Tufan Türenç, Türkiye’nin AB üyeliğini 1997 yılında olduğu gibi 2002 yılında da desteklemektedir.” Türkiye, tarihinin en büyük hedefine ulaşmasına engel olan MHP’yi aşmak zorunda. Yoksa 50 yıla yakın bir süredir verilen emekler, katlanılan sıkıntılar, gösterilen özveriler, hepsi hepsi heba olup gidecek. Türkiye, bir partinin oy hesapları uğruna Avrupa Birliği’nden kopma sonucuna razı olamaz. Gelecek kuşakların yaşamlarını mahvetmeye hiçbirimiz izin veremeyiz.”⁴⁵⁷ Ferai Tınç da 1997’de sahip olduğu tavrı devam ettiriyor ve 2002 yılında da Avrupa’nın, Türkiye’nin sahip olduğu dini kimlik nedeniyle Türkiye’ye mesafeli olarak yaklaşmakta olduğunu iddia etmektedir: “Avrupa’yı oluşturan değerlerden söz ederken tabii ki İslamiyet’i aklına getirmiyor. Çünkü Avrupa’nın Müslümanları ile ‘azınlıklar’ çerçevesinde ilişki kuruyor. Oysa 66 milyon nüfuslu Türkiye, Avrupa’ya bir Müslüman ‘çoğunluk’ olarak girecek. Hıristiyan Avrupa İslamiyet ile ‘ortak’ olacak. Avrupa bu gerçekle yüzleşmek istemiyor.”⁴⁵⁸ Hadi Uluengin de 1997’deki tavrını korumakta ve Türkiye’nin dini kimliği nedeniyle AB’den dışlanmasının söz konusu olmadığını, Türkiye’yi AB’de görmek istemeyenlerin farklı nedenlerle Türkiye’yi reddettiğini belirtmektedir. Hadi Uluengin, Fransa’nın, Türkiye’nin AB’ye

⁴⁵⁶ Ekşi, “Sonucu Kimse Değiştiremez”, *Hürriyet Gazetesi*, 10 Aralık 2002

⁴⁵⁷ Türenç, “Türkiye MHP’yi Aşmak Zorunda”, *Hürriyet Gazetesi*, 31 Mayıs 2002

⁴⁵⁸ Tınç, “Avrupa’ya Türkiyeli Kimlik”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Aralık 2002

üyeliğine Müslüman kimliği nedeniyle karşı çıkmadığını başka nedenlerle karşı çıktığını da belirtiyor: “Değil, çünkü en önce, bazılarımızın sandığının veya arzu ettiğinin tam tersine, Fransa'daki çoğunluğun ‘istememezük’ünde dini-kültürel unsur asla belirleyicilik taşıyor. Ankara üyeliğine karşı çıkanların içinde dahi İslami kimliği bahane gösterenlerin oranı yüzde 22'yi geçmiyor ki, müsaadenizle bu kadarcık ‘mürteci’ her tarafta bulunur.”⁴⁵⁹ Hadi Uluengin, ayrıca AB’ye üye bir Türkiye’nin dini kimliğinin bütün bir dünyada uygarlıklar çatışmasının önüne geçeceğini de ifade etmektedir: “Dünyayı yeni bir ufka” dedim, çünkü bugün istediği kadar ‘siyasi cüce’ olsun, Avrupa ‘uygarlıklar çatışması’ni engellemeye Amerika’dan çok daha fazla muktedirdir. Hem arkasındaki kolonyal birikim ve bunun özeleştiriri; hem de ‘meşruiyet’i uluslararası arenada aramak kaygısı, AB’yi, böyle bir birikimi olmayan ve yalnız kendi ‘meşruiyet’ini empoze eden ABD’ye oranla kat be kat ‘uygarlıklar barışçısı’ kılmaktadır. Ve tam burada da, İslami aidiyetten bir Türkiye'nin yeri hayatidir!”⁴⁶⁰

2002 yılı içerisinde Emin Çölaşan, AB’ye karşı cephe almaktadır: “İslamcı, üzerindeki yasakların kalkması için AB’ye bel bağlamış. Kürtçü aynı durumda. Hepsinin umut kapısı AB! PKK’lı Kürtçü diyor ki ‘Hele AB ölçütleri uygulanmaya başlansın, AB bizim için her konuda bastırıp haklarımızı alacak’. İslamcı diyor ki ‘Kopenhag kriterleri bizim özgürce örgütlenmemizi ve devleti ele geçirmemizi sağlayacak’.”⁴⁶¹ 2007 yılına geldiğimizde de Emin Çölaşan 2002’deki tavrını devam ettiriyor ve AB’ye karşı bir duruş sergiliyor: “AKP iktidarı, AB’yi kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya kalkıştı. AB emir verdi, onlar uyguladı. Yasalarımız altüst edildi. Bugün ülkemizde yaşanan ve inanılmaz boyutlara varan asayiş bozukluğu, AB'nin emirleri doğrultusunda çıkarılan o yeni yasalar yüzündendir. Suçlar karşısında polisin, savcının, mahkemelerin eli kolu bağlandı... Ve AB standartlarına ulaştık!”⁴⁶²

⁴⁵⁹ Uluengin, “Kırk Sekiz Saat Kala”, *Hürriyet Gazetesi*, 11 Aralık 2002

⁴⁶⁰ Uluengin, “Çatırdarken Sıçrama”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Ağustos 2002

⁴⁶¹ Çölaşan, “Kıbrıs’a Dikkat”, *Hürriyet gazetesi*, 15 Aralık 2002

⁴⁶² Çölaşan, “Sonuç Alındı”, *Hürriyet Gazetesi*, 28 Mart 2007

Yeni Şafak gazetesi yazarlarının Avrupa Birliği konusunda çok farklı tutumlar gösterdiği söylenebilir. Ve bu farklı tutumların 1997'den 2007'ye gelen süreç içerisinde daha da farklılaştığı görülüyor. 1997 yılında Avrupa Birliği'ne karşı duruş sergileyen yazarların daha sonraki süreçte 2002 ve 2007'deki yazılarında Avrupa Birliğini savundukları görülmektedir. Tavırdaki bu değişimde en büyük nedenin de 28 Şubat müdahalesi olduğu söylenebilir. Daha İslami bir çerçeveden hayata bakan Yeni Şafak yazarlarının 28 Şubat müdahalesinden sonra Avrupa Birliği'ni ve bu çerçevede yapılacak reformları, 'vesayet rejiminden kurtulmak için' bir fırsat olarak görmeye başlamışlardır. Nitekim Mehmet Ocaktan'ın 28 Şubat müdahalesi sonrası yaptığı şu açıklamada bu durum daha da net olarak görülmektedir: "Artık şu bir gerçek ki özellikle ülkenin şu kısa geçmişindeki süreç dikkate alındığında Avrupa Birliği'ne girememiş bir Türkiye'nin askeri vesayet sürecinden kurtulması mümkün gözüküyor."⁴⁶³

Yeni Şafak Gazetesi yazarlarının Avrupa Birliği ile olan ilişkilerimizi değerlendirmelerinde Batı'nın Hristiyan kimliğini ve Türkiye'nin Müslüman kimliğini önemseydiği görülüyor. Özellikle 1997 yılındaki değerlendirmelerinde Türkiye ile Avrupa'yı bir kültür, medeniyet ve dini kimlik çatışması içerisinde olduğuna vurgu yapan pek çok yazı vardır. Ve Avrupa'nın hristiyan çıkarlarını gözettiği yönünde pek çok yazılarını görmek de mümkündür.

1997 yılında Ahmet Taşgetiren, Batının Türkiye'ye karşı on yıllarca uyguladığı tavrı ters buluyor ve Hristiyan çıkarlarını gözetilen politikalara imza attığını belirtiyor. Bu çerçeveden Batı yanlısı politikalara da mesafeli duruyor. Türkiye'nin bu aşağılayıcı tavırlar karşısında çözümünü kendi medeniyetinde aradığı zaman başarıya ulaşacağını düşünüyor. Ahmet Taşgetiren, Lüksemburg'dan çıkan Türkiye aleyhine kararlar ilgili şu açıklamayı yapmaktadır: "Kararın içeriği, Yunan çıkarlarını koruyor, bir. Azınlıklar diyerek, gayri müslim azınlıklar dışında Müslüman halklardan da azınlıklar üretmeye yöneliyor, iki..(Lozan'da itilaf devletlerinin ana tezi buydu.) Ve bu hedefleri elde etmek için, bizim gerçek problemimiz olan ekonomiyi, insan hakları ihlallerini malzeme olarak kullanıyor,

⁴⁶³ Ocaktan, "Erbakan Asıl Ne Yapmalı", *Yeni Şafak Gazetesi*, 10 Ekim 1997

üç.. Bu şartlar yerine getirilmiş olsa bile Türkiye'nin önüne yeni ve kemirici şartlar konmayacağı garantisini yok, dört... Bu görüntü, tüm batılılaşma sürecimizdeki Batı tavrının tekrarından ibarettir. Batı, tavrını hep ulaşılmayan bir yerde tutmuş, ve Türkiye'yi çağırıştır. Bu ara mesafe ise hep Türkiye'nin tarih içindeki kazanımlarını 'Hristiyan dünyası' adına ele geçirmeye hizmet etmiştir. Türkiye hep aşağılarda bir yerde durmuş, Batı hep ideal olmuştur. Türkiye hep yargılanan bir yerde durmuş, Batı hep yargılamıştır. Türkiye hep vahşetlerde durmuş, Batı hep medeniyet çağrısı yapmıştır. Yani kişiliğimizi ezmek istemiştir Batı. Şu ortamda sözü tükenmesi gereken kesim Batıcı kesim olmalıdır. Çünkü tüm projeleri aşağılayıcı bir tavrın içinde tükenmiştir... Türkiye'de ciddi insan hakları ihlalleri vardır. Kötü muamele vardır. Bunlar süratle insani bir standarda kavuşmalıdır. Bunun ilk adresi de Batı değildir. Batı'nın afrikada vahşet politikaları uyguladığı dünlerde de bu insani ilkelerin adresi vardı bizim medeniyetimizde. ”⁴⁶⁴ 2002 yılına geldiğimizde ise Ahmet Taşgetiren, AB'yi pek çok konuda eleştirse de SP'nin, AB'ye 'itidalli evet' politikasını olumlu bulduğunu belirtiyor: “Buna karşılık Saadet Partisi, "Biz değişmedik" söylemiyle bir yerde hem "geleneksel çizgi"ye sahip çıkıyor, hem de AKP'nin duruşunu cevaplandırmış oluyor. Bununla birlikte SP'nin AB'ye yaklaşımında da eskiye oranla bir "değişim" söz konusu. En azındaki "kökten redler"den vazgeçilmiş, AB ile bütünleşme görüşü benimsenmiş durumda. Ancak gene de "rezervler" söz konusu. Ben, SP'nin gündeme alınmasını gerekli gördüğü hususların, Türkiye üzerinde hassas bir yaklaşımın ürünü, iyi düşünülmüş, ince taranmış ve AKP'den çok daha sağlam bir çerçeve oluşturduğunu düşünüyorum. ”⁴⁶⁵

Ahmet Taşgetiren, 2002 yılında ayrıca Avrupa Birliği ile olan ilişkilerimizdeki dini etkenleri çokça yazılarına taşımıştır. Ve Türkiye'nin Müslüman kimliği nedeniyle Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi bünyesine almak istemediğini yazmıştır: ”AB gerçekte Türkiye'yi bünyesine almak istemiyor. Bunun için farklı gerekçeleri var. Büyük bir Müslüman nüfus bu sebeplerin başında geliyor. Bu gerçekliğin, ortaya hem ciddi bir entegrasyon sorunu çıkaracağı, hem de Türkiye'ye birlik organlarında Avrupa'nın büyük ülkeleri oranında bir ağırlık sağlayacağı

⁴⁶⁴ Taşgetiren, “Batı Politikaların Çıkması”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Aralık 1997

⁴⁶⁵ Taşgetiren, “ AB, AKP ve SP”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 8 Haziran 2002

endişesine yol açıyor.”⁴⁶⁶ Ahmet Taşgetiren, dini özgürlükler noktasında da Avrupa Birliği'nin, kendi Hristiyan kimliği nedeniyle İslam'a karşı çifte standart uyguladığını düşünüyor: “AB, özgürlükler konusunda çifte standartlıdır' yargısına götürecek bir görüntüdür bu. Ve eğer bu yargı doğru ise, çifte standardın niteliğini tespit önemlidir. Orada da "İslam" bir ayıraç olmaktadır. Eğer bu gerçekse, burada da "Neden?" sorusu AB'nin tavrını çözümlmek için anahtar niteliği kazanacaktır. Bu soruyu, İslam duyarlıklı kesimlerin kendilerine sık sık sorduğunu zannediyorum. Ve o camiada, "AB'ye girince özgürlük alanları genişleyecek, inanç özgürlüğü problemleri de ortadan kalkacak" şeklindeki ümitvar değerlendirmelerin, hep bir "çifte standart" kaygısı ile gölgelendiği kanaatindeyim. Bu kesimin, AB'nin bu tavrını "Hristiyanı bağlar" ve "süre gelen örtülü sömürgeci zihniyet" ile izah edip bir ölçüde anlaşılır bulduğunu da sanıyorum.”⁴⁶⁷ AB'ye üye olmamız durumunda Müslüman kimliğimizin Avrupa'ya entegrasyonu, toplum olarak Müslümanlığımızın nasıl etkileneceği konusunu da değerlendirmiştir: “AB ile ilişkiler deyince gündem en başta "ana dilde eğitim", "İdam", ardından bir ölçüde "Kıbrıs" konularına kilitleniyor. Doğrusu şu ki, bu konularda, özellikle Kıbrıs'ta AB'nin "iyi niyetli olup olmadığı" tartışma götürür niteliktedir. Ancak bu konulardan öte, belki de üyelik açısından çok daha kritik bir konu var: Entegrasyon konusu... Medeniyet ve kültür farklılığı, AB'nin kültür ve medeniyet çerçevesi, Türkiye'nin nüfusu, bu büyük nüfusun islâmî karakteri, serbest dolaşım çerçevesinde bunların nasıl bir arada yaşayacağı vs... Türkiye'de kültür ve medeniyet hassasiyetinin çoktandır aşındırılmış olması, belki konuyu önemsemeyi gözardı etme sonucunu doğurabiliyor. Ama konu Avrupa açısından önemseniyorsa, diyelim Almanya, bünyesindeki 2.5 milyon Türk'ü, ve Avrupa bünyesinde barınan 15 milyon Müslümanı hazmedemediği kanaatinde ise 67 milyonluk bir Müslüman nüfusu nasıl hazmedeceği sorularını da önemsiyor olabilir. Ve kendisi için "bu nüfusu nasıl hazmederim?" sorusunu sorabilir. Türkiye olarak biz ne düşünüyoruz Avrupa toplumu ile bizim insanımızın uyumu konusunda? Gündemimizde kimlik diye bir sorun var mı? Müslümanlığımızın olumlu veya olumsuz etkilenmesi diye bir sorun var mı gündemimizde? Müslümanlığımızın olumlu veya olumsuz etkilenmesi bir

⁴⁶⁶ Taşgetiren, “ İdamın Ötesinde”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 30 Mayıs 2002

⁴⁶⁷ Taşgetiren, “ Stratejik Bir Soru”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 1 Haziran 2002

sorun mu ya da? Bu sorunun toplum olarak gündemimizde bulunduğu çok açık. Gündemimizde olduğu için, Avrupa'ya gönderdiğimiz insanlar kendilerini, çocuklarını koruma derdi ile yüklü. İnsanlarımız, uyuşturucudan cezaevlerine düşmüş Türk çocuklarının oluşturduğu yekunun ıstırabını yaşıyor. Ve bizim insanımız, kimliğini gündemde tuttuğu için Avrupa'da sorun olarak algılanıyor. Nasıl çözümlenecek bu sorun? Asimilasyonla mı? Flu alanlar... Bunları netleştirmeliyiz. Yanlış bedeller ödeyeceğimiz bir kuru sevda olmamalı AB ile bütünleşmek... ”⁴⁶⁸

Ersin Nazif Gürdoğan, Avrupa Birliği meselesinde 1997 sonrası çok büyük bir dönüşüm yaşamıştır. 1997 yılında meseleyi daha çok İslam dünyası ile Batının hesaplaşması çerçevesinde ele almış ve Avrupa Birliğine karşı bir tavır ortaya koymuştur: “İslam dünyası gibi, Batı dünyası da bir ülkeler topluluğu. İslam ülkeleriyle Batı ülkelerinin ilişkilerinin tarihi bir çatışma ve hesaplaşma tarihi olarak görülebilir. Bu çatışma ve hesaplaşma Kıyamet’e kadar devam edecek gibi görülüyor... Türkiye’nin batılılaşarak, yani Avrupa Birliğine katılarak Batı ile hesaplaşmaktan kurtulması mümkün değil. Türkiye bu hesaplaşmadan başarılı olmak istiyorsa kendi kültür ve değerlerini koruyarak, Batı kültür ve değerleriyle her alanda ciddi bir hesaplaşmaya hazır olmalı. ”⁴⁶⁹ 2002 yılına geldiğimizde ise Avrupa Birliği’ni destekler nitelikte yazılar kaleme almıştır: “Bugüne kadar her kesim Avrupa Birliği’ne karşı alternatif oluşturmaya çalıştı. Artık herkes açıkça görüyor ki, Avrupa Birliği’nin alternatifi yok. Türk ve İslam dünyası Avrupa’dan yıkıldı. Ayağa kalkması da oradan başlayacak. ”⁴⁷⁰ Tabi bu üyelik sürecinde Türkiye’nin, İslam dünyasının sözcüsü olması ile Avrupa’da daha güçlü olacağını belirtmiştir: “Türkiye kendisine Avrupa Birliği içinde sağlam bir yer tutmak istiyorsa, sınırları dışında yaşayan Türk ve Müslümanlar’ın desteğini alması gerekir. Türkiye’nin Avrupa’daki gücü Türk ve İslam dünyasının sözcü ve savunucusu olmasına bağlıdır.”⁴⁷¹ 2007 yılında da Ersin Nazif ‘İslam dünyası için Avrupa Birliği’ düşüncesini devam

⁴⁶⁸ Taşgetiren, “ AB ile Flu İlişkiler”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Temmuz 2002

⁴⁶⁹ Gürdoğan, “Türkiye Batılılaşarak Batı Dünyasıyla Hesaplaşmaktan Kaçamaz”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 26 Ocak 1997

⁴⁷⁰ Gürdoğan, “Avrupa Birliği’nde Olmayan Türkiye, Türk ve İslam Dünyasında Hiç Olmaz”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 10 Mart 2002

⁴⁷¹ Gürdoğan, “Dayatmacı Irak’ın Parçalanması, Demokratik Türkiye’nin Yükselmesidir”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 2 Ocak 2002

ettiriyor ve Avrupa Birliği'ne destek veriyor: “Yirmibirinci yüzyılın ilk yarısında, AB'ne tam üye olma yolunda, Müslüman ülkelerin en güçlü ve en etkili üyesi Türkiye, İslam dünyasındaki savaflara karşı çıkararak, hem AB'nin, hem de İslam dünyasında barışın öncü ve koruyucu gücü olabilir.”⁴⁷²

Davut Dursun da 1997 yılında Avrupa Birliği'nin, Türkiye'nin farklı dini kimliği nedeniyle dışlandığını belirtmekte ve bu noktada AB'ye giremeyeceğimizi düşünmektedir. Türkiye'nin farklı bir medeniyete Avrupa'nın farklı bir medeniyete sahip olduğunu ve bu nedenle AB'ye alınmayacağımızı iddia etmektedir. Bu noktada dini farklılıkların da bu ayırımıda bir temel teşkil ettiğini söylemektedir. Fakat bazı insanların bunu kabullenmek istemediğini ifade etmiştir: “Avrupa Birliği yetkilileri din faktörüne zaman zaman atıfta bulunmuşlar ve kendilerinin Hristiyan medeniyetini temsil ettiklerini açıklamışlardır... Dolayısıyla bu durum yeni değildir ve ta başından bu yana din ve kültür farkına atıf yapılmakta ve bu özelliği her zaman canlı tutulmaktaydı. Roma antlaşmasından bu yana hemen her toplantıda ve genişlemede devamlı bir Avrupa kültüründen ve medeniyetinden söz edilirken Türkiye'nin bunu niçin anlamak istemediği sorulmaz mı? Türkiye'nin kendini siyasal bir tercih olarak Batı'da görmesi ayrı şey sosyolojik olarak Batı medeniyeti ve kültürü içinde yer alması, onun bir kurucu ögesi olması ayrı bir şeydir. Aslında toplumun bir kesimi bu durumu görüyor ve devamlı din ve kültür faktörüne atıfta bulunuyordu. Ama konu politik tartışmalara kurban gittiğinden bu değerlendirmelerin bir önemi olmamıştır... Bu hususu bir tarafa bırakalım; AB'nin bize tam üyelik kapısını kapamış gözükmesinde kullandığı argümanlar yaptığı eleştiriler ve dile getirdiği hususlar boş şeyler mi? İnsan haklarına saygının yetersizliği, demokratik kurumların yeteri kadar gelişmediği, azınlık haklarının garanti altına alınmadığı ve gözetilmediği... Eleştiri konuları çözümlense bile Türkiye AB'ye alınmayabilir, ama o durumda biz haklı duruma geçeriz, bugünse haklılığımız biraz şüphelidir.”⁴⁷³ Meseleyi 1997'de dini kimlik çerçevesinde değerlendirip olumsuz düşünceler beyan ederken 2002'ye geldiğinde ise insan hakları ve demokrasi için AB'ye evet diyor: “Oysa ki bugünlerde "AB'ye hayır"

⁴⁷² Gürdoğan, “Türkiye Hem Brüksel Hem Bağdat'ta Olmalıdır”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Nisan 2007

⁴⁷³ Dursun, “Avrupa Birliği Türkiye'den Ne İstiyor?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Aralık 1997

kampanyasını yürütenlerin hiçbiri Türk siyasal sisteminin içine girdiği çözümsüzlüğü ve sandıkta beliren iradenin işlevsizliğini görmek istemiyorlar. Türkiye'nin AB üyeliğine hayır diyenler öncelikle şu soruya tatminkar cevap vermelidirler: Herkesin şikayet ettiği sorunlu demokrasiyi, insan hakları ve hukuk devleti temelinde nasıl kurabileceğiz? Sandıkta beliren halk iradesinin ve halkın genel tercihlerinin sistem içinde belirleyici olmasının önüne konular engelleri nasıl kaldıracacağız? Yoksa siz statükonun devamından mı yanasınız? ”⁴⁷⁴

Yusuf Kaplan, 1997 yılındaki Avrupa Birliği konusundaki tavrını daha sonraki yıllarda da korumuştur. Yusuf Kaplan, Avrupa Birliği meselesini birinci dereceden din ile irtibatlı olarak ele almış ve Türkiye'nin İslam kimliğinden vazgeçmedikçe Avrupa Birliği'ne giremeyeceğini söylemiştir: “Daha düne kadar Avrupa Avrupa diye avuttuk durduk kendimizi. Şimdi ise Avrupa'ya girmemek için her yolu deniyoruz. Neden? Absürtlük dedik ya! Takiyye yaparak kendimizi kandırmanın alemi yok. AB'nin bizi çemberine dahil etmek istemediğini söyleyerek AB'ye meydan okuyoruz. Ama AB de bize lisan-ı hal ile diyor ki ‘Siz hala iddialarınıza(=müslümanlığa) sahip çıkmaktan vazgeçebilmiş değilsiniz. Tüm (batılılaşma) çabalarınıza rağmen, iddialarınız (=müslümanlık) gün geçtikçe daha köklü, anlamlı ve hatta çağdaş biçimlerde yeniden neşv-ü nema buluyor. Bu sizin kolay yutulacak bir lokma olmadığınızı gösteriyor. Dolayısıyla kusura bakmayın, evinizde yapacak daha çok işiniz var. Bu yüzden sizin gibi bir virüsü göz göre göre bağrımıza basamayız. Bu virüs fena halde nüfuz edici ve rahatsız edici bir virüs. Bu virüsü bir şekilde elimine edemediğiniz sürece sizinle bizim bahçemizde gönül eğlendirebilme cüreti göstermemizi beklemeyin.’”⁴⁷⁵ Yusuf Kaplan 2002'ye geldiğinde de Türkiye'nin İslami yörüngede bir eksen oluşturmasının engellenmesi adına Avrupa Birliği'ne yönlendirilmek istendiğini belirtmiştir: “Özetle... Bugün Türkiye'deki sağ partilerin seçmen baskısıyla Türkiye'nin daha fazla İslâmîleşmesine yol açtıkları anlaşıldı. Örneğin Özal döneminin sonunda yapılan kamuoyu yoklamalarında kimliklerini İslâm'a göre tanımlayanların oranı % 80'leri geçmişti. İşte bu, seküler sistemin lordlarını ürkütmüştü. Onun için sağ partilerin yapamadığı

⁴⁷⁴ Dursun, “Halk Avrupa Birliği'ne Niçin Evet Diyor?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 21 Mart 2002

⁴⁷⁵ Kaplan, “Absürtlüğün de Bir Sınırı Olmalı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 13 Aralık 1997

şeyi, soslanmış, sulandırılmış ve zihni bulandırılmış "sol" kökenli kadrolar ve partilerin yapmasının kaçınılmaz olduğuna karar verildi. Cem- Derviş hareketinin sol-soslu Özal misyonuna soyunmalarının nedeni bu. Yani, Türk toplumunun İslâm'la ilişkilerini asgâri düzeye indirmek. Dolayısıyla yönünü yitirmiş bir Türkiye'nin kesinkes Batı yörüngesinde kalmasını sağlamak ve Clinton'ın Türkiye'ye geldiğinde açıkça söylediği gibi "Türkiye'nin başka bir yörünge oluşturmaya kalkışmasını önlemek". Clinton'ın ve Amerikan yönetiminin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne (AB) girmesini canı gönülden istemelerinin en temel nedeni bu. İkinci nedeni ise, İngiltere'den sonra Türkiye gibi AB içinde yer alacak bir diğer önemli ülkenin ABD'nin çıkarlarını korumalarını garanti altına almak. Clinton'ın da, Amerikalılar'ın da çok iyi anladıkları ama bizim anlayamadığımız çok hayati bir nokta var. Clinton'ın geçen hafta Türkiye'ye geldiğinde yaptığı konuşmada söylediği sözlerle söylemek gerekirse: "Türkiye'nin ne kadar önemli bir ülke olduğunu ve ABD'nin ve AB'nin Türkiye'ye ne kadar ihtiyacı olduğunu bilin". Clinton, aynen şunu demek istiyor: Türkiye, kendi haline bırakılmayacak kadar önemli bir ülkedir. Eğer Türkiye'yi AB'ye almazsak, Türkiye kendine özgü bir yörünge oluşturmaya kalkışabilir. O zaman hem ABD'nin, hem de AB'nin küre ölçeğindeki çıkarları alt üst olabilir. »⁴⁷⁶

Mehmet Ocak'tan 2002 yılında 1997'deki evetçi tavrını yine Türkiye'nin statükoya teslim edilmemesi bağlamında sürdürüyor: "Eğer, bütün gayretlere rağmen Türkiye'nin "AB umutları" solar, Avrupa karşıtları kazanırsa, Türkiye sadece "AB rotası"ndan çarketmekle kalmayacak; aynı zamanda yalnızlığa ve içine kapanmaya devam edecektir. »⁴⁷⁷ 2007 yılında da Evetçi tavrını sürdürüyor fakat Avrupa'da yükselen İslam karşıtlığından daşikayetlerini belirtiyor: "Özellikle Almanya, Fransa, Avusturya ve Hollanda başta olmak üzere çoğu Avrupa ülkesinde başlayan yabancı düşmanlığı, Türk düşmanlığı ve İslam düşmanlığı giderek bir 'ırkçı' tehlikeye dönüşmek üzere... İşin en dramatik tarafı da, AB'nin Roma Antlaşması'nın 50. yılını

⁴⁷⁶ Kaplan, "Türkiye'nin Ölüm Dansı", *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Temmuz 2002

⁴⁷⁷ Ocaktan, "AB Karşıtlarının Yeni Rotası Gerginlik", *Yeni Şafak Gazetesi*, 2 Aralık 2002

kutladığı bir yılda başta Türkler olmak üzere bütün Müslüman yabancılara karşı kültürel ırkçılığın, siyasal ırkçılığın ayak seslerinin yükseliyor olmasıdır.”⁴⁷⁸

Fehmi Kuru da 2002 yılında Avrupa Birliği'nin, hristiyan kulübü olmadığını ispat edebilmesi için Türkiye'yi bünyesine katması gerektiğini düşünmektedir : “Ancak, nüfusu bütün üye ve aday ülkelere kalabalık, ekonomisi bir bunalımdan diğerine sürüklenen, Kıbrıs ve Ege sorunları yüzünden Yunanistan'la ihtilâflı, üyelik için asgari şartlara uyum sağlamakta ayak sürüyen ve her şeyden önce dini de diğer ülkelere farklı olan Türkiye, bir yönüyle, tam bir sorun yumağı. 'Uygarlıklar çatışması' hayaletinin etkin olduğu günümüz ortamında, 'farklı din' özelliği, Türkiye'yi AB için câzip kılıyor. AB'nin bir 'Hıristiyan Kulübü' olmadığını gösterecek yerinde bir gelişme olarak bakılabilir Türkiye'nin AB üyeliğine; bu da, AB'ye, ABD karşısında üstünlük sağlar. AB ve İslâm Konferansı Örgütü'nün ortak girişimi olarak, Türkiye, iki ay önce, yeni bir hava estirmişti. 'İstanbul ruhu' AB'nin ihtiyacı olan değişikliktir. Bu özelliğini Türkiye her fırsatta vurgulamalı.”⁴⁷⁹ Fehmi Kuru, Avrupa Birliği konusundaki 2002 yılındaki Evetçi tavrını 2007'de de devam ettirmekte ve Türkiye'ye hayır diyen bir Avrupa'nın, Hristiyan Birliği'ne dönüşebileceğini belirtmektedir: “Türkiye'nin AB üyesi olabilmesi, bizden çok, Avrupa'nın kendisini nasıl gördüğüyle yakından ilişkili... Türkiye AB üyesi olmak istiyor elbette; ekonomisini güçlendirip vatandaşlarını refaha kavuşturmak, demokrasisini takviye etmek, gerçek anlamda bir hukuk devleti haline dönüşebilmek için... Avrupa Türkiye'nin de yakalamak istediği bu ortak evrensel değerlerle yetinecek ve “Herkesin dini kendine” diyebilecek mi, yoksa farklı bir 'uygarlık' tanımına sarılıp değişik bir yöne doğru gitmeyi mi yeğleyecek? Avrupa Ekonomik Topluluğu olarak başlayıp Ortak Pazar'a dönüşen sonra da Avrupa Birliği adını alan arayış, kendisine 'Hıristiyan Avrupa Birliği' adını da yakıştırır mı? 50. yıl vesilesiyle Avrupa'da yüzeye vuran tartışmaları yakından izlemekte yarar var.”⁴⁸⁰

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, Yeni Şafak gazetesi yazarlarının Avrupa Birliği meselesinde 1997'den 2007'ye çok büyük bir değişim yaşadığı

⁴⁷⁸ Ocaktan, “AB, Kabusla Uyanmak İstemiyorsa”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 17 Nisan 2007

⁴⁷⁹ Kuru, “AB ve Türkiye”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Mart 2002

⁴⁸⁰ Kuru, “AB: Bundan Sonra Ne?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Mart 2007

söylenbilir. AB meselesinde 1997 yılında hakim olan ‘Hristiyan dünya ile İslam dünyasının çatışma içerisinde olduğu’ söyleminin yerini 2007 yılına gelindiğinde ‘AB’nin Hristiyan Birliği olmadığını ispat için Türkiye’yi bünyesine katmalı’ söylemi almıştır.

Şimdi de 28 Şubat süreci içerisinde yine zaman zaman gündemi meşgul eden önemli konulardan biri olan ‘İslami sermaye’ konusu Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin bakış açılarıyla ele alınacaktır.

2.5.4. İslami Sermaye

Hürriyet Gazetesi köşe yazarları, 28 Şubat süreci içerisinde özellikle 1997 yılı içerisinde kendilerinin İslamcı- Şeriatçı – İrticacı olarak niteledikleri, laik rejim için tehlikeli olarak gördükleri grupların ticari faaliyetlerini yakın takibe almışlardır. Bu kesimlerin iktisadi varlıklarını zaman zaman ‘yeşil sermaye’, zaman zaman da ‘İslami/İslamcı sermaye’ olarak adlandırmaktadırlar. İslami sermayenin amacının da Türkiye’de şeriatçı bir yapı kurmak isteyen tarikat vb grupların faaliyetlerini yürütmesinde onlara finansal destek sağladığını iddia etmektedirler. Bu noktada Türkiye’deki şeriat tehlikesinin yok edilmesinin en önemli bir şartının da İslami sermayenin kontrol altına alınması ve etkisizleştirilmesi olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple ‘İslami sermaye’ olarak niteledikleri iktisadi kurumların ve bizzat İslamcı çevrelerin mali kaynakları üzerine de derin araştırmalar yapmışlar ve bu konular üzerinde durmuşlardır.

Oktay Ekşi, Milli Güvenlik Kurulunda İslami Sermaye konusunun gündeme alınması nedeniyle bu tehdidin çok büyük noktalara geldiğinin tescillendiğini savunmakta: “Verilen bilgilere göre Milli Güvenlik Kurulu'nun dünkü toplantısında Faizsiz Bankacılık ve irticayı besleyen sermaye konuları ele alınmış. Bir konunun Milli Güvenlik Kurulu'nda ele alınması için onun milli güvenliğimizi ilgilendirecek boyutlara ulaşmış olması -mantıken- gerekli olduğuna göre, demek ki bıçak kemiğe dayanmış. Ve yetkililer faizsiz bankacılık ve İslami sermaye kesimlerinin faaliyetinin ulusal güvenliğimizi tehdit eden boyutlara ulaştığını -nihayet- görmüşler. O nedenle

olacak halen 5 büyük holding, 4 bin özel şirket, 15 özel finans kurumu ve 5 bin dolayında vakıf ve derneğin oluşturduğu bu kesimi yasal denetim içine almak ve onlara tanınmış bazı imtiyazları ortadan kaldırmak gereğini duymuşlar.”⁴⁸¹ Oktay Ekşi, kaleme almış olduğu bu yazının devamında da Yimpaş, Endüstri, İttifak gibi holdingleri İslami sermaye holdingleri olarak saymakta. Bekir Coşkun da İslami sermayenin ulaştığı büyüklüğü dile getirmektedir: “Maliye Bakanlığı kaynaklarına göre, İslami sermaye şirketlerinden, kendi vakıflarına bir yılda akan para 500 trilyon... Ama işte devlet kesintisiz eğitim için 300 trilyonu bulamıyor... Dinci örgütler, her altı saatte bir cami yapacak, binlerce Kuran kursu ve tüm bu imam-hatipleri açacak kadar parayı bulabiliyorlar... Dinci sermaye kendi okulları için her yıl 500 trilyon akıtıyor, ama devlet “En büyük reform” için, bir defalığına 300 trilyon bulamıyor... Devlet okullarında kırılan cama para, sönen sobaya yakıt yok... Ama dinci vakıfların kolej-okul ve kursları halı kaplı... Son yıllarda özellikle doğuda devlet yüzlerce okulunun kapısına kilit astı, kapattı... Şeriatçılar ise yüzlercesini açtı..”⁴⁸²

Emin Çölaşan, İslami sermayenin, halkın dini duygularını sömürerek halkı kandırdığını ve para topladığını iddia etmektedir: “Sadece camiler değil. Adına yeşil sermaye dediğimiz düzmece holdingler halktan, özellikle Konya'da korkunç para topladılar. İslamcı finans kuruluşları piyasaya çıktı. “Faiz değil kâr payı veriyoruz” palavrasıyla bal gibi faiz verdiler ve Allah'ı güya kandırdılar. Şimdi hemen hepsi batık. Bu uyanıklara din adına, Müslümanlık adına para kaptıran yüz binlerce vatandaş, şimdi kaptırdığının üzerine bir bardak soğuk su içiyor... Çünkü elinde tutarlı, geçerli ve yasal bir belge yok.”⁴⁸³ 2002 yılında kaleme aldığı bir başka yazısında ise İslami sermayenin dini sömürsünün Ramazan ayında ve Kurban ayında yoğunlaştığını iddia ediyor: “Türkiye'de din ticareti ve din sömürsü iki ayrı zamanda özellikle yaygınlaşır. İlki ramazan ayıdır. Din ticaretinden siyasal ve kişisel kazanç elde eden kişi ve kurumlar her ramazan karşımıza çıkarlar. Bazı belediyeler tarafından iftar sofraları düzenlenir. Fasulye pilavı fakir fukaraya bedava yedirip 365 gün işledikleri günahların affedilmesini beklerler! Görkemli iftar sofralarında da

⁴⁸¹ Ekşi, “Geç Gelen Akıl”, *Hürriyet Gazetesi*, 25 Aralık 1997

⁴⁸² Coşkun, “Para...”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Ağustos 1997

⁴⁸³ Çölaşan, “Kiralık Camiler”, *Hürriyet Gazetesi*, 4 Ekim 2002

aynı şeyler olur. Allah'ın adıyla siyaset konuşulur, ihale bağlanır, iş bitirilir. Sonra Kurban Bayramı gelir. Sıra bu kez kurban etlerinde ve özellikle de kurban derisindedir. Şeriatçı kesimler derinin peşine düşer... Çünkü deride korkunç para vardır. Trilyonlar döner. Ayrıca kurban etlerini de kendi amaçları için kullanmaya çalışırlar.”⁴⁸⁴ Bekir Coşkun'da diğer pek çok Hürriyet yazarı gibi kurbanın İslami sermaye için önemine değinmektedir: “Aydın din adamları TEM kenarında, caddede, sokakta bir hayvanı yatırıp boğazlamak yerine, o parayı hayır kurumlarına vermenin daha akılcı, daha çağdaş, daha yararlı olacağını günlerce anlattılar. Danayı yatırmak isteyenler anlamadılar. Kuyruğuna yapıştılar. Kıcı havada, kafasını dananın altına sokmuş ittirmekte olanlar ile kulağından yakalamış olanlar dönüp durdular. Çünkü din tüccarları ‘Mutlaka kan akıtmak gerektiğini’ durmadan söylediler. Niçin?.. Yanıtı dünkü gazetelerde vardı. Çünkü kurban derilerinin yüzde 80'ini tarikatlar, dinci örgütler, softalar topladılar. Bu trilyonlar demek. Her Kurban Bayramı, onların bütçe yılı başlangıcı.”⁴⁸⁵

1997 yılında Enis Berberoğlu, İslami sermaye konusuyla çok yakından ilgilenmiş ve bu konuda pek çok yazı kaleme almıştır. Ve bir yazısında da Genelkurmay'a dayandırdığı ifadelerinde İslami sermayenin para kaynaklarına değinmiştir: “Genelkurmay raporuna göre, irticanın yurtiçi mali kaynakları 4 kaleme toplanıyor:

- 1) İş takip büroları vasıtasıyla, teberru, bağış, hediye gibi adlar altında toplanan yardımlar.
- 2) Çeşitli adlarla kurulan dernekler vasıtasıyla elde edilen gelirler.
- 3) Kendi aralarındaki dayanışma sayesinde kurdukları şirketler, fabrikalar, holdingler ve bankalardan sağlanan gelirler.
- 4) Hacı adaylarının hac organizasyonu ve kurban derilerinden sağlanan gelirler.”

Aynı örgütlerin yurtdışı kaynakları da yine raporda var:

⁴⁸⁴ Çölaşan, “Kim Haramı”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Şubat 2002

⁴⁸⁵ Coşkun, “Uygurlığın Kuyruğu”, *Hürriyet Gazetesi*, 26 Şubat 2002

- 1) Türkiye'de İslami devrim yapılmasını arzulayan ve bu yolda çalışan bazı İslam ülkeleri ve irticai örgütlerin yardımları.
- 2) Bu çevrelerin yurtdışında kurdukları örgüt, vakıf, dernek ve şirketler vasıtasıyla toplanan gelirler.
- 3) İrticai örgütlerin yürüttükleri silah ve uyuşturucu kaçakçılığından elde ettikleri gelirler.
- 4) Kara para aklamak suretiyle elde edilen gelirler.’’⁴⁸⁶

Yeni Şafak Gazetesi yazarları ise İslami sermaye, yeşil sermaye, irticai sermaye gibi adlandırmalara ve bu adlandırmalar neticesinde bir kısım halka uygulanan baskıya şiddetle karşı çıkıyorlar. Bu durumu halka baskı ile açıklıyorlar. Bu noktada rejimi değiştirmek için faaliyet gösteren oluşumları finanse eden bir ticari oluşumun Türkiye’de var olduğunu düşünmüyor. Böylesi iddialara da sayfalarında yer vermiyorlar. Ahmet Taşgetiren’in ifadeleri bu tavrı açıklayıcı niteliktedir: “Önceki gün yapılan milli güvenlik kurulunda yine irtica gündeme geliyor ve bu defa irticanın sermaye boyutu ele alınıyor. Bu konuda hazırlandığı belirtilen bir raporda dini sermayenin 5 holding, dört bin özel şirket, beş bin dolayında vakıf ve dernekle toplum bünyesinde etkinlik kazandığı, ve ülke güvenliğini tehdit ettiği vurgulanıyor.. Ne yapmalı yani bu ülkenin inanan insanları? Tıpkı Fethullah hocaefendi gibi ‘malımıza, mülkümüze, okullarımıza, finans kurumlarımıza, holdinglerimize, şirketlerimize, vakıf ve derneklerimize, kalemlerimize, bilgisayarlarımıza, rotatiflerimize, ekranlarımıza, hatta evlerimize, yuvamıza el koyabilirsiniz. Bunları devlete devredebiliriz. Yeter ki bize güven duyun’ diye açıklama mı yapmalılar. Böyle bir yargılayıcı, belirleyici konumu hangi demokratik düzen veriyor bir kısım insana veya kuruma? Neden bu ülkenin bir kısım insanı başkalarına göre daha eşit? Neden bir kısım insanın oyu hep milyonlarca insanın oyundan daha ağır çekiyor? Neden? Neden? Neden?’’⁴⁸⁷

⁴⁸⁶ Berberoğlu, “Siyaset- Ticaret- Tarikat Üçgeni Unutulmasın(1) Trilyonluk Bağışlara Vergi Affı Kalkıyor”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Aralık 1997

⁴⁸⁷ Taşgetiren, “Halkı Boğarak Bir Yere Varılamaz”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Aralık 1997

Ersin Nazif Gürdoğan da 1997 yılı içerisinde Hürriyet yazarı Oktay Ekşi'nin, 'İslami sermayenin önde gelen kuruluşlarından biri' olarak adlandırdığı Yimpaş holdingi, 'Anadolu aslanları' olarak nitelemektedir: "Yozgatlıyı, Yozgat'ta birkaç özel yatırımla birlikte Yimpaş tutuyor. Yimpaş, 'Anadolu aslanlarına' verilebilecek en ilginç örneklerden biri. Otuz bin ortağı, yirmi bin çalışanıyla gerçek bir Anadolu aslanı. Anadolu aslanlarının başarısı dünyayı ahiretin tarlası olarak görmelerinden kaynaklanıyor."⁴⁸⁸ Ersin Nazif Gürdoğan ile Oktay Ekşi arasında yer alan bu temel farklı yaklaşımlar, İslami sermaye konusuna Yeni Şafak ve Hürriyet gazetesi yazarlarının bakışındaki farklılığı ortaya koymada yeterlidir.

28 Şubat süreci içerisinde dinin, hangi konular çerçevesinde yazılı basında ele alındığının incelendiği bu ünitemizde ünite genelinde ele alınan laiklik, din eğitimi, başörtüsü/ türban, siyasal İslam ve rejim tartışmaları, İslam ve terör, İslami sermaye, AB çerçevesinde Türkiye'nin Müslüman kimliği, tarikatler gibi konuların yanında daha pek çok dini mesele gazetelerde kendine yer bulmuştur. Bunları detaylı olarak inceleme imkanı bu eserde yoktur. Bu yüzden bu konuları yalnızca belirtmekle yetineceğiz; İslam ve modernizm, İslam ve demokrasi, İslam ve sekülerizm, geleneksel din ve hurafeler, zina, merkezi sistemle vaaz, hoparlörle ezan okuma, ana dilde ibadet, kurban, ramazan, hac, Alevilik, İslam dünyası, İslam medeniyeti, nüfus planlaması, hayvan hakları, İslam ve sanat, İslamofobi, Tasavvuf, Türkçe ezan, inanç özgürlüğü, dinde reform, İslami edebiyat, batı ve din, dini musiki, İslam ve mimari, vb daha pek çok konu gazete köşelerinde kendine yer bulmuştur.

⁴⁸⁸ Gürdoğan, "Anadolu Aslanları", *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Ocak 1997

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
1997-2002 VE 2007 YILLARINDA HÜRRİYET VE YENİ ŞAFAK
GAZETESİ BAŞYAZARLARININ KALEME ALDIĞI KÖŞE YAZILARININ
DİNİ İÇERİK ANALİZİ VE GRAFİKLER

3.1. 1997 YILI

1997 yılı, 28 Şubat müdahalesinin gerçekleştiği yıldır. Türkiye siyasi tarihinin en önemli dönüm noktalarından biridir. Bu yıl içerisinde ‘din’ çerçevesinde meydana gelen tartışmaların zirve yaptığı, toplumun da bu çerçevede kamplara ayrıldığı bir yıl olmuştur. Bu yıl içerisinde yapılan tartışmaların incelenmesi, toplumdaki din algısının ölçülebilmesi açısından önem taşımaktadır. Şimdi bu yıl içerisinde Hürriyet ve Yeni Şafak gazetesi başyazarlarının köşe yazılarının dini içerik analizi yapılacaktır. Fakat öncesinde bu yıl içerisinde meydana gelen bazı olaylar sunulacaktır. 1997 yılında meydana gelen bazı önemli olaylar şöyledir;

“ 5 Ocak: Türk –İş öncülüğünde hükümete uyarı mitingi yapıldı.

9 Ocak: Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği, resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yönetmeliğe göre başbakanlık asker denetimine bırakılırken TBMM devre dışı kaldı.

11 Ocak: Başbakan Necmettin Erbakan tarikat ve cemaat liderlerine iftar yemeği verdi.

26 Ocak: Komutanlar Gölçük’te 72 saat süren olağanüstü şurada bir araya geldiler. Komutanların bazı değerlendirmeleri şunlardır: Ramazan nedeniyle mesainin iftar saatine ayarlanması doğru değildir, TSK iç ve dış tehdide karşı ülkeyi korumakla görevlidir. Orduyu iç politikaya çekme gayretleri üzüntü vericidir.

29 Ocak: Ramazan mesaisi uygulaması Danıştay tarafından durduruldu.

3 Şubat: Sincan’daki Kudüs gecesine DGM inceleme başlattı.

5 Şubat: Sincan halkı dün sabah tank sesleriyle uyandı . Bazı çevreler olayı gözdağı ve askerinin mesajı olarak değerlendirdi.

6 Şubat: Ecevit : “Türkiye askeri darbeye değil, Refah Partisi darbesiyle karşı karşıya. RP, darbesini gerçekleştirme inadını sürdürürse bu, halkın gücüyle önlenir, ama Türkiye bundan büyük zarar görür. ”

- 15 Şubat: Şeriata karşı kadın yürüyüşü yapıldı.
- 21 Şubat: ‘İran terörist devlet muamelesi görmeli ‘ diyen Org. Çevik Bir, Sincan’dan geçen tanklarla ilgili olarak da ‘Demokrasi’ye balans ayarı yaptık ’ dedi.
- 28 Şubat: MGK’da 9 saatlik zirve sonucunda 18 maddelik yaptırım listesi yayınlandı
- 12 Mart: MGK kararlarının ilk uygulaması: Ankara’da 3 Kuran Kursu kapatıldı.
- 14 Mart: 28 Şubat kararları Meclis’ten geçti.
- 26 Mart: Sağlık Bakanı Yıldırım Aktuna tüm illere türban yasağı genelgesi gönderdi.
- 2 Nisan: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Karadayı : ‘Refah’ta rejimi değiştirmek isteyenler var’
- 30 Nisan: Türk Silahlı Kuvvetleri , yeni savunma konseptini açıkladı : İç tehdit , dış tehditin önüne geçti. İrticanın yok edilmesi hayati önemi haizdir.
- 11 Mayıs: Sultanahmette çok büyük bir katılımıla 8 yıllık kesintisiz eğitime karşı miting yapıldı.
- 14 Mayıs: MGK’da kabul edilen kararlar doğrultusunda , kılık kıyafet kanununa aykırı hareket eden kişilere karşı sarık operasyonu başlatıldı.
- 25 Mayıs: Türkiye Barolar Birliği Başkanı Eralp Özgen : “İmam Hatip Liseleri militan yetiştiriyor.”
- 13 Haziran: Batı Çalışma Grubu : ‘İrticacıların yaptığı her şeyi izliyoruz’
- 15 Haziran: D8’ler toplantısı Başbakan Erbakan’ın başkanlığında yapıldı.
- 16 Haziran: Kombassan’ın 15 Trilyonuna tedbir konuldu.
- 18 Haziran: Erbakan, Başbakanlıktan istifa etti
- 20 Haziran: Demirel, 55. hükümeti kurma görevini ANAP lideri Mesut Yılmaz’a verdi
- 1 Temmuz: 55. Hükümet, Mesut Yılmaz başbakanlığında ANAP , DSP ve DTP’den oluşan koalisyon tarafından kuruldu.
- 5 Temmuz: Emniyet Görevlisi Bülent Orakoğlu: ‘Türkiye’deki mafya İtalya kadar kurumlaşmış ve devlete sinmiş durumda.’
- 11 Temmuz: Batı Çalışma Grubu Subayların, eş ve çocuklarına istihbarat toplama görevi verdi.
- 14 Temmuz: Rektörler, ‘irtica’ya savaş açtı
- 17 Temmuz: Bülent Orakoğlu, Askeri mahkemece tutuklandı

1 Ağustos: Yüksek Askeri Şura 76 subay ve astsubayı ihraç etti. / Sivas davasına hükümlü götürülen araca bombalı saldırı yapıldı.

3 Ağustos: BÇG'nin gizli emri 55. hükümet tarafından uygulamaya konuldu. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan muhafazakar insanlar fişleniyor. Bu çerçevede namaz kılanlar, cumaya gidenler, eşi başörtülü olanlar da fişleniyor.

15 Ağustos: 8 yıllık kesintisiz eğitim, Meclis'te oylanmaya başlandı ve ilk madde meclisten geçti.

16 Ağustos: Diyanet'in ezanın merkezi bir camiden ve güzel okunmasına ilişkin genelgesi tartışmalara neden oldu.

17 Ağustos: 8 yıllık kesintisiz eğitim yasası Meclis'ten geçti

20 Ağustos: 8 yıllık kesintisiz eğitim yasasının kabulü ile beraber oluşacak din eğitimindeki aksaklığın TV'den din eğitimi verilerek aşılması Bakanlar Kurulu'nca kabul edildi.

25 Ağustos: Eyüp Sultan Camiinde kesintisiz eğitimi protesto amacıyla toplanılan sabah namazlarına başlandı.

12 Eylül: Onbaşı Kadir Sarmusak, BÇG'ye ait gizli belgeleri sızdırdığı gerekçesiyle yargılandığı davada, 'Bülent Orakoğlu, Hanefi Avcı ve kendisini yargılayan askeri savcı dahil 3800 telefonun dinlendiğini aktararak 'askerler herkesi dinledi. 55. hükümetin kuruluşunu anlatırsam çok kişi zorda kalır ' dedi.

29 Eylül: İşçi Partisi gençlik kolları 'Tarikat okulları ve yurtları kamulaştırılsın ' yürüyüşü düzenledi

7 Ekim: İstanbul Üniversitesinde başörtülü öğrencilerin kayıtları yapılmadı

10 Ekim: Meral Akşener : 'Genelkurmay kanunlara aykırı olarak bir casusluk masası kurmuştur. Genelkurmay 65 milyon insanı fişliyor. Asıl insanları bölen bunlar. Sen inanan- inanmayan, laik – antilaik diye insanları ayıramazsın. Bunların hesabını soracağız'

18 Ekim: Merkezi vaaz uygulamasına Ankara Kocatepe Camiinde başlandı.

20 Ekim: Deniz Baykal: 'Türkiye, Refahyol iktidarından sonra parlamento içinde oluşturulmuş dengelere dayalı bir hükümetle yönetilme durumuna girdi. Bu bir ara rejim dönemi hükümetidir. '

22 Ekim: İslamcı sermaye diye anılan Büyük Anadolu Holding'e DGM'de dava açıldı / Kayseri'de Hunat Camii imamı, orduya beddua ettiği iddiasıyla tutuklandı

29 Ekim: Hükümet, 9 valinin merkeze alındığı, 15 valinin de yerlerinin değiştirildiği kararname hazırladı. Kararnamede, Genelkurmayın isteklerinin göz önünde bulundurulduğu bildirildi.

30 Ekim: 18 ilin emniyet müdürü değiştirildi.

19 Kasım: RP'nin kapatılma davasına başlandı. Erbakan ilk gün 4,5 saat kendini savundu

5 Aralık: Başbakan Yılmaz, enflasyonla mücadelede başarı sağlanamazsa rejimin korunmasının tehlikeye gireceğini söyledi./ Önümüzdeki MGK'da 'Türkçe ibadet' konusu ele alınacak

8 Aralık: Recep Tayyip Erdoğan hakkında Siirt konuşmasıyla ilgili tahkikat açıldı/ Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, YAŞ kararlarının keyfi olduğunu ifade etti

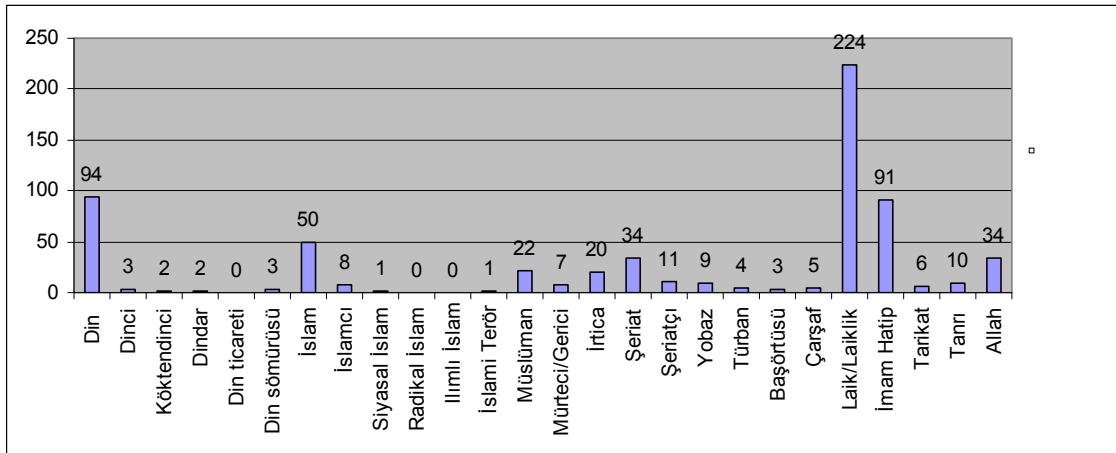
24 Aralık: MGK'da askerler, sosyal ve ekonomik yatırımların hızlanmasını ve İslami sermayenin yakın takibe alınmasını istediler./ Çukurova Üniversitesi Tıp fakültesinden 16 başörtülü hemşire ihraç edildi.

25 Aralık: MGK'nın İslamcı sermayeyi önleme kararı üzerine hükümet harekete geçti

27 Aralık: Meral Akşener: '28 Şubat'la demokrasi arızalanmıştır. BÇG yasadışı kurumdur.'⁴⁸⁹

3.1.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

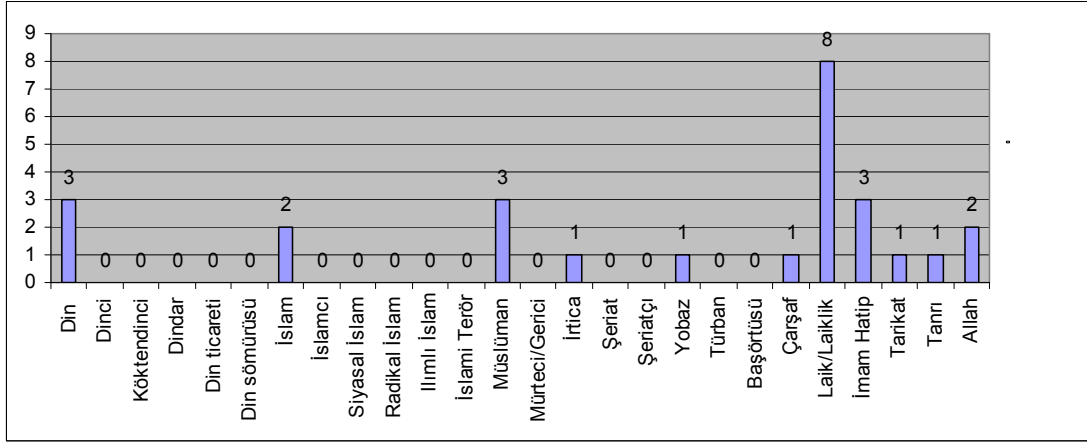
Grafik 39. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 Yılı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

⁴⁸⁹ Yıldız, *age*, s. 29-50

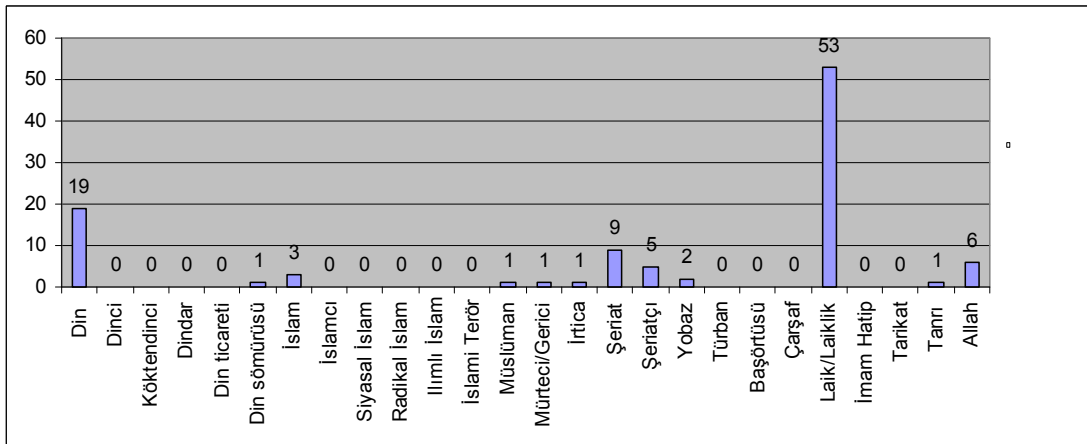
1997 yılı, 28 Şubat müdahalesinin yapıldığı yıldır. Bu yıl içerisinde ‘İslamcı bir tehdit’ algısı çerçevesinde bir siyasal iktidar değişimi yapılmış ve toplumsal alanla ilgili olarak da pek çok değişiklik yapılmıştır. ‘Şeriat’i isteyen ve ‘İmam Hatip Liselerinden’ beslenen ‘dinci/İslamcı’ bir oluşum ‘laikliği’ tehdit etmektedir. Yukarıdaki grafikten, 1997 yılı için bu değerlendirmeyi yapmak mümkün olacaktır. 1997 yılı, şeriat ve irtica söyleminin çokça dile getirildiği bir yıl olmuştur. Ve tartışmalar saygı boyutlarını da aşan bir seviyede sürmüştür ki şeriatçı, gerici, yobaz kelimelerinin de çokça kullanıldığı görülmüyor. Laikliğin kullanım oranına bakıldığında Laikliğin tüm konuların merkezinde yer aldığı söylenebilir. Oktay Ekşi, laikliği tehdit altında olduğu yönünde bir değerlendirmeyle ele almıştır. İmam Hatip Liselerin orta kısımları bu yıl içerisinde alınan ‘sekiz yıllık temel eğitim’ yasası çerçevesinde kapatılmış ve İmam Hatip Liseleri yalnızca lise düzeyinde eğitim vermeye başlamıştır. Ayrıca İmam Hatip Liseleri, meslek lisesi statüsüne geçirilmiş ve üniversiteye girişte de alan dışı tercihlerinde puan kırılması sağlanmıştır. Yukarıdaki grafikten de okunacağı üzere İmam Hatip Liseleri, dini çerçevede ele alınan konular çerçevesinde başı çekmiştir. Oktay Ekşi’nin de dahil olduğu Hürriyet gazetesi yazarları, İmam Hatip Liselerini Laiklik için bir tehlike olarak algılamıştır. Başörtüsü- türban konusu ise bu yıl için biraz daha arka planda ele alınmıştır Oktay Ekşi tarafından. Ele aldığı zamanlarda da kamu kurumlarında başörtüsünün yasaklanması görüşünü benimsemiştir ve Türban ile başörtüsü arasında bu yıl içerisinde çok keskin bir ayrım görülmemektedir. Tarikat ifadesinin yalnızca 6 kez kullanılmış olması ise tarikat konusunun az gündemde yer aldığını göstermez. Çünkü ‘Aczmendi’ vb ifadelerle de tarikat konusu işlenmiştir. Bu nedenle tarikat konusu, yıllara oranla değişimi hakkında bilgi verme noktasında önemlidir. Tanrı- Allah ifadelerinin ölçümü ise Allah ve tanrı ifadelerinin seçiminin saptanmasına yöneliktir. Allah ifadesinin ‘tanrı’ kelimesine oranla daha sık kullanıldığı görülmektedir.

Grafik 40. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 Yılı Ocak Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

1997 yılı Ocak ayı içerisinde Aczmeni olayının alevlendiği görülüyor. Fadime Şahin- Müslüm Gündüz baskını 1996 Aralık ayında olmasına rağmen, olayın yankıları sürmüştü, hatta daha da artmıştır. Yukarıda kullanılan 'yobaz' ifadesi de bu çerçevede kullanılmıştır. Yine 11 Ocak'ta Başbakanlık konutunda tarikat şeyhlerine iftar verilmesi de gündemi çok meşgul etmiştir. Oktay Ekşi'nin, bu konu çerçevesinde 'laiklik' ve 'tarikat' meselesini gündemine aldığı görülmektedir.

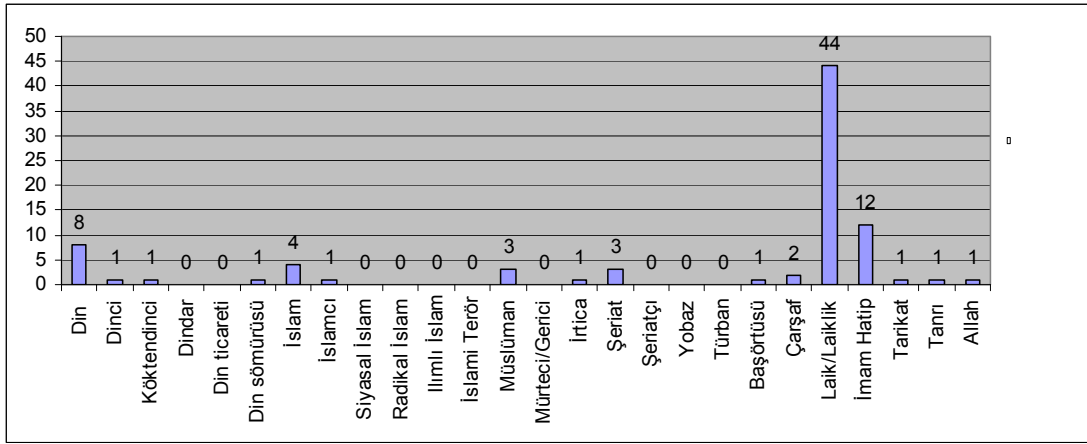
Grafik 41. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 Yılı Şubat Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

1997 yılı Şubat ayı, 28 Şubat isimli sürecin ismini aldığı aydır. Bu ayda Laiklik tartışmaları zirve yapmıştır. Ve laiklik, 'şeriat' kavramına paralel olarak

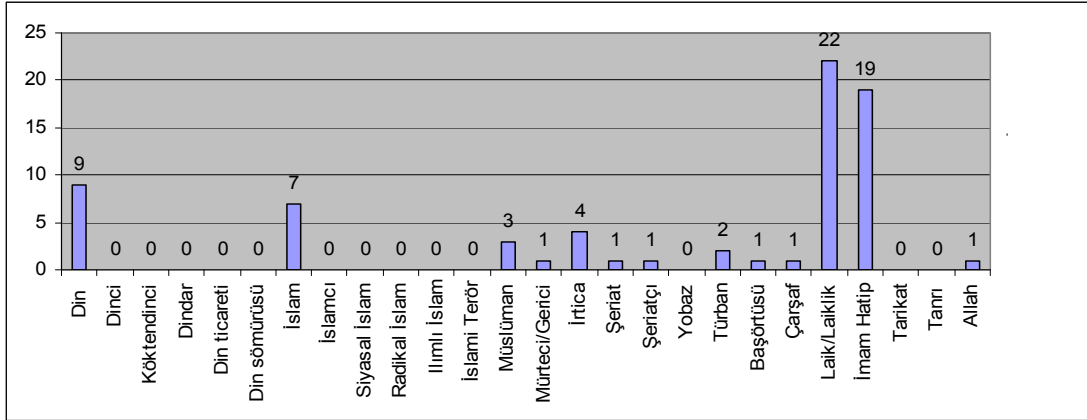
tartışılmıştır bu ay içerisinde. Oktay Ekşi, Laikliğin şeriat tehlikesi altında olduğunu düşünmektedir. Yukarıdaki grafikte de bu durumun yansıması görülmektedir; laiklik ve şeriat kavramları yükselmiştir. Bu ay içerisinde RP’li Sincan belediyesinin düzenlediği Kudüs gecesi, laiklik ve rejim tartışmalarını yükseltmiştir. Bu tartışmaların 28 Şubat MGK’sına doğru daha da arttığı görülmektedir.

Grafik 42. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi’nin 1997 Yılı Mart Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

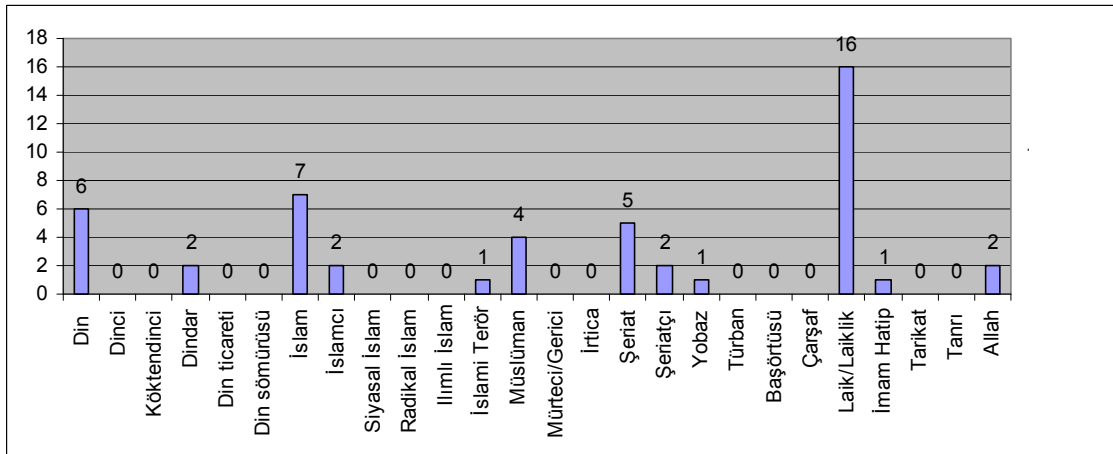
28 Şubat MGK’sının basına yansımasıyla birlikte ‘laiklik’ tartışmaları bu ayda da hız kesmemiştir. Bu ayda ön plana çıkan bir diğer gündem maddesi de İmam hatip liseleri ve din eğitimi konusudur. Bunun nedeni ise 28 Şubat MGK’sında yer alan ‘kesintisiz sekiz yıl’ uygulaması ile birlikte İmam hatip liselerinin orta kısımlarının da kapatılacak olmasıdır. İmam hatip liseleri hakkında gerekli düzenlemeler yapılmazsa laik rejimin ciddi bir tehdit altında olduğu görüşü savunulmaktadır Oktay Ekşi tarafından.

Grafik 43. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 Yılı Nisan Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

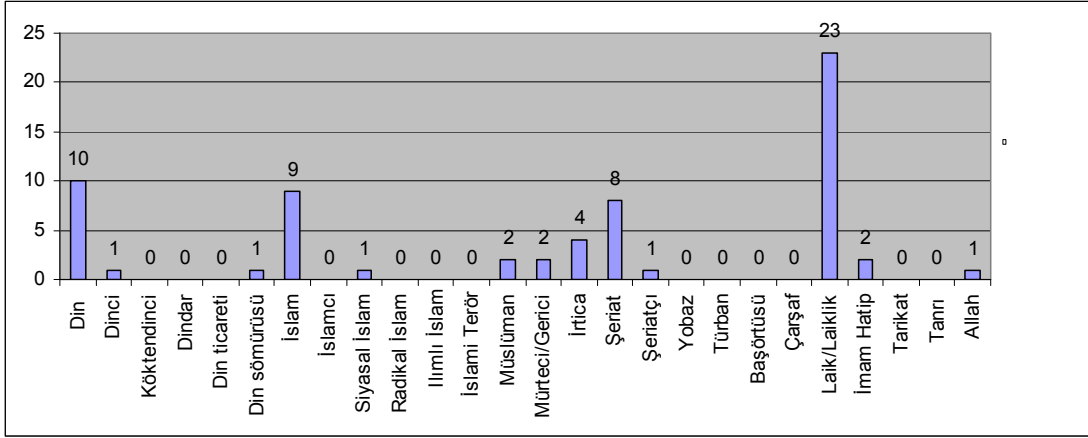
28 Şubat MGK'sında yer alan 'sekiz yıllık kesintisiz eğitim' konusu çerçevesinde İmam hatip lisesi konusu hız kesmemiştir. Ayrıca bu ay 'irtica' konusu da daha fazla dile getirilmiştir ve ay sonunda da Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından iç tehdit, dış tehdidin önüne geçirilmiş ve irtica en önemli iç tehdit olarak sunulmuştur.

Grafik 44. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 Yılı Mayıs Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

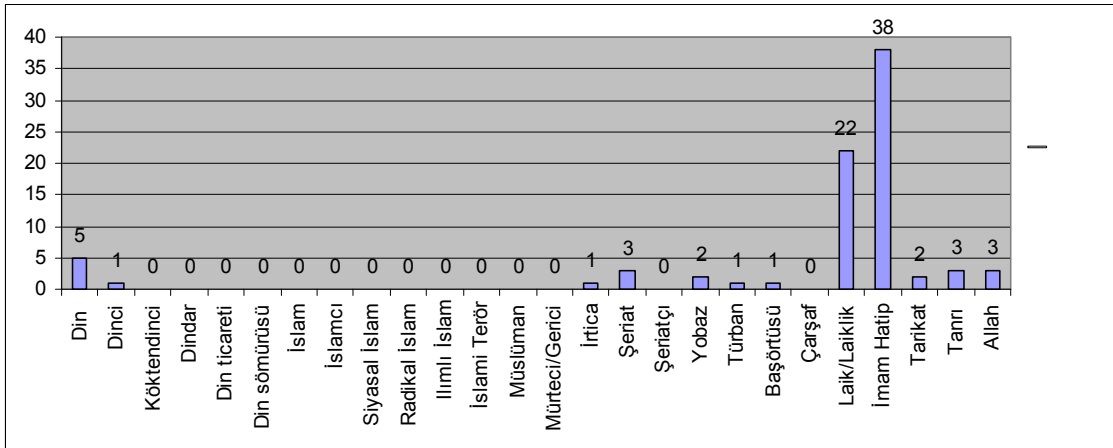
Bu ay içerisinde Oktay Ekşi'nin yazılarında halen siyasal iktidar olan RP hakkında laiklik- şeriat ekseninde eleştirilerin yapıldığı görülmektedir. Şubat ayından uzaklaştıkça laiklik kavramının yine hep gündemde olmakla beraber biraz daha az bir oranda kullanılmıştır.

Grafik 45. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 Yılı Haziran Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Haziran ayı içerisinde oldukça önemli gelişmeler yaşandı. Erbakan, D-8'ler toplantısına başkanlık yaptı, Kombassan'ın 15 trilyonuna tedbir kondu. Sonrasındaysa başbakan Erbakan istifa etti. Bu ya içerisinde de Laiklik- şeriat ve din konusunun oldukça fazla gündeme geldiği görülüyor ve Hükümetin düştüğü bu ay içerisinde Laiklik- şeriat tartışmalarının hedefinde RP ve DYP'nin olduğu görülmektedir

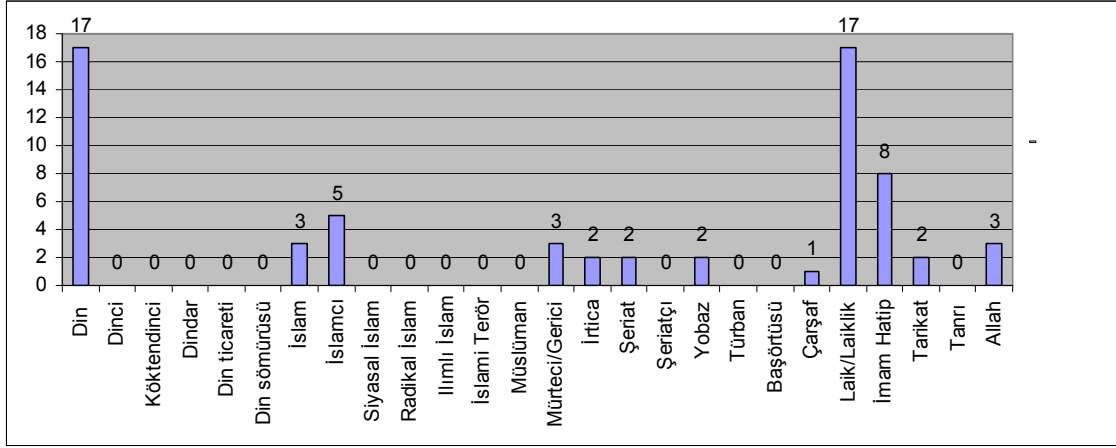
Grafik 46. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 Yılı Temmuz Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Oktay Ekşi'nin bu ay içerisinde kullanmış olduğu İmam hatip lisesi kavramı, genel itibari ile imam hatip lisesi mezunu imamların açık öğretim fakültesi okuyarak iki yıllık üniversite mezunu olmasını sağlayan yasa çerçevesindedir. Bu yasayı Refah yol hükümeti sonrası kurulan hükümet çıkarmıştır. Oktay Ekşi, bu yasayla birlikte

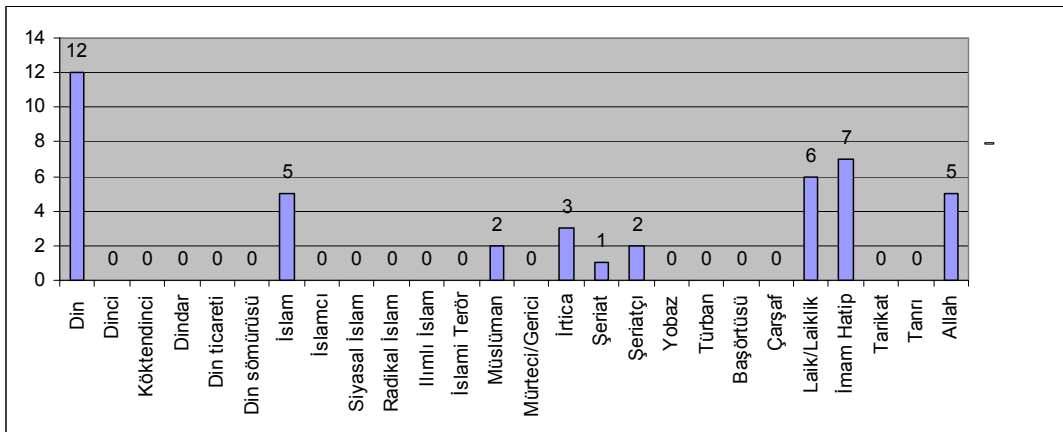
İmamların yükseköğretim okuyarak devlet içinde başka alanlara geçiş yapabileceğini, bunun da devletin laik niteliğini tehdit edeceğini ifade etmektedir.

Grafik 47. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 Yılı Ağustos Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

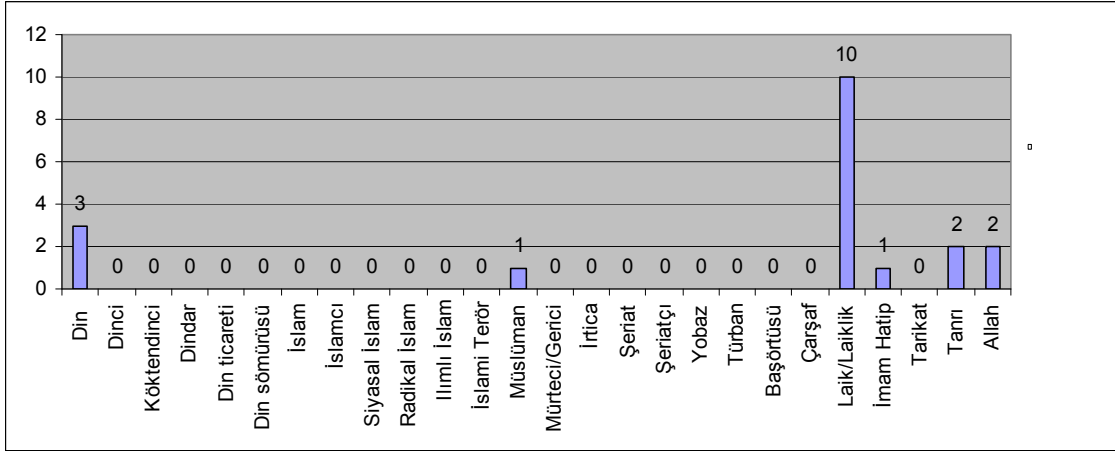
Bu ay içerisinde sekiz yıllık kesintisiz eğitim yasaı mecliste onaylandı ve Merkezi sistemle ezan okunmasına yönelik uygulamalara geçildi. Bu değişikliklere paralel olarak da yine laiklik- din ve İmam hatip lisesi konuları bu ay ön plana çıkmıştır.

Grafik 48. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 Yılı Eylül Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

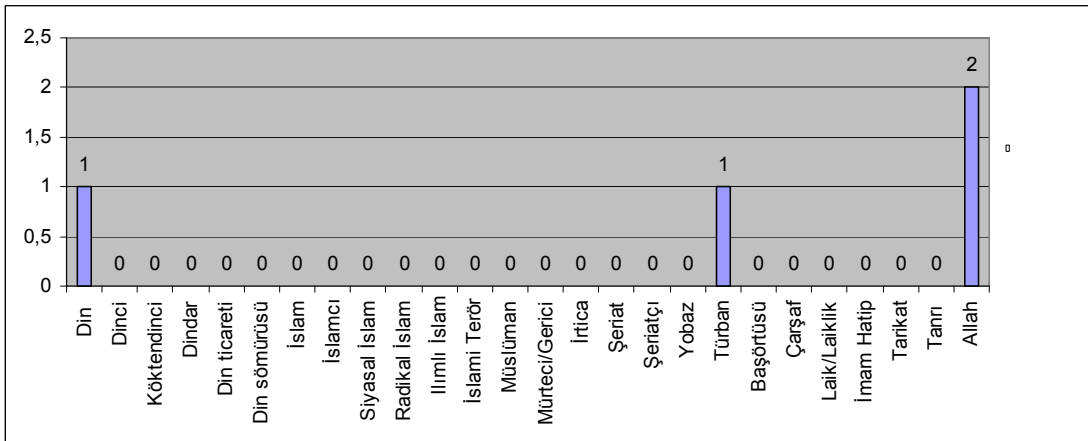
Temmuzda RefahYol hükümeti sonrası yeni hükümetin kurulması ve Ağustos ayında da birtakım yeni düzenlemelere gidilmesi neticesinde Eylül ayında din konusunun nisbeten daha az gündemde olmuştur.

Grafik 49. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 Yılı Ekim Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

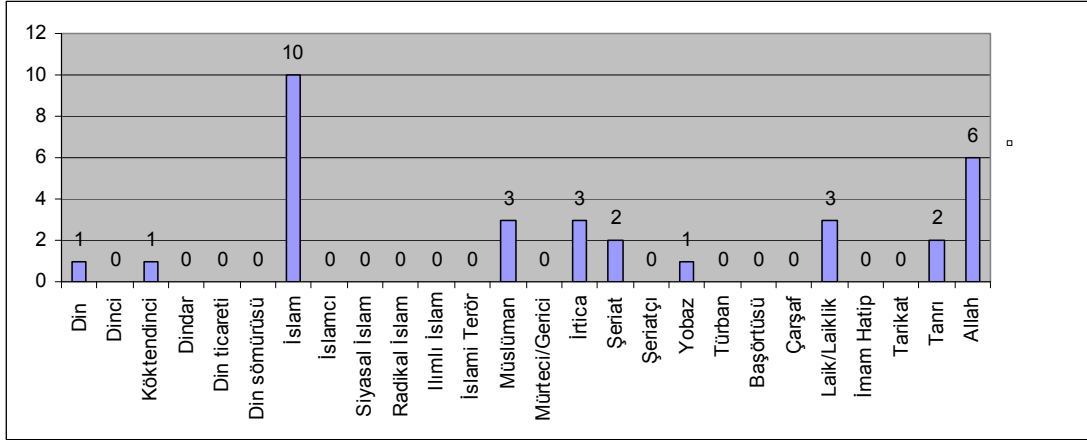
Ekim ayı içerisinde İstanbul üniversitesinde 'başörtülü' öğrencilerin kayıtları yapılmamıştır. Ahmet Taşgetiren'in Ekim ayı yazılarına ve istatistiklerine bakıldığında bu konunun gündeme alındığı görülmektedir. Oktay Ekşinin istatistiklerinden de anlaşılacağı üzere bu konu üzerinde çok da fazla durmamıştır.

Grafik 50. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 Yılı Kasım Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Kasım ayında ise ülke dini meselelerden biraz daha uzak bir gündem takip etmiştir. Kasım ayı normal gündelik siyasetin konuşulduğu bir ay olmuştur.

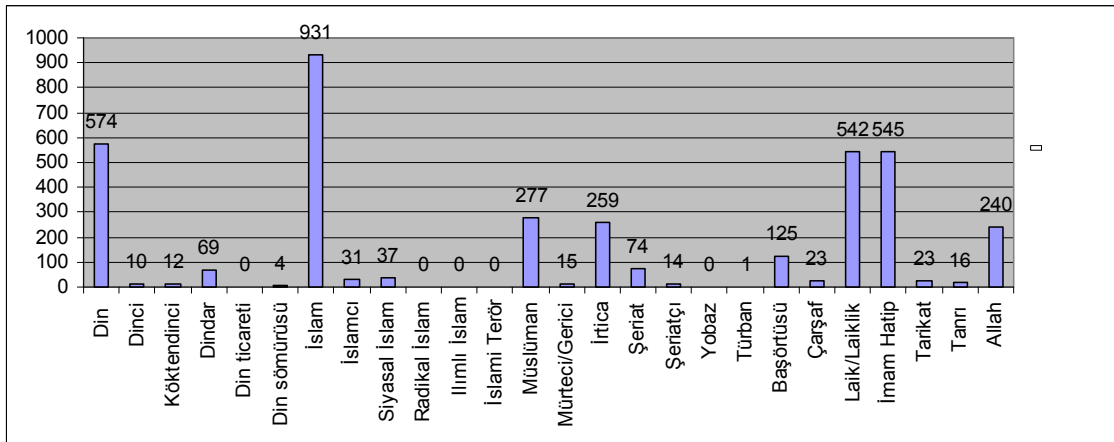
Grafik 51. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997 Yılı Aralık Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Aralık ayında MGK'da askerler, sosyal ve ekonomik yatırımların hızlanmasını ve İslami sermayenin yakın takibe alınmasını istediler. Tabii bunun gündeme yansımaları da yine İslami sermaye konusunun gündeme alınması olmuştur. Bu ay içerisinde Oktay Ekşi'nin ele aldığı 'İslam' kavramı da yine bu konuya paralel olarak 'İslami sermaye' ifadesiyle ilgili olarak kullanılmıştır. Yılbaşı kutlamaları ile ilgili de 'İslam' kavramını kullanmıştır.

3.1.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

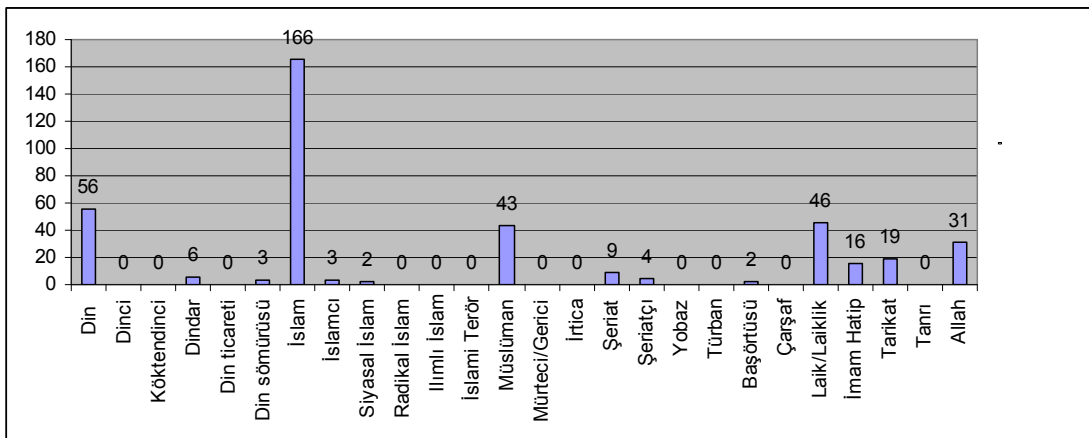
Grafik 52. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 1997 Yılı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Yukarıdaki sayfalarda da bahsedildiği üzere 1997 yılında Türk siyaseti ve toplumsal yapısı din üzerine yapılan tartışmalar neticesinde büyük bir değişim

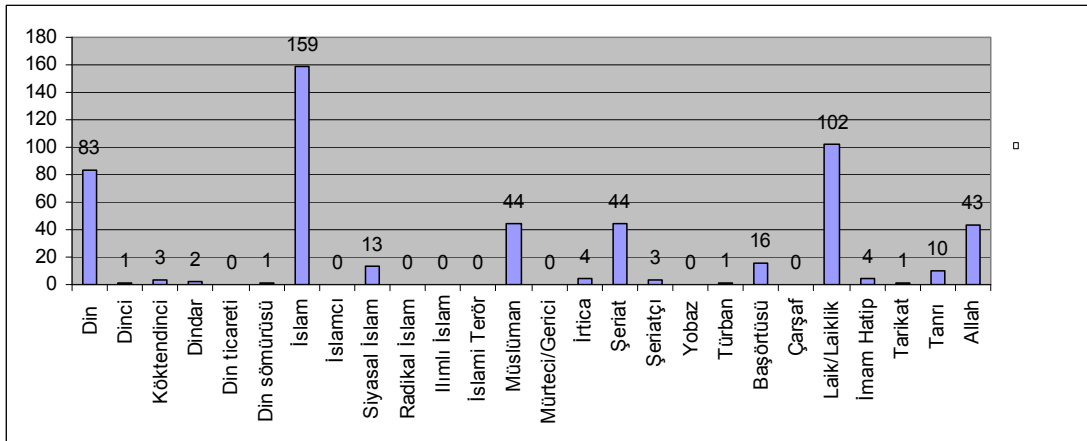
yaşamıştır. Bu yıl içerisinde Yeni Şafak gazetesi başyazarı Ahmet Taşgetiren'in yazılarına baktığımızda dinin ne denli gündemde kaldığı görülebilir. Yukarıdaki tabloya bakıldığında Ahmet Taşgetiren'in yazılarının, Oktay Ekşi'ye nispetle çok daha yoğun dini içeriğe sahip olduğu görülüyor. Fakat din konusunu ele alış tarzındaki genel yaklaşım konusunda Oktay Ekşi'yle tamamen zıt bir tavır sergilemektedir. Ahmet Taşgetiren, Türkiye'de dinin baskı altında olduğu düşüncesiyle hareket etmekte ve 'şeriat' gibi bazı kavramlara da farklı bir anlam yüklemektedir. Bu noktada, Oktay Ekşi'nin, 'Türkiye'de şeriat tehdidi vardır' düşüncesinden çok daha farklı bir duruş sergilemektedir. Özellikle sekiz yıllık kesintisiz eğitim yasası çerçevesinde 'İmam hatip' meselesine ve kamusal alandaki 'başörtüsü yasağı' konusunu ciddi şekilde ele almakta ve bu konularda toplumun mağduriyetler yaşadığını düşünmektedir. Ve aynı şekilde toplumun 'irtica' gibi sanal korkularla sindirilmeye çalışıldığını da yukarıdaki grafikte görüleceği üzere çokça ele almaktadır. Ahmet Taşgetiren, yukarıda da görüleceği üzere 'yobaz' ifadesini hiç kullanmamıştır. Bu noktada saygılı bir üslup benimsediği söylenebilir. Tarikatler konusunu da zaman zaman gündemine almıştır fakat tarikatleri de tehlike kaynağı olarak gören bir bakış açısına sahip değildir. Tanrı- Allah ifadelerindeki istatistiği de hangi ifadeyi tercih ettiğine dair bir tespitte bulunmak amacıyla ele alınmıştır ve Allah ifadesinin, Ahmet Taşgetiren tarafından daha öncelikli olarak tercih edildiği de görülmüştür.

Grafik 53. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 1997 Yılı Ocak Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

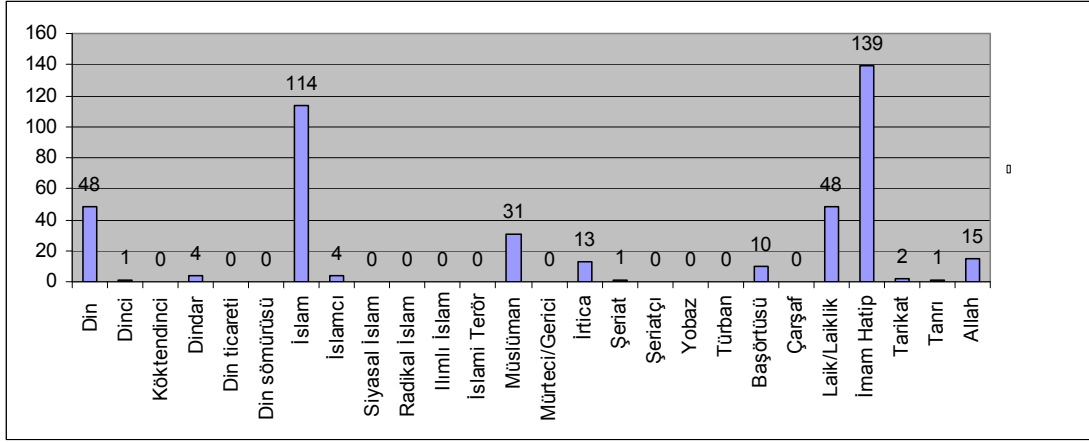
1997 yılı Ocak ayı içerisinde Aczmendi olayının alevlendiği görülüyor. Fadime Şahin- Müslüm Gündüz baskını 1996 Aralık ayında olmasına rağmen, olayın yankıları sürmüş, hatta daha da artmıştır. Yine 11 Ocak'ta Başbakanlık konutunda tarikat şeyhlerine iftar verilmesi de gündemi çok meşgul etmiştir. Ahmet Taşgetiren'in bu aydaki yazılarının en temel teması, 'İslamın baskı altında olduğu'dur. Bunun da mevcut 'Laiklik' yorumundan kaynaklandığını düşünmekte ve Laiklik konusunu da gündeminde tutmaktadır. Aczmendi olayı çerçevesinde de tarikatler konusuna değinmiştir. Olayın kurgu olması yönünde şüpheler belirtmekle beraber, sistemin dayatması neticesinde ortaya çıkan çarpık anlayışlı, din sömürücüsü bazı insanların çıkabileceğini de sözlerine eklemektedir.

Grafik 54. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 1997 Yılı Şubat Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

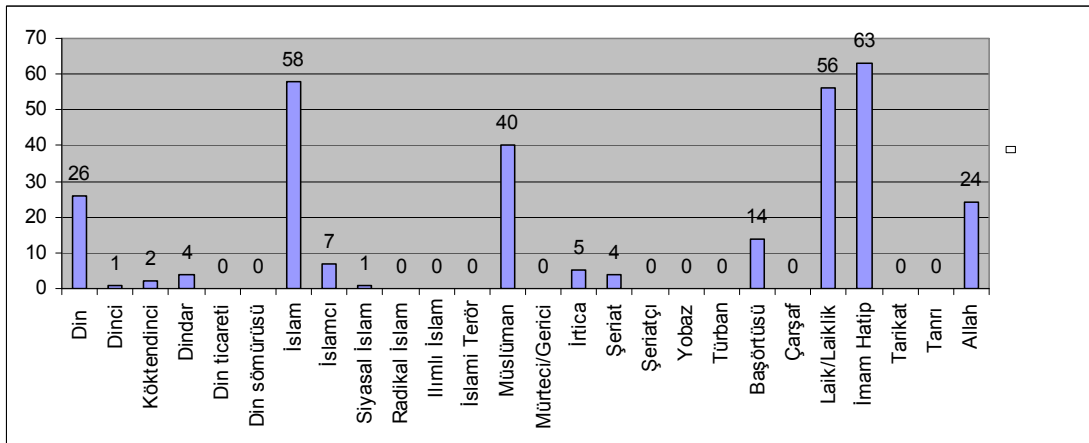
28 Şubat müdahalesinin gerçekleşmiş olduğu bu ayda Laiklik ve şeriat kavramlarının birbirine paralel olarak bir artış gösterdiği görülüyor. 'İslam' konusu da gündemdeki yerini korumaktadır. Bu ayda RP'li Sincan belediyesinin yapmış olduğu Kudüs gecesini çerçevesinde Din, İslam, Laiklik ve şeriat kavramlarının ön plana çıktığı görülüyor. Tarikat konusu ise Ahmet Taşgetiren tarafından geçen aya oranla daha az konuşulmuştur.

Grafik 55. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 1997 Yılı Mart Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

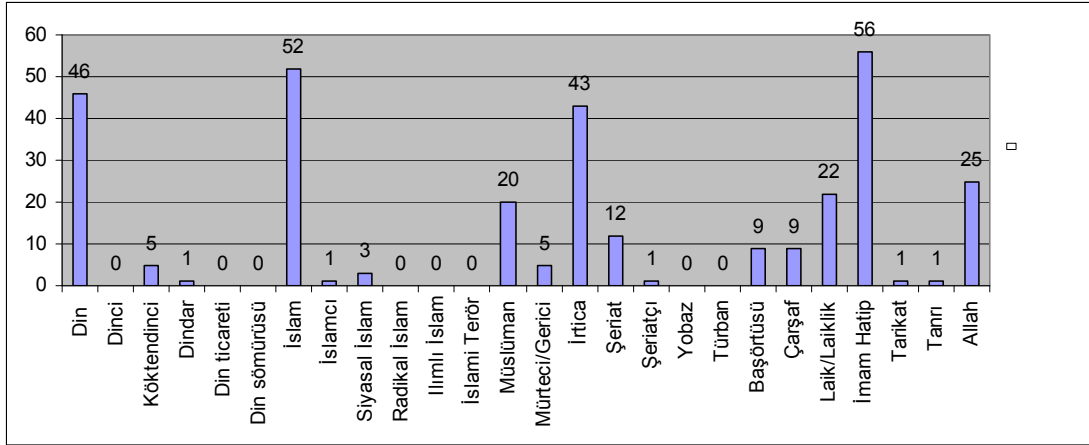
28 Şubat MGK toplantısında konu edilen 'sekiz yıllık kesintisiz eğitim' çerçevesinde İmam hatip Liselerinin orta kısımlarının kapatılması meselesi Mart ayı içerisinde Ahmet Taşgetiren'in en çok önemsendiği konu olarak ön plana çıkmıştır. Ahmet Taşgetiren, İmam hatip liselerin orta kısmının kapatılmasını dine ve dindar insanlara baskı olarak değerlendiriyor ve halkıyla kavgalı bir zihniyetin halkın dini inanışını yönlendirme amacıyla olduğunu belirtiyor.

Grafik 56. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 1997 Yılı Nisan Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

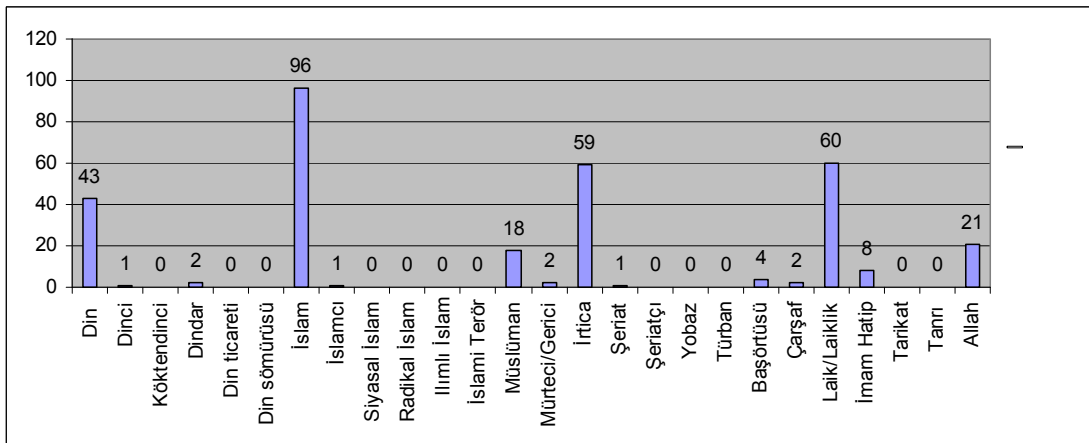
Nisan ayında da Laiklik ve İmam hatip tartışmalarının hız kesmediği görülüyor. Bu ay sonunda Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından, iç tehdit yani 'irtica', dış tehdidin önüne geçtiği söylenmiştir.

Grafik 57. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 1997 Yılı Mayıs Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

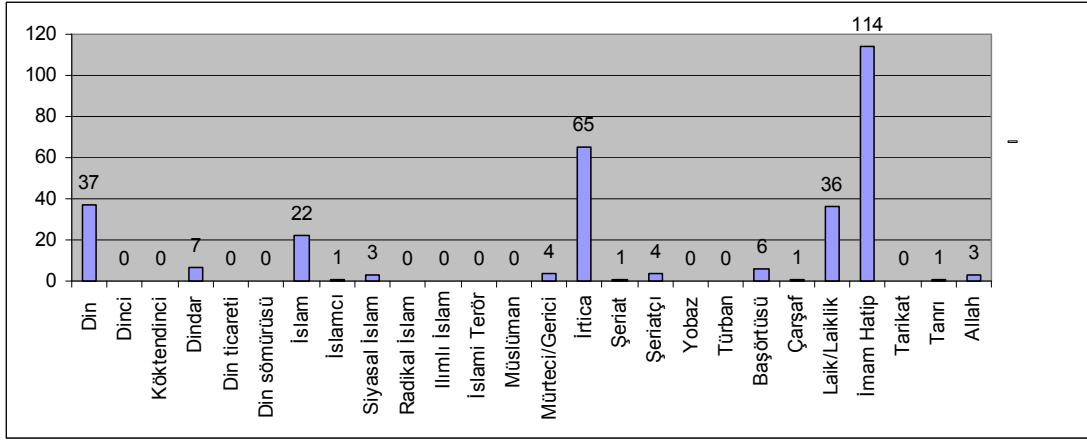
Ahmet Taşgetiren, Nisan ayının sonunda iç tehdit irticanın, dış tehdidin önüne geçtiğini belirten bir açıklama yapması üzerine irtica meselesini ön plana taşımıştır. İmam hatip sorununu ise 28 Şubat MGK'sından bu yana istikrarlı bir şekilde dile getirmiş, gündemine almıştır.

Grafik 58. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 1997 Yılı Haziran Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

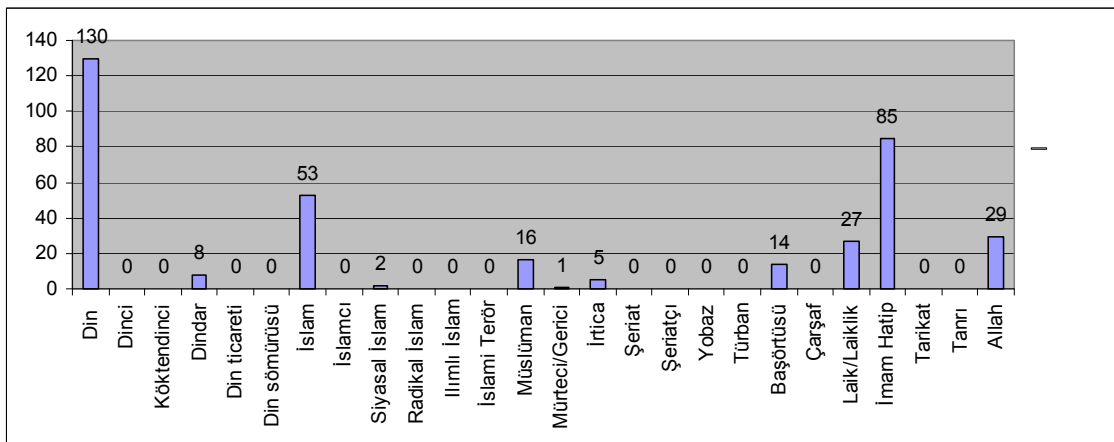
Refahiyol hükümetini düştüğü bu ay içerisinde irtica- laiklik tartışmalarının arttığı görülüyor. Tabii Ahmet Taşgetiren, Türkiye'de irtica tehdidinin olduğunu düşünmemekte, tehlikeyi sanal olarak değerlendirmektedir.

Grafik 59. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 1997 Yılı Temmuz Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

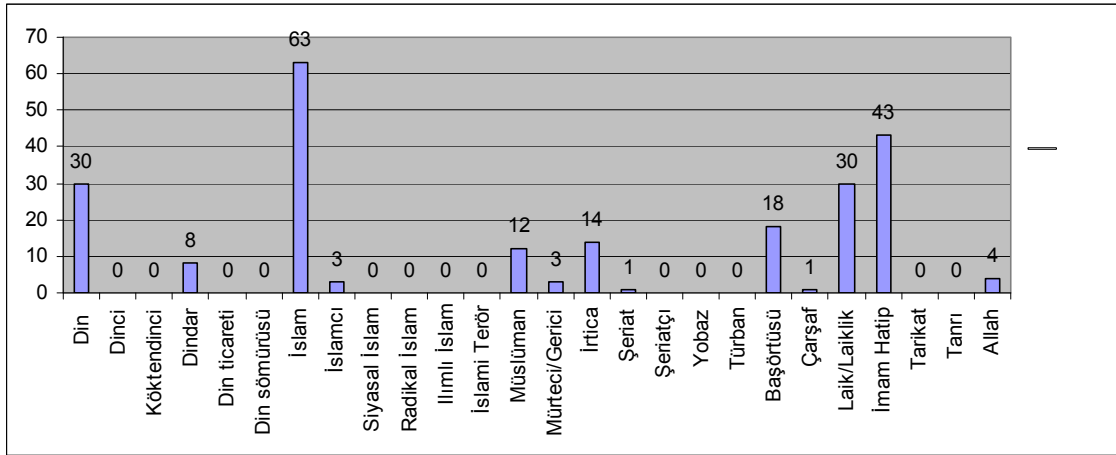
Bu ay içerisinde yeni hükümet tarafından alınan bir kararla İmam hatip lisesi mezunlarının önüne sunulan direk olarak açık öğretim okuma fırsatının sunulması çerçevesinde İmam hatip kavramı bu ayda da Ahmet Taşgetiren tarafından birinci planda ele alınmıştır. Ahmet Taşgetiren, aynı şekilde Nisan ayının sonunda Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından 'irticanın', dış tehdidin de önünde birinci tehdit olarak tanımlanmasından bu yana 'irtica' konusunu istikrarlı bir şekilde gündemde tutmuştur. Bu ayda da İrticanın çokça konuşulduğunu görüyoruz. Ahmet Taşgetiren, irticanın, İmam hatip liselerini kapatmak için de bir bahane olduğunu ifade etmektedir.

Grafik60. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 1997 Yılı Ağustos Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

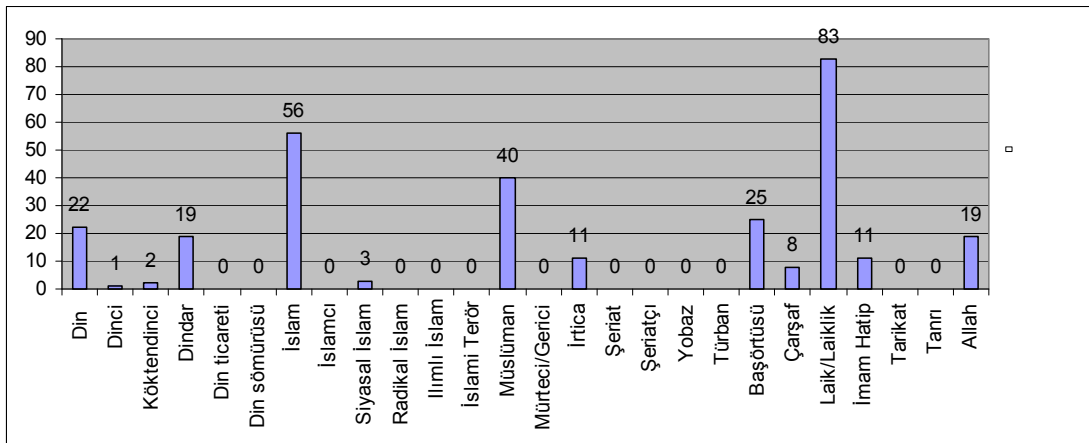
Bu ay içerisinde sekiz yıllık kesintisiz eğitim yasası mecliste onaylandı ve Merkezi sistemle ezan okunmasına yönelik uygulamalara geçildi. Bu değişikliklere paralel olarak da Ahmet Taşgetiren tarafından din ve İmam hatip lisesi konuları bu ay ön plana çıkmıştır.

Grafik 61. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 1997 Yılı Eylül Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

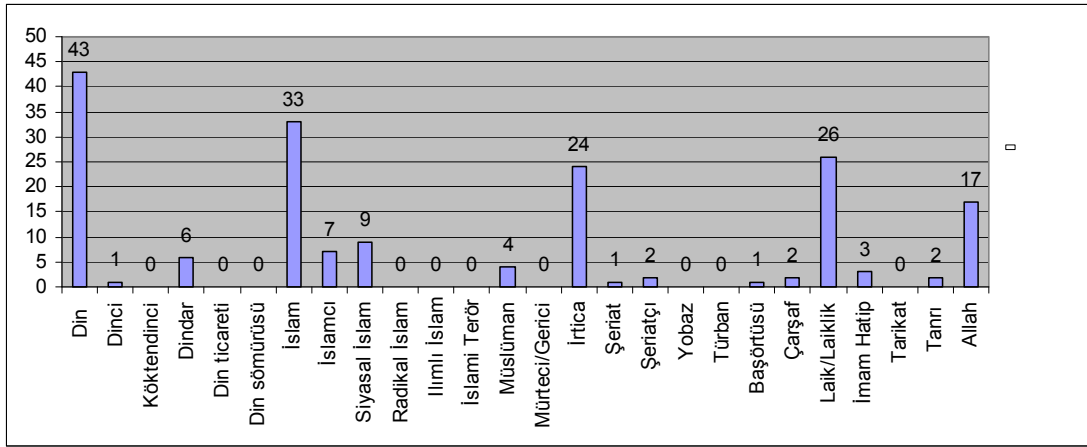
Ahmet Taşgetiren, bu ayda da din- İslam, İmam hatip, laiklik ve başörtüsü konusundan duyduğu rahatsızlıklar çerçevesinde bu konuları gündeminden düşürmemiştir.

Grafik 62. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 1997 Yılı Ekim Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

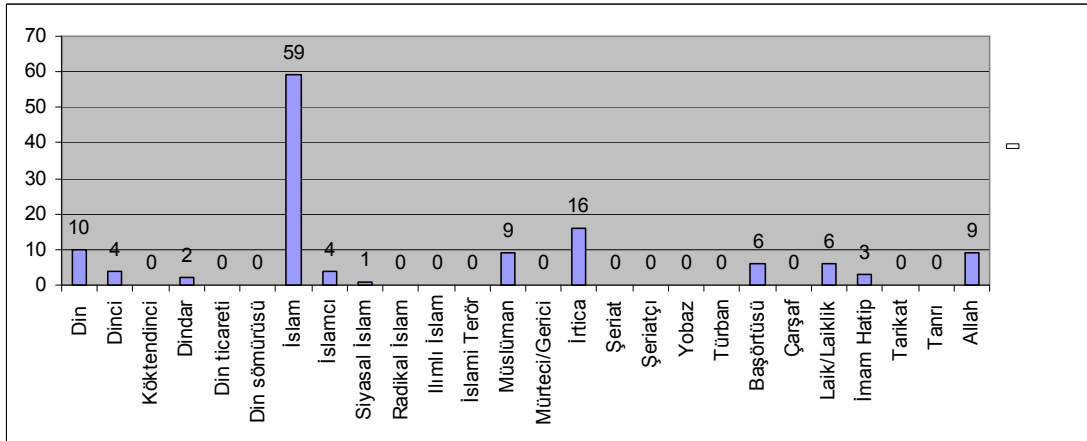
Bu ay içerisinde üniversiteye kaydını yapacak başörtülü öğrencilerin kaydının yapılmaması üzerine başörtüsü konusunda geçtiğimiz aylara oranla nisbi bir artış vardır. Başörtüsünün, laiklik için tehlike oluşturduğu düşüncesine de karşı görüş belirten Ahmet Taşgetiren'in buna paralel laiklik konusunu da biraz daha ön plana çıkarmıştır bu ay içerisinde.

Grafik 63. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 1997 Yılı Kasım Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Artık Temmuz'da siyasal iktidarın el değiştirmesi, 28 Şubat kararlarının da büyük oranda tatbik edilmesi neticesinde tartışmalarda dinin yerinin geçtiğimiz aylara nispetle azaldığı görülmektedir. Yine de Ahmet Taşgetiren'in yazılarında İslam- irtica- laiklik gibi unsurlara rastlamak mümkündür.

Grafik 64. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 1997 Yılı Aralık Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Ahmet Taşgetiren'in bu ayki yazılarında yalnızca İslam'ın ön plana çıktığı görülüyor. Bu ayda kullanmış olduğu 'İslam' ifadeleri daha çok, 'İslam ve demokrasi' ile 'İsrail ile ilişkilerimizde İslam kimliğimiz' konuları çerçevesinde kullanılmıştır.

3.2. 2002 YILI

2002 yılı, 28 Şubat müdahalesinin ardından, 28 Şubat müdahalesine muhatap olan, tehdit olarak görülen siyasi akımın siyasal iktidarı ele geçirmiş olduğu bir yıldır. Bu yılı önemli kılan şey de 28 Şubat müdahalesinin beşinci yılında gerçekleşecek olan genel seçimdir. Ve bunun dışında meydana gelen diğer önemli olayları da görmek açısından bu yıl meydana gelen bazı olaylara aşağıda değinilecek, sonrasında da Hürriyet ve Yeni Şafak gazetesi başyazarlarının köşe yazılarının dini içerik analizi yapılacaktır. 2002 yılında meydana gelen bazı önemli olaylar şöyledir;

“29 Mart: Gazeteci-yazar Uğur Mumcu suikastının faillerini yakalamak amacıyla başlatılan, daha sonra ortaya çıkan bağlantılar üzerine Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı, Prof. Dr. Muammer Aksoy ve Doç. Dr. Bahriye Üçok'un öldürülmesi gibi 22 olayı kapsayan ``Umut Operasyonu``na ilişkin 24 sanıklı davanın gerekçeli kararı açıklandı. Kararda, olayların arkasında İran'ın olduğuna yönelik ciddi deliller bulunduğu belirtilerek ``İran'ın dış politikasında bir araç olan terörizm, mevcut potansiyelden yararlanılarak, bölgede kendine karşı en büyük rakip olarak gördüğü Türkiye'ye karşı sık sık kullanılmıştır`` ifadesine yer verildi.

23 Nisan: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu, 23 Nisan resepsiyonunda, AK Parti Genel Başkanı Tayyip Erdoğan'ın düşüncelerinde değişen bir şey olmadığını ifade ederek, ``28 Şubat'ın bin sene devam edeceğini boşuna demediklerini`` söyledi.

18 Mayıs: Diyanet İşleri Başkanlığı'nca düzenlenen ``Güncel Dini Meseleler İstişare Toplantısı``nın sonuç bildirgesiyle, kadınların cenaze namazında saf tutmasına, cuma ve bayram namazına katılmasına olur verildi.

31 Temmuz: TBMM, erken genel seçimin 3 Kasım 2002 tarihinde yapılmasını kararlaştırdı. Sadece DSP'nin karşı çıktığı erken genel seçim kararı 62 ret oyuna karşılık, 449 kabul oyuyla alındı.

1 Ağustos: Ankara DGM Cumhuriyet Savcısı Nuh Mete Yüksel, AK Parti hakkında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Başsavcılık, Yüksel'in yaptığı suç duyurusu üzerine AK Parti hakkında ``laik devlet düzenini bozmaya yönelik eylemlerin odağı haline geldiği`` iddiasıyla inceleme başlattı

22 Ekim: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Sabih Kanadoğlu, AK Parti'nin kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesi'nde dava açtı. Kanadoğlu, genel başkanlık görev ve yetkilerinin Recep Tayyip Erdoğan tarafından kullanılmasının tedbiren önlenmesini de istedi.

3 Kasım: Genel seçimler yapıldı.

20 Kasım: NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Doruk Toplantısı'na katılmak üzere Prag'a eşi Semra Sezer ile giden Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'i, TBMM Başkanı Bülent Arınç ve başörtülü eşi Münevver Arınç uğurladı. Konu, ``türban`` tartışmalarına neden oldu.

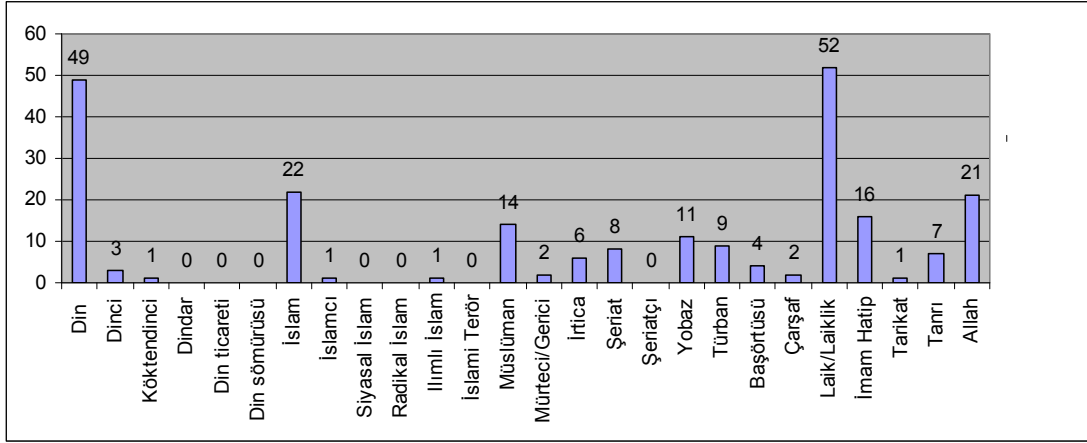
21 Kasım: Cumhurbaşkanı Vekili ve TBMM Başkanı Bülent Arınç, eşinin kıyafeti konusunda ``fırtına koparıldığını`` bildirerek, bunu çok yadırgadığını ve yersiz bulduğunu söyledi. Arınç, ``Eşimin içinde bulunduğu kıyafetin, yasalara ve protokol kurallarına aykırı olmadığına inanıyorum`` dedi.

18 Aralık: Ankara Üniversitesi öğretim görevlilerinden Dr. Necip Hablemitoğlu, Çankaya'da evinin önünde silahlı saldırıya uğradı. Hablemitoğlu, olay yerinde öldü⁴⁹⁰

⁴⁹⁰ *Hürriyet Gazetesi*, Almanak 2002, 30 Aralık 2002

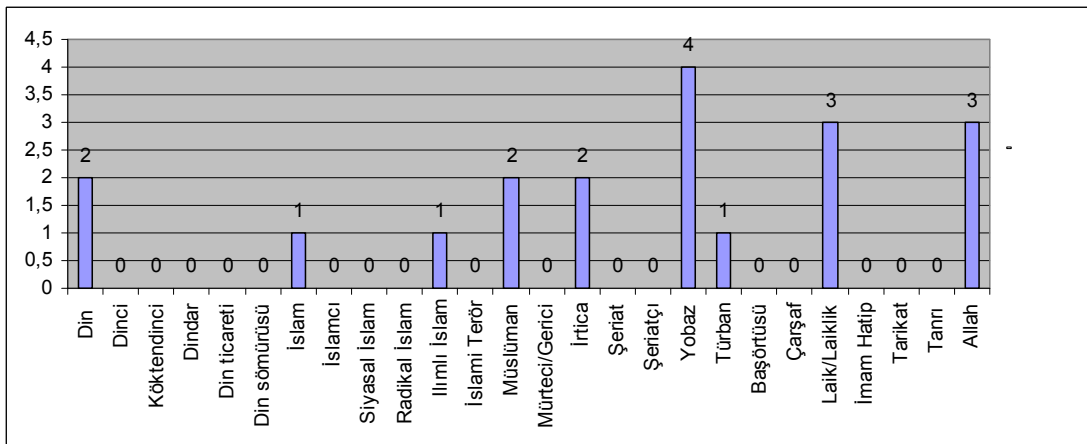
3.2.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

Grafik 65. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2002 Yılı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

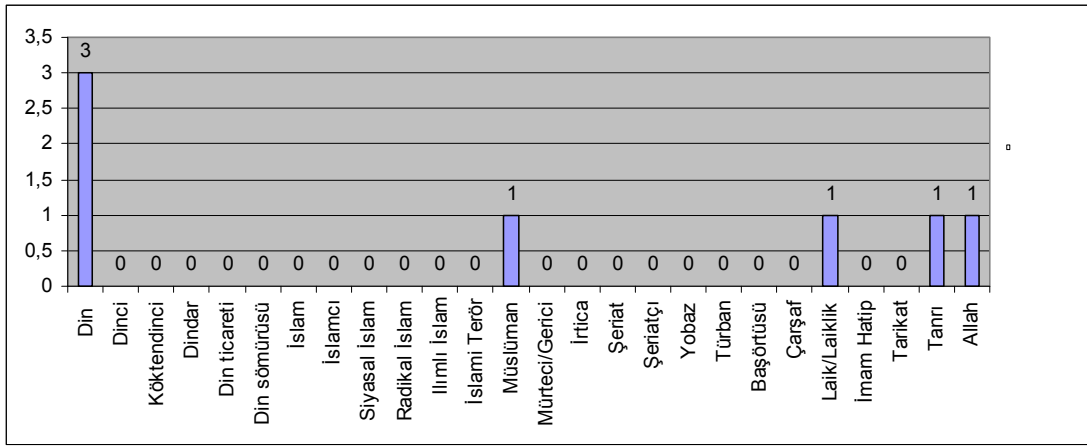
2002 yılında Türkiye 3 Kasım'da genel seçimlere gitmiş ve AB'den üyeliğe ilişkin tarih için tarih alabilmiştir. Siyasi olarak 1997 yılına göre oldukça sakin geçen 2002 yılında Oktay Ekşi'nin din ekseninde etrafında çok fazla yazı kaleme almadığı görülmektedir. Buna rağmen yer yer din, İmam hatip, şeriat ve irtica gibi konular gündeme gelmiştir. Fakat din konusu genel olarak 1997'ye göre büyük bir düşüş göstermiştir. Ele alınan mevcut din konularının da '11 Eylül'le yakın ilişki içerisinde gündeme geldiği görülmektedir. Bu yıl içerisinde başörtüsü, türban ve tarikat konularıyla büyük bir düşüş göstermektedir. Bunun sebebinin ise bu konularda Oktay Ekşi'nin tasvip etmiş olduğu durumun uygulanmakta olması gösterilebilir.

Grafik 66. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2002 Yılı Ocak Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

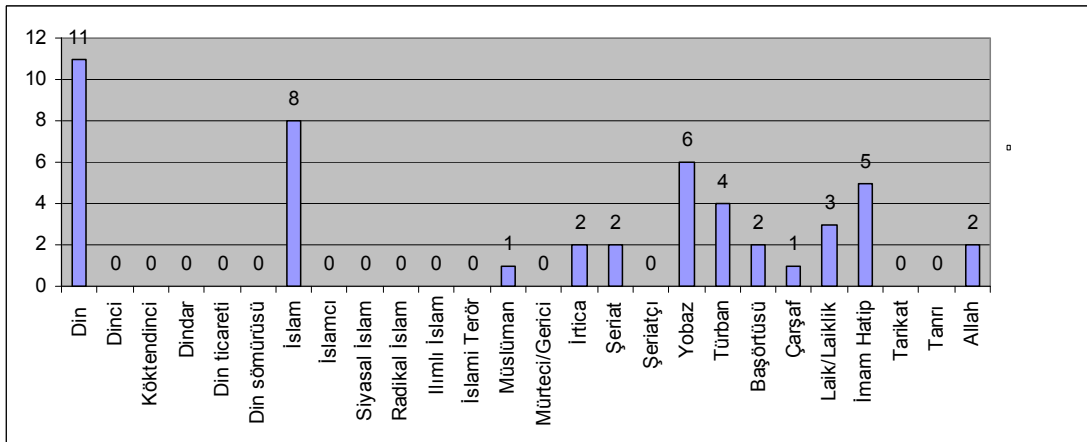
Ocak ayında genel itibariyle din konusunda bir gündemin yer almadığı görülüyor. Yukarıdaki grafiklerde geçen din çerçevesindeki kelimelerinse daha çok 11 Eylül saldırıları çerçevesinde kullanıldığı görülüyor. Oktay Ekşi, irtica ve yobaz türü ifadeleri de o saldırıyla ilgili olarak kullanmış ve 11 Eylül saldırısını, irtica tehdidinin gerçek olduğunu teyit etmektedir görüşünü savunmuştur.

Grafik 67. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2002 Yılı Şubat Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

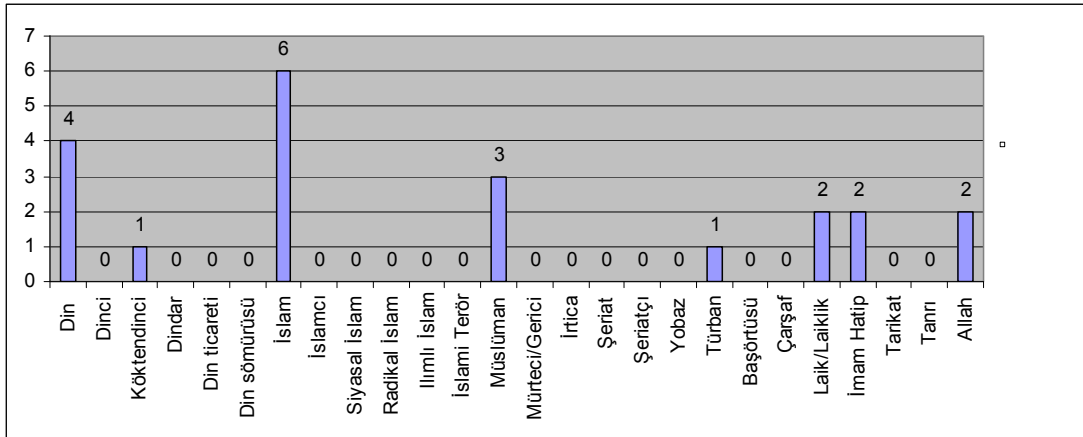
İdamın ve Avrupa Birliği uyum yasalarının ağırlıklı olarak tartışıldığı 2002 Şubatında din konusunun çok da fazla gündemde olmadığı görülüyor.

Grafik 68. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2002 Yılı Mart Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

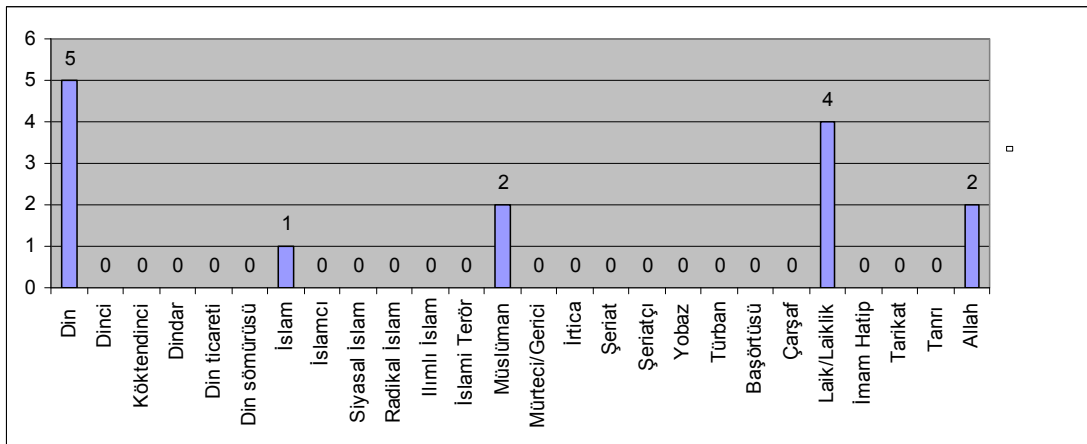
Mart ayında din konusunun yine çok düşük seviyelerde ele alındığı görülüyor. Fakat Şubat ayına nispetle din tartışmaları biraz bir yükselme göstermiştir. Bunun sebebi ise 28 Şubatın yıldönümü nedeniyle Mart başında yine din konusunun gündeme alınması ve bu ay içerisinde Arabistan’da meydana gelen ‘din polisi’ olayıdır.

Grafik 69. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi’nin 2002 Yılı Nisan Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

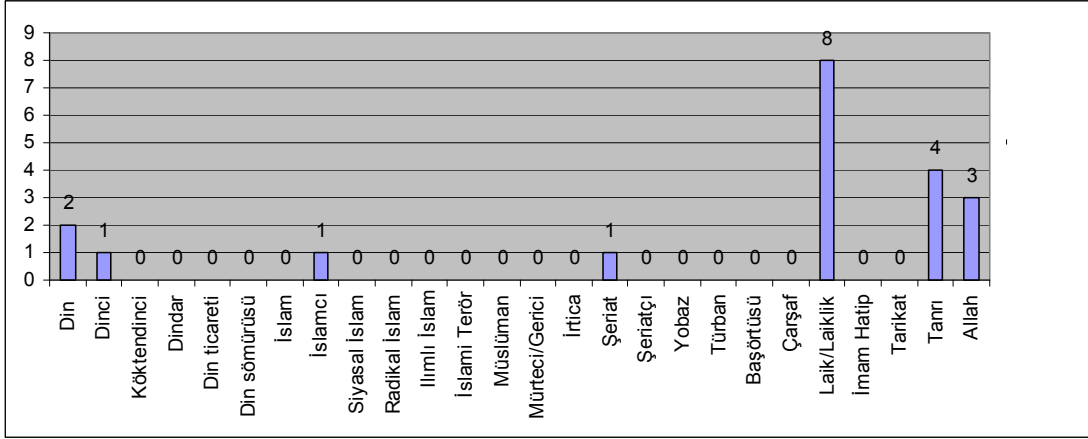
Nisan ayında da din konusunun gündemde önemli bir yer teşkil etmediği görülüyor. İsrail- Filistin meselesi nedeniyle din konusu üzerine bir yazı kaleme alınmıştır. Yukarıdaki istatistik bilgilerin birçoğu da o yazıya dayanmaktadır.

Grafik 70. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi’nin 2002 Yılı Mayıs Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

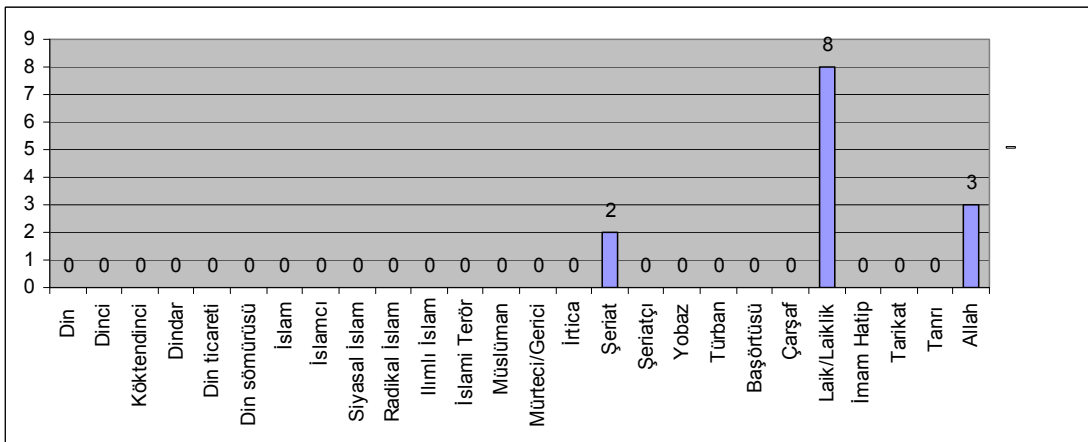
Mayıs ayında da din adına gündem çok yoğun olmamıştır. Mevcut istatistikler de Diyanet İşleri Başkanlığı'na düzenlenen 'Güncel Dini Meseleler İstişare Toplantısı' ile ilgili olarak kullanılmıştır.

Grafik 71. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2002 Yılı Haziran Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Haziran ayında da din konusu gündemde yoktur. Sadece 11 Eylül saldırılarıyla paralel olarak din konusuyla ilgili küçük çaplı bir yazı kaleme alınmıştır.

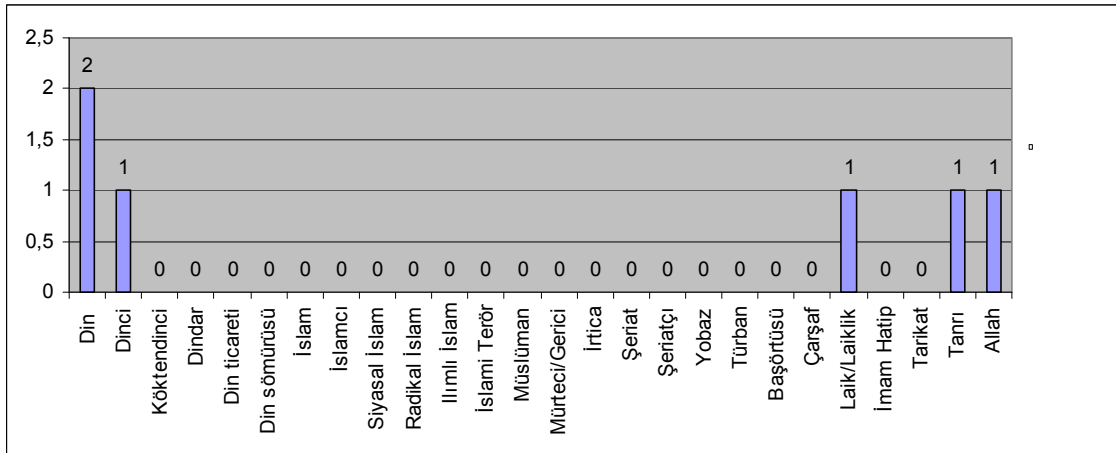
Grafik 72. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2002 Yılı Temmuz Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Erken seçim tartışmalarının hızlandığı Temmuz döneminde de din konusu gündemde yoktur fakat Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin gördüğü Refah Partisinin kapatılması meselesi ile ilgili olarak Laiklik konusu Oktay Ekşi tarafından

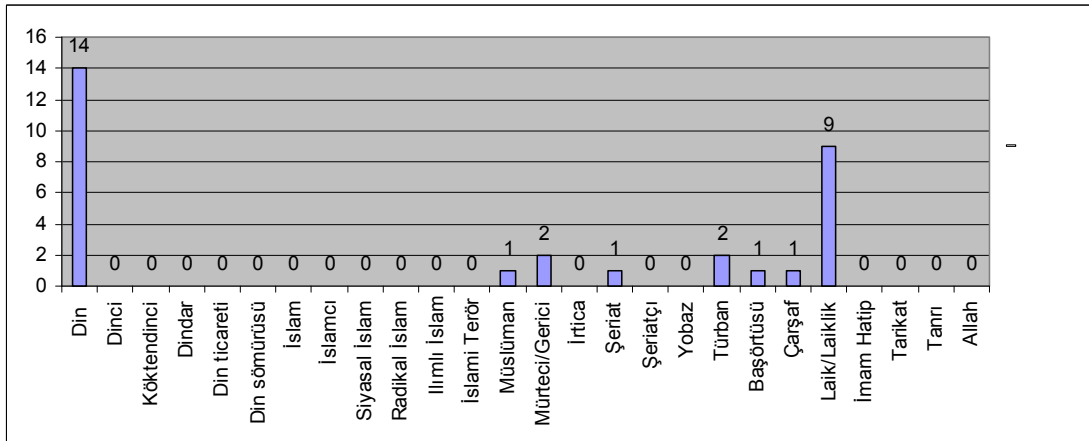
ele alınmıştır. Tabi bu ayki istatistiklerde göz önünde bulundurulacak husus da Oktay Ekşi'nin ilk on günde yazı kaleme almamış olmasıdır.

Grafik 73. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2002 Yılı Ağustos Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

AB'ye uyum çerçevesinde tarihi adımlar atıldığı ve idam cezasının kaldırıldığı, ana dilde yayın ve öğrenime izin verildiği bu ayda din konusunun yine gündem dışı olduğu görülüyor.

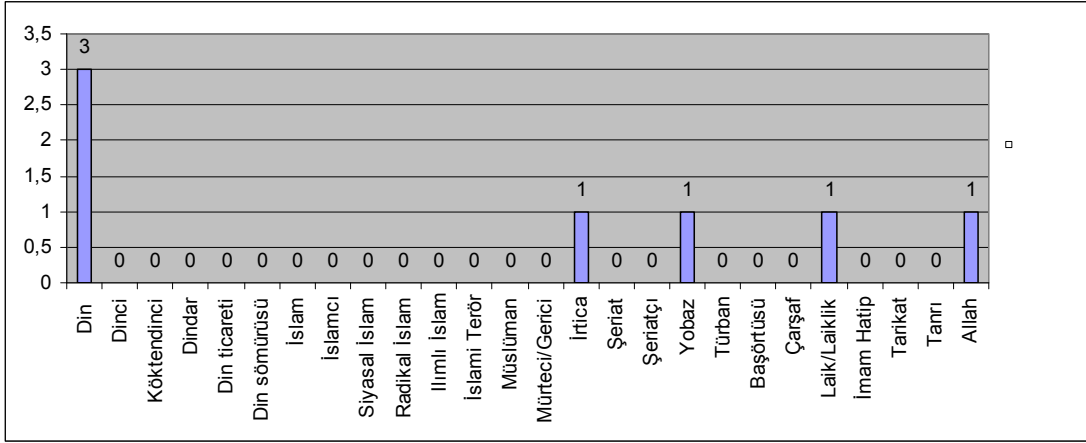
Grafik 74. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2002 Yılı Eylül Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Bu ay içerisinde din konusunun genel itibariyle yine gündem dışı olduğu görülüyor fakat şu da var ki 2002 yılı içerisindeki geçtiğimiz aylara bakacak olursak din ve laiklik konusunun birbirine paralel olarak az da olsa bir artış sergilediği görülüyor. Bunun nedeni de 3 Kasım 2002'de yapılacak olan seçimdir. Oktay Ekşi,

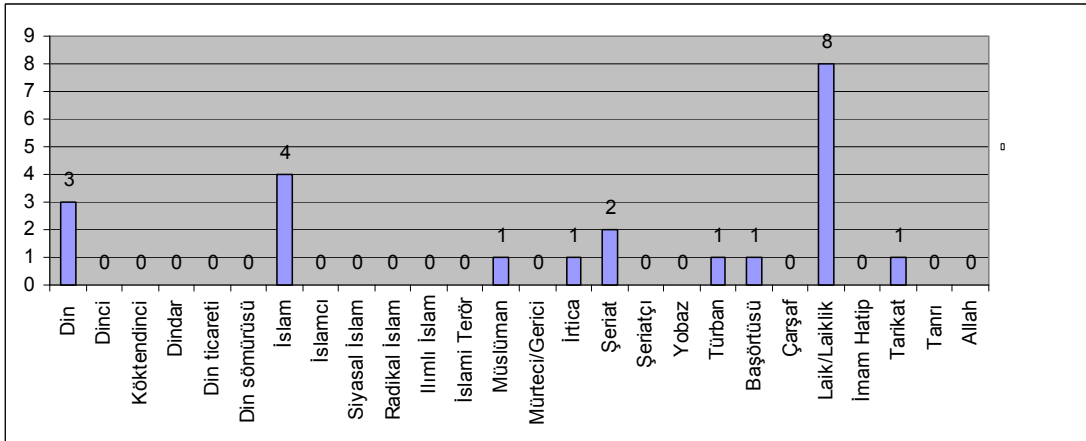
30 Eylül tarihinde Erdoğan ve Laiklik isimli bir yazı kaleme almıştır. Bu istatistikler de genel olarak bu yazıya aittir.

Grafik 75. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2002 Yılı Ekim Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

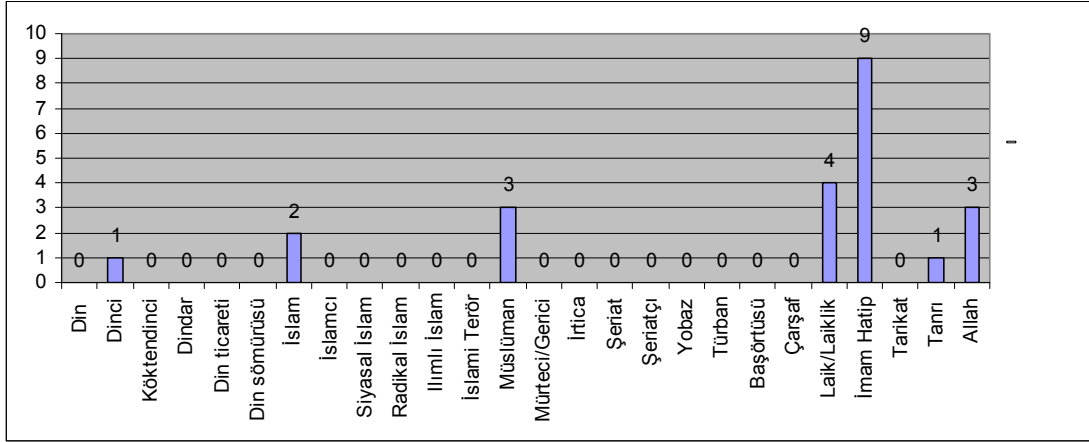
Bu aya bakıldığında da seçime yaklaşmış olmasına rağmen Oktay Ekşi tarafından din konusundan uzak bir gündemin takip edildiği görülüyor. Yukarıda istatistiğe konu olan birkaç madde ise seçim konusu ile ilgili olarak kullanılmıştır.

Grafik 76. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2002 Yılı Kasım Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Seçimlerin yaşandığı Kasım ayında da Oktay Ekşi din konusunu merkeze almamıştır. Bu ayda da Oktay Ekşi'nin, yurt dışına çıkması nedeniyle yazılarına bir hafta ara verdiğini belirtmekte fayda vardır.

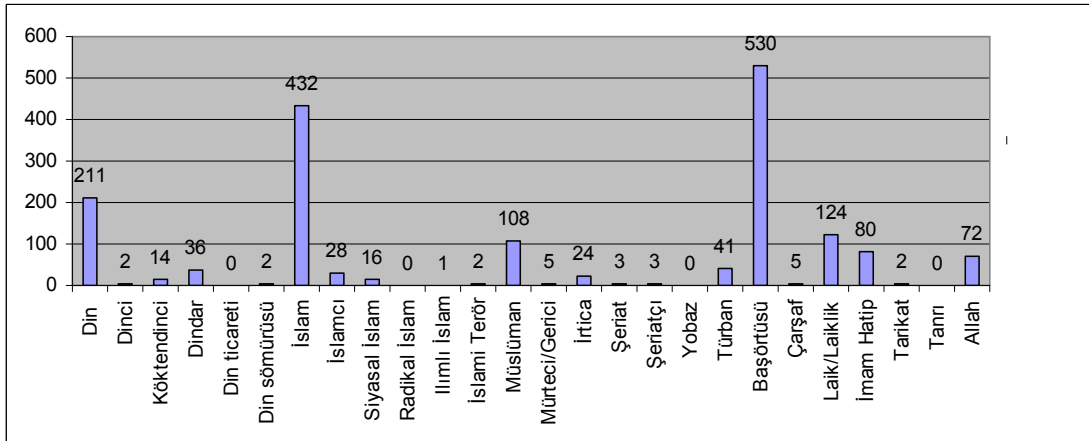
Grafik 77. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2002 Yılı Aralık Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Oktay Ekşi'nin bu ay içerisinde kullanmış olduğu İmam Hatip ve Laiklik kavramları, dönemin Yüksek Öğretim Kurulu başkanı Kemal Gürüz'un, siyasal iktidar AKP'nin üniversiteler üzerindeki düzenlemelerini hedef alan açıklamaları ile bağlantılı olarak ele alınmıştır.

3.2.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

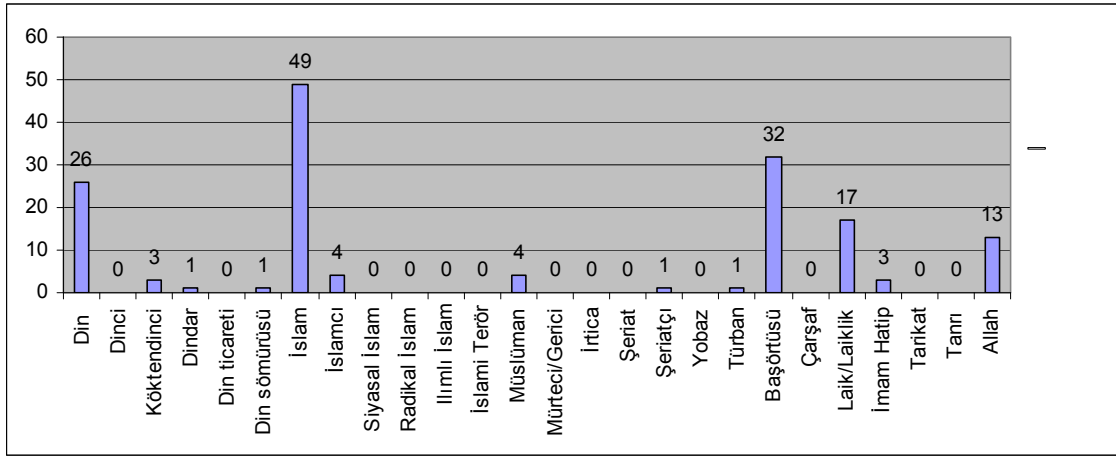
Grafik 78. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Ahmet Taşgetiren'in 2002 yılı içerisinde din çerçevesinde ele aldığı en önemli mesele başörtüsü meselesidir. Bu meseleden doğan mağduriyetleri ana tema olarak işleyen Ahmet Taşgetiren, istikrarlı bir şekilde başörtüsü sorununa çözüm

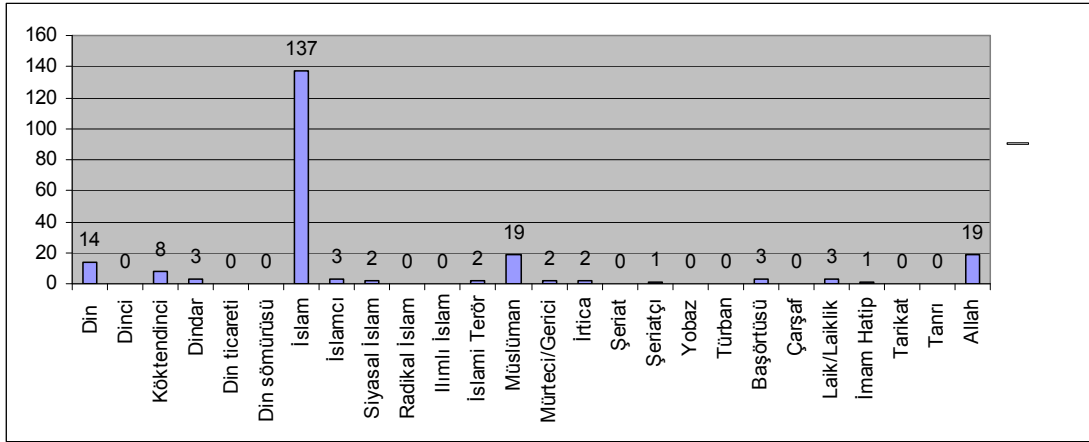
bulunmasını talep etmiş ve bu yasağa sebebiyet veren, devletin dine olan yaklaşımını sorgulamıştır. Bu yıl içerisinde ayrıca 3 Kasım seçimlerine, AB meselesine ve de 11 Eylül meselesine bağlı olarak din, İslam konularının sıklıkla Ahmet Taşgetiren tarafından gündem olarak ele alındığı görülüyor. Ayrıca yukarıdaki grafiğe bakarak Ahmet Taşgetiren'in yazılarının ne kadar dini nitelik taşıdığını da görmek mümkündür. Ahmet Taşgetiren, dini ve dini unsurları yazılarına yoğunlukla konu edinmiştir.

Grafik 79. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılı Ocak Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

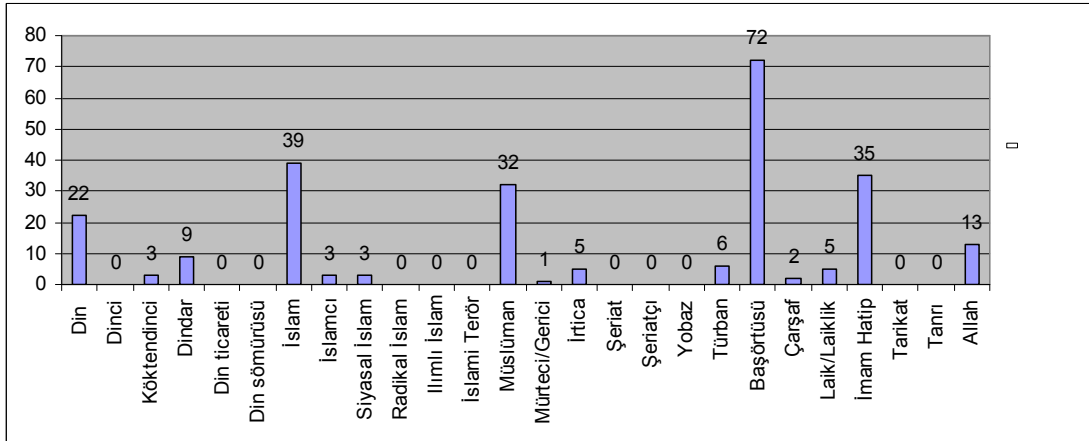
Ahmet Taşgetiren, yazılarının genel karakteri gereği dine temas ederek gündemi ele almıştır. Ocak ayı içerisinde de Ahmet Taşgetiren'in 'Türkiye'nin İslam dünyasına model olma' çerçevesinde ele aldığı 'İslam' konusu ile 'Anayasa mahkemesinin açıkladığı Fazilet Partisi'nin kapatılma gerekçesi' çerçevesinde de 'başörtüsü' konusunu ön plana çıkardığı görülmektedir.

Grafik 80. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılı Şubat Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

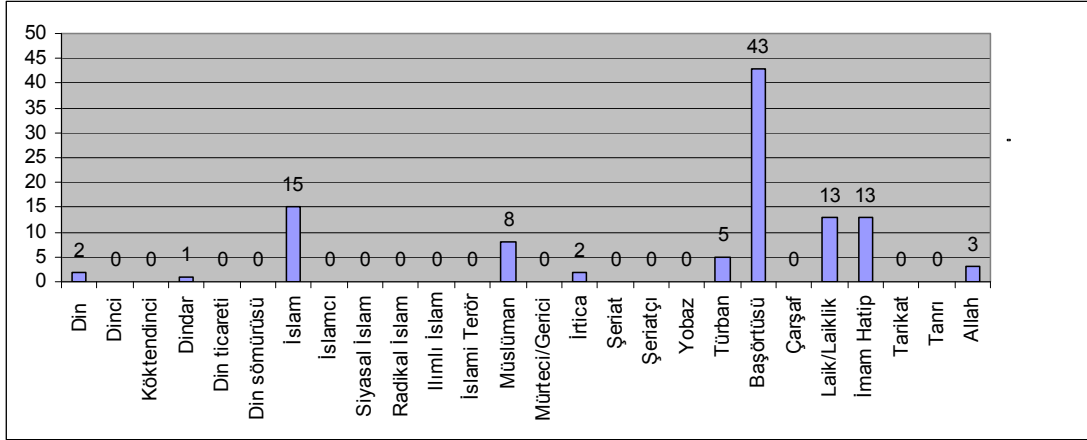
Ahmet Taşgetiren, 28 Şubat'ın yıldönümünde Şubat ayı içerisinde 28 Şubatla ve 11 Eylül saldırısı sonrası İslam dünyasıyla bağıntılı olarak 'İslam' konusunu ön plana çıkarmıştır.

Grafik 81. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılı Mart Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

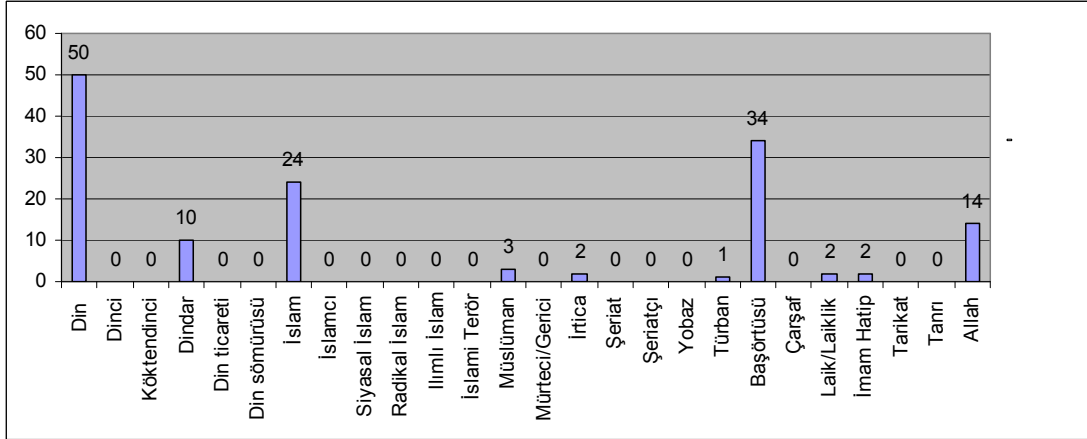
Ahmet Taşgetiren bu ayda, 2002 yılında mevcut hükümetin başörtüsü konusunda çözüm üretmemesi ve üniversiteler ile İmam hatip liselerindeki başörtüsü yasağı uygulamasına karşı durmuş, yazılarında da başörtüsüne önemli bir yer ayırmıştır. Yine 11 Eylül çerçevesinde İslam ve Müslüman üzerine de yazılar kaleme almıştır.

Grafik 82. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılı Nisan Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

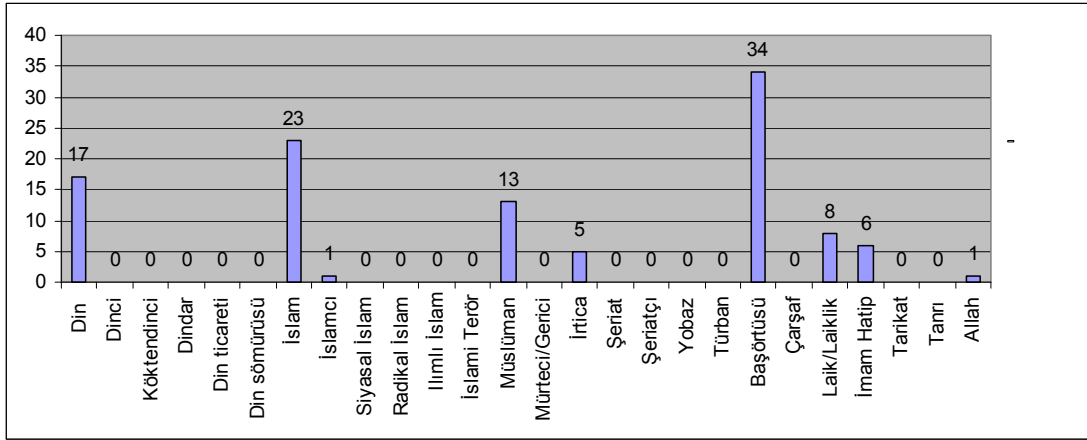
Ahmet Taşgetiren, bu ayda da istikrarlı bir şekilde başörtüsü yasağı ve doğurduğu mağduriyetler üzerine yazı yazmaya devam etmiştir. Ele alınan laiklik ve imam hatip konuları da yine bu çerçevede değinilmiş konulardır. İslam konusuna ise Filistin meselesi çerçevesinde değinmiştir.

Grafik 83. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılı Mayıs Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

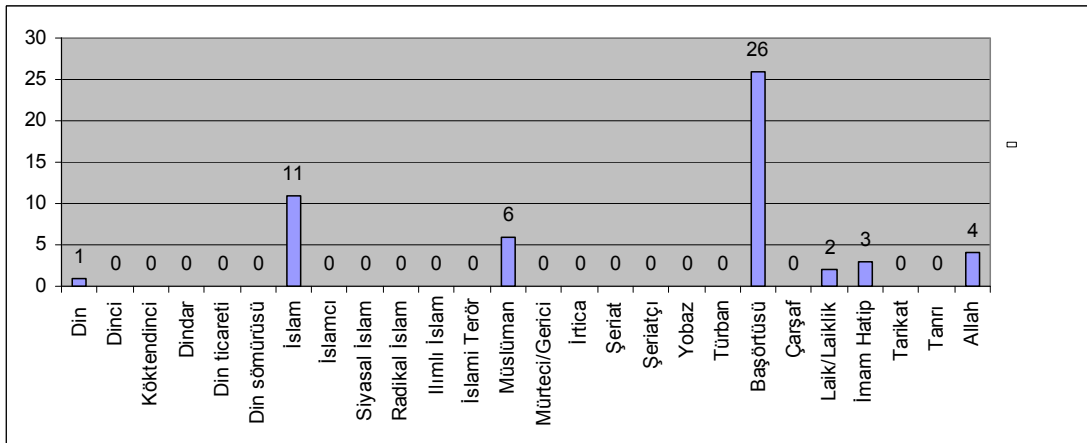
Ahmet Taşgetiren'in, mayıs ayı içerisinde ön plana çıkan en temel konusu yine devletin din anlayışı ve başörtüsü konusudur. Diyanet İşleri Başkanlığı'na düzenlenen 'Güncel Dini Meseleler İstişare Toplantısı' çerçevesinde tartışmalar olmuş ve Ahmet Taşgetiren, bu kurulun aldığı kararlarda 'konjonktür'ün etkili olduğunu belirtmiştir.

Grafik 84. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılı Haziran Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

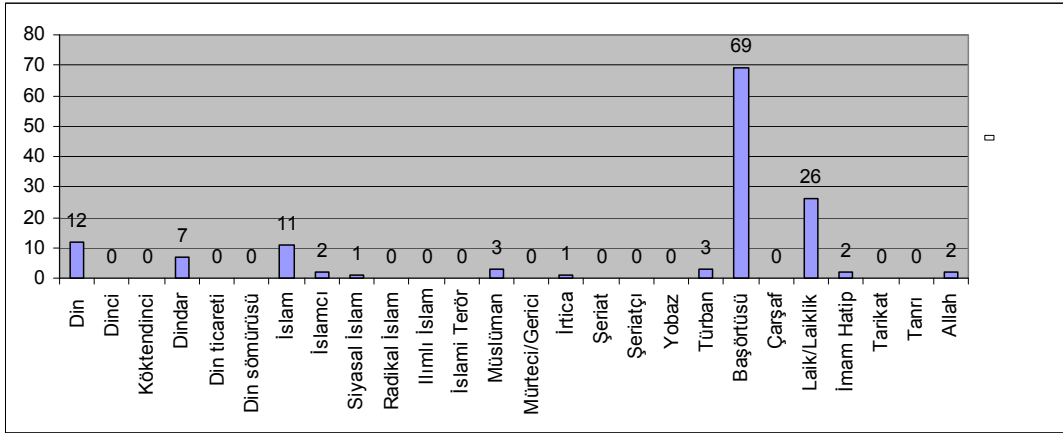
Ahmet Taşgetiren, Haziran ayı içerisinde de başörtüsü yasağı ile ilgili tepkisini dile getirmekte ve değişik boyutlarıyla bu konuyu ele almaktadır. Ayrıca Türkiye'nin Müslüman kimliği çerçevesinde Avrupa Birliği meselesiyle ilgili olarak da yazı kaleme almıştır.

Grafik 85. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılı Temmuz Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

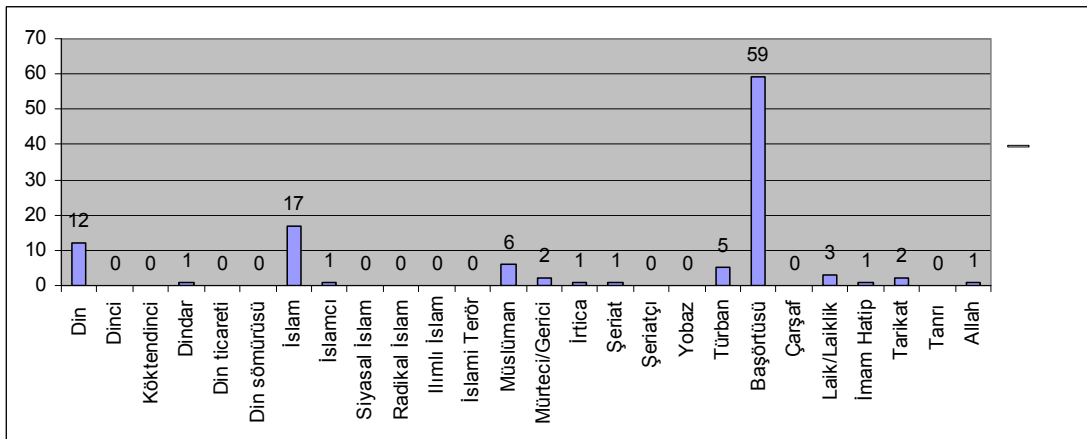
Ahmet Taşgetiren, bu ayda da başörtüsü sorununu ve doğurduğu mağduriyetleri kaleme almaya devam etmiştir. Bu ayki başörtüsü yazıları sağlık karnesinde başörtülü fotoğrafı olmadığı için muayene edilmeyen ve vefat ettiği iddia edilen 71 yaşındaki Medine Bircan çerçevesinde ele alınmıştır. Bunun dışındaysa AB çerçevesinde İslam kimliğimiz, 28 Şubat gibi konularla bağlantılı olarak da dine temas etmiştir.

Grafik 86. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılı Ağustos Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

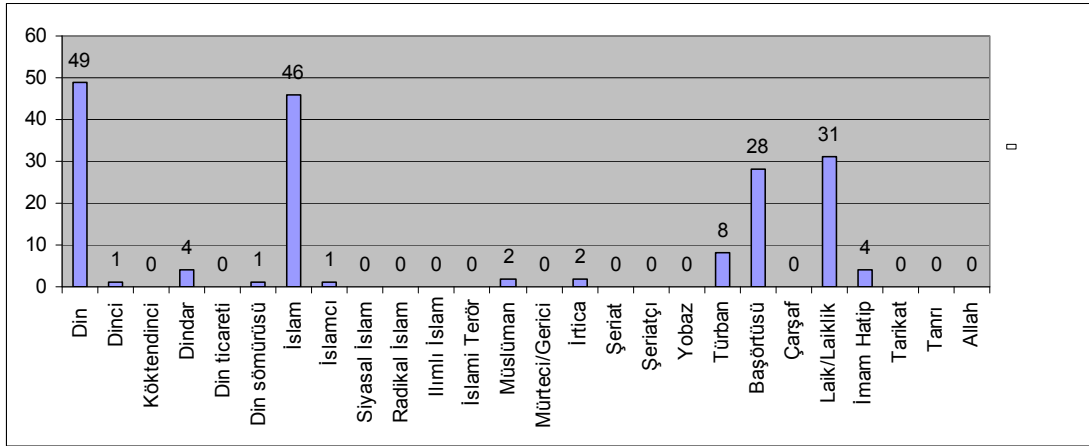
Bu ayda da yine başörtüsü ve laiklik konuları ön plana çıkmıştır. Ahmet Taşgetiren'in 31 Temmuz tarihinde alınan 3 Kasım 2002'de erken seçim olacağı konusu ile bağlantılı olarak seçimler öncesi başörtüsü sorununun çözümü yönünde yazılar kaleme aldığı görülüyor. Aynı şekilde de 'laiklik' kavramının ifade ettiği anlamı ve mevcut uygulamaları eleştiren yazılar da kaleme almıştır.

Grafik 87. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılı Eylül Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

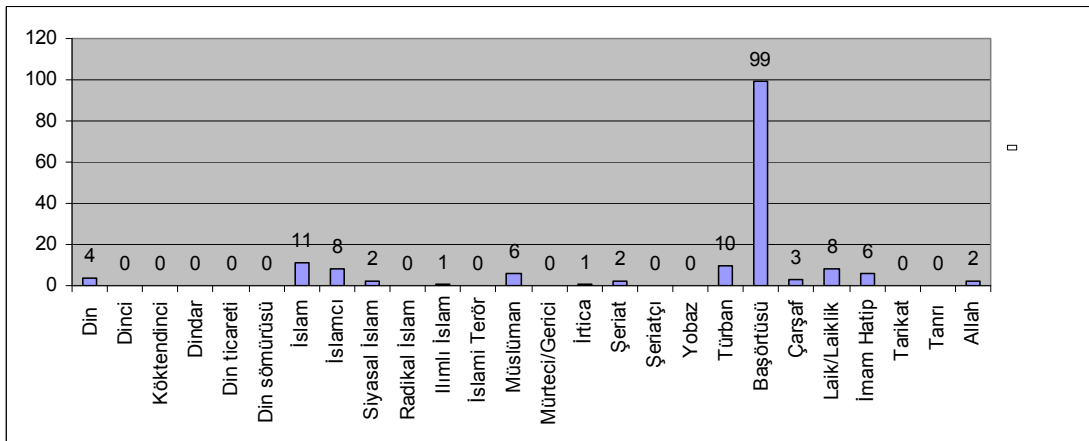
3 Kasım 2002 seçimleri yaklaştıkça seçimler üzere gündemin daha da yoğunlaştığı görülüyor ki Ahmet Taşgetiren, yine bu süreçte başörtüsü konusunu gündemine taşımıştır.

Grafik 88. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılı Ekim Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

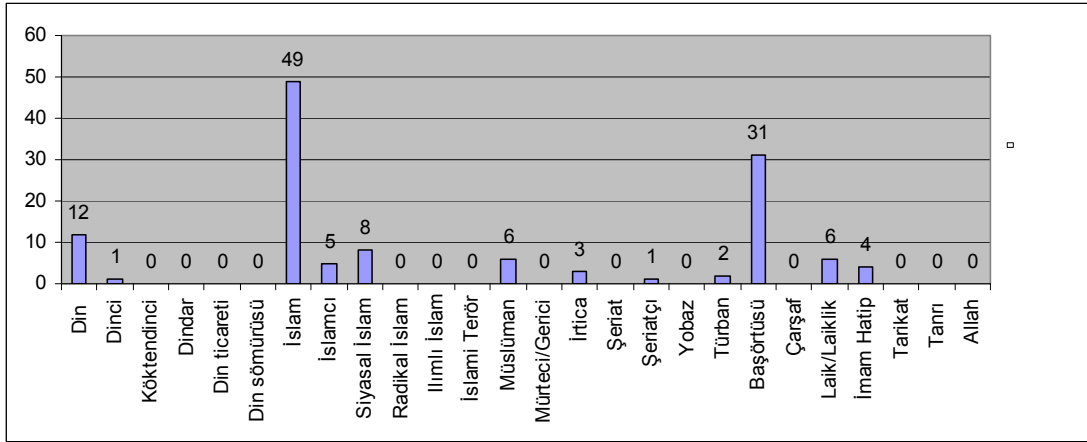
Ekim ayında, 3 Kasım genel seçimleri öncesi dini konuların daha bir sıklıkla Ahmet Taşgetiren tarafından ele alındığı görülüyor. Bu noktada Taşgetiren, Cumhuriyetçi Halk Partisi ve din konusunu kaleme almış ve meseleyi laiklik konusuyla da bağdaştırarak kaleme almıştır. AB çerçevesinde de din, İslam ve laiklik konularının gündeme taşındığı görülmektedir.

Grafik 89. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılı Kasım Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Ahmet Taşgetiren'in 3 Kasım seçimleri sonrası da gündeminin ana maddesi 'başörtüsü yasağı.' Ahmet Taşgetiren, problemin çözümü adına CHP genel başkanı Baykal'a da Recep Tayyip Erdoğan'a da çağrıda bulunmaktadır.

Grafik 90. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Ahmet Taşgetiren'in 2002 Yılı Aralık Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Ahmet Taşgetiren, Meclis başkanının eşinin başörtülü olup olmaması çerçevesinde yine Başörtüsü konusunu öncelikli olarak ele almıştır. Dini konuda – özellikle başörtüsü konusunda- baskı altında olduğunu düşünen, dini endişeler taşıyan Yeni Şafak gazetesi başyazarı, dini konu ve kavramları Hürriyet gazetesi başyazarına göre gündeminden düşürmemiştir. Ayrıca Ahmet Taşgetiren'in, Siyasal İslam konusuyla ilgili olarak da İslam ifadesini çokça kullandığı görülmektedir.

3.3. 2007 YILI

2007 yılı, 28 Şubat müdahalesi sonrası belki de en kritik nokta olarak görülebilir. Bu yılı önemli kılan şey de Cumhurbaşkanlığı seçimleridir. Bu yıl içerisinde de din çerçevesinde bir çok tartışma yapılmıştır. Şimdi de Hürriyet ve Yeni Şafak gazetesi başyazarlarının köşe yazılarının dini içerik analizi yapılacaktır. 2007 yılında meydana gelen bazı önemli olaylar şöyledir;

“19 Ocak: Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Gazeteci Hrant Dink, İstanbul'da gazete binasının önünde uğradığı silahlı saldırıda yaşamını yitirdi.

2 Şubat: İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi toplantısında, Eyüp Belediye Başkanlığınca, tarihi Piyer Loti Kahvesi'nin de bulunduğu tepenin adının "Eyüp Sultan Tepesi" olarak değiştirilmesi teklif edildi.

14 Şubat: İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi, Eyüp Belediye Başkanlığı'nın, belediye sosyal tesislerinin, teleferik üst ayağının ve Piyer Loti Kahvesi'nin bulunduğu tepeye "Eyüp Sultan Tepesi" adı verilmesi teklifini reddetti.

16 Şubat: İstanbul'da, sinagog, İngiltere Başkonsolosluğu ve bir banka binasına düzenlenen saldırılarla ilgili açılan dava sonuçlandı. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, terör örgütü El Kaide'nin Türkiye yapılanmasında faaliyet gösterdikleri belirtilen sanıklardan Louai Sakka ile 4 sanık hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis, 2 sanık hakkında da müebbet hapis cezası verdi.

26 Şubat: Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi, terör örgütü Hizbullah adına 1990-1994 yılları arasında çok sayıda kişinin öldürülmesi ve yaralanması eylemlerini gerçekleştirdikleri gerekçesiyle 13 yıldır yargılanan 34 sanıktan 20'sini ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırdı.

1 Mart: Danıştay 2. Daire üyelerine yönelik saldırıyla ilgili davada, savcı, olayın faili Alparslan Arslan ile Osman Yıldırım, İsmail Sağır ve Erhan Timuroğlu için "anayasal düzeni cebren ortadan kaldırmak için silahlı örgüt kurmak ve yönetmek" suçundan 4'er kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası istedi.

29 Mart: Haftalık Nokta Dergisi, eski Deniz Kuvvetleri Komutanı Özden Örnek'e ait olduğu iddia edilen günlükten bölümler yayımladı

12 Nisan: Sözde değil özde cumhurbaşkanı” Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt, düzenlediği basın toplantısında, "Hem vatandaş hem de TSK'nın bir personeli olarak, Cumhuriyetin temel değerlerine sözde değil özde bağlı olacak bir kişinin Cumhurbaşkanı seçilecek olmasını umut ediyoruz" dedi.

13 Nisan: Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Harp Akademileri'nde verdiği konferansta, "Türkiye'nin laik düzenini ve Cumhuriyet'in çağdaş kazanımlarını hedef alan etkinlikler ile dini politikaya yansıtma çabaları toplumsal gerginlikleri artırmaktadır" dedi. "Türkiye'de siyasal rejimin, Cumhuriyet kurulduğundan beri, hiçbir dönemde günümüzde olduğu kadar tehlikeyle karşı karşıya kalmadığını" ifade

eden Sezer, "Laik Cumhuriyet'in temel değerleri ilk kez açıkça tartışma konusu yapılmaktadır" diye konuştu.

14 Nisan: Atatürkçü Düşünce Derneği tarafından düzenlenen, bazı siyasi partilerle sivil toplum örgütlerinin desteklediği "Cumhuriyet Mitingi", Ankara'da Tandoğan Meydanı'nda yapıldı.

15 Nisan: Ankara'da "Turgut Özal Ödülleri" törenine katılan TBMM Başkanı Bülent Arınç, "Sivil, dindar ve demokrat cumhurbaşkanı taraftarları ile onun tam tersi tanımların tartışması son 50 yıldır hiç bitmedi. Bugün de tartışmanın adı budur. Meclisimizin sivil, dindar ve demokrat bir cumhurbaşkanı seçecek olmasına yine itiraz ediliyor" dedi

16 Nisan: Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. cumhurbaşkanının seçimi için adaylık süreci başladı.

18 Nisan: Malatya'da, Hristiyanlık ile ilgili kitaplar dağıtan Zirve Yayınevi'ni basan saldırganlar, biri Alman 3 kişiyi boğazını keserek öldürdü.

24 Nisan: Dışışleri Bakanı, Başbakan Yardımcısı ve Kayseri Milletvekili Abdullah Gül, Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı adaylığı için TBMM Başkanlığına başvurdu.

25 Nisan: Nurullah İlgün adlı kişi Ankara'da YÖK Başkanı Prof. Dr. Erdoğan Teziç'e yönelik saldırı girişiminde bulundu. Saldırgan, aynı gün AŞTİ'de yakalandı.

27 Nisan: TBMM Genel Kurulu'nda 11. cumhurbaşkanı seçimi için yapılan ilk tur oylamada Abdullah Gül, 357 oy olarak, Anayasa'nın öngördüğü 367 oyu sağlayamadı. TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın açıkladığı ilk tur sonucuna göre oylamaya 361 milletvekili katıldı. CHP, oylamada "toplantı yeter sayısının 367'yi bulmadığı" iddiasıyla, ilk turun iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemiyle Anayasa Mahkemesi'nde dava açtı.

27 Nisan: Genelkurmay Başkanlığı'nın internet sitesinde gece yarısına doğru yayımlanan açıklamada, son günlerde, Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde öne çıkan sorunun, laikliğin tartışılması konusuna odaklanmış durumda olduğu belirtilerek, "Bu durum, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından endişe ile izlenmektedir. Unutulmamalıdır ki, Türk Silahlı Kuvvetleri bu tartışmalarda taraftır ve laikliğin kesin savunucusudur" denildi."Milli bayramlara alternatif kutlamalar" gibi faaliyete girenlerin "Halkın dini duygularını istismar etmekten çekinmediği, devlete açık bir meydan okumaya dönüştüğü" belirtilen açıklamada, buna örnek gösterilen bazı etkinliklere yer verildi. Açıklamada, "Özetle, Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder Atatürk'ün, 'Ne mutlu Türküm diyene!' anlayışına karşı çıkan herkes Türkiye Cumhuriyeti'nin düşmanıdır ve öyle kalacaktır. Türk Silahlı Kuvvetleri, bu niteliklerin korunması için kendisine kanunlarla verilmiş olan açık görevleri eksiksiz yerine getirme konusundaki sarsılmaz kararlılığını muhafaza etmektedir ve bu kararlılığa olan bağlılığı ile inancı kesindir" denildi.

1 Mayıs: Anayasa Mahkemesi, CHP'nin, Cumhurbaşkanı seçiminin ilk tur oylamasında, toplantı yeter sayısı için TBMM'de 367 milletvekili bulunmadığı gerekçesiyle açtığı davada, ilk tur oylamayı Anayasa'ya aykırı bularak iptaline karar verdi ve yürürlüğünü durdurdu. Başbakan Erdoğan, genel seçim tarihini öne almak için TBMM'ye başvuracaklarını söyledi.

3 Mayıs: TBMM Genel Kurulu'nda milletvekili seçiminin 22 Temmuz 2007 Pazar günü yapılması benimsendi

5 Mayıs: Manisa, Çanakkale ve Mersin'de, çeşitli sivil toplum örgütlerince "Cumhuriyete Sahip Çıkalım" mitingi düzenlendi.

13 Mayıs: Çeşitli sivil toplum örgütlerinin girişimleriyle düzenlenen "Cumhuriyet Mitingi" İzmir'de yapıldı

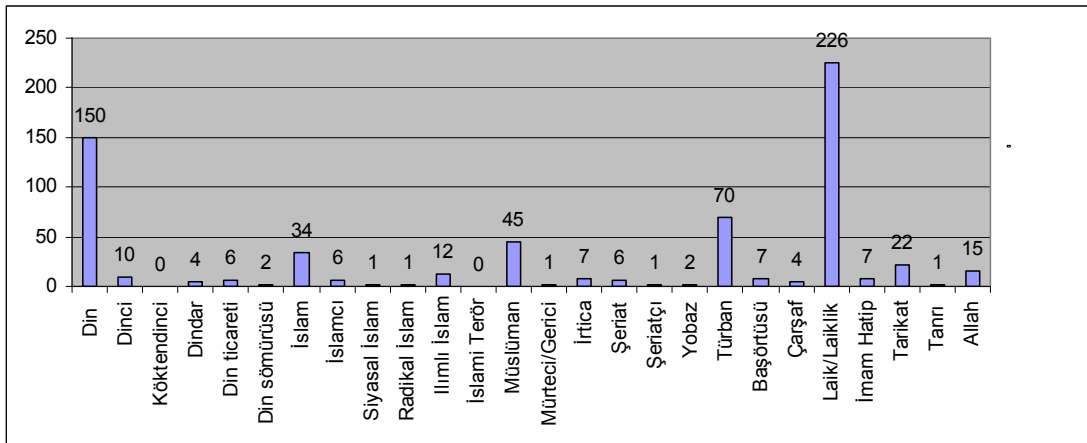
20 Mayıs: Çeşitli sivil toplum örgütlerince düzenlenen "Cumhuriyet Mitingi"nin sonuncusu Samsun'da yapıldı.

22 Temmuz: Türkiye genel seçime gitti. AKP tek başına iktidar olacak çoğunluğu alarak sandıktan çıktı.

28 Ağustos: Abdullah Gül Türkiye Cumhuriyet'inin 11. Cumhurbaşkanı oldu⁴⁹¹

3.3.1 Hürriyet Gazetesi Analizi

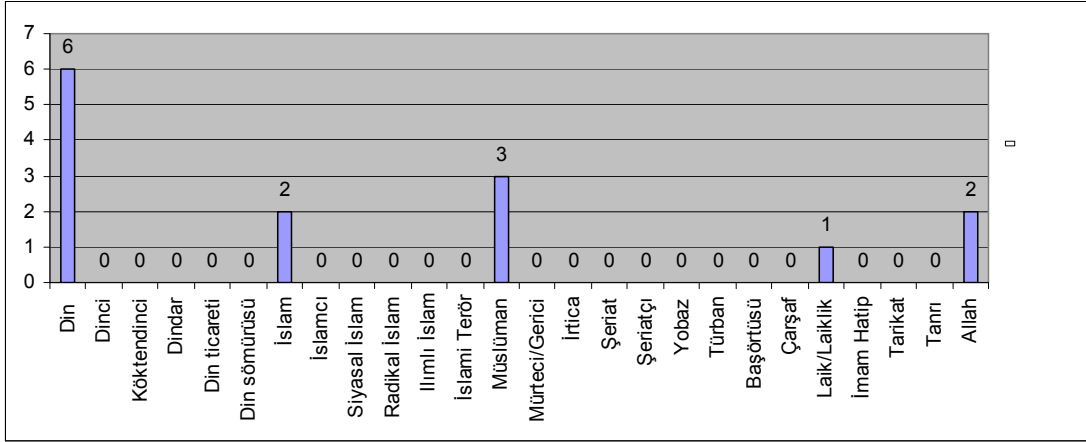
Grafik 91. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

2007 yılı oldukça yoğun bir siyasi gündeme sahip olmuştur. Özellikle genel seçimler ve Cumhurbaşkanlığı seçimi çerçevesinde ülke gündeminin belirlendiğini görüyoruz. Ve bu yıl içerisinde laiklik çok önemli bir yer kaplamıştır. Laikliğe bağlı olarak da din konusunun gündemden düşmediği görülüyor. Laiklik konusu bu yıl yoğunlukla 'türban' konusu çerçevesinde gündeme gelmiştir. Bunu yukarıdaki grafikten de okumak mümkündür. Türbanın gündemde çok fazla yer işgal etmesinin sebebi ise Cumhurbaşkanının eşinin türbanlı olup olmaması meselesidir. Türban tartışmaları da zaten son 6 aylık süreçte gündemdeki yerini daha fazla almıştır. Laiklik tartışmalarının da Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinin ve buna paralel Cumhuriyet mitinglerinin düzenlendiği aylarda gündemde daha fazla yer teşkil ettiği görülüyor.

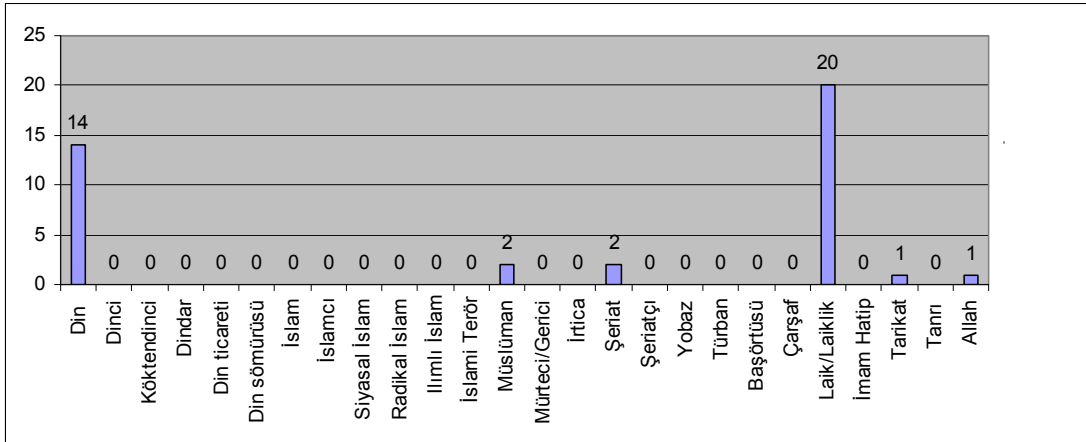
⁴⁹¹ Hürriyet Gazetesi, 31 Aralık 2007

Grafik 92. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılı Ocak Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

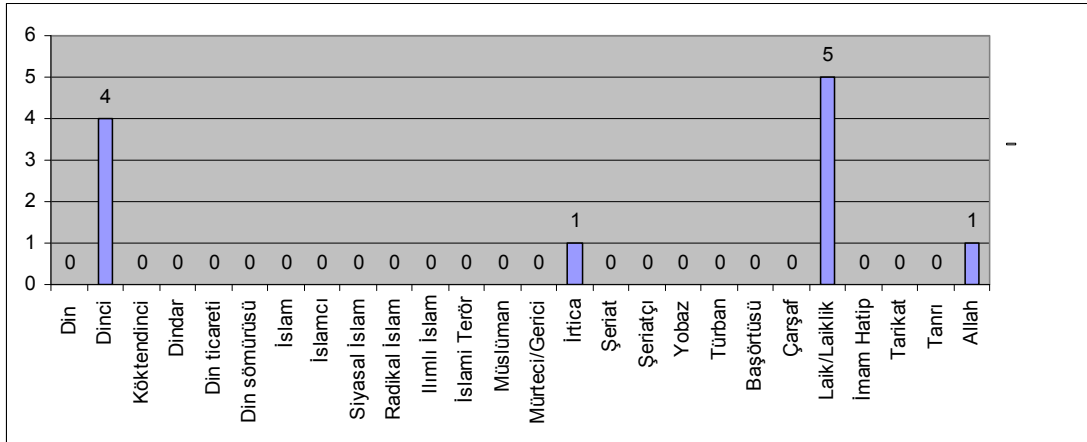
Hrant Dink cinayetinin işlendiği 2007 Ocağında Oktay Ekşi, din adına kayda değer bir gündem ele almamıştır.

Grafik 93. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılı Şubat Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

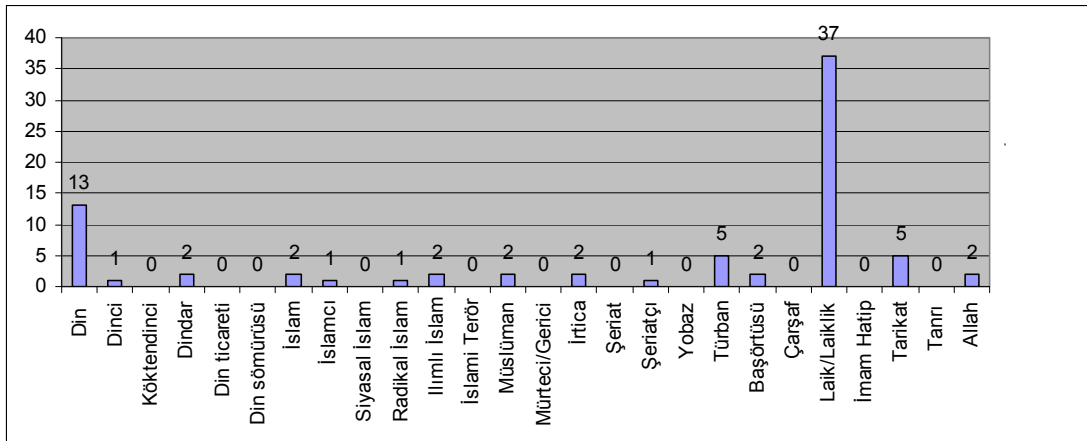
Hrant Dink cinayetinin yankılarının devam ettiği Şubat ayında genel olarak din adına yazıların yer almamıştır. Geçen Ocak ayına nisbeten artan Laiklik ve din kavramlarının kullanılma sebebi ise Oktay Ekşi'nin, Laikliğin kabulünün 70. yıldönümü nedeniyle Laiklik ve din üzere yazı kaleme almış olmasıdır.

Grafik 94. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılı Mart Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Din adına gündemin yine sakin olduğu Mart ayında yukarıdaki istatistiklerde kullanılan laiklik ve dinci ifadeleri genel olarak Cumhurbaşkanlığı seçim süreciyle alakalı olarak kullanılmıştır.

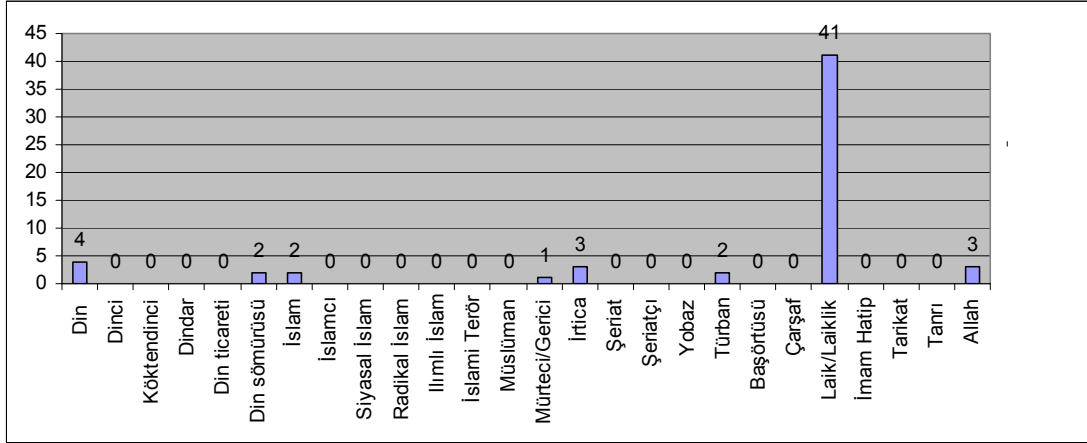
Grafik 95. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılı Nisan Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. cumhurbaşkanının seçimi için adaylık sürecinin başladığı, Atatürkçü Düşünce Derneği tarafından Cumhuriyet mitinglerinin düzenlendiği ve Malatya'da, Hristiyanlık ile ilgili kitaplar dağıtan Zirve Yayınevi'ni basan saldırganların biri Alman 3 kişiyi boğazını keserek öldürdüğü bu ayda başta

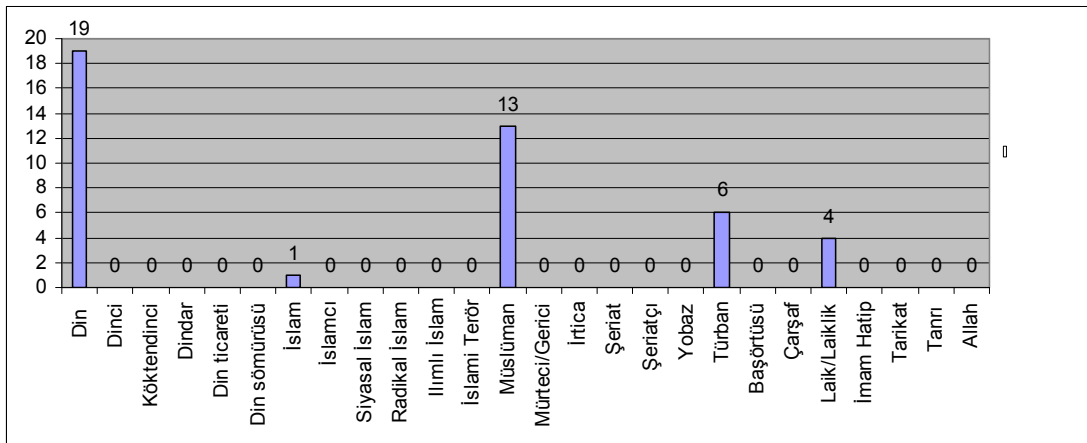
laiklik olmak üzere dini konularda bir artışın olduğu görülmektedir. Yukarıdaki istatistikler de bu konular çerçevesinde kullanılmış ifadelerden oluşmaktadır.

Grafik 96. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılı Mayıs Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Cumhuriyet mitinglerinin devam ettiği ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde çıkan sorunlar nedeniyle 22 Temmuz tarihinde genel seçim kararının alındığı bu ayda Laiklik konusunun yine zirvede yer aldığı görülmektedir.

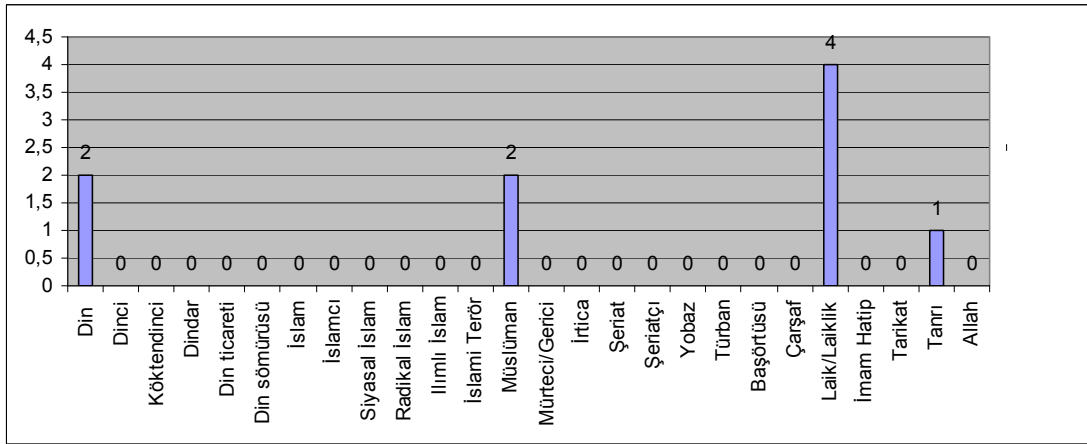
Grafik 97. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılı Haziran Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Bu ay içerisinde dini gündemin artmasının nedeni, Fener Rum Patriği Bartholomeosun bir kısım Avrupa (Birliği) Parlamento üyelerine hitaben İstanbul'da yaptığı konuşmada Türkiye'de "dini özgürlüklerini tam olarak kullanma olanağı

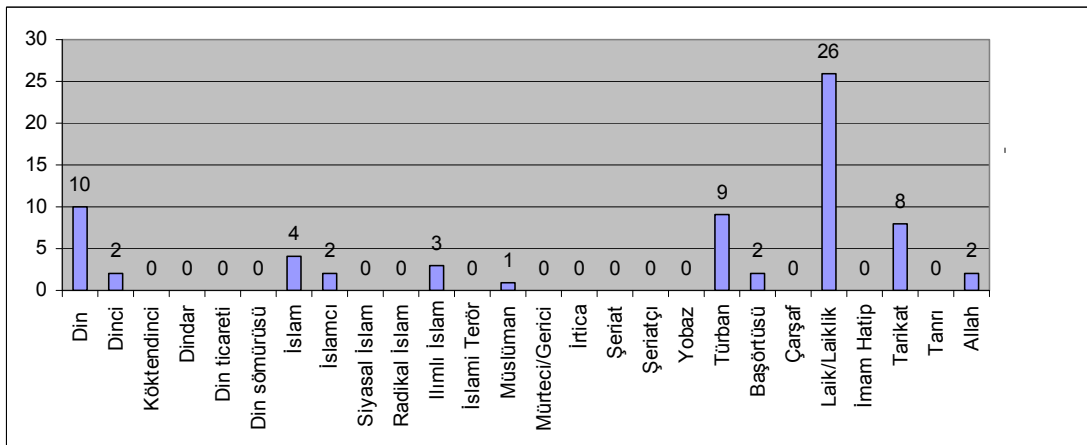
verilmediğinden" yakınması ile lisede namaz olayıyla ilgili olarak gündem oluşmasıdır.

Grafik 98. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılı Temmuz Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

AKP tek başına iktidar olacak çoğunluğu alarak sandıktan çıktığı bu ayda seçim öncesinde Oktay Ekşi'nin dini bir eksenle konuları ele almadığı görülüyor. Tabii bu ayda Oktay Ekşi'nin ilk on günde yazı yazmadığını da belirtmek doğru olacaktır.

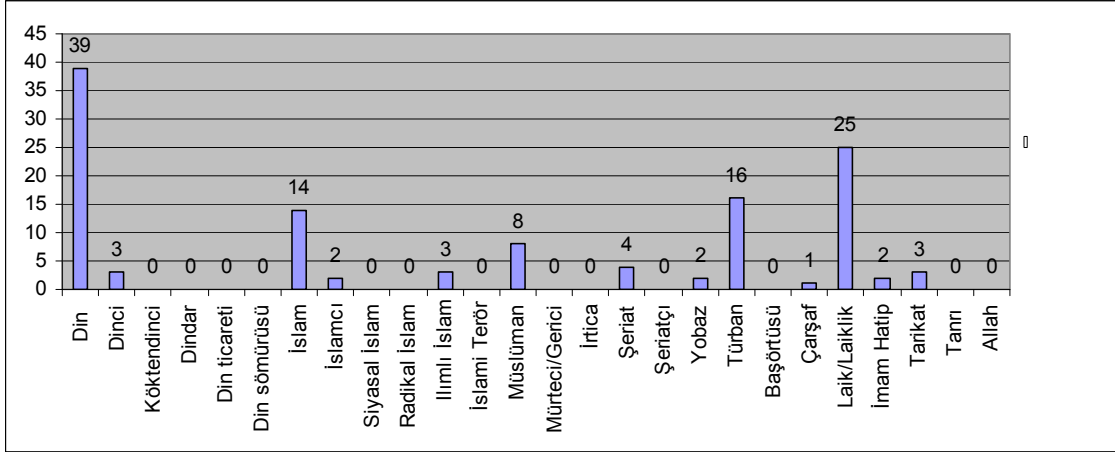
Grafik 99. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılı Ağustos Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Bu ay içerisinde ele alınan laiklik ve türban konuları genel seçimler sonrası gözlerin Cumhurbaşkanlığı seçimlerine çevrilmesi neticesinde bu konuyla alakalı

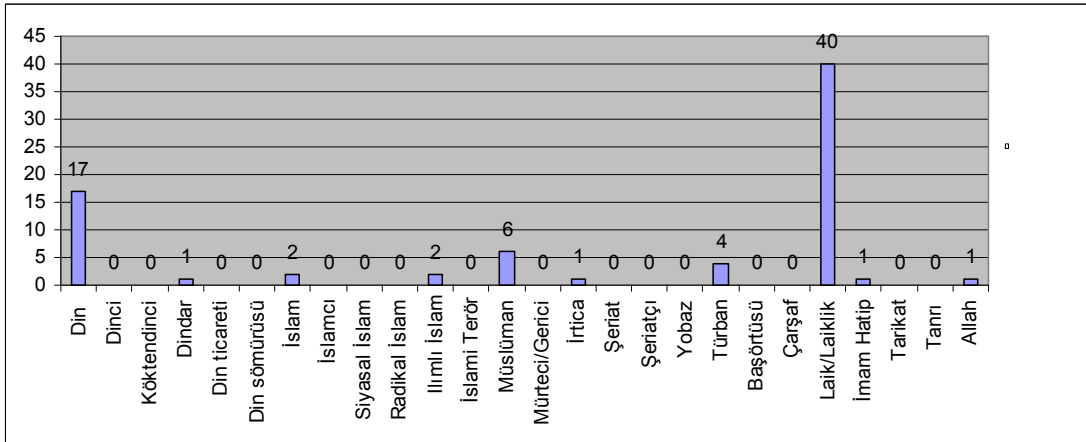
olarak ele alınmıştır. Tarikat konusu ise genel seçim değerlendirmelerinde Ak Partinin başarısının ‘tarikatlarla’ ilişkilendirilerek ele alınması sonucu olmuştur.

Grafik 100. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılı Eylül Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

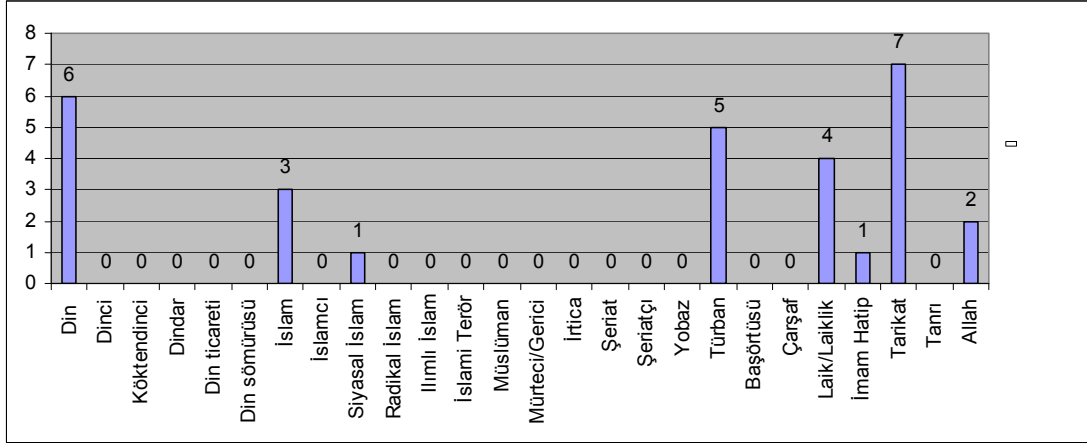
Bu ay içerisinde ele alınan gündemler içerisinde dini unsurların daha çok yer kapladığı görülüyor. Din, İslam, türban ve laiklik konuları geneli itibariyle Temmuz seçimleri ve Ağustos'taki Cumhurbaşkanlığı seçimi sonrası tartışılan yeni anayasa maddeleri çerçevesinde ele alınmıştır.

Grafik 101. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılı Ekim Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

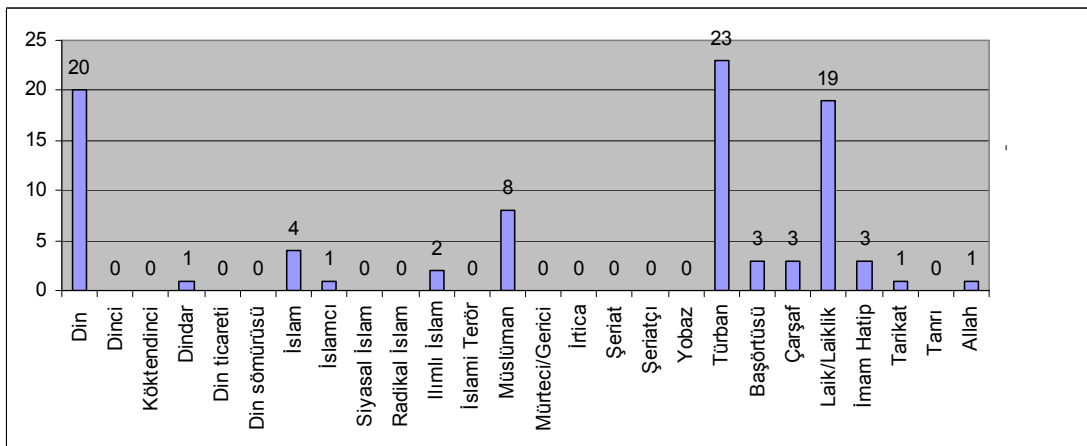
Bu ay din konusu din eğitimiyle ilgili olarak ele alınırken laiklik konusu da daha öncelerde çokça tartışılan ‘bireyler laik olur mu’ meselesiyle alakalı olarak ele alınmıştır.

Grafik 102. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılı Kasım Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Genelde terörün tartışıldığı Kasım ayında çok az bir oranda din konusu Oktay Ekşi tarafından gündeme alınmıştır. Meclis'te, tarikat yurtları ile alakalı olarak verilen bir soru önergesiyle alakalı olarak tarikat konusu gündeme gelirken mahkeme salonunda türbanlı savunma yapma meselesi ile alakalı olarak da türban konusu gündeme gelmiştir.

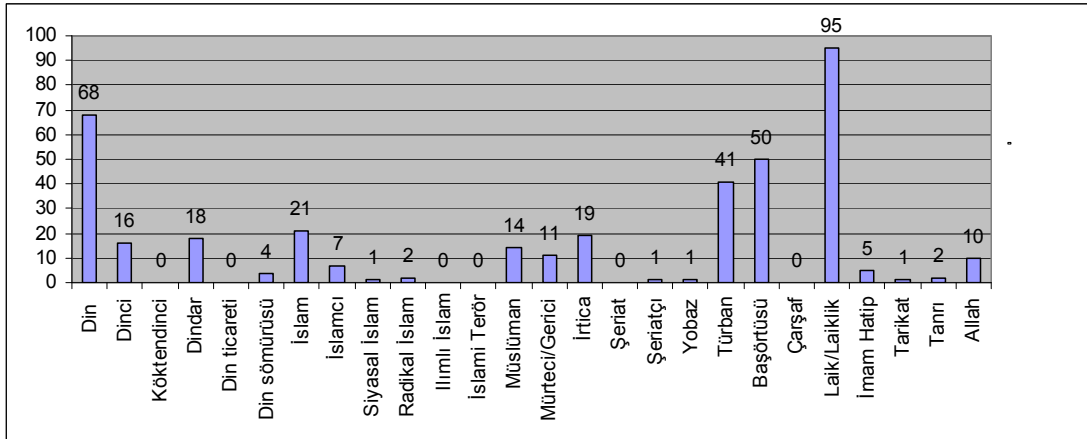
Grafik 103. Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 2007 Yılı Aralık Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

2007 yılının son ayında da din üzerine tartışmaların biraz daha yükseliş gösterdiği görülüyor. Tartışmalar genelde, 2007 yılında yer alan genel seçimler ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonrası Ak Parti yönetimindeki Türkiye’de türban konusu üzerinde yoğunlaşmıştır.

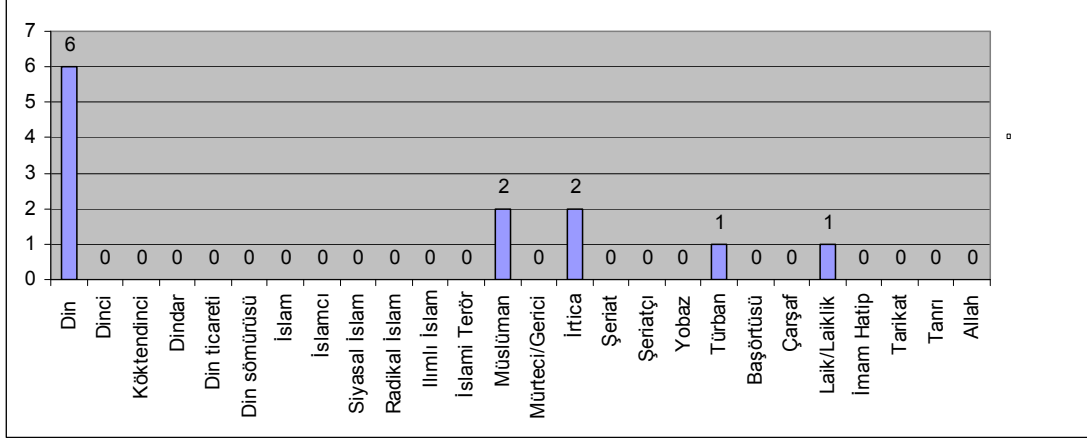
3.3.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Grafik 104. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru’nun 2007 Yılı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

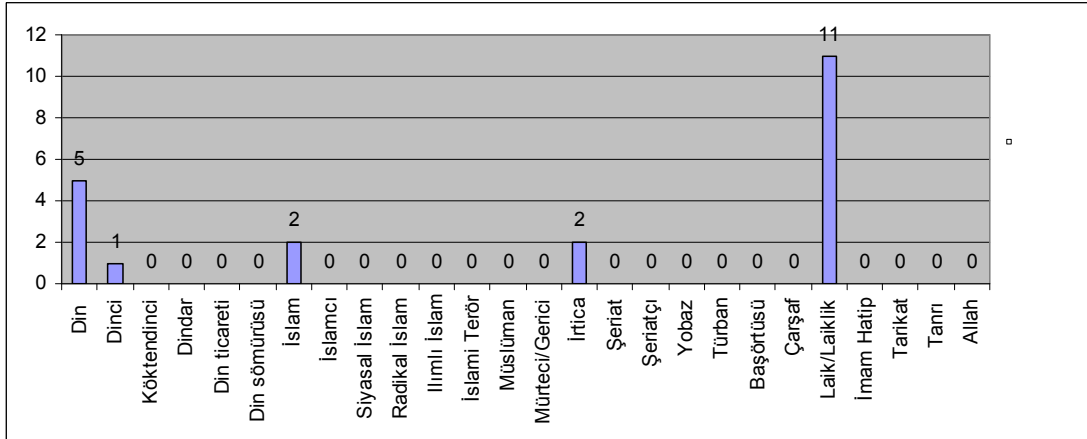
Yukarıdaki grafikte de göreceğimiz üzere Fehmi Kuru bu yıl içerisinde Laiklik ve Başörtüsü- türban konularını ön plana çıkarmıştır. Tabii bunda da Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin etkisi yadsınamaz derecede yüksektir. Özellikle genel olarak diğer dini ifadelerin de ‘türbanlı eş ’ konusu çerçevesinde gündeme geldiği söylenebilir. Fehmi Kuru başörtüsü- türban ayrımını göz önünde bulundurarak örtünme konusunun kullanımına da karşı ve kendisi de ‘başörtüsü’ kullanımını tercih ediyor. Malatya’daki Zirve yayınevi katliamı ve Hrant Dink cinayeti gibi konular çerçevesinde de din konusu gündeme gelmiştir.

Grafik 105. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun 2007 Yılı Ocak Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

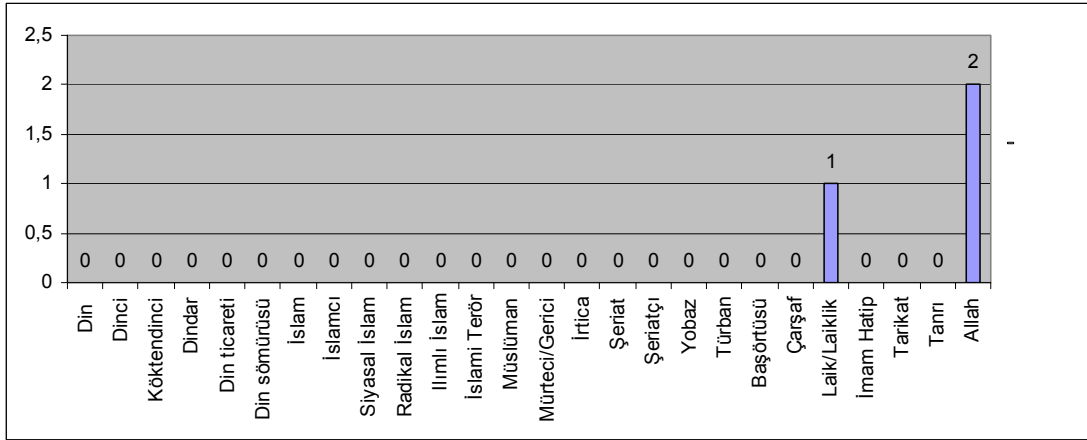
Ocak ayı, din adına gündemin yoğun olmadığı bir ay. Fehmi Kuru, çok az temas etmiş olduğu din konusunu da bu ayda işlenen Hrant Dink cinayetiyle alakalı ele almış ve cinayetin din eksenli olmadığını vurgulamıştır.

Grafik 106. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun 2007 Yılı Şubat Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

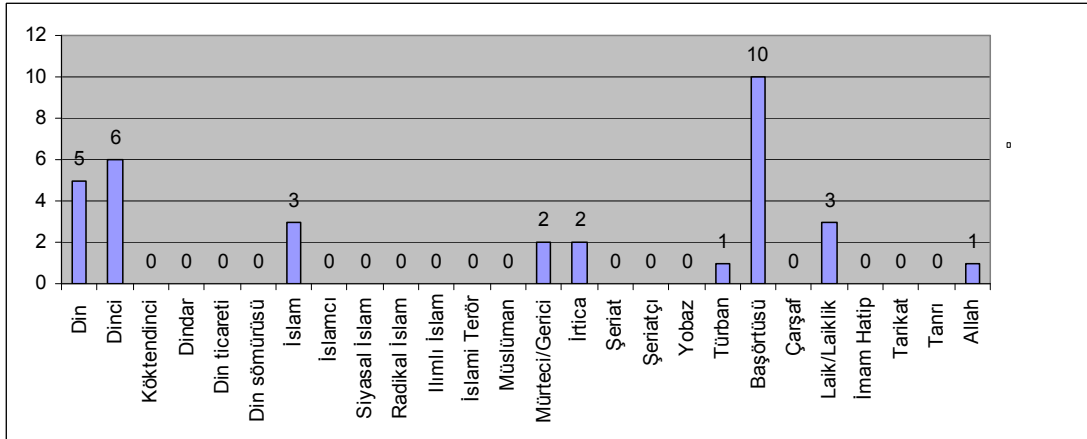
Fehmi Kuru'nun yoğun olarak Hrant Dink cinayetini ele aldığı bu ayda da yukarıda gördüğümüz istatistikler de genellikle bu konu çerçevesinde ele alınmıştır.

Grafik 107. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun 2007 Yılı Mart Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

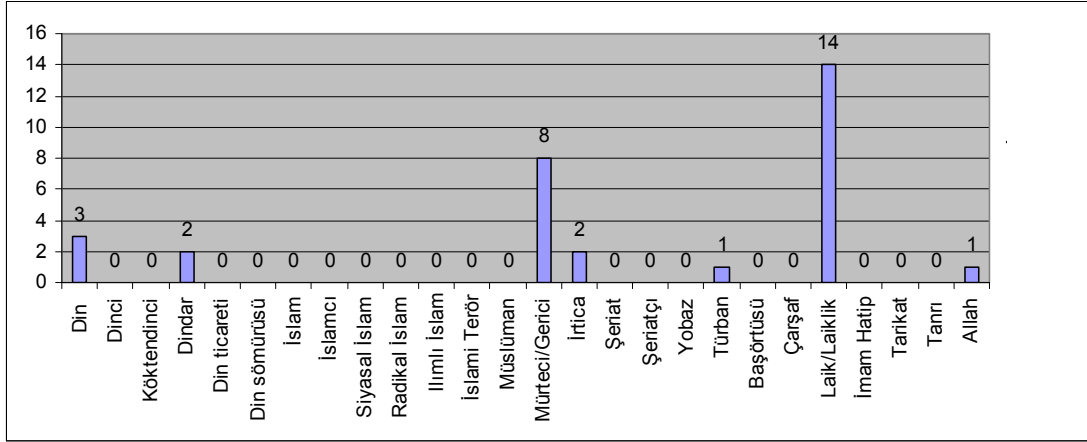
Bu ay içerisinde Fehmi Kuru'nun din konusunu gündemine almadığı görülüyor.

Grafik 108. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun 2007 Yılı Nisan Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

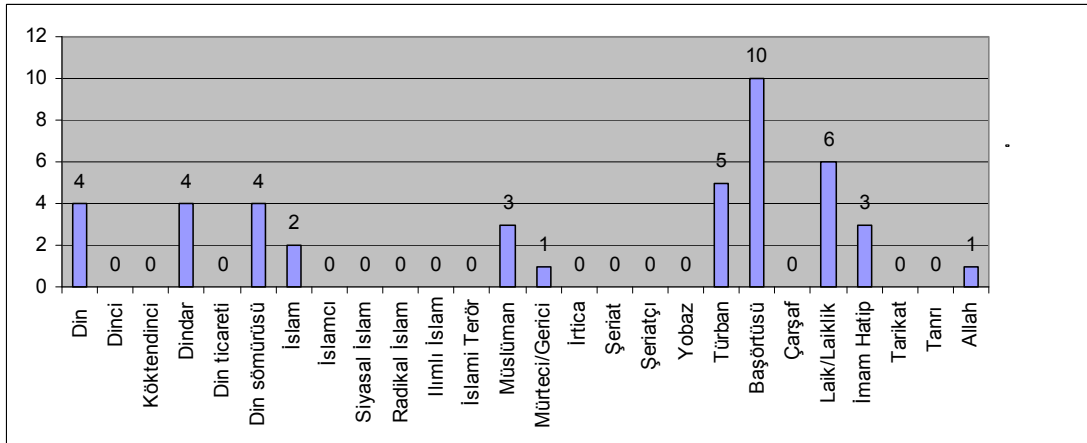
Fehmi Kuru'nun bu ay içerisindeki yazılarında da çok fazla dini bir içeriğin olduğunu söylemek mümkün değildir. Fakat geçen aya oranla tabii ki dine daha fazla yer ayrılmıştır. Fehmi Kuru, başörtüsü üzerine uygulanan yasakları bu ay ön plana çıkarırken, Malatya'da, Hristiyanlık ile ilgili kitaplar dağıtan Zirve Yayınevi'ni basan saldırganlar tarafından biri Alman 3 kişinin boğazının kesilerek öldürülmesi ile ilgili olarak da din meselesini gündemine almıştır

Grafik 109. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun 2007 Yılı Mayıs Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Cumhuriyet mitinglerinin devam ettiği ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde çıkan sorunlar nedeniyle 22 Temmuz tarihinde genel seçim kararının alındığı bu ayda Fehmi Kuru, bu çerçevede laiklik konusunu ele almıştır. Ayrıca, Ak partiye yöneltilen 'gerici' suçlamalarına yönelik de bir yazı kaleme alan Fehmi Kuru, bu konuyla ilgili olarak da gerici konusunu ele almış, bu suçlamaları yanlış bulmuştur.

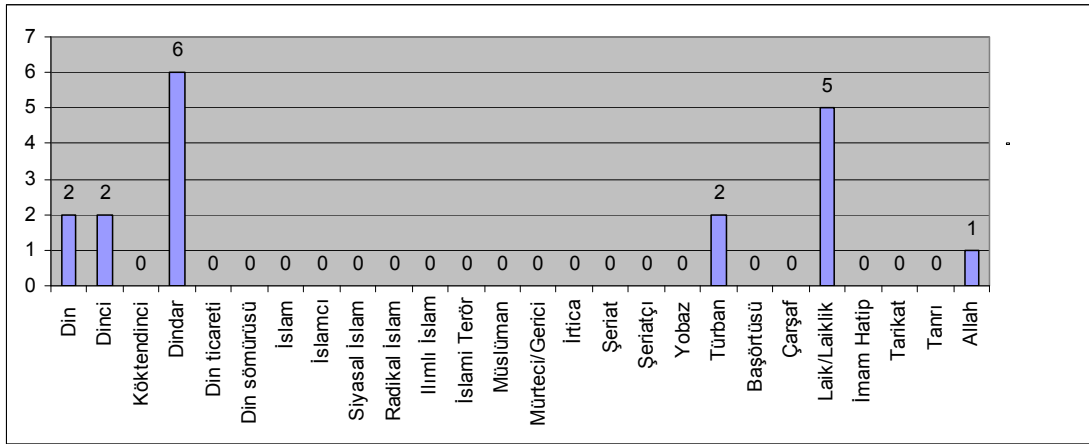
Grafik 110. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun 2007 Yılı Haziran Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Temmuzda yapılacak genel seçimler öncesi çeşitli dini konularda bir kıpırdanma olduğu görülmektedir. Yukarıda görülen istatistiklerin pek çoğu genel seçim ve Cumhurbaşkanlığı seçimleriyle ilgili olarak ele alınmıştır. Fehmi Kuru, seçimler öncesi medyada yer alan başörtüsü- türban konularına değiniyor ve

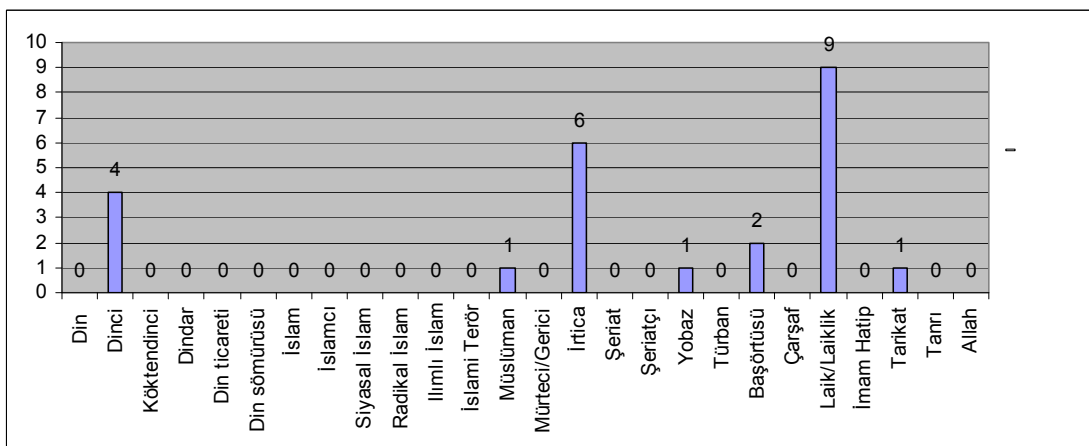
başörtüsü- türban ayrımcılığına karşı çıkararak bir yazı kaleme alıyor. Tabii kendi kullanım tercihi de ‘başörtüsü’dür.

Grafik 111. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun 2007 Yılı Temmuz Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

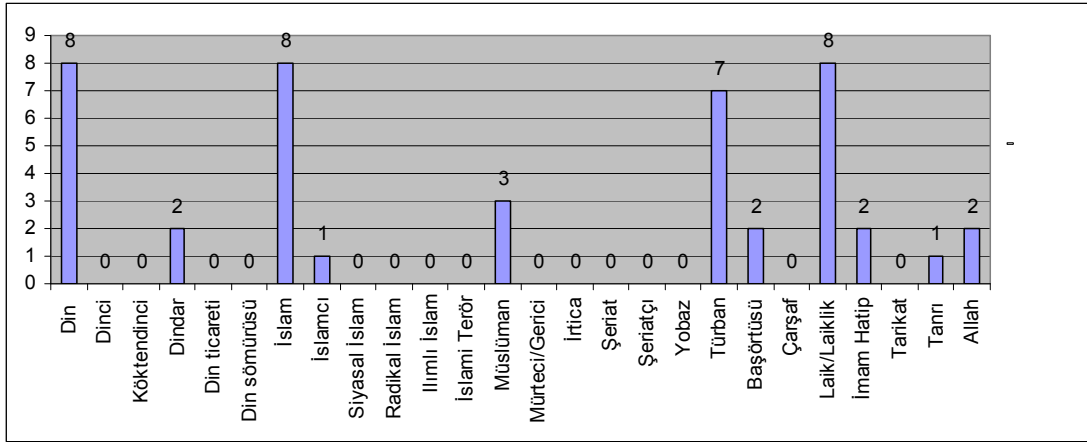
Bu ayda Türkiye genel seçime gitti. AKP tek başına iktidar olacak çoğunluğu alarak sandıktan çıktı. Bu ayda seçim olmasına rağmen din konusunun çok yoğunluklu olarak ele alınmadığı görülüyor. En ön plana çıkan ‘dindar’lık kavramı ise ‘dindar Cumhurbaşkanı’ tartışmaları çerçevesinde kullanılmıştır.

Grafik 112. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun 2007 Yılı Ağustos Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

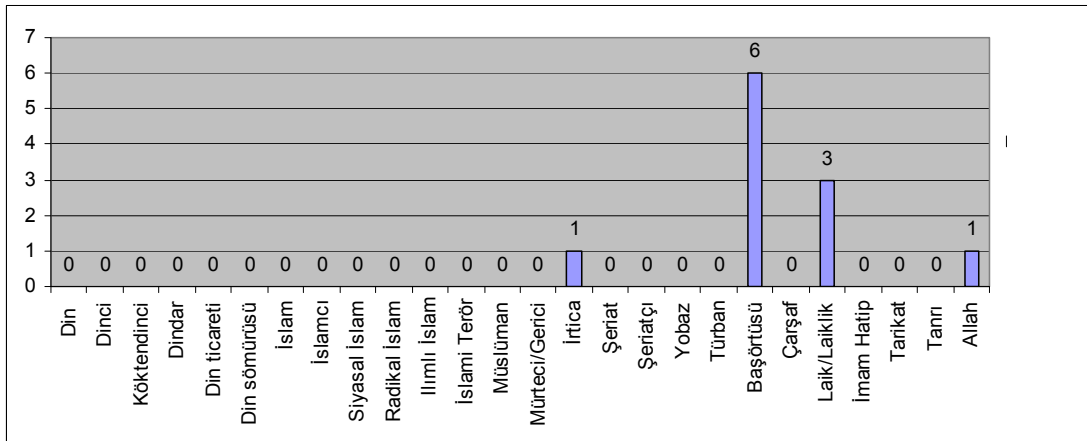
Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı seçildiği bu ayda yukarıda görülen tüm istatistikler de bu konu çerçevesinde sarf edilmiş kelimelerdir. Fehmi Kuru, Gül'ün seçilmesiyle irtica yükselecek türünden eleştirilere de cevap veriyor.

Grafik 113. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun 2007 Yılı Eylül Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

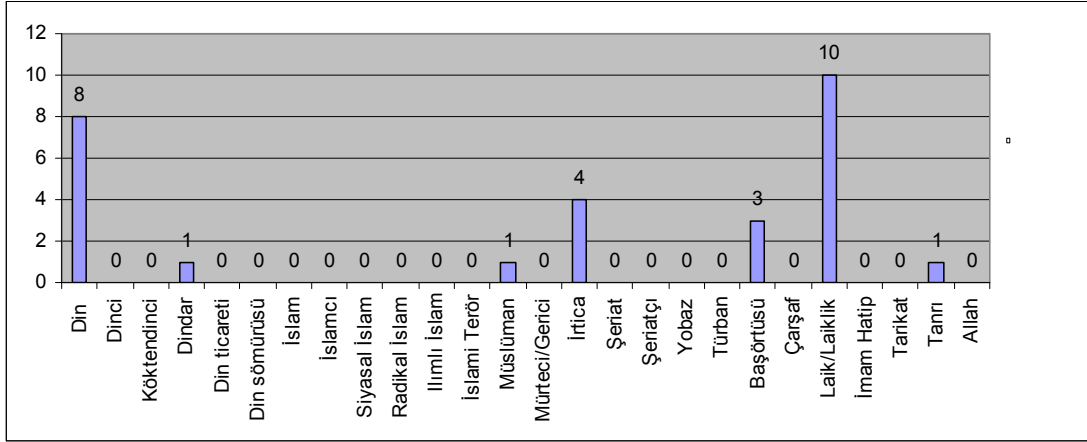
Eylül ayı içerisinde ele alınan dini konularda anayasa değişikliği çalışmalarının önemli bir etkisi var. Özellikle türban konusu bu mesele etrafında tartışılmıştır. Fehmi Kuru'nun bu ay yazılarına 10 günlük de bir ara verdiği belirtilmekte fayda vardır.

Grafik 114. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun 2007 Yılı Ekim Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

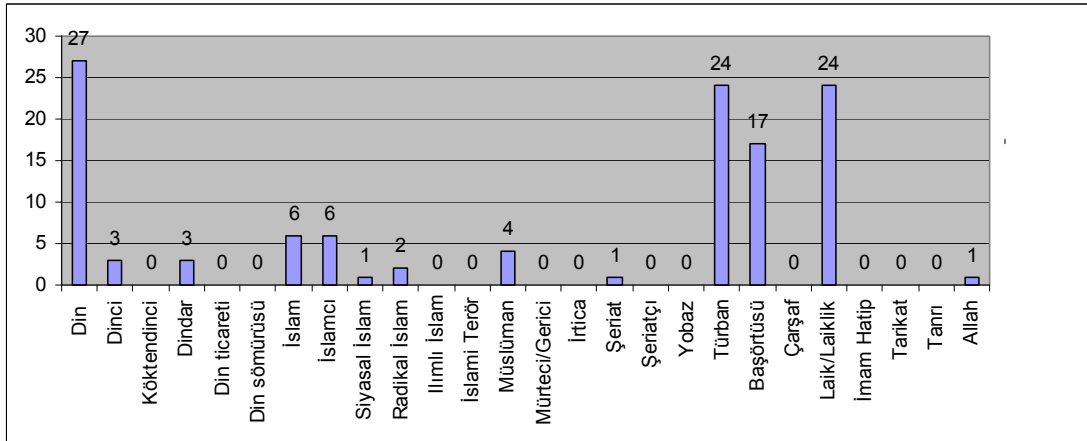
Terör konusunun yoğunluklu olarak konuşulduğu bu ayda din konusunun gündemde fazla bir yer teşkil etmediği görülüyor.

Grafik 115. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun 2007 Yılı Kasım Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Yine çok yoğun olarak terörün konuşulduğu bu ayda din konusu çok fazla gündemde olmamıştır. Fakat yer yer temas edildiği durumlar olmuştur. Ak Partinin Alevilik üzerine açılım yapması üzerinde bir konuya da yer vermiştir Fehmi Kuru. Yukarıdaki istatistiklerden bir kısmı da o konu üzerinde yer alan ifadelerin yansımalarıdır.

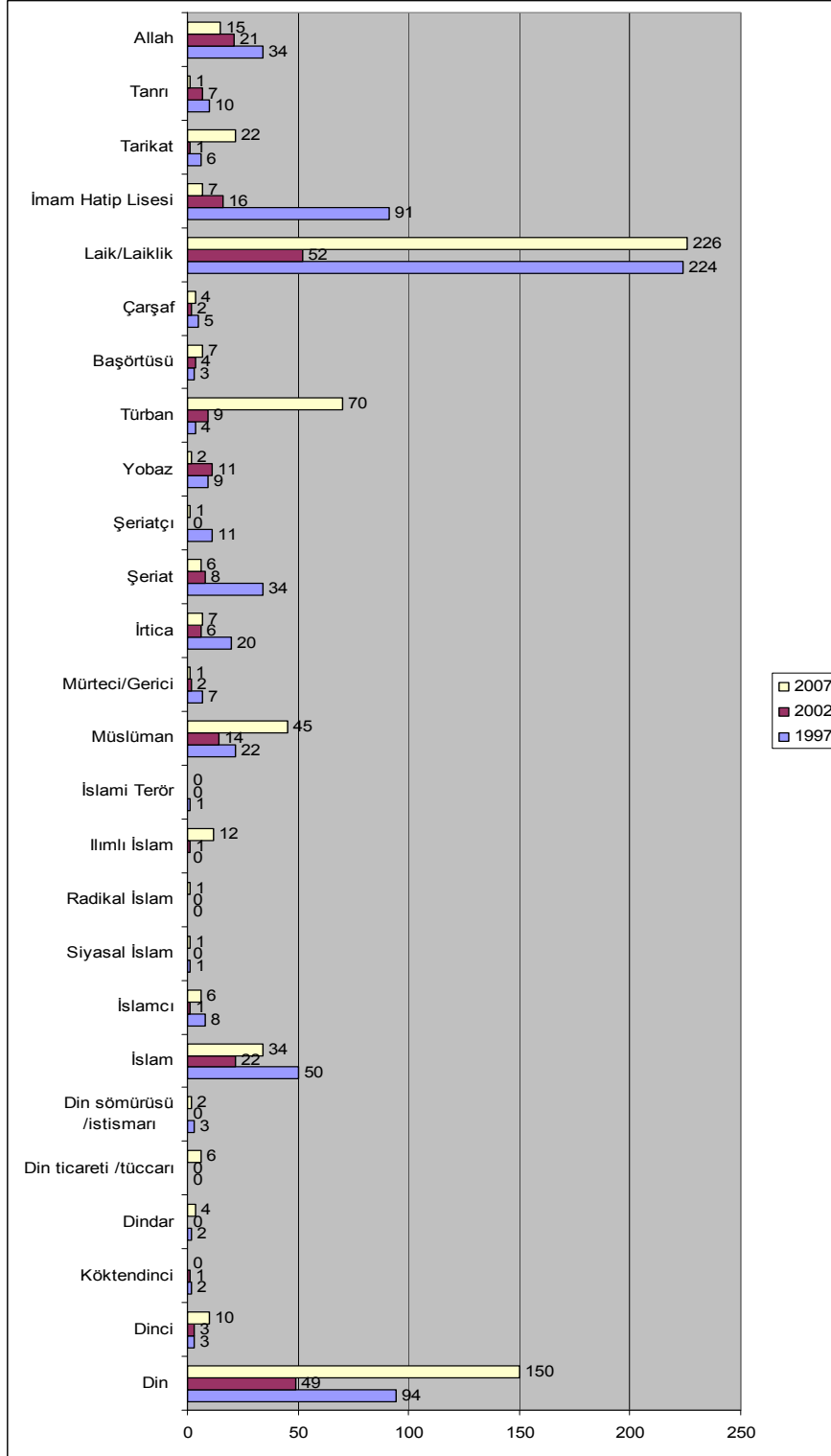
Grafik 116. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarı Fehmi Kuru'nun 2007 Yılı Aralık Ayı Dinle İlgili Kullandığı Kelimelerin Dağılımı

Aralık ayında din çerçevesinde tartışmaların geçtiğimiz aylara nispetle yoğunlaştığı görülmektedir. Bunda da Milliyet gazetesinde yayınlanan türban üzerine yapılmış bir anketin payı yüksektir. Bu anket ve 'başörtülü eş' tartışmaları çerçevesinde epey fazla yazı kaleme alınmıştır Fehmi Kuru tarafından.

3.4. 1997, 2002 ve 2007 YILLARI HÜRRİYET GAZETESİ MUHTEVA ANALİZİ İSTATİSTİKLERİNE TOPLU BİR BAKIŞ

Grafik 117 . Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Hürriyet Gazetesinde Yayımlanmış Olan Köşe Yazılarında Dinle İlgili Kullanılmış Olduğu Kelimelerin Dağılımı

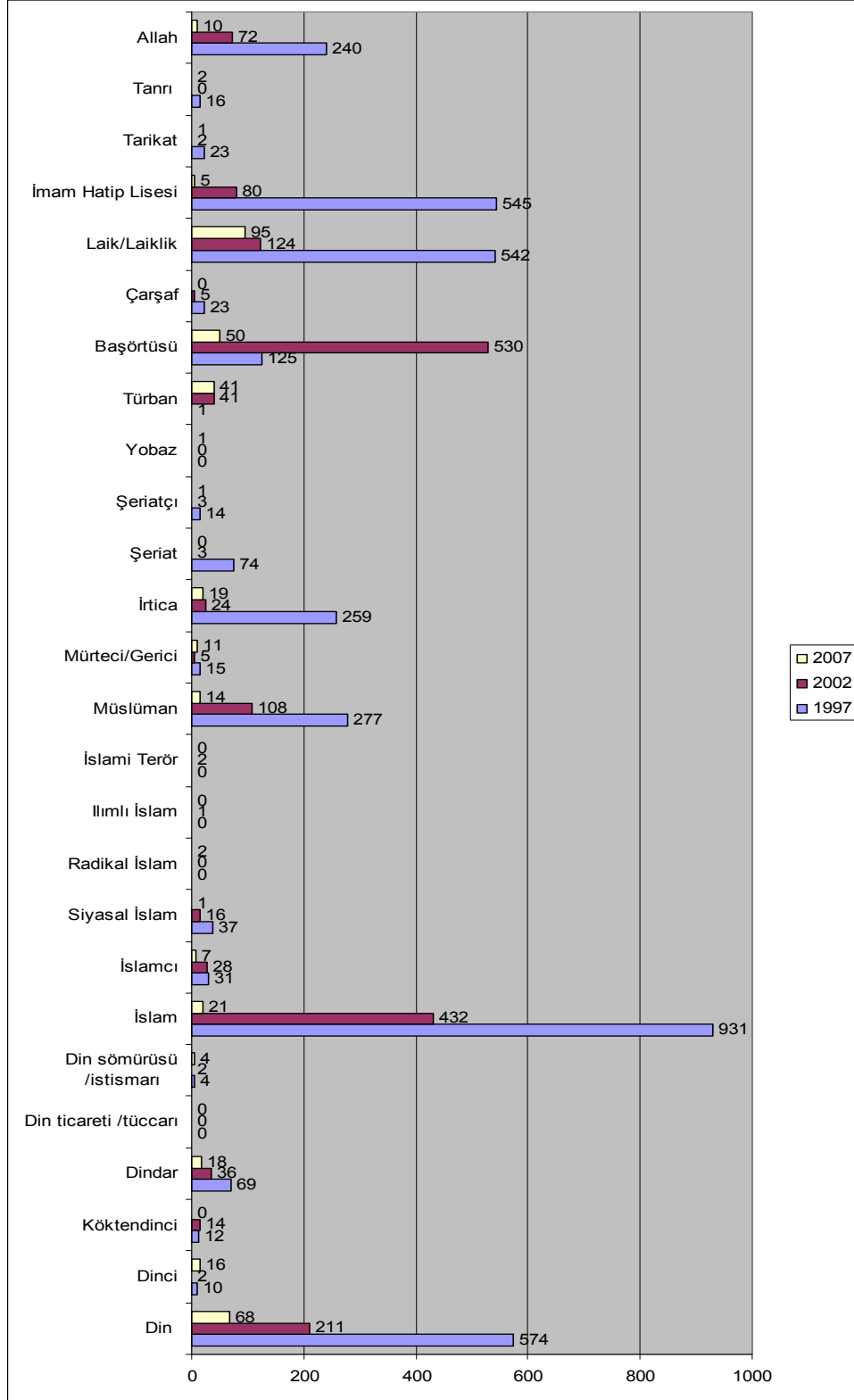
Hürriyet gazetesi başyazarı Oktay Ekşi'nin 1997, 2002 ve 2007 yıllarında kaleme aldığı köşe yazıları incelendiğinde dini içeriğin yukarıdaki grafikteki gibi olduğu görülüyor. Oktay Ekşi yazılarında Laiklik kavramını bariz bir şekilde öne çıkarmıştır. Laiklik konusu da daha çok siyasi krizlerin yaşandığı 1997 ve 2007 yıllarında ön plana çıkmıştır. Hatırlanacağı üzere 1997'de 28 Şubat müdahalesi gerçekleşmiş, 2007 yılında ise Cumhurbaşkanlığı seçimleri zorlu bir süreç sonunda gerçekleşmiştir.

Grafiğe bakıldığında Oktay Ekşi'nin 2007 yılında Laiklik ve din konularını çok daha ön planda ele aldığı görülüyor. Türban konusunun da aynı şekilde 1997 ve 2002 yılına oranla çok daha fazla ele alındığı görülüyor. Buna mukabil, 2007 yılında şeriat ve irtica kavramlarının 1997'ye oranla büyük bir düşüş gösterdiği de görülüyor. Bu da, Laiklik konusunun, 1997 yılında 'şeriat' ve 'irtica' çerçevesinde ele alınmış olduğunu; 2007 yılına geldiğimizde ise türban meselesiyle alakalı olarak ele alınmış olduğunu göstermektedir.

Tarikat kavramının da önceki yıllara oranla 2007 yılında daha fazla ele alınmış olması, Cumhurbaşkanlığı ve ona bağlı gerçekleşen erken genel seçimlere paralel olarak gerçekleşmiştir.

3.5. 1997, 2002 ve 2007 YILLARI YENİ ŞAFAK GAZETESİ MUHTEVA ANALİZİ İSTATİSTİKERİNE TOPLU BİR BAKIŞ

Grafik 118. Yeni Şafak Gazetesi Başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 Yıllarında Yeni Şafak Gazetesinde Yayınlanmış Olan Köşe Yazılarında Dinle İlgili Kullanılmış Olduğu Kelimelerin Dağılımı

Yeni Şafak gazetesi başyazarlarının 1997, 2002 ve 2007 yıllarındaki yazılarının dini içeriği yukarıdaki grafikte görülmektedir. Tabii öncelikle şu da belirtilmelidir ki Yeni Şafak'ta 1997 ve 2002 yıllarında başyazar Ahmet Taşgetiren'ken, 2007 yılında Fehmi Kuru'dur.

Yukarıdaki istatistiklerde dini unsurların çok ön planda yer aldığı görülüyor. Yeni Şafak başyazarları, dini meseleleri yoğun oranda gündemde tutmuştur. Laikliğin yanı sıra din, İslam, başörtüsü, İmam hatip lisesi gibi meseleler de yoğun kullanımı açısından istatistiklerde göze çarpmıştır.

1997 yılının ne kadar dini içerikli yoğun gündeme maruz kaldığını yukarıdaki istatistikten görmek mümkün olacaktır. Hemen hemen tüm maddelerde en yoğun gündem 1997 yılında yaşanmıştır. Laiklik, din, İslam, Müslüman, İmam hatip lisesi, irtica, şeriat maddeleri 1997'nin en göze çarpan maddeleridir.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yaşandığı 2007 yılında ise dini gündem biraz daha az yer kaplamıştır. Bu durum değişen gazete başyazarının üslubuyla da açıklanabileceği gibi, gazetenin 2007 yılına gelinen süreçte genel tavrının da 1997'ye oranla daha din merkezli olmaktan çıkmasıyla ve merkeze daha da yaklaşmasıyla da açıklanabilir.

2002 yılında ise gözümüze çarpan en önemli istatistik, 'başörtüsü'dür. 2002'deki 3 Kasım genel seçimleri öncesinde Ahmet Taşgetiren, bu seçim döneminde çözülmesi ümidiyle başörtüsü mağduriyeti konusu üzerinde çokça durmuştur. Öyle ki 1997, 2002 ve 2007 yılları arasında Yeni Şafak gazetesinde başörtüsünün en fazla gündeme taşındığı yıl 2002 olmuştur.

Allah, tanrı maddeleriyle, iki ifade arasındaki tercih edilen ifadeyi ölçmeye yönelik olarak istatistiğe tabi tutulmuştur. Fakat bunda da şu görülüyor ki Allah ifadesi tercih edildiği gibi Allah ifadesi, dinin en çok gündemde kaldığı 1997 yılında daha fazla kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

28 ŞUBAT SÜRECİNDE MEYDANA GELEN BAZI OLAYLARIN İNCELENMESİ

4.1. ACZMENDİLER VE FADİME ŞAHİN- MÜSLÜM GÜNDÜZ OLAYI

4.1.1 Hürriyet Gazetesi Analizi

Aczmendi olayı 28 Şubat süreci içerisinde gündemi meşgul eden en önemli olaylardan birisidir. Fadime Şahin ile tarikat şeyhi olduğu iddia edilen Müslüm Gündüz'ün imam nikahlı olarak polis ve medya eşliğinde bir evde basılması sonrasında tarikat tartışmalarının da zirve yaptığı görülüyor. Bu aşamada Hürriyet gazetesi yazarları, zaten sistemle, rejimle sorunlu olarak gördükleri tarikatlerin gerçek yüzünün ortaya çıktığını belirten yazılar kaleme almışlardır. Olayların bir senaryo olabileceği ihtimali üzerinde durmadan meseleyi bir 'tarikat gerçeği' şeklinde ele almayı tercih etmişler ve tarikatler üzerine şiddetli eleştirilerde bulunmuşlardır. Nitekim Bekir Coşkun meseleyi ele alırken tarikatı, İslamiyet'in aydınlık çehresinden uzak, tutucu insanların toplandığı yerler olarak değerlendirmiştir: "İslamiyet uyumu ve aydınlığı emrettiği halde bu emri yerine getiremeyecek, anlamayacak kadar akli kıt tutucular, deve inadını bırakmıyorlar. Dünyanın neresinde olursa olsun. Bunların kümелendikleri yerler ise tarikatler... Bugünlerde Türk televizyonlarının ekranlarında, tarikatların içyüzü toplumun önüne dökülüyor... Ne ararsanız var... Nasıl ki Susurluk'ta kamyon, devletteki çeteleri ortaya çıkardıysa medyatik Fadime'ye çarpan Müslüm Hoca da, tarikatler alemindeki çeteler rezaletini meydana döküyor. Fadime maşallah çaçaron spiker..."⁴⁹² O dönemde meselenin ele alınış tarzını göstermek açısından şu ifadeler de önemlidir: "Eğer ilgi ile yakından izliyorsanız tüm tartışmalar içinde iki önemli nokta öne çıkıyor:

- Karısının dilini emen kocanın orucu bozulur mu?
- Müslüm hocanın Fadime'ye 'Yeteri kada prezervatif al da gel' demesi

Bunca şok içinde bu iki unsur medyada geniş yer alıyor... Prezervatif kutularına zum yapan kameraların görüntüleri eşliğinde, arka fonda Müslüm Hoca'nın peştemallı

⁴⁹² Coşkun, "Deve İnadi", *Hürriyet Gazetesi*, 10 Ocak 1997

hali ekranlarda ifadenin en önemli (!) bölümü : ‘Yeteri kadar prezervatif al da gel...’ Soruyor medya? Yeteri kadar, ne kadar? Bir mi?.. İki mi?.. Üç mü?.. ”⁴⁹³

Emin Çölaşan da meseleyi bir ‘gerçek’ olarak ele alıyor ve olayı çokça dile getirmiş olduğu din istismarına da örnek olarak gösteriyor:“ Aczmendi denilen ve İslam’la uzaktan yakından ilgisi olmayan güruhun başı olan Müslüm Gündüz, bunlardan sadece biridir. İmam nikahı numarasına yatıp pusuya düşürdüğü bir genç kızla yatakta basılmıştır. Bir diğeri aynı genç kız ve muhtemelen nicelerini tuzağa düşüren, onu bunu dolandırdığı medyada açıklanan Ali Kalkancı isimli bir şeyh bozuntusudur. Müslümanlık bu heriflerin, bu üç kağıtçıların eline kalmış! Gerçek din adamları, din alimleri ortalıktan çekilmiş, dinimiz belden aşağı ilişkilerin aleti, din tüccarlarının çıkar kapısı olmuş. Türkiye’de laikliğe, Atatürk’e sövenler işte bunlar!”⁴⁹⁴

Hürriyet gazetesinin meseleyi ele alış tarzına da bir göz atmakta fayda vardır. Hürriyet gazetesi, olayı ana sayfadan duyurmuştur ve oldukça geniş de yer ayırmıştır. Bu da Hürriyet gazetesinin olaya verdiği önemi yansıtmakta. Ayrıca Fadime Şahin ‘tarikat bataklığını’ anlattı şeklinde bir ifadeyle de Hürriyet gazetesinin tarikatlere karşı bakış açısını görmek mümkündür. Yine Hürriyet gazetesi de yazarlarında olduğu gibi ‘bu olaylar bir kurgu mu?’ sorusunu sormaktan uzak durmuş meseleyi bir tarikat gerçeği olarak görmüştür. Tabi bunda da kendilerinin sahip olduğu, ‘Türkiye’de İslamcı bir tehdidin var olduğu’ tezine uygun figürlerin ortaya çıkması da etkilidir denilebilir.

⁴⁹³ Coşkun “İktidarınız Nasıl?”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Ocak 1997

⁴⁹⁴ Çölaşan : “Din Sahtekarları”, *Hürriyet Gazetesi*, 7 Ocak 1997

Şekil 1. 4 Ocak 1997 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

Şekil 2. 4 Ocak 1997 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfasında Yer Alan Aczmendiler ve Müslüm Gündüz- Fadime Şahin Olayının Sunumu

4.1.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Yeni Şafak Gazetesi yazarları ise Aczmendiler ve Müslüm Gündüz Fadime Şahin olaylarını ele alırken en çok üzerinde durdukları şey bu olayların bir 'kurgu' olmasıydı. Yeni Şafak yazarları bir yandan olayları senaryo olarak değerlendirirken bir yandan da meselenin medyada ele alış tarzını eleştiriyorlar. Bu şekilde gerçek dindar insanlara zarar geleceğini belirtiyorlar bir yandan da toplumda kutuplaşmalara neden olabileceğini belirtiyorlar. Tabii bir yandan da kendilerini Aczmendi olarak tanıtan bu insanlara da ciddi manada tepki gösteriyorlar. Örneğin Ahmet Taşgetiren, Müslüm Gündüz ve Aczmendilerin, eylem ve söylemleriyle gerçek Müslümanlara zarar verdiğini belirtiyor.⁴⁹⁵ Aczmendilerin 'laik sistemi yıkacağız, şeriat düzeni getireceğiz' türünden bazı sözler söylediğini belirtiyor ve bu meydan okumaları doğru bulmadığını, Aczmendilerin de zaten özünde meydan okuyacak bir güce sahip olmadığını ifade ediyor ve ekliyor: "Sağcıların da solcuların da belirli amaçlar için

⁴⁹⁵ Taşgetiren, "Keskin Eylemler ve Sonrası", *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Ocak 1997

sistem tarafından kullanıldığı bir ülkede yaşıyoruz. Neden sistem, böylesine rahat hareket edecek ‘şeriatçılar’ da üretmesin ve arkasından da bir biçme operasyonu hesaplamasın.”⁴⁹⁶

Davut Dursun da Ahmet Taşgetiren gibi olaylara şüpheyile yaklaşıyor ve olayların senaryo olduğu yönünde tereddütler belirtiyor: “Aczmendi şeyhi Müslüm Gündüz’ün evinin polis tarafından medya ordusu eşliğinde basılması ve nikahlı eşi olduğunu söylediği Fadime Şahin adlı kadınla yakalanmasıyla başlayan olaylar zincirinin bugün vardığı nokta kendi kendine meydana gelmiş bir gelişme mi, yoksa bir kişi veya irade tarafından kurgulanan, senaryosu yazılan bir oyun mu? Bu soruyu daha gerilere doğru götürmek de mümkün: Müslüm Gündüz’ün şimdiye kadar adı sanı duyulmamış bir tarikat şeyhi olarak ortaya çıkması, kendine özgü kıyafetler giymesi, bir takım protestolarda bulunması kendinden bir gelişme mi, yoksa bir kurgu bir senaryo mu?”⁴⁹⁷

Mehmet Ocaktan’sa olayların toplumda yaratacağı kaos, gerilim ve kutuplaşmaya değinerek bu olaylardan darbe gerekçesi üretmek isteyen insanlara dikkat çekmiştir: “Müslüm Gündüz ve Fadime Şahin olayı ile başlayan tarikat tartışmaları, Türkiye’yi yeniden tehlikeli bir laik-antilaik gerilimine götürüyor. Gerçi bu toplum bugüne kadar kendisine yapay olarak dışarıdan dayatılan bütün kavgaları sağduyusuyla aşmayı başarmış ve kavgacıları hüsrana uğratmıştır. Ancak Türkiye’deki İslami gelişmeden ve demokratik açılmadan korkan sıkıdüzen yanlıları bir başka deyişle ‘askeri darbe heveslileri’ son günlerde gelişen bütün olaylardan darbe gerekçesi üretmeye özen gösteriyorlar. Kullanılabilecek bütün olayları değerlendirip kaosun altyapısını oluşturmaya çalışıyorlar”⁴⁹⁸

Akif Emre de hem olayın bir senaryo olduğuna hem de medyadaki yer alış tarzına dikkat çekmektedir: “Günlerdir bir tarikatta yatıyor, bir tekkede gözünü açıyor medya. Bu arada cinciler tarikat şeyhliğine terfi ettiriliyor. Ne maksatla kullanıldığı belli olan cinci dükkanları da tekke oluveriyor bir çırpıda. Bundan sonrası artık kolaydı. Geriye sahne, dekor, aktör ve bir televizyon camı yeterli. Önce birkaç sapık ilişki deşifre ediliyor. İğfal edilen masum kızlar ekrana çıkıp, masumiyetinin nasıl elden gittiğini, vahşi bir haz duygusunu tattırmak istercesine defalarca anlatıyor.”⁴⁹⁹

⁴⁹⁶ Taşgetiren, “Yanlış Meydan Okumalar”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Ocak 1997

⁴⁹⁷ Dursun, “Olaylar Kendinden mi, Senaryo mu?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Ocak 1997

⁴⁹⁸ Ocaktan, “Şizofreniye Teslim Olduk”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 20 Ocak 1997

⁴⁹⁹ Emre, “Devrimler, Tekkeler, Cemevleri Üstüne Bir Senaryo”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 22 Ocak 1997

Yeni Şafak Gazetesi de meseleyi ana sayfadan ele almış ve bu olayların İslami kesimle bir ilgisinin olmayacağını, bu olaylardan İslami kesimin de rahatsızlık duyacağını belirten bir tarzda sunum yapmıştır. Daha da ilerleyen günlerde olayı tekrar ana sayfasına taşımış ve medyanın dindar insanları rahatsız etmesi açısından konuyu ele alış tarzından duyduğu rahatsızlığı dile getiren bir haber yapmıştır.

Şekil 3. 9 Ocak 1997 Tarihli Yeni Şafak sayfası Genel Görünümü

Şekil 4. 9 Ocak 1997 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi Ana Sayfasında Yer Alan Aczmendiler ve Müslüm Gündüz- Fadime Şahin Olayının Sunumu

Şekil 5. 18 Ocak 1997 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

Şekil 6. 18 Ocak 1997 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi'nde Aczmençiler Çerçevesinde Yapılan Tarikat Tartışmalarından Duyulan Rahatsızlığın Sunumu

4.2. TAKSİME CAMİ YAPILMASI MESELESİ

4.2.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

1997 yılının en çok konuşulan meselelerinden biri de Taksim'e cami yapılması meselesi idi. Bu konuda da Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri birbirine zıt tavırlar takınmışlardır. Geneli itibariyle Hürriyet yazarları Taksim'e cami yapılmasına 'şehrin tarihi dokusunun bozulmaması' ve 'caminin siyasi tartışmalara konu edilmemesi' gibi sebeplerle yapımına karşı çıkmıştır. Nitekim Emin Çölaşan, şehrin tarihi dokusuna bozacağı gerekçesiyle Taksim'e cami yapımına karşı çıkmıştır: "Taksim'e cami yapacağız...' Şimdi en son din sömürüsü burada fişkırdı. Her kentin belli yerleri vardır ki, o kentin simgesidir. O mimari ve tarihi dokuyu hangi amaçla olursa olsun bozmak mümkün değildir."⁵⁰⁰ Bekir Coşkun da şu sözlerle Taksim'e cami yapımına karşı çıkmıştır: "Refah, 'Taksim'e cami temeli ile İstanbul'un yeniden fethi' diyerek, buna karşı çıkan kesimi zımnî olarak isimlendiriyor: Bizans tarafı... Oysa camiler barış-sevgi yeridir... Düşmanların bile diz dize oturup aynı secdeyi, aynı duaları paylaştıkları yer ... Bunların elinde cami bile siyasi kavgaya malzeme oluveriyor..."⁵⁰¹

Hürriyet gazetesi, Taksim'e cami meselesini ana sayfasına taşımış ve cami yapımına karşı bir tutum sergilemişti

⁵⁰⁰ Çölaşan, "Bu da Geçer", *Hürriyet Gazetesi*, 4 Şubat 1997

⁵⁰¹ Coşkun, "Fatih Sultan Necmettin", *Hürriyet Gazetesi*, 29 Ocak 1997

Şekil 7. 3 Şubat 1997 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

Şekil 8. 3 Şubat 1997 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfasında Yer Alan Taksim'e Cami Meselesinin Sunumu

4.2.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Yeni Şafak yazarları ise 'bu topraklardaki Türk ve İslam hakimiyetini simgelemesi' açısından Taksim'e cami yapımını genel olarak desteklemiştir. Fakat yönetime dair bazı eleştirilerde de bulunmuşlar ve bu mesele etrafında gürültü koparılması yerine daha sakin yöntemlerle bu meselenin yapılmasının daha doğru olacağını belirtmektedir. Meselenin referanduma sunulmasına dair görüş bildiren Yeni Şafak gazetesi yazarları da mevcuttur.

Hüseyin Hatemi, Taksim'e cami meselesini, bu topraklardaki Türk hakimiyetini simgeleyeceği düşüncesiyle ele almakta ve Taksim'e cami yapılmasını şiddetle istemektedir: "Taksim camiiini isteyenler kanaatimce 'vatandaş Cuma namazını kılın' demeyip açıkça şunu söylemeliler: İstanbul'da üç bin kadar Ortodoks kaldığı halde Aya Triyada'nın kaldırılması veya müze yapılmasını istemeye cesaret eden bir laiklik yiğidi çıkabilir mi? Şu halde 'Taksim'de yeni camie gerek yok' söz hangi gerekçeye dayanıyor? Bu beldenin üzerinde Türk hakimiyetini simgelemek için camiden güçlü hangi simge var ki başörtüsüne yaptığımız gibi 'kapıcıların namaz kılma gereksinimini kabul ediyoruz, ancak simgesel anlamı olan

camie karşıyız' diyebiliyorsunuz. Evet Taksim camii bir simgedir ve simge olduğu için zorunludur. »⁵⁰²

Mehmet Ocaktan da Taksim'e cami yapımını destekliyor fakat üslubu da eleştiriyor: “Biliyoruz ki ANAP ve DYP de özellikle Taksim'e cami yapılması konusuna sıcak bakmaktadırlar hatta desteklemektedirler. Taksim camii konusundaki çalışmalar, pekala cami yaptırma vakfına bırakılabilir ve sadece onların işleri kolaylaştırılabilirdi. »⁵⁰³

Akif Emre de Taksim'e cami yapımını destekliyor ve meselenin referanduma götürülerek çözülebileceğini belirtiyor: “Akif Emre: “Batılılaşma adına gerçekleşen ve de gerçekleşmesi düşünülen, simgesel değer ifade eden, en azından kolektif mülkiyet üzerinde tasarrufu gerektiren ve beni de ilgilendiren projelerin oylanmasından yana da evet diyebiliyor musunuz? »⁵⁰⁴

Yeni Şafak Gazetesinin meseleyi manşetine taşıdığını görüyoruz. Yeni Şafak, Taksim'e cami yapımını desteklemektedir. O dönemde mevcut olan tartışmaları çözüm için de referandum yapılabilirliğini belirtiyor ve başörtüsü meselesiyle beraber o dönemdeki bu ve benzeri tartışmaları referanduma götürmeyi öneriyor.

Şekil 9. 30 Ocak 1997 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

Şekil 10. 30 Ocak 1997 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi Ana sayfasında Yer Alan Taksim'e Cami meselesinin Sunumu

⁵⁰² Hatemi, “Meded!”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Şubat 1997

⁵⁰³ Ocaktan, “Demokrasi Nereye?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 3 Şubat 1997

⁵⁰⁴ Emre, “Taksim’de Cami’ye Evet”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 5 Şubat 1997

4.3. BAŞBAKANLIK KONUTUNDA TARİKAT ŞEYHLERİNE İFTAR OLAYI

4.3.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

1997 yılının en çok tartışılan olaylarından biri de dönemin Başbakan'ı Necmettin Erbakan'ın tarikat temsilcilerine verdiği iftar yemeği idi. Bu iftar çok tartışıldı ve o dönemde tartışmaların göbeğinde yer alan tarikatlara iade-i itibar olarak yorumlandığı gibi pop tarikatlarla ciddi tarikatler arasındaki ayırımı yapmak için tertiplenmiş bir iftar olarak da yorumlandı. Aynı şekilde RP'nin gücünü tarikatlerden almış olduğu yorumlarına da yer verildi.

Hürriyet gazetesi yazarları bu iftara karşı çıkmışlar ve hep eleştirmişlerdir. Bekir Coşkun'un şu ifadeleri bu meseleye Hürriyet gazetesi köşe yazarlarının genel yaklaşımını açıklamaya yetmektedir : “Aşağıda tarikatler-sarıklar- takkeler- tekkeler- dergahlar- sahte peygamberler- din adına yapılan sömürü- aldatılanların gözyaşları tartışılırken, bir başbakan sarıklı cüppeli tarikat şeyhlerini devletin temsil edildiği konuta çağırıp ağırlarsa... Ne yaparsınız? Erbakan böylece tarikatlara iade-i itibarlarını vermenin ötesinde onların gücünü, vazgeçilmezliğini, iktidarlarını resmen açıklayıverdi... Tarikat şeyhlerinin Başbakanlık'ta ne işleri var?.. şeklindeki sorular dandik sorulardır... Sarık ve cüppeleriyle oraya oturup engin düşünce ve istemlerini sıralamışlardır. Orası onların.. Gelip bizzat bakmışlardır, vaziyet nasıl?.. Refahlı bakanların tümü tarikat mensubu .. Başbakan keza hem gücünü hem yönünü tarikatlardan alıyor... O bir mürit Başbakan...”⁵⁰⁵

Hürriyet gazetesi de meseleyi ana sayfadan duyurmuştur. Fakat çok geniş yer ayırmamıştır.

⁵⁰⁵ Coşkun, “Tarikatlarla Dans”, *Hürriyet Gazetesi*, 13 Ocak 1997

Şekil 11. 11 Ocak 1997 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

Şekil 12. 11 Ocak 1997 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfasında Yer Alan Tarikat Şeyhlerine İftar Olayının Sunumu

4.3.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Yeni Şafak gazetesi yazarları ise meseleyi genel, itibariyle gündeme almamışlardır. Meseleyi gündeme alan Ahmet Taşgetiren'se olayı çok önemsememiş, ciddiye almamıştır: “Başbakanlıkta cemaat temsilcilerine iftar vermek, ordudan ihraçların üzerine bir bardak soğuk su içmek değilse, ‘Biz iktidar olursak böyle olur’ tarzında bir teselli mükafatından ibaret...”⁵⁰⁶

Yeni Şafak gazetesi ise tarikat temsilcilerine verilecek olan iftar programını manşetine taşımıştır. İlk etapta Hürriyet gazetesinden çok daha fazla önemsemiş bir görüntü sunmuştur.

⁵⁰⁶ Taşgetiren, “Ateş Topunu Atma Psikolojisi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 13 Ocak 1997

Şekil 13. 10 Ocak 1997 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

Şekil 14. 10 Ocak 1997 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi Ana sayfasında Yer Alan Tarikat Şeyhlerine İftar Olayının Sunumu

4.4. ECYAD KALESİ YIKIMI

4.4.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

2002 yılına geldiğimizde Suudi Arabistan'da çok önemli bir Osmanlı mirası olan Ecyad kalesi yıkılmıştır. Bu tarihi mirasın yıkımına hükmeden düşünce yapısı da o dönemde çokça ele alınmıştır. Fakat bu konunun ele alınış tarzında ufak farklılıklar olmakla beraber benzer tepkilerin verildiği görülmektedir.

Hürriyet gazetesi köşe yazarları meseleyi daha çok 'suudi yöneticilerin ikelliği' ile açıklamaktalar. Nitekim Oktay Ekşi, 'Suudi yönetimin ikelliğinden' ve bir de 'ulusal onursuzluktan' bahsederek konuyu ele almıştır: "Bizdeki bilgiye göre bu yıkımın gerisinde, Vehhabiliği benimsemiş olan 'Suud'ların 'mezara' bile karşı çıkacak kadar tarih bilincinden yoksun olmaları yok. Eğer "tarihi kalıntı"ya tümenden karşı olsalar Hazreti Muhammed'in mezarını da, 'Kâbe'yi de hedef almaları gerekir. Oysa sıra bunlara gelince saçmaladıklarını görüyorlar. Ama Hazreti Muhammed ile ilk eşi Hazreti Hatice'nin yaşadıkları evi birkaç yıl önce yıktıkları biliniyor. Buna karşılık gelen haberlerden öğreniyoruz ki Osmanlılara karşı Arapları ayağa kaldıran İngiliz casusu Thomas Edward Lawrence'in kaldığı evi müze haline getirmişler. Demek ki bu adamların sadece tarih bilincinden yoksun olduklarını söylemek yeterli değil. Bunların ulusal onur kavramından da haberleri yok. Çünkü Lawrence'in onları Osmanlı'ya karşı ayaklandırdığı ne kadar doğru ise, Arapları İngilizlerin maşası olarak gördüğü, onları parayla satın aldığı ve en kirlili amaçları için kullandığı da o kadar doğrudur. Bu kadar ilkel bir kadroya Ecyad Kalesi'nin önemini anlatabilir misiniz?"⁵⁰⁷

Bekir Coşkun da, Ecyad kalesinin yıkılmasını Suudi yönetiminin ikelliği ile açıklıyor. Bir de oradaki 'yobaz'lardan yola çıkıp bizdeki 'yobaz'lara temas ediyor: "Doğrusunu isterseniz bizim Osmanlı mirası kalemizi yıkan Suudi Arabistan yönetimine çok kızdım. Onlar yeryüzünün en zengin, ama en ilkel yönetimidir.

...

O Araplar ilkel. Bizim kalemizi yıktılar. Osmanlı'dan kalan tarihi Ecyad Kalesi'ni ortadan kaldırdılar. Görgüsüzler, tarihten-kültürden-mültürden anlamazlar. Kalemizi yıkmaları yobazca. Onu yapan Araplar ilkel. Onlar Taliban kafa, görgüsüz. Ya Anadolu uygarlıklarının

⁵⁰⁷ Ekşi, "Suudiler ve Ecyad", *Hürriyet Gazetesi*, 9 Ocak 2002

bize büyük mirası Hitit Güneşi'nin çöpe atılıp, Atatürk'ün başkentinin amblemine minare ve cami kubbesi konulmasına ve buna çağdaş devletin kültürlü adamlarının seyirci kalmasına ne dersiniz?..”⁵⁰⁸

Hürriyet gazetesi, Ecyad kalesinin yıkılmasını oldukça önemsendi ve konuyu defalarca manşetine taşıdı. Olayı ele alırken de sorumlu olarak Suudi yöneticileri gösterdi.

Şekil 15. 10 Ocak 2002 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

..

Şekil 16. 10 Ocak 2002 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfasında Yer Alan Ecyad Kalesi Yıkımı Olayının Sunumu

⁵⁰⁸ Coşkun, “Kalemizi Kim Yıktıysa...”, *Hürriyet Gazetesi*, 13 Ocak 2002

4.4.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Yeni Şafak gazetesi de Ecyad kalesinin yıkımından ötürü müteessir olmuşlar ve bu durumu çok büyük oranda ‘Vehhabi anlayışıyla’ açıklamışlardır. Ahmet Taşgetiren de aynı şekilde meseleyi şöyle ele almıştır: “Bir kere Vehhabi çizgi, tüm İslam dünyasında "geçmişe saygı" konusunda problemlili bir alan oluşturmuş durumda. Suudi Arabistan'da okuyup ülkelerine dönen gençler, orada aldıkları kültürün etkisiyle, ilk planda toplumda saygı duyulan müesseselerle (düşünce, davranış ve eserler planında) çatışmaya giriyor ve ipler kopuyor.”⁵⁰⁹ Akif Emre de Vehhabi anlayışını şiddetli bir şekilde eleştiriyor ve işin sorumlusu olarak bu anlayışı görüyor: “Suud örneğinde, sadece Osmanlıyı ilişkin değil, İslam medeniyetinin oluşturduğu tarihi tüm birikimlerini yok sayarak yeni bir dini düşünce ve dini toplum inşasının imkansızlığı ile karşı karşıyayız. Osmanlı kalesini yıkan tarih korkusu ile sahabe dönemine ait en küçük hatırayı bile şirk sayan kuşku aynı tavrın eseri. Müslümanların imanından kuşku duyan şüpheli zihin yapısının sağlıklı bir toplum inşa etmesi mümkün değil. Kaldı ki İslam düşüncesine, İslam medeniyetine katkıda bulunabilsin.”⁵¹⁰ Fehmi Kuru da benzeri şekilde konuyu ele alıyor: “Konunun Suudi Arabistan'a ve o ülkenin resmi ideolojisi Vahhabiliğe dönük bir yüzü var elbette. Vahhabilik 'kutsal' ve 'tarihi' kavramlarıyla başı pek hoş olmayan bir ideoloji; egemen olduğu ülkede İslâm'ın en önemli şahsiyetlerine ait kabirleri dümdüz etmekle işe başladığı biliniyor. Geçmişte, Osmanlı'nın İslâm anlayışı ile Vahhabilik arasında büyük bir çekişme yaşandığı da biliniyor; Vahhabiler'in Osmanlı mirasına iyi gözle bakmayacaklarını düşündürecek 'kanlı' sayfalar var. Yıkılan kale bile, kutsal toprakları korumaya titizlenen Osmanlı tarafından, Vahhabiler'i durdurmak amacıyla inşa edilmişti. Vahhabilik 'geleneksel' olana saygı beslemeyen bir inanış. Osmanlı geçmiş ise Vahhabiler açısından tarihlerinin 'olumlu' sayfalarından sayılmıyor. Ecyad Kalesi'nin yıkılmasında bu mülâhazaların elbette büyük rolü bulunuyor.”⁵¹¹

Yeni Şafak gazetesi de meseleyi ana sayfadan ele almış fakat Hürriyet gazetesine nazaran daha küçük yer vermiştir.

⁵⁰⁹ Taşgetiren, “Suudiler, Cumhuriyet, Osmanlı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 10 Ocak 2002

⁵¹⁰ Emre, “Aruz ya da Osmanlı Kalesi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 8 Ocak 2002

⁵¹¹ Kuru, “Tarihe Kendi Topraklarımızda da Sahip Çıkalım”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 9 Ocak 2002

Şekil 17. 10 Ocak 2002 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

Şekil 18. 10 Ocak 2002 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi Ana sayfasında Yer Alan Ecyad Kalesinin Yıkımı Olayının Sunumu

4.5. DİN POLİSİ OLAYI

4.5.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

2002 yılında Suudi Arabistan’da yaşanan bir olay tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de büyük yankı uyandırdı. Mesele özetle şudur; Suudi Arabistan’da yangından kaçmaya çalışan genç kızlar uygun kıyafet içerisinde olmadığı için ‘Mutavva’ denilen din polisi tarafından dışarı çıkarılmadı ve içeride yanarak öldü. Hürriyet gazetesi ve yazarları olaya şiddetle tepki gösterdi ve gazete olayı manşete taşıdı.

Hürriyet yazarlarından Oktay Ekşi, meseleye şiddetle tepki gösteriyor ve buradan örneklemlerle Türkiye’de de benzer yapıda ‘yobaz’ insanların var olduğu sonucuna varıyor:

“Suudi Arabistan'ın Mekke kentindeki bir kız orta öğretim okulunda geçen pazartesi sabahı ani olarak yangın çıkmış. Belli ki panik doğmuş. Yaşları 13-17 olan kız öğrenciler kapılara koşunca karşılarında “Mutavva" denilen din polislerini bulmuşlar.

Gazetelerde okumuşsunuzdur... Bunlar neden namaz kılmıyorsun diye elinde sopayla insanları camiye gitmeye zorlayan, namaz saatinde dükkânları kapattıran, kadınların kıyafetine karışan teşkilatlı ve maaşlı yobaz sürüsü olarak bilinirler.

Bilmiyoruz hâlâ öyleler mi ama Humeyni İran'ının Pasdaran denen silahlı ve maaşlı zorbalarından da böyle söz edilirdi.

İşte bu ilkel kafalı din zaptiyeleri, üzerlerinde çarşafı olmayan genç kızların alevler içindeki binadan çıkışına izin vermedikleri gibi itfaiyenin içeri girmesini de engellemişler. Ayrıca diğer güvenlik görevlilerini de binaya yaklaştırmamışlar. Talihsiz kız öğrenciler, çıkan panikte ve izdihamda ezilmiş, bazıları da diri diri yanmış. Prof. Hatemi'nin işte bu olaya ilişkin düşüncelerini açıklarken;

“Böyle bir iddiaya inanmak istemiyorum. Mekke’de din polisi de olsa bu kadar canavarca bir ahmaklık yapmaması lazım. (...) Bu cinayettir. Hukukta da İslam hukukunda da genel kaide vardır. Buna göre ‘Zaruretler, memnu olan şeyleri mübah kılar’ İslam hukukunda, kişi, can havliyle çınlıplak sokağa fırlasa ne cezalandırılır, ne geri gönderilir" dediği bildiriliyor.

Prof. Hatemi, kendisini aldatmaya boşuna uğraşmasını. Türkiye'deki Madımak Oteli

faciasının arkasındaki kafa ne ise, Mekke'deki okulun kapısını tutup kızların diri diri yanmasına sebep olan kafa aynıdır. Aynı zihniyetin öteki mensuplarını da tanımak istiyor musunuz?

ABD'de yaşanan 11 Eylül terörünü lanetlemeye dilleri varmayan yobazlarımızı o sırada sütunlarından ve beyanlarından izlemedinizse şimdi dikkat edin: Bu faciayı da görmek istemeyeceklerdir. Çünkü kafaları o kız okulunun kapısındaki din zaptiyesinin kafasından zerre kadar farklı değildir.”⁵¹²

Hürriyet gazetesi de meseleyi ‘Namahrem vahşeti’ başlığıyla manşete taşıyor.

Şekil 19. 17 Mart 2002 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

Şekil 20. 17 Mart 2002 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfasında Yer Alan Din Polisi Olayının Sunumu

⁵¹² Ekşi, “Hepsinin Cinsi Aynıdır”, *Hürriyet Gazetesi*, 17 Mart 2002

4.5.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Yeni Şafak Gazetesi yazarlarından Fehmi Kuru ise olaydan üzüntü duyduğunu belirterek, Oktay Ekşi'nin yukarıda vermiş olduğumuz yazısına cevap olarak şu satırları kaleme almıştır:

“Geçen hafta yabancı basından bizim gazete ve televizyonlara garip bir haber yansıdı. Habere göre, Suudi Arabistan'ın Mekke kentinde, 800 öğrencinin okuduğu bir kız okulunda, yangın çıkmış; 'mutavva' adı verilen 'din polisleri', kaçışan öğrencilerden kılık-kıyafetlerini 'uygun' bulmadıklarının dışarıya çıkmasına izin vermemiş. Bazı gazeteler, yangında hayatlarını kaybeden 15 kızın ölümünü bu müdahaleye bağlıyorlar...

Gerçekten insanı dehşete düşüren bir olay. Hürriyet başyazarı Oktay Ekşi, düştüğü dehşeti bir değil tam iki yazı konusu yaptı. "Hepsinin cinsi aynıdır" başlıklı ilk yazısında (17 Mart), olayın Türkiye ile irtibatını şu cümleyle kurdu: "ABD'de yaşanan 11 Eylül terörünü lânetlemeye dilleri varmayan yobazlarımızı o sırada sütunlarından ve beyanlarından izlemedinizse şimdi dikkat edin: // Bu fâciayı da görmek istemeyeceklerdir."

Tartışmanın bu noktada kalması, kamuoyu tarafından, Hürriyet başyazarının Türkiye'deki İslâmi çevreler hakkında söylediklerinin 'doğru' olduğu biçiminde yorumlanabilir. Oysa, çok dışarıdakilerin hislerini bilemesek bile yakın çevremizin konuyla ilgili düşüncelerinden haberdarız. Kılık-kıyafete takılıp genç kızların ölümlerine yol açacak hastalıkta bir yasağın kafa, Oktay Ekşi emin olsun, sadece ülkemizdeki inanan insanlarca değil dünyanın her tarafındaki Müslümanlarca da lânetlenir. Nitekim, bu olayın geçtiği Suudi Arabistan'da da, insanlar, önce gerçeği kabullenmekte zorlanmışlar, kuşkular büyüyünce, eleştiri oklarını, olaya yol açtığından kuşkulananların mensubu bulunduğu ve ülkede bir tür 'dokunulmazlığa' sahip 'Mutavva' örgütüne çevirmekten çekinmemişlerdir.

Oktay Ekşi'ye tavsiyem şu: Üniversitelerden ilâhiyat fakültelerine, oradan imam hatip liselerine kadar yaygınlaştırılan başörtüsü yasağı konusunda rahatsızlık duyan vicdanını (tabii rahatsızlık duyuyorsa) biraz olsun soğutmak için sağda-solda 'din sapığı' arayıp durmasın... Birbirine kuşkuyla bakan, yek diğerini bir karış suda boğmaya hazır nesillerle yüzyüze gelmemize az kaldı çünkü...

İnançlı veya inançsız olduklarına bakmadan herkesin hakkını savunup insanlarımızı barış içinde yaşatmalıyız. Yangında hayatlarını kaybeden Suudi Arabistan'lı başörtülü kızların haklarını savunması, Oktay Ekşi açısından, iyi bir başlangıç.⁵¹³

Yeni Şafak gazetesi ise bu meseleyi ana sayfadan ele almamış ve konu üzerinde de ciddi bir şekilde durmamıştır. İnternet üzerinden yaptığımız araştırmada da konuyla alakalı Yeni Şafak'ta herhangi bir habere de rastlanmamıştır.

⁵¹³ Kuru, "Vehşet, Kim Yaparsa Yapsın Vahşettir", *Yeni Şafak Gazetesi*, 23 Mart 2002

4.6. MEDİNE BİRCAN OLAYI

4.6.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

2002 yılında yaşanan Medine Bircan olayı da gündemi oldukça meşgul etmişti. İddia edilen olay özetle şöyle idi: İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesine getirilen 71 yaşındaki hasta Medine Bircan isimli bayan, sağlık karnesindeki başörtülü fotoğrafı nedeniyle muayene edilmedi ve başörtüsüz bir fotoğrafını temin ederken de vefat etti.

Hürriyet gazetesi yazarları da gazetenin kendisi de bu mesele üzerinde ciddi manada durmamıştır. Olayın meydana geliş aşamasında ana sayfadan konuya değinilmediği gibi gazete sadece, o dönemde bu olaya sebebiyet vermektan suçlanan Sağlık Bakanlığının konuya ilişkin vermiş olduğu "Sağlık bakanlığının başörtülü ve sakallı hastalara sağlık karnesi verilmemesi" ile ilgili hiçbir genelgesi, talimatnamesi ve yönergesinin bulunmadığı⁵¹⁴ yönündeki açıklamasını çok kısa olarak haber konusu yapmıştır.

4.6.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Yeni Şafak Gazetesi ise olayı çok ciddiye almış ve yazarları, konuya ilişkin pek çok yazı kaleme alırken Türkiye'deki başörtüsü yasağının doğurduğu mağduriyetlere değinmişlerdir. Ahmet Taşgetiren şu ifadelere yer vermiştir : "Tüy dikmek tabiri nereden geliyor biliyor musunuz? Çok zarif olmasa da anlatayım; çünkü yeri geldi. Eskiden panayırlar olurmuş, bilirsiniz. Adamın biri böyle bir panayırdaki bir çadır kurmuş, içine de büyük abdestini yapmış. İşin garibi üzerine de bir tüy dikmiş. Sonra çadırı ziyarete açmış. Herkes panayırdaki çadırları dolaşıyor, seyrediyor, alış verişler yapıyormuş. Sıra bu çadıra gelince insanlar "ne var bu çadırdaki?" diye merakla göz gezdirdiklerinde ortada yığılmış bir pisliği görüyorlarmış. Ve hemen hayretle ilk tepkilerini dile getiriyorlarmış: "Adama bak, bir de üzerine tüy dikmiş!" Münasebetsizliğin üzerine münasebetsizlik eylemi olarak o zamandan bugüne "tüy dikmek!" deyimini kalmış. İşte Medine Bircan olayı, yani 71 yaşındaki ölümcül hasta kadından "başörtüsüz sağlık karnesi" isteme olayı "başörtüsü yasağı" çirkinliğinin üzerine tüy dikme niteliği taşıyor. Oğlunun Medine Bircan'a, "bilgisayarda açık saç monte etme" çabaları, başörtüsüz fotoğraflı sağlık karnesi gelinceye kadar Medine

⁵¹⁴ Bkz, *Hürriyet Gazetesi*, 26 Haziran 2002

Bircan'ın vefat etmesi vs... bunlar ülke olarak içine girdiğimiz tüy dikme gösterisinin dramatik uzantıları... Kaç yıldır tüy dikiyoruz. Başörtülü bir anne, subay oğlunun orduvindeki düğününe katılmadı, yağmur altında ıslandı, içimiz sızlamadı. İnsanlar eşleri başörtülü olduğu için kamu görevinden ihraç edildi, hukuk adına, insan hakları adına kılıımız kıpırdamadı.⁵¹⁵ Fehmi Kuru da meseleyi benzer şekilde ele alıyor ve bu durumu 'insanlığın ölümü' ile açıklıyor : “'İnsanlık öldü mü?' Bu soruya verilebilecek cevap tek sözcükten ibaret: "Maalesef..." Medine Bircan adlı 71 yaşındaki bir kadın hasta, rahim kanseri tedavisi için getirildiği İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi'ne, işlemlerde kullanılmak üzere sunduğu fotoğrafları 'başörtülü' olduğu için kabul edilmedi; tedavisi reddedilen kadın iki gün sonra hayatını kaybetti. Başörtüsü yüzünden tedavisi reddedilen yaşlı kadının ölüm döşeğindeki görüntüsü 'insanlığının öldüğünün resmi'dir... ”⁵¹⁶

Yeni Şafak gazetesi ise meseleyi sürmanşetten duyururken meselenin detayında da şu ifadeleri kullanmıştır: “İstanbul Tıp Fakültesi'ne getirilen kanser hastası Medine Bircan sağlık raporunda "başörtülü fotoğrafı" olduğu için tedavi edilmedi ve önceki akşam hastane hastane gezerken vefat etti.”

Şekil 21. 28 Haziran 2002 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

Şekil 22. 28 Haziran 2002 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi Ana sayfasında Yer Alan Medine Bircan Olayının Sunumu

⁵¹⁵ Taşgetiren, “Tüy Dikmek...”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 1 Temmuz 2002

⁵¹⁶ Kuru, “İnsanlığın Öldüğünün Resmi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 1 Temmuz 2002

4.7. EMİNE LAWAL'IN RECM CEZASI

4.7.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

2002'de gündemi meşgul eden konulardan biri de Nijerya'da gayri meşru doğum yapan Emine Lawal'ın recm cezasına çarptırılmasıdır. Hürriyet gazetesi köşe yazarları olaya şiddetle tepki gösterdiği gibi Hürriyet gazetesi de meseleyi oldukça ciddiye almış, meseleyi sürmanşetten duyurmuş ve Emine için yardım çalışmalarına destek vermiştir.

Hürriyet gazetesi yazarlarından Bekir Coşkun, bu duruma sebebiyet veren durumun 'şeriat' olduğunu belirtmiş, bu duruma ciddi tepki vermiş ve şeriatteki erkek egemen yapıya da dikkat çekmiştir: "Yaşam, sırtını kadınlara dayar. Ama çoğu erkekler, aşağılık duygularını ve korkularını her zaman kadının üzerinden gidermeye çalıştılar. Ezerek, döverek... Aşağılayarak... Öldürerek... İşte; yine uzakta ağlayan bir kadın. Emine... Nijerya'da, emzirdiği bebeği süttten kesilir kesilmez, erkekler onu toprağa gömecekler ve kafasına taş atarak öldürecekler. Şeriat buna 'recm' diyor.

*

Elbette Emine bebeğini tek başına yapmadı. Ama peygamberler erkek, halifeler erkek, alimler erkek, fıkıh hocaları erkek, şeriat erkek... Taş atacaklar erkek... Erkeğin yiğitliği-dürüstlüğü değil, tersine korkusunun ürünü bu. Çünkü bir zavallı annenin başını taşla ezerek egemenliğini sürdürmenin peşinde erkek. Emine bunu bilemez."⁵¹⁷

Hürriyet gazetesi meseleyi sürmanşetten duyururken bu haberin altında da Emine'ye yapılan yardım kampanyası hakkında bilgi verip kamuoyunu yardım kampanyasına katılmaya davet ediyor.

⁵¹⁷ Coşkun, "Emine...", *Hürriyet Gazetesi*, 31 Ağustos 2002

Şekil 23. 29 Ağustos 2002 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

Şekil 24. 29 Ağustos 2002 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfasında Yer Alan Emine Lawal'ın Recm Cezası Olayının Sunumu

Şekil 25. 22 Aralık 2002 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

Şekil 26. 22 Aralık 2002 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfasında Yer Alan Emine Lawal'ın Recm Cezası Olayının Sunumu

4.7.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Yeni Şafak gazetesi ise bu olay üzerine ciddi bir eğilim göstermemiş ve Yeni Şafak yazarları konuyu gündemlerine almamışlardır. Gazete de konuyu anasayfadan duyurmadığı gibi internetten yaptığımız araştırma sonucunda da ara sayfalarda da konuya yer vermemiştir. Sadece 16 Aralık 2002 tarihinde uluslar arası af örgütünün Nijerya'ya, recm cezası konusunda göndermiş olduğu mektubu ara sayfalarda haber olarak ele almıştır. Haberde konu şu ifadelerle yer almıştır : “İnsan Hakları Haftası nedeniyle 20 ayrı ülkede 24 saat süren bir mektup ve imza kampanyası da gerçekleştirildi. Af Örgütü'nce gerçekleştirilen etkinlik, yasal düzenlemeler nedeniyle Türkiye'de 10 saat sürebildi. Etkinlikte Nijerya'da fuhuş yaptığı iddiasıyla idam cezasına çarptırılan Emine Lawal ile İran'da; yaptığı konuşmalar nedeniyle idam edilmeyi bekleyen Seyid Haşim Agacari'nin infazlarının durdurulması için imza toplandı. Af Örgütü Başkanı Özlem Dalkıran, bu etkinliklerle bir mektubun hayat kurtarabileceğini anlatmak istediklerini ifade etti.”⁵¹⁸

⁵¹⁸ Bkz, *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Aralık 2002

4.8. LİSEDE NAMAZ OLAYI

4.8.1. Hürriyet Gazetesi Analizi

2007 yılı siyaseten çok yoğun bir yıldır. Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde de din konusu çokça gündeme gelmiştir. O dönemde gündemi meşgul eden konulardan biri de lisede namaz kıldığı öne sürülen öğrencilerin video ve fotoğraflarının basına yansması idi.

Hürriyet gazetesi bu dönemde lisede namaz olayına şiddetle karşı çıkmış ve öğrencilere ders saatinde topluca namaz kıldırıldığı iddialarına yer vermiştir. Oktay Ekşi konuyu şu şekilde ele almıştır: “İstanbul'un Bağcılar İlçesi'ndeki Bağcılar Lisesi'nde öğrencilerin toplu namaz kıldıklarına ilişkin bildiğiniz gibi bir yayın yapıldı... Bir kız çocuğunun tavırlarının, söylemlerinin değişmesinden kuşkulanan ailesi, kimseye fark ettirmeden okuldaki bu toplu namaz görüntülerini kayda almış. Bu görüntüler önce Show TV'de yayımlandı. Ardından konu tüm basında haber haline getirildi. Çünkü laik bir ülkenin okulunda öğrencilerin belli bir dinin ibadetine yönlendiriliyor olmaları sisteme aykırıdır. Bunun Müslüman'ı, Hıristiyan'ı, Musevi'si yok. Kural hepsi için geçerlidir. Ama görüyorsunuz kuralı söylemenize bile tahammül edemiyorlar. Hemen "Vaay! Sen kim oluyorsun da benim dinime laf ediyorsun?" celallenmesi başlıyor. Hem de "İslamiyet hoşgörü dinidir" diyen insanlardan... Oysa kimsenin "O çocuklar neden namaz kılıyor?" dediği yok. Denen çok basit: "Namazını okulda kılman, orada bulunan ama namaz kılmayan -veya başka bir dine mensup olan yahut hiç din tanımayan- çocuklar üzerinde baskı oluşturur. Bu, laik eğitimin temelini atan 1924 tarihli Öğretim Birliği Yasası'na aykırıdır." Aykırıdır, çünkü din ve vicdan özgürlüğü, insanların kendi dini inançlarının gereğini serbestçe yerine getirebilmesi anlamına geldiği gibi, o özgürlüğün başkaları üzerinde baskı oluşturmama yükümlülüğü getirdiği de doğrudur.”⁵¹⁹ Bu süreç içerisinde Lisede namaz haberleri gibi otobüste namaz vb türde ‘toplumda artan bir dini baskı olduğunu’ ön plana çıkaran haberlere çokça yer verilmiştir. Nitekim Oktay Ekşi bir başka yazısında da otobüste namaz kılmak istediği iddia edilen yolcunun hikayesine yer vermiştir: “Dünkü gazetelerin en ilginç haberi Milliyet'teydi. "Şehirlerarası otobüslerde 'namaz molası' taleplerinin arttığı" bildiriliyordu. Olay Samsun'un Terme İlçesi'nden aldığı yolcuları 2 Eylül günü İstanbul'a getirmek üzere yola çıkan Metro Turizm'e ait otobüste yaşanmış. Otobüsün tarife dışı olarak bir cami önünde durmasına bir

⁵¹⁹ Ekşi, “Gelin de Anlatın”, *Hürriyet Gazetesi*, 3 Haziran 2007

kısım yolcular itiraz edince anlaşılmiş ki şoför kendi arzusuyla durmamış. Yolculardan bazıları "dinsiz değilse otobüsü cami önüne çekmesi gerektiğini" söyleyip baskı yapınca mecbur kalmış. Firmanın yetkilileri de, Türkiye Otobüsçüler Federasyonu Başkanı Mustafa Yıldırım da bu durumdan şikâyetçi. Yıldırım'ın "Namaz molası taleplerinin sektörün baş ağrısı haline geldiğini" belirterek "Şoför kabul etmezse ciddi tartışmalar çıkıyor. Tartışma nedeniyle şoförlerin kaza riski artıyor. Dinsizlikle suçlanan şoförün sınırı bozuluyor" dediği bildiriliyor. Şimdi ne var bunda, diyenlere sormak lazım: "Hálá mı görmüyorsunuz bunda ne olduğunu?"⁵²⁰

Ertuğrul Özkök de lisede namaz meselesini gündeme taşımış ve bu olayı bölücülük olarak nitelemiştir: "Ne demek devletin lisesinde toplu namaza izin vermek? Benim "bölücülük" dediğim şey işte tam bu. Bu ülkede, kimse kimsenin ibadetine karışmaz, karışamaz. Bunu devletin liselerinde yapmaya kalkarsanız, işin rengi değişir."⁵²¹

Hürriyet gazetesi ise olayı manşetine taşımış olayı 'Lisede namaz vakti' başlığıyla manşetten duyurmuştur.

Şekil 27. 31 Mayıs 2007 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

Şekil 28. 31 Mayıs 2007 Tarihli Hürriyet Gazetesi Ana sayfasında Yer Alan Lisede Namaz Olayının Sunumu

⁵²⁰ Ekşi, "Görünen Köy", *Hürriyet Gazetesi*, 6 Eylül 2007

⁵²¹ Özkök, "Böyle Bir Uygulama Yok", *Hürriyet Gazetesi*, 1 Haziran 2007

4.8.2. Yeni Şafak Gazetesi Analizi

Yeni Şafak gazetesi yazarları ve gazete, Hürriyet gazetesi tarafından ‘Lisede namaz vakti’ diye kamuoyuna duyurulan lisede namaz kılındığını tepkili bir dille gündeme getirilen haberlere ve yorumlara tepki göstermiştir. Olayın yeteri kadar araştırılmadan kamuoyuna duyurulmasına karşı tepki gösterilirken bir yandan da lisede de olsa ‘namaz kılmanın suç gibi gösterilmesine’ karşı tepki gösterdiklerini beyan etmişlerdir. Yeni Şafak yazarlarından Hüseyin Hatemi konuyu şu şekilde ele almıştır: “Anlamaya çalışıyorum: - Olay nedir? - Anladığıma göre, bir lisenin beden eğitimi dersleri için soyunma odası olarak kullanılan bir bölmesinde, namaz kılmak isteyen öğrencilerin namaz kılmasına izin verilmiş. Yahut izin açıkça verilmemiş de, bu "suça" göz yumulmuş, öğrencilerin "disiplin cezası" almaları için, gereken devrimci duyarlık gösterilmeyerek gaflete düşülmüş!”⁵²²

Yeni Şafak gazetesi de meseleye ve sunuş tarzına karşı tepki göstermiş ve Hürriyet gazetesiyle tamamıyla zıt bir tutum sergilemiştir. Hürriyet gazetesinin ‘Lisede namaz vakti’ manşetine karşılık olaya ana sayfasında yer verdi ve ‘Namaz suç mu oldu?’ başlığını kullanmıştır.

Şekil 29. 1 Haziran 2007 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi Ana sayfası Genel Görünümü

Şekil 30. 1 Haziran 2007 Tarihli Yeni Şafak Gazetesi Ana sayfasında Yer Alan Lisede . Namaz Haberinin Sunumu

⁵²² Hatemi, “Namaz Kılınamaz mı?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 3 Haziran 2007

4.9. ÖRNEK OLAYLAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Örnek olay incelenmesinde 1997'den 2007'ye kadar süreç içerisinde Türkiye'de din etrafında meydana gelen olaylardan birkaçı burada ele alınmıştır. Hem Hürriyet ve Yeni Şafak gazetesi yazarlarının meseleler hakkındaki tavırları hem de gazetelerin haberleri sunuş tarzı incelenmeye çalışılmıştır. Burada da çok farklı yaklaşımların sergilendiği görülmektedir. Fakat olaylar hakkındaki yorumlar ve olayın gazetelerde sunuş tarzında ortaya çıkan en belirgin karakterin şu olduğu söylenebilir; Hürriyet yazarları ve Hürriyet gazetesi, Türkiye'de İslamcı bir tehdidin, bir şeriat tehdidinin varolduğu ana tezine sahip. Ve ortaya koymuş oldukları tavırlar da bununla paralel bir seyir takip etmektedir. Bu şekilde ortaya konmuş olan olayları da aczmendi olayında olduğu gibi bir 'Türkiye gerçeği' olarak kabul edip o şekilde ele alıyor. Ve dünya üzerinde de 'şeriat tehlikesinin toplumu götüreceği noktayı' ortaya koyan haberleri manşetine taşımakta ve bu haberlerle de Türkiye içine de 'şeriat budur' mesajı vermektedir. Manşetine taşımış olduğu 'Suudi Arabistan'da din polisi' haberleri ile 'Emine Lawal' olayı bu pencereden değerlendirilebilir. Fakat Hürriyet gazetesinin, Laiklik çerçevesinde uygulandığı öne sürülen bazı yasakların doğurduğu mağduriyetler konusunda çok hassas davrandığı söylenemez. Aczmendilerin başrol oynadığı Müslüm Gündüz- Fadime Şahin olayının bir kurgu olabileceği ihtimalini göz önünde bulundurmadan bir 'gerçek' olarak ele alan gazete, Kamu'da uygulanan başörtüsü yasağı sonucu 'sağlık karnesinde başörtülü fotoğrafı olduğu için tedavi edilmediği ve sonuçta da öldüğü' iddia edilen Medine Bircan haberini görmezden gelmiş, gündemine almamış ve bu konuda sadece Sağlık Bakanlığının yaptığı küçük bir yalanlamayı gündemine almıştır.

Yeni Şafak gazetesi ise örnek olay incelemelerinde gördüğümüz kadarıyla Hürriyet gazetesinin ön plana çıkardığı 'Suudi arabistanda din polisi' ve 'Emine Lawal' olaylarında sessiz kalmayı tercih etmiştir. Suudi arabistandaki din polisi olayına Fehmi Kuru'nun bir tepkisi olmuş ve Arabistan'da diri diri yanan kız çocuklarını destekler nitelikte, yapılan yanlışa tepki göstermiştir. Fakat gazete bu konulara karşı genel olarak çok ciddi bir tepki göstermemiştir. Buna karşılık

başörtüsü yasaklarının mağduru olan ‘Medine Bircan’ı’ çokça gündeme getirmiş, olayı da sürmanşetten kamuoyuna duyurmuştur.

Özetle Hürriyet’in ‘şariat tehlikesi’nin var olduğunu ve şariat’in kötü olduğunu destekler nitelikte yayınların aksine Yeni Şafak da ‘kamudaki dini yasakların doğurduğu mağduriyetler’i ön plana çıkaran yayınlara imza atmıştır. Fakat bu noktada şöyle bir durum da ortaya çıkmıştır; Hürriyet gazetesi, başörtüsü yasağı gibi dini alanla ilgili yasakları görmezden gelmiştir. Yeni Şafak gazetesi ise yanlış dini algılamaların neticesinde ortaya çıkan ‘din polisi’, ‘Emine Lawal’ olayları gibi olaylarda çok ciddi bir tavırda bulunmamıştır. Her iki gazete açısından bu durumun sebebi ise mevcut uygulamaları desteklemekten ziyade olayların, kendi yayın politikalarına destek verip vermemesinin dikkate alınmasıdır. Yani, Hürriyet gazetesi, sahip olduğu ‘şariat tehlikesi’ tezine destek olan haberleri gündemine taşıyıp öne çıkarırken; Yeni Şafak gazetesi de ‘dine baskı’ tezini destekleyen haberleri daha çok ön plana çıkarmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarihin her döneminde din- devlet ilişkileri gergin olmuştur. Dinin devlete, devletin de dine müdahalesi söz konusu olabilmıştır. Bu ilişki 28 Şubat sürecinde de oldukça gergin bir seyir takip etmiştir. 28 Şubat süreci Türk siyasi tarihi açısından oldukça hareketli geçmiştir. Özellikle sürece ismini veren 28 Şubat MGK'sının gerçekleştiği 1997 yılı olmak üzere 1997 sonrası incelemiş olduğumuz 2002 ve 2007 yıllarında da din konusunun ülkede yaşanan tartışmalarda önemli bir yer teşkil ettiği görülmektedir. Ve yaptığımız çalışmanın her aşamasında da görülen şu ki; Türkiye'de iki farklı Türkiye'nin var olduğu söylenebilir.

28 Şubat süreci içerisinde din eksenli etrafında geçen tartışma konularının merkezinde 'laiklik' konusu yer almaktadır. 'Başörtüsü/ türban' tartışmalarının yanı sıra 'din eğitimi' ve rejim tartışmaları da ön plana çıkan diğer başlıklar olarak dikkat çekmektedir. Tabii bunların yanında İslami sermaye, tarikatler, şeriat, irtica, Avrupa Birliği çerçevesinde Türkiye'nin müslüman kimliği, İslam ve terör gibi pek çok konu çerçevesinde de din konusu Türkiye'nin gündemini meşgul etmiştir.

Hürriyet gazetesi yazarlarına göre Türkiye'de bazı din eksenli oluşumlar laik demokratik cumhuriyet rejimi için tehdit oluşturmaktadır. Bu din eksenli oluşumlar, bir 'şeriat' özlemi içerisinde olup, dini hükümlerin hakim olduğu bir devlet yapısı kurma çabasıdadır. Bunun için de devlet kadroları içerisinde 'şeriatçı kadrolaşmayı' sağlamakta ve laik rejime karşı 'irticaî' girişimlerde bulunmaktadırlar. Ve genel olarak 'siyasal İslam' olarak adlandırdıkları laik rejim için tehdit oluşturan bu hareket, tarikatlerden ve İmam hatip liselerinden beslenmektedir. Tarikatler, laik rejimi yıkıp yerine din devleti kurmak isteyen bu siyasal İslam'a beşeri ve mali kaynak sağlamaktadır. Hürriyet gazetesi yazarlarında hakim olan Türkiye manzarası budur. Hürriyet gazetesi de bu düşünceyi besleyen yayınlara yer vermekte ve 'şeriat' manzarası ortaya koyan yayınları yer yer manşetlerine taşımaktadır. Emine Lawal'ın recm cezası, din polisi ve lisede namaz olayları buna örnek olarak gösterilebilir.

Yeni Şafak gazetesi yazarları ise Hürriyet gazetesi yazarlarından tamamıyla farklı bir Türkiye algısına sahiptir. Yeni Şafak gazetesi yazarlarına göre devlet, toplumu tektipleştirmeye çalışmakta, dine ve dindar insanların özgürce dinlerini yaşamasına müdahale etmektedir. Bunu yaparken de kullanılan en önemli argüman, ne olduğunu kimsenin tam olarak bilmediği, sanal bir tehdit olan ‘irtica’dır. Türkiye’de birtakım güçler sanal irtica görüntüleriyle topluma korku salmakta ve dini, rejim için bir tehdit unsuru olarak sunmaktadır. Devletin, dine karşı bu bakış açısı da bazı dini yasakları beraberinde getirmekte ve bu yasaklar da toplumda mağduriyetler doğurmaktadır. Yeni Şafak gazetesi de bu mağduriyetleri yer yer dile getirmekte ve manşetlerine taşımaktadır. Sürmanşetten duyurduğu Medine Bircan olayı buna örnek olarak gösterilebilir.

Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin her ikisinin de ortak şikayet noktalarından biri ‘laiklik’tir. Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri, Türkiye’de uygulanan laiklik uygulamalarından şikayetçi olmaktadır. En genel manada ‘din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması’ olarak tarif edilen laiklik için Yeni Şafak gazetesi, ‘devletin dine’ müdahale ettiğini söylerken Hürriyet gazetesi de ‘dinin devlete’ müdahale ettiğini ifade etmektedir. Yani her iki gazete de halihazırda uygulanan ‘laiklik’ ilkesinden tam anlamıyla memnundur denilemez.

Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin ayrıştıkları bir diğer meseleyse ‘şariat’tir. Hürriyet gazetesi yazarları, şariat kavramıyla İslamı kastetmediklerini söyleyerek şeriatı ‘dine dayalı devlet yapısı’ olarak sunmakta, Türkiye’de bir şeriat tehlikesi olduğunu ileri sürmekte ve şeriate de şiddetle karşı çıkmaktadır. Yeni Şafak yazarları ise genel olarak Türkiye’de gerçek manada bir şeriat tehlikesi olmadığını, şeriat tehlikesi çerçevesinde yapılan ‘şeriat düşmanlığı’nın gerçekte ‘İslam düşmanlığı’ olduğunu belirtmektedirler. Yeni Şafak yazarları şeriate farklı bir anlam yüklemekte ve şeriatin aslında bizzat İslam’ın kendisi olduğunu ileri sürmektedirler. Hürriyet yazarları ile Yeni Şafak yazarları, 28 Şubat süreci içerisinde en çok tartışma konularından biri olan ‘şeriat’ kavramına farklı anlamlar yüklemişler ve aslında şeriat adı altında farklı şeyleri tartışmışlardır. Çünkü Hürriyet yazarları, İslam’a karşı olmadıklarını beyan ederek şeriatı tartışırken İslam ile şeriatı ayırmış; Yeni Şafak

yazarları ise şeriatı İslam'ın bizzat kendisi olarak görmüştür. Tabi bu farklı anlamlandırma neticesinde ise şiddetli tartışmalar kaçınılmaz olmuştur.

Kılık kıyafet meselesi de Hürriyet ve Yeni Şafak gazetesi yazarlarının genel olarak en fazla ayrıştıkları bir başka noktadır. İlk olarak, kızların başlarını örttükleri nesneyi adlandırmada derin ayrılıkların olduğu görülmektedir. Hürriyet gazetesi yazarları, 'türban' ve 'başörtüsü' ayırımına gitmekte ve türbanın 'siyasal İslam'ın' bir simgesi olduğunu iddia etmektedir. Başörtüsünü ise Anadolu kadınının başını örttüğü örtü olarak adlandırmaktadır. Ve yazılarına da genel olarak türbanı konu etmektedirler. İstatistiksel olarak da türban ifadesini daha fazla kullandıklarını, çalışmamızdaki grafiklerden görmek mümkün olacaktır. Yeni Şafak gazetesi yazarları ise 'türban- başörtüsü' ayırımına karşı çıkıyorlar ve kızların örttükleri örtünün başörtüsü olduğunu ifade ediyorlar. Kendi yazılarında da 'başörtüsü' ifadesini tercih ediyorlar. Hürriyet yazarları, 'siyasal bir simge' olduğu için türbanın kamu kurum ve kuruluşlarında yasak olmasını savunmaktadır. Tabi 'başörtüsü'nü siyasal bir simge olarak görmeseler de 'başörtüsüyle' kamu kurum ve kuruluşlarında çalışılmasına 'anayasaya aykırı olması gerekçesiyle' yine karşı gelmektedirler. Yeni Şafak gazetesi yazarları ise kamu kurum ve kuruluşlarında uygulanan başörtüsü yasağını özgürlükler açısından değerlendiriyor ve serbest olmasını gerekli görüyorlar. 'Başörtüsü mağduriyetlerini' ön plana çıkaran haberleri gündeme taşıyıp bu yönde kamuoyu oluşturmaya gayret gösteriyorlar. Nitekim 2002 yılında Hürriyet gazetesi başyazarı başörtüsü- türban konusuna çok fazla değinmezken Yeni Şafak gazetesi başyazarı Ahmet Taşgetiren, 2002 genel seçimleri incesinde meseleyi çözüme kavuşturma adına yazılarının merkezine 'başörtüsü yasağını' koymuş ve bu yasağa karşı çıkmıştır. Başörtüsü/ türban konusuyla ilgili olarak şu noktanın belirtilmesinde fayda vardır; Hürriyet gazetesi yazarları başörtüsü/ türbanın kadınlara baskıyla taktırıldığı konusunu sıkça işlemektedir. Yeni Şafak gazetesi yazarları ise kadınların taktıkları başörtüsünde baskı unsuruna yer vermiyor ve dini inancın bir gereği olarak özgürce başörtüsü taktıkları temasını sıkça işlemektedir. Bu noktada da şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır; Hürriyet gazetesi yazarları, baskı altındaki kadınları baskıdan kurtarmak ve özgürleştirmek adına kamusal alanlarda başörtüsü yasağını 'kadınlar için' savunurken Yeni Şafak gazetesi yazarları ise kadınların dini

inanırlarını özgürce yaşayabilmesi adına kamusal alanlardaki başörtüsü yasağına ‘kadınlar için’ karşı çıkmaktadırlar.

Din eğitimi konusunda da Hürriyet ve Yeni Şafak gazetesi yazarları farklı bir duruş sergilemektedir. Hürriyet gazetesi yazarları, imam hatip liselerinin ihtiyaç fazlası öğrenciye sahip olduğunu, bu fazla öğrencilerin de siyasal İslamın kadrolarında değerlendirileceğini belirtip, dini ağırlıklı eğitimi ‘çağdaş’ bulmazken Yeni Şafak gazetesi yazarları ise imam hatip liselerine talebin, halkın din eğitimine verdiği önemin bir parçası olarak görmekte. Halkın çocuklarını imam hatip liselerine göndermesinin sebebinin, çocuklarının ahlaken gelişimlerine katkı sağlamak olduğunu belirtiyorlar. Din eğitiminin daha sağlıklı bir toplum yapısı için gerekli olduğunu ifade ediyorlar ve benzeri sebeplerden ötürü imam hatiplerin orta kısımlarının kapatılmasına ve yüksek öğretime geçişte imam hatip ve diğer meslek liselerine alan dışı tercihte uygulanan düşük katsayı uygulamasına karşı çıkıyorlar. Yani Hürriyet yazarları, Türkiye’nin yararına olacağını düşündüğü ‘daha çağdaş’ bir Türkiye için imam hatip liselerine karşı çıkarken, Yeni Şafak yazarları ise Türkiye’nin yararına olacağını düşündüğü ‘daha sağlıklı bir toplum yapısı için’ imam hatip liselerini veya daha tatmin edici bir din eğitimi zaruri görmekteler.

İslam ve terör konusunda da bazı ortak noktalar var olduğu gibi çok derin ayrışmaların olduğu da görülmektedir. Öncelikle şunu belirtmeliyiz ki her iki gazetenin yazarları da İslam’ın sevgi, barış dini olduğu ve teröre asla destek vermeyeceği konusunda hemfikirler. Fakat, özellikle Türkiye’nin son dönem yakın tarihinde olmuş ve henüz tam olarak aydınlatılamamış olan pek çok siyasal cinayette her iki gazete yazarları genel olarak farklı yaklaşımlar sergilemektedirler. Hürriyet gazetesi yazarları, Uğur Mumcu, Abdi İpekçi, Hrant Dink vb pek çok cinayeti ele alırken meseleyi ‘teröre altyapı teşkil eden dini oluşumlar, cemaatler, tarikatlar ve tarikat yurtları’ çerçevesinden ele alırken Yeni Şafak gazetesi yazarları ise cinayetleri genel olarak ‘birtakım derin yapılanmalar’ ile izah etmektedirler.

Dini anlayışları itibarıyla Hürriyet ve Yeni Şafak gazetesi yazarlarının farklı özellikler gösterdiği de görülmektedir. Hürriyet yazarları, her fırsatta İslam’a karşı

olmadıklarını beyan ettikleri gibi yer yer dindar oldukları yönde de yazılar kaleme almışlardır. Hürriyet yazarları dini, daha ziyade bireysel olarak yaşanan bir yapıda görmek istiyorlar. Dinin inanç ve ahlak boyutunu, diğer tüm boyutlarının önünde görüyor ve bunların da kalben yaşanabileceğini düşünüyorlar; Yeni Şafak yazarları ise genel olarak dinin hayatın tüm alanlarını dizayn eden, toplumsal yaşamın da merkezinde, inanç, ibadet, ahlak, ukubat ve muamelatıyla bir bütün olarak yaşanabileceğini savunmaktadırlar. Bu manada hiçbir yazarı ‘din düşmanı’ olarak görmek doğru olmayacaktır. Bunun yerine farklı anlayışlara ve sınırlara sahip bir din/dindarlık anlayışının var olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Ve yine aynı şekilde çalışma boyunca ortaya koyulan din konusundaki farklı yaklaşımların da ‘farklı dini algıların çatışması’ olarak sunmak daha doğru olacaktır.

Hürriyet Gazetesi yazarlarının tamamı olmasa da önemli bir kısmının, gerici, irticacı, yobaz tarzı ithamları yazılarında kullandığı görülüyor. Bu yazarlar bir yandan bu ifadeleri kullanırken diğer yandan da samimi dindar insanlar bu ithamların muhatabı değildir, bu sözleri üzerlerine alınıp üzülmesinler uyarısını da kullanmaktadırlar. Fakat şu da var ki yazıların bütünü dikkate alındığında ‘İşte irtica tablosu ‘ gibi başlıklar altında kullanılan pek çok haberde de o tablonun altında bütün İmam Hatip Liseleri, Kuran Kursları ve orada okuyan ve mezun olan bütün insanlar sayı olarak verilebilmektedir.⁵²³ Bu halde de o okullardan mezun olan herkes sadece ‘samimi bir dindar’ bile olsa bir itham altında kalabilmekte ve bu durumda da toplumsal barış zedelenebilmektedir. Bu tarz ithamların kullanılmamasının, tepkinin daha farklı ifade edilebilmesinin daha doğru olacağını düşünmekteyiz.

28 Şubat sürecine genel olarak bakıldığında şunu söylemek de mümkün olacaktır. 1997 yılında ‘şeriat’ ve ‘irtica’ söylemleri altında, dinin merkez teşkil ettiği bir tartışma zemininde laik rejimin tehdit altında olduğu söylenmiş, bir yönüyle de din, siyasi tartışmaların dışına çıkarılmak istenmiştir. Fakat 28 Şubatın 10. yılında kaleme alınan özellikle Hürriyet gazetesindeki yazılara bakıldığında Laikliğin halen tehdit altında olduğu yönünde haber ve yazıların olduğu görülmektedir. Ve aynı

⁵²³ Bkz *Hürriyet Gazetesi*, 12 Haziran 1997

şekilde yine Hürriyet gazetesinin istatistiklerine bakıldığında ‘din’ konusunun 2007 yılında, en az 1997 yılındaki kadar kullanıldığı görülmektedir. 1997 yılından 2007 yılına gelindiğinde, ‘şeriat’ ve ‘irtica’ tehdidi altında olduğu söylenen Laikliğin 2007 yılında da ‘türban’ ve ‘ılımlı İslam’ tehdidi altında olduğu belirtilmiştir. Demek ki 28 Şubat müdahalesi gerçekten bir tehdit varsa, ‘Laikliği tehdit altından kurtaramamıştır’. Ve aynı şekilde dini, siyasetin gündeminden düşürememiştir. Bu manada 28 Şubat müdahalesinin başarısız olduğu söylenebilir.

Ortaya çıkan bir başka önemli durum da şudur; gerek Hürriyet, gerekse Yeni Şafak gazetesinin köşe yazarları laiklik-din, başörtüsü-din, eğitim-din, terör-din vb. dini hususları değişik açılardan gündeme getirmeleri, siyaset ve özellikle iktidar belirlenmesine dair seçim atmosferiyle paralellik gösterdiği görülmektedir. Bu da siyasetin dinle olan ilişkisini ortaya koymaktadır. Bir de şu var ki, incelenen süreç içerisinde dinin en fazla gündem teşkil ettiği yılların 1997 ve 2007 olduğu görülmüştür. Bu iki yılın ortak özelliği ise 1997 yılında ‘postmodern darbe’ krizi yaşanmış, 2007’de ise Cumhurbaşkanlığı seçim süreciyle ilgili olarak siyasal bir kriz yaşanmıştır. Bu da şunu gösteriyor ki; din tartışmalarının yükselmesi, 28 Şubat süreci siyasal krizlerinin karakteristik bir özelliğidir.

28 Şubat süreci incelendiğinde şu görülüyor ki, Türkiye’de birbirinden farklı Türkiye’ler mevcut. Ve bu farklı Türkiye’lerin de kendilerince farklı sıkıntıları vardır. Ve her iki gazete de daha güzel bir Türkiye için imam hatip liseleri konusundaki tavırları gibi farklı, bazen de tamamen zıt uygulamaları benimseyebiliyorlar. Bu noktada doğru anlaşabilmek için doğru anlamının öncelikli bir şart olduğu söylenebilir. Ve daha fazla demokrasi, daha fazla hukuk, daha fazla insan hakları, daha fazla özgürlük ve en önemlisi de daha fazla farklılıklara saygı ile Türkiye’nin problemlerini çözebilmesi mümkün olacaktır. Olayları farklı yönleriyle ele alıp bolca empati yapmak da oldukça önemlidir. Meseleleri tek taraflı ele almak yerine tüm boyutlarıyla ele almalı ve sadece kendi derdimizi anlatmak yerine farklı düşünen insanların dertleri de yansıtılabilinmelidir. Çalışmamızda örnek olaylar ile ilgili bölümde sunulmuş olan ‘Medine Bircan’ olayı ile ‘din polisi’ olayını Yeni Şafak ve Hürriyet gazetesinin ele alış tarzı bu paragrafta anlatmaya çalışılan durumu

daha iyi izah edebilmektedir. Hürriyet gazetesi, ‘Türkiye’de şariat tehdidi vardır’ temel bakış açısına sahip olduğu için bu tezi güçlendirecek türden haberleri manşetine taşımış ve Suudi Arabistan’da, din polisinin yapmış olduğu insanlık dışı ‘din polisi’ uygulamasını da bu çerçevede manşetine taşımıştır. Yeni Şafak gazetesi ise ‘Türkiye’de dine/dindar insanlara baskı uygulanıyor ve bu baskı da mağduriyetler doğuruyor’ temel bakış açısına sahiptir. Yeni Şafak gazetesi sahip olduğu bu tez çerçevesinde de hastanede başörtülü sağlık karnesi fotoğrafı olmadığı için muayene edilmeyen ve sonrasında da ölen 71 yaşındaki ‘Medine Bircan’ı sürmanşetten duyurmuştur. Fakat genel olarak Yeni Şafak gazetesi ‘din polisi’ olayına duyarsız kaldığı gibi Hürriyet gazetesi de ‘Medine Bircan’ olayına duyarsız kalmıştır. Hürriyet’in, ‘din polisi’ haberinin yanında ‘Medine Bircan’ haberini de manşetine taşıdığı; Yeni Şafağın da ‘Medine Bircan’ haberinin yanında ‘din polisi’ olayını manşetine taşıdığı zaman her şeyin çok daha güzel olacağını söylemek mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKPINAR, Hakan, *28 Şubat Postmodern Darbenin Öyküsü*, Ümit y., Ankara, 2001
- AKŞİT, Bahattin – COŞKUN, Mustafa Kemal , “Türkiye’nin Modernleşmesi Bağlamında İmam-Hatip Okulları”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce -İslam-*, c. 6, İletişim yay., İstanbul, 2005
- ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz, derleyen; İbrahim Ö. Kaboğlu, *Laiklik ve Demokrasi*, İmge kitabevi, Ankara, 2001
- ALTAN, Mehmet, *Darbelerin Ekonomisi*, İyi Adam y., İstanbul, 2001
- BAYRAMOĞLU, Ali, *28 Şubat Bir Müdahalenin Güncesi*, Birey y. , İstanbul, 2001
- BACCOUCHE, Neji, derleyen; İbrahim Ö. Kaboğlu, *Laiklik ve Demokrasi*, İmge kitabevi, Ankara, 2001
- BELGE, Murat, “Sosyalizm ve Din, *Türkiye, Sosyalizm ve Gelecek*”, Birikim yay., 1989
- BÖLÜĞİRAY, Nevzat, *28 Şubat Süreci 1*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1999
- BÖLÜĞİRAY, Nevzat, *Türban Savaşı 28 Şubat Süreci 3*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 2003
- BULAÇ, Ali, *Çağdaş Kavramlar ve Düzenler*, İz yayıncılık, İstanbul, 1997
- ÇİĞDEM, Ahmet, “İslamcılık ve Türkiye Üzerine Bazı Notlar”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce - İslamcılık-*, c. 6, İletişim yay., İstanbul, 2005
- DAVİSON, Andrew, çev. Tuncay Birkan, *Türkiye’de Sekülerizm ve Modernlik*, İletişim yay., İstanbul, 2002
- ERDOĞAN, Mustafa, *28 Şubat Süreci*, Yeni Türkiye y. , Ankara, 1999
- ESPOSITO, John L., çev. Ömer Baldık- Ali Köse- Talip Küçükcan, *İslam Tehdidi Efsanesi*, Ufuk Kitapları, İstanbul, 2002
- GÖLE, Nilüfer, *Modern Mahrem*, Metis yayınevi, İstanbul, 2010
- KAFADAR, Osman, “Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tartışmaları”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, c. 3, İletişim yay., İstanbul, 2004
- KILIÇBAY, Mehmet Ali, *Dinin Fiziği Demokrasinin Kimyası*, İmge kitabevi, Ankara, 1999
- MARDİN, Şerif, *Türkiye’de Din ve Siyaset*, İletişim yay., İstanbul, 1999
_____, *Türk Modernleşmesi*, İletişim yay. , İstanbul, 2007
- VANER, Semih, derleyen; İbrahim Ö. Kaboğlu, *Laiklik ve Demokrasi*, İmge kitabevi, Ankara, 2001
- YILDIZ, Abdullah, *28 Şubat Belgeler*, Pınar y., İstanbul, 2000
- DOĞAN, D. Mehmet, “*Büyük Türkçe Sözlük*”, Pınar y. , İstanbul, 2005
- Gazeteler

Hürriyet Gazetesi; 1997, 2002, 2007 yılları

Yeni Şafak Gazetesi; 1997, 2002, 2007 yılları

ALTAYLI, Fatih , ”İmam ve Hatipler ”, *Hürriyet Gazetesi* , 10 Mart 1997
 _____, “Din Eğitimi Değil Dini Siyaset ”, *Hürriyet Gazetesi* , 29 Temmuz 1997
 _____, “Neden İmam Hatip’e Hayır ”*Hürriyet Gazetesi*, 17 Kasım 1997
 _____, “Unutma ” , *Hürriyet Gazetesi* , 2 Ağustos 1997

ATIKKAN, Zeynep , “Krizle Eğitim ” , *Hürriyet Gazetesi* , 27 Temmuz 1997
 _____, ‘Ve Son Perde’, *Hürriyet Gazetesi* , 14 Aralık 1997

BERBEROĞLU, Enis , “Pardon, Ne Zaman Demokrat Oldunuz? ” , *Hürriyet Gazetesi* , 14 Mayıs 1997

_____ , “İmam Hatipten Kim Mezun Oluyor? ” , *Hürriyet Gazetesi* , 11 Ağustos 1997
 _____, “Hoca’ya Cumhuriyet’i Öğrettik Sıra Laiklik’te ” , *Hürriyet Gazetesi* , 13 Mart 1997
 _____, “Avrupalı Yobaza Göre Her Müslüman Terörist ” , *Hürriyet Gazetesi* , 26 Mart 1997
 _____, “İslami Şirketler 500 Trilyona Hükmediyor” , *Hürriyet Gazetesi* , 9 Aralık 1997
 _____, “Siyaset - Ticaret – Tarikat Üçgeni Unutulmasın(1) Trilyonluk Bağışlara Vergi Affi Kalkıyor.” , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Aralık 1997
 _____, “İslami Şirketler 500 Trilyona Hükmediyor” , *Hürriyet Gazetesi* , 9 Aralık 1997
 _____, “İran Sadece İslam Devrimi İhraç Etmiyor” , *Hürriyet Gazetesi* , 17 Aralık 1997
 _____, “Siyaset- Ticaret- Tarikat Üçgeni Unutulmasın(1) Trilyonluk Bağışlara Vergi Affi Kalkıyor” , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Aralık 1997

CANSEN, Ege , “İki Yanlış Bir Doğru Etmez ” , *Hürriyet Gazetesi* , 9 Ağustos 1997
 _____, “Ulusal Ekonominin Canına Nasıl Okunur ” , *Hürriyet Gazetesi* , 21 Ağustos 1997

COŞKUN, Bekir , “Soru...” , *Hürriyet Gazetesi* , 7 Şubat 1997
 _____, ”Gaspçı”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Şubat 2007
 _____, “Bülent Triko” , *Hürriyet Gazetesi* , 15 Mart 1997
 _____, “Laiklikçi...” , *Hürriyet Gazetesi*, 17 Mayıs 2007
 _____, “Karanlıktaki Işık ” , *Hürriyet Gazetesi* , 11 Şubat 1997
 _____, “Böyle Köye Böyle İmam” , *Hürriyet Gazetesi*, 30 Mart 2007
 _____, “Kara Oyun” , *Hürriyet Gazetesi*, 29 Temmuz 1997
 _____, “Yeşil...” , *Hürriyet Gazetesi*, 3 Ağustos 1997
 _____, “Arifler ve Tarifler” , *Hürriyet Gazetesi* , 22 Şubat 1997
 _____, “Soru...” , *Hürriyet Gazetesi* , 7 Şubat 1997
 _____, “Rejimin Başına Gelenler ” , *Hürriyet Gazetesi* , 1 Ağustos 1997
 _____, “Anlaşılmaz Yazımın Anlaşılır Şekli...” , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Ağustos 1997
 _____, “Uzaydaki Hüzün ” , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Temmuz 1997
 _____, “Para...” *Hürriyet Gazetesi* , 2 Ağustos 1997
 _____, “Değişen Sizsiniz” , *Hürriyet Gazetesi*, 12 Ocak 2007
 _____, “İyi Kitabımız Var mı ” , *Hürriyet Gazetesi*, 26 Kasım 2002
 _____, “Sahtekarlık” , *Hürriyet Gazetesi*, 8 Mart 2002
 _____, ”İnadına” , *Hürriyet Gazetesi*, 22 Kasım 2002
 _____, “Ailem” , *Hürriyet Gazetesi*, 9 Kasım 2007
 _____, “İstemem” , *Hürriyet Gazetesi*, 27 Ağustos 2002
 _____, “Türbanın Yerine Bir Şey” , *Hürriyet Gazetesi*, 30 Mayıs 2007
 _____, “İyi Kitabımız Var mı ” , *Hürriyet Gazetesi*, 26 Kasım 2002
 _____, “İstemem” , *Hürriyet gazetesini* , 12 Nisan 2007
 _____, “Babanın Kilometre / Hızı” , *Hürriyet Gazetesi* , 3 Ocak 1997
 _____, “Göz Boyası...” , *Hürriyet Gazetesi* , 16 Mayıs 1997
 _____, “Karanlıktaki Işık ” , *Hürriyet Gazetesi* , 11 Şubat 1997
 _____, “Sümük- Salya – İktidar...” , *Hürriyet Gazetesi* , 27 Mayıs 1997

- _____,”Kara Oyun...”, *Hürriyet Gazetesi* , 29 Temmuz 1997
- _____,”Müstehak”, *Hürriyet Gazetesi*, 5 Kasım 2002
- _____,”Mayın Tarlasında Yürümek”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Mart 2007
- _____,”AB’yi Unutun”, *Hürriyet Gazetesi*, 27 Eylül 2007
- _____,”Ortaçağa Yolculuk”, *Hürriyet Gazetesi*, 27 Kasım 2007
- _____,”İstemem”, *Hürriyet Gazetesi*, 12 Nisan 2007
- _____,”Memleket Nasıl Elden Gitmedi?”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Ocak 1997
- _____,”Rüyamda Gördüm”, *Hürriyet Gazetesi*, 23 Ocak 1997
- _____,”Karanlıktaki Işık”, *Hürriyet Gazetesi* , 11 Şubat 1997
- _____,”Işıklar Niye Sönmedi”, *Hürriyet Gazetesi*, 17 Nisan 2002
- _____,”Havada Bir Kurşun Dolanır”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Aralık 2002
- _____,”Deve İnadı”, *Hürriyet Gazetesi*, 10 Ocak 1997
- _____,”Şablon”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Ocak 1997
- _____,”Rüyamda Gördüm”, *Hürriyet Gazetesi*, 23 Ocak 1997
- _____,”Tarikatlarla Dans”, *Hürriyet Gazetesi*, 13 Ocak 1997
- _____,”Karanlığı Kovmalı”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Mayıs 2002
- _____,”Küs-müs”, *Hürriyet Gazetesi*, 13 Aralık 1997
- _____,”Ders”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Aralık 1997
- _____,”Türk Durmaz”, *Hürriyet Gazetesi*, 25 Temmuz 2002
- _____,”Müstehak”, *Hürriyet Gazetesi*, 5 Kasım 2002
- _____,”Para...”, *Hürriyet Gazetesi* , 2 Ağustos 1997
- _____,”Uygarlığın Kuyruğu”, *Hürriyet Gazetesi*, 26 Şubat 2002
- _____,”İktidarınız Nasıl?”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Ocak 1997
- _____,”Fatih Sultan Necmettin”, *Hürriyet Gazetesi*, 29 Ocak 1997
- _____,”Kalemizi Kim Yıktıysa...”, *Hürriyet Gazetesi*, 13 Ocak 2002
- _____,”Emine...”, *Hürriyet Gazetesi*, 31 Ağustos 2002
- _____,”ÇÖLAŞAN, Emin, “Ekran Rezaleti Sürüyor”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Ocak 1997
- _____,”Din Ticareti- Din Sömürüsü”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Mart 1997
- _____,”Gönül ve Mantık ”, *Hürriyet Gazetesi* , 6 Mart 1997
- _____,”Başarı Diliyoruz”, *Hürriyet Gazetesi*, 18 Mayıs 2007
- _____,”İnanılmaz Oyun ”, *Hürriyet Gazetesi* , 2 Nisan 1997
- _____,” Türkçe Sözlük Rezaleti” , *Hürriyet Gazetesi* , 17 Mayıs 1997
- _____,”Refahın 8 Yıl Yaygarası” , *Hürriyet Gazetesi* , 24 Temmuz 1997
- _____,”Mecliste Rezalet” , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Ağustos 1997
- _____,”Refah Kapatılsın mı? ” , *Hürriyet Gazetesi* , 12 Kasım 1997
- _____,”Sıra Geldi Bakanlığa!” , *Hürriyet Gazetesi* , 17 Ağustos 1997
- _____,” Pek Yakında!” , *Hürriyet Gazetesi* , 28 Ekim 1997
- _____,” Konyalı Eksik Kalır mı?” , *Hürriyet Gazetesi* , 31 Ekim 1997
- _____,” Otur Kızım, Otur!” , *Hürriyet Gazetesi* , 16 Aralık 1997
- _____,”Tayyip’in Tasdiknamesi”, *Hürriyet Gazetesi*, 23 Mart 2002
- _____,”Daha Neler Olacak”, *Hürriyet gazetesini*, 21 Kasım 2002
- _____,”Arşiv Karıştırırken”, *Hürriyet Gazetesi*, 5 Nisan 2002
- _____,” Namludaki Karanfilden Şeriate - İran” , *Hürriyet Gazetesi* , 3 Ağustos 1997
- _____,” Yalı Olayı...” , *Hürriyet Gazetesi* , 4 Ocak 1997
- _____,”Şiirle Anlatım!” , *Hürriyet Gazetesi* , 4 Mart 1997
- _____,” Refah’lı Belediyeler”, *Hürriyet Gazetesi* , 8 Temmuz 1997
- _____,”Siyasetimizdeki Eksik”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Ekim 2002
- _____,”Bu da Geçer”, *Hürriyet Gazetesi*, 4 Şubat 1997
- _____,”Rüzgar Eken Fırtına Biçiyor”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Nisan 2007
- _____,”Kanlı Baskının Birinci Yılı”, *Hürriyet Gazetesi*, 17 Mayıs 2007
- _____,”Gelen Gideni Aratmasın ”, *Hürriyet gazetesini*, 2 Kasım 2002
- _____,”Büyük Ülke Türkiye”, *Hürriyet Gazetesi*, 6 Kasım 2002
- _____,”Kıbrıs’a Dikkat”, *Hürriyet gazetesini*, 15 Aralık 2002
- _____,”Sonuç Alındı”, *Hürriyet Gazetesi*, 28 Mart 2007
- _____,”Kiralık Camiler”, *Hürriyet Gazetesi*, 4 Ekim 2002
- _____,”Kim Haramı”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Şubat 2002

- _____, “Din Sahtekarları”, *Hürriyet Gazetesi*, 7 Ocak 1997
 _____, “Bak Sen Şu Söyleyene”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Haziran 2007

DENİZ, İhsan, “Kirli Gölge”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Ocak 1997

DURŞUN, Davut, “Cumhuriyetin ve Vatandaşın Dini Farklı Olunca”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 13 Şubat 1997

- _____, “Cehalet ve Politik Hesaplara Kurban Edilen ‘Şeriat’”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 22 Şubat 1997
 _____, “İki Ayrı Türkiye’nin Rekabeti”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 5 Nisan 1997
 _____, “Sekiz Yıllık Temel Eğitime Karşı Olan mı Var”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 27 Mart 1997
 _____, “Mahalle Baskısını Anladık Peki Perukta Somutlaşan Hangi Baskıdır”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Eylül 2007
 _____, “Yeni Oluşumun Magazin Siyaseti”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 18 Temmuz 2002
 _____, “Hareket Hali ve Türkiye’de Göç”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 22 Mart 2007
 _____, “Biz ve Onlar Ayırımı Bir Ötekileştirme mi?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 2 Ekim 2007
 _____, “Rejim ve Egemenlik Sorunu mu Var?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 20 Mart 1997
 _____, “Diyanet İşleri ve İlahiyatlar Bu Gelişmelerin Neresindeler?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Ocak 1997
 _____, “Avrupa Birliği Türkiye’den Ne İstiyor?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Aralık 1997
 _____, “Halk Avrupa Birliği’ne Niçin Evet Diyor?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 21 Mart 2002
 _____, “Olaylar Kendinden mi, Senaryo mu?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Ocak 1997

EKŞİ, Oktay, “Cehalet mi İkiyüzlülük mü?”, *Hürriyet Gazetesi*, 23 Şubat 1997

- _____, “Önce Dini Siyasetten Ayrılalım” ,*Hürriyet Gazetesi*, 14 Mart 1997
 _____, “Def Olup Gidecekler...” , *Hürriyet Gazetesi*, 13 Haziran 1997
 _____, “Yeter , Bari Sus!” , *Hürriyet Gazetesi*, 21 Şubat 1997
 _____, “İstenen Bu muydu?” , *Hürriyet Gazetesi*, 23 Mart 2002
 _____, “Erdoğan ve Laiklik” , *Hürriyet Gazetesi*, 30 Eylül 2002
 _____, “Tarih Yazan Kadınlar” , *Hürriyet Gazetesi*, 1 Mayıs 2007
 _____, “Biraz da Zahmet” , *Hürriyet Gazetesi*, 17 Mart 2007
 _____, “Tarih Yazan Miting” , *Hürriyet Gazetesi*, 15 Nisan 2007
 _____, “Gözdardı Edilen Boyut” , *Hürriyet Gazetesi*, 7 Şubat 2007
 _____, “Anlatamıyoruz ki” , *Hürriyet Gazetesi*, 16 Ekim 2007
 _____, “Değerlendirme...” , *Hürriyet Gazetesi*, 1 Mart 2002
 _____, “Bizden Söylemesi” , *Hürriyet Gazetesi*, 7 Mart 2007
 _____, “İki Türkiye’nin Kavgası” , *Hürriyet Gazetesi*, 4 Ağustos 1997
 _____, “163 İçin Artık Çok Geç” , *Hürriyet Gazetesi*, 30 Eylül 1997
 _____, “Batı Çalışma Grubu” , *Hürriyet Gazetesi*, 10 Eylül 1997
 _____, “Sonunda Anladılar...” , *Hürriyet Gazetesi*, 1 Ocak 2002
 _____, “Gözdardı Edilen Boyut” , *Hürriyet Gazetesi*, 7 Şubat 2007
 _____, “Karname Katakullisi ” , *Hürriyet gazetesi*, 21 Ocak 1997
 _____, “Maksatları Eğitim Değil ki ” , *Hürriyet Gazetesi*, 30 Mart 1997
 _____, “Tehlikeli Bir Oyun...” , *Hürriyet Gazetesi*, 27 Temmuz 1997
 _____, “Bir Büyük Hedef İçin...” , *Hürriyet Gazetesi*, 29 Temmuz 1997
 _____, “Aldatıyorum Saniyorsa Çok Yazık ” , *Hürriyet Gazetesi*, 20 Mart 1997
 _____, “Gerçek Apaçık Ortada ” , *Hürriyet Gazetesi*, 30 Nisan 1997
 _____, “İki Türkiye’nin Kavgası...” , *Hürriyet Gazetesi*, 3 Ağustos 1997
 _____, “Asıl Vurgulanacak Olan ” , *Hürriyet Gazetesi*, 6 Eylül 1997
 _____, “Şamata” , *Hürriyet Gazetesi*, 7 Mayıs 1997
 _____, “Yaygaracılara Ödün...” , *Hürriyet Gazetesi*, 21 Ağustos 1997
 _____, “Tek Sermayeleri Hile ve Yalan...” , *Hürriyet Gazetesi*, 2 Nisan 1997
 _____, “Eksik de Var Yanlış da...” , *Hürriyet Gazetesi*, 22 Ağustos 1997
 _____, “Mesele Sırf Okul Olsa ” , *Hürriyet Gazetesi*, 30 Kasım 1997
 _____, “Doğrunun Tamamını Konuşalım” , *Hürriyet Gazetesi*, 21 Aralık 2002
 _____, “Milli mi Keyfi mi” , *Hürriyet Gazetesi*, 24 Aralık 2002
 _____, “Teziç Gitti, Kavga Bitti” , *Hürriyet Gazetesi*, 8 Aralık 2007

- _____, “Daha İşin Başındayız”, *Hürriyet Gazetesi*, 29 Ocak 1997
- _____, “RP ve Kamu Hizmeti”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Temmuz 1997
- _____, “Vicdanları Yok mu?”, *Hürriyet Gazetesi*, 26 Mart 2002
- _____, “Gül ve Cumhurbaşkanlığı”, *Hürriyet Gazetesi*, 25 Nisan 2007
- _____, “Erbakan Yerini Belli Etsin”, *Hürriyet Gazetesi*, 26 Şubat 1997
- _____, “Camide Reklam...”, *Hürriyet Gazetesi*, 28 Ekim 1997
- _____, “Nerede O Kanun Devleti”, *Hürriyet Gazetesi*, 10 Mayıs 1997
- _____, “Maksadı Anlayalım da!”, *Hürriyet Gazetesi*, 20 Temmuz 1997
- _____, “Ne Demişti, Ne Yaptı”, *Hürriyet Gazetesi*, 4 Ocak 2007
- _____, “Cumhuriyetin Altındaki Tuzak”, *Hürriyet Gazetesi*, 29 Haziran 2007
- _____, “Eksik de Var Yanlış da”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Ağustos 1997
- _____, “Görünen Köy”, *Hürriyet Gazetesi*, 28 Nisan 2007
- _____, “Bu Kafayla Askere Gidilir mi?”, *Hürriyet Gazetesi*, 3 Ağustos 2007
- _____, “Buraya Nasıl Geldik”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Ağustos 2007
- _____, “Mardin’in Uyarıları”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Eylül 2007
- _____, “Gelelim Laikliğe”, *Hürriyet Gazetesi*, 13 Eylül 2007
- _____, “Bizim Hiç mi Kusurumuz Yok”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Aralık 1997
- _____, “Sonucu Kimse Değiştiremez”, *Hürriyet Gazetesi*, 10 Aralık 2002
- _____, “Geç Gelen Akıl”, *Hürriyet Gazetesi*, 25 Aralık 1997
- _____, “Suudiler ve Ecyad”, *Hürriyet Gazetesi*, 9 Ocak 2002
- _____, “Gelin de Anlatın”, *Hürriyet Gazetesi*, 3 Haziran 2007
- _____, “Görünen Köy”, *Hürriyet Gazetesi*, 6 Eylül 2007
- _____, “Hepsinin Cinsi Aynıdır”, *Hürriyet Gazetesi*, 17 Mart 2002

- EMRE, Akif, “İninden Çıkanları Ne Yapmalı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 20 Eylül 2007
- _____, “Cumhurunu Arayan Baş”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 26 Nisan 2007
- _____, “Devrimler, Tekkeler, Cemevleri Üstüne Bir Senaryo”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 22 Ocak 1997
- _____, “Taksim’de Cami’ye Evet”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 5 Şubat 1997
- _____, “Aruz ya da Osmanlı Kalesi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 8 Ocak 2002
- _____, “12 Ocak Depremi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Ocak 2002

- ERGİN, Sedat, “Demirel : Eğitim Reformu Şart” *Hürriyet Gazetesi*, 13 Mart 1997
- _____, “Temel Eğitim Neden Kesintisiz Olmalı”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Mart 1997
- _____, “Hac İbadeti ile Siyaseti Birbirine Karıştırmak”, *Hürriyet Gazetesi*, 20 Nisan 1997
- _____, “Sincan’da Yüzbaşı’ya Verilen Emir : ‘O Çadırı Kazayla Yık’”, *Hürriyet Gazetesi*, 25 Ağustos 1997
- _____, “İrtica Tehdidi Devletin En Önemli Belgesinde”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Kasım 1997

- FİŞEK, Kurthan, “Türkiye’nin Bütün Problemi Çeteler ve Mafya Olsa Keşke” *Hürriyet Gazetesi*, 4 Kasım 1997

- GÖKMEN, Yavuz, “Solu Ezerseniz İşte Böyle Olur”, *Hürriyet Gazetesi*, 6 Haziran 1997
- _____, “Biz Niçin Işık Söndürüyorduk?”, *Hürriyet Gazetesi*, 9 Temmuz 1997
- _____, “Türkiye Deneme Tahtası Değil ki”, *Hürriyet Gazetesi*, 3 Kasım 1997

- GÜRDOĞAN, Ersin Nazif, “Beşikten Mezara Kadar Eğitim”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Nisan 1997
- _____, “Beşikten Mezara Kadar Eğitim”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Nisan 1997
- _____, “Devlet Millete Meydan Okuyamaz”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 13 Mayıs 1997
- _____, “Türkiye Batılılaşarak Batı Dünyasıyla Hesaplaşmaktan Kaçamaz”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 26 Ocak 1997
- _____, “Avrupa Birliği’nde Olmayan Türkiye, Türk ve İslam Dünyasında Hiç Olmaz”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 10 Mart 2002
- _____, “Dayatmacı Irak’ın Parçalanması, Demokratik Türkiye’nin Yükselmesidir”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 2 Ocak 2002
- _____, “Türkiye Hem Brüksel Hem Bağdat’ta Olmalıdır”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Nisan 2007
- _____, “Anadolu Aslanları”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Ocak 1997

- HATEMİ, Hüseyin , “İstanbul İslami Uyanış Mektebi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Ocak 1997
 _____, “Gölgeyi Düzeltme Gayretleri”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 9 Aralık 2007
 _____, “Son Dünya Savaşı Hazırlıkları”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 29 Ekim 2007
 _____, “İnsanlığa Düşman Olmak”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 22 Ocak 2007
 _____, “İstanbul İslami Uyanış Mektebi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Ocak 1997
 _____, “Meded!”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Şubat 1997
 _____, “Namaz Kılınmaz mı?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 3 Haziran 2007
- KAPLAN, Yusuf , “Ne Olacak Şu Bizim Asiyе’nin Hali”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 23 Mart 1997
 _____, “Beyaz Türkler ya da Küreselleşen Neopaganizmin Türkiye Cemaati”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 12 Ağustos 2002
 _____, “Medeniyet Perspektifi Olmadan Asla”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Aralık 2002
 _____, “Yassak Diye Diye Toplu Yok Ediyorlar”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 23 Eylül 2002
 _____, “Özdemir İnce’nin Cahil Cesareti”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Ekim 2007
 _____, “Başörtüsü Fenomeni, Bir Medeniyet Mücadelesinin Gösterenidir”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 28 Ağustos 2002
 _____, “Darkafalılık ve Dalgakıranlık”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 30 Ocak 2007
 _____, “Seçimin Galibi: Metamorfoz ve Trajedi (mi)”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 20 Temmuz 2007
 _____, “Başörtüsü Yani İslam Bu Ülkenin Birinci/1 meselesidir”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 26 Ağustos 2002
 _____, “Amerika İzlenimleri : Başörtüsü Diasporası”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Haziran 2007
 _____, “İşte Gerçek Yüzleri : ‘Ya Asimile Olacaksınız Ya da Yok Edileceksiniz’”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 14 Ocak 2002
 _____, “Absürtlüğün de Bir Sınırı Olmalı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 13 Aralık 1997
 _____, “Türkiye’nin Ölüm Dansı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Temmuz 2002
- KORU, Fehmi , “Alacakaranlık Kuşağı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 7 Şubat 2007
 _____, “Ecevit Soruyu Anlamadı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 19 Ocak 2002
 _____, “Şimdi Bana Yeniden İster misin Deseler”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 28 Ağustos 2007
 _____, “İşte Bu Olmadı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 26 Aralık 2007
 _____, “Kentli Bir İslam Anlayışına Doğru”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 28 Aralık 2007
 _____, “Hâcet Kapıları”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Ocak 2007
 _____, “Acıtmasın”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 24 Eylül 2002
 _____, “Misyon ve Misyoner”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 27 Mayıs 2002
 _____, “Başörtüsü Sorunu Nasıl Çözülür”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 27 Mart 2002
 _____, “İstismarda Sınır Yok”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 27 Haziran 2007
 _____, “Saldırmak Yerine Cevap Verin”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Aralık 2007
 _____, “Yeni Türkiye’nin Fotoğrafi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 8 Eylül 2002
 _____, “Öncelikli Sorun”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 21 Ekim 2002
 _____, “Mezarlıkta Islık Çalmak”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 24 Kasım 2002
 _____, “Türkiye’ni Kaybı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 20 Ocak 2007
 _____, “Türkiye’deki Temel Çelişki”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 21 Ocak 2007
 _____, “Son Halka”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Ocak 2007
 _____, “Oylarda Din Korkusu”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 17 Ekim 2002
 _____, “AB ve Türkiye”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Mart 2002
 _____, “AB: Bundan Sonra Ne?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Mart 2007
 _____, “Tarihe Kendi Topraklarımızda da Sahip Çıkalım”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 9 Ocak 2002
 _____, “Vehşet, Kim Yaparsa Yapsın Vahşettir”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 23 Mart 2002
 _____, “İnsanlığın Öldüğünün Resmi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 1 Temmuz 2002
- NEFTÇİ, Salih , “Batı Siyasi Partilere Nasıl Bakıyor”, *Hürriyet Gazetesi*, 12 Mart 1997
 _____, “Yeni Bir Dönem mi Başlıyor (1)”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Ekim 1997
 _____, “Hükümetin Şansı”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Ekim 1997
- OCAKTAN, Mehmet , “Bütün Projeler İstikrarsızlığa Endeksli”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Mart 2007
 _____, “Hukuk Tarihçileri de Görür mü?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 7 Mart 2007
 _____, “Saniyorlar ki”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 31 Mart 1997

- _____, “Devlet Türk Çocuklarını Copluyor”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 3 Mart 2002
 _____, “Nereye Kadar?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 28 Nisan 1997
 _____, “Türkiye’yi Kurşunladılar”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 20 Ocak 2007
 _____, “Erbakan Asıl Ne Yapmalı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 10 Ekim 1997
 _____, “AB Karşıtlarının Yeni Rotası Gerginlik”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 2 Aralık 2002
 _____, “AB, Kabusla Uyanmak İstemiyorsa”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 17 Nisan 2007
 _____, “Şizofreniye Teslim Olduk”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 20 Ocak 1997
 _____, “Demokrasi Nereye?”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 3 Şubat 1997

- ÖZKÖK, Ertuğrul, ”Erbakan’dan Açılım Sinyalleri mi ?” , *Hürriyet Gazetesi* , 8 Ekim 1997
 _____, “Sosyal Demokratlar Laik Takıyyeci Olabilir mi” , *Hürriyet Gazetesi*, 16 Temmuz 2002
 _____, “Türban Sorununu Makul Çoğunluk Çözmeli” , *Hürriyet Gazetesi*, 12 Nisan 2002
 _____, “Oy Pusulasındaki Orak-Çekiç” , *Hürriyet Gazetesi*, 31 Ağustos 2002
 _____, “Ufukta Yeni Bir Darbe mi Var” , *Hürriyet Gazetesi*, 18 Eylül 2007
 _____, “Kabe ve Çankaya” , *Hürriyet Gazetesi*, 2 Mayıs 2007
 _____, “Ya O Babalar ve Kocalar” , *Hürriyet Gazetesi*, 4 Ekim 2007
 _____, “Refah Efsanesi Sönüyor” , *Hürriyet Gazetesi* , 9 Ağustos 1997
 _____, “Fundamentalizmin Duvarları mı Yıkılıyor ? ” , *Hürriyet Gazetesi* , 6 Kasım 1997
 _____, “Refah’ ı Sisteme Dahil Etmek” , *Hürriyet Gazetesi* , 21 Şubat 1997
 _____, “Küresel 28 Şubat, İkinci Soğuk Savaşı Bitiriyor” , *Hürriyet Gazetesi*, 2 Ocak 2002
 _____, “Ali Kemal’e Vatan Haini Dememiştim” , *Hürriyet Gazetesi*, 20 Ocak 2007
 _____, “Sizce O Silahı Niye Atmadı” , *Hürriyet Gazetesi*, 23 Ocak 2007
 _____, “Ruger O Hedefi Iskaladı” , *Hürriyet Gazetesi*, 20 Aralık 2002
 _____, “ Bu Öfkeye, Bu Tepkiye Evet Ama...” , *Hürriyet Gazetesi* , 15 Aralık 1997
 _____, “Çöpe Attığımız Manşetler” , *Hürriyet Gazetesi*, 8 Haziran 2002
 _____, “Böyle Bir Uygulama Yok” , *Hürriyet Gazetesi*, 1 Haziran 2007
 _____, “Sekiz Yıl Artık Tamamdır ” , *Hürriyet Gazetesi* , 30 Temmuz 1997
 _____, “Türban Sorununu Makul Çoğunluk Çözmeli” , *Hürriyet Gazetesi*, 12 Nisan 2002
 _____, “O Sabah Nasıl Uyanacaksınız” , *Hürriyet Gazetesi*, 28 Nisan 2007

SAĞLAM, Erdal , “Erdoğan Artık AKP’de Tek Adam” , *Hürriyet Gazetesi*, 4 Haziran 2007

- SOYSAL, Mümtaz , “Kaş Yaparken ...” , *Hürriyet Gazetesi* , 5 Ağustos 1997
 _____, “Gizli Bağlantı” , *Hürriyet Gazetesi* , 25 Temmuz 1997
 _____, “Unutmak ” , *Hürriyet Gazetesi* , 15 Temmuz 1997
 _____, ”Çıkamazlar ve Çıkışlar ” , *Hürriyet Gazetesi* , 12 Ağustos 1997
 _____, “Asıl Dava ” , *Hürriyet Gazetesi* , 4 Şubat 1997
 _____, “Özel Muamele” , *Hürriyet Gazetesi* , 9 Kasım 1997

- TAŞGETİREN, Ahmet , “MGK’nın İslam Projesi” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 2 Ocak 1997
 _____, “Bir Hukuk Cinayeti Karşısında” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 23 Mayıs 1997
 _____, “Hasan Cemal ile İslam ve Laiklik Üzerine” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 14 Şubat 1997
 _____, “İnsan Laik Olmaz ve Ötesi” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 24 Şubat 1997
 _____, “İslami Camia Hakkında Yazılanlar Üzerine” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Ekim 1997
 _____, “Laiklik ve RP” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 13 Mart 1997
 _____, “Hasan Cemal ile İslam ve Laiklik Üzerine” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 14 Şubat 1997
 _____, “Hem Günah... Hem de Caiz Değil” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 10 Şubat 1997
 _____, “Stratejik Bir Soru” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 1 Haziran 2002
 _____, “Sünniler Dışında” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 10 Ekim 2002
 _____, “CHP ve Din” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 8 Ekim 2002
 _____, “Tarihi Yanılgı” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 1 Mayıs 1997
 _____, “İrtica Diye Biçtiğiniz Halkın Taa Kendisidir” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Mayıs 1997
 _____, “Yeni Bir Halk Üretmek” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 27 Mart 1997
 _____, “Herkes Şuuraltını Bir Yoklamalı” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 30 Ocak 1997
 _____, “Eğitimde Negatif İdeolojik Tavrı” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Mart 1997
 _____, “Halkı, İslam’ ı ve İmam Hatipleri Anlamak” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Mart 1997
 _____, “İmam Hatiple Oyun Oynamamak” , *Yeni Şafak Gazetesi*, 3 Nisan 1997

- _____, “Yılmaz’ın Asıl Yanlışı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 29 Mart 2002
- _____, “Sistemin Sınavı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Eylül 2002
- _____, “Asker ve Başörtüsü”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 29 Kasım 2002
- _____, “Gerekçe ve Karşı Oy Yazıları”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 7 Ocak 2002
- _____, “Ümidi Boğmak”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 21 Ocak 2002
- _____, “312’lik Yönetim Üslubu”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 1 Mart 2002
- _____, “Türkçe Ezan ve Başörtüsü Yasağı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 7 Mart 2002
- _____, “Babanızın Malı mı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 16 Nisan 2002
- _____, “Şenol, Erdoğan ve Başörtülüler”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 27 Haziran 2002
- _____, “RP’yi Çekin Bir Yol Aradan”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Şubat 1997
- _____, “Sözümüne Demokrasi Oyunu”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 21 Ocak 1997
- _____, “Yunan’la Barış, İrticayla Savaş”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Kasım 1997
- _____, “Siyasal İslam Zokası”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 7 Aralık 2002
- _____, “11 Eylül’den Bugüne”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 22 Mart 2002
- _____, “Endüslüşleme Sendromu”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Mart 2002
- _____, “Sözümüne Demokrasi Oyunu”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 21 Ocak 1997
- _____, “Ümit Her Zaman Vardır”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 9 Ocak 1997
- _____, “Batı Politikaların Çıkmazı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 15 Aralık 1997
- _____, “AB, AKP ve SP”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 8 Haziran 2002
- _____, “İdamın Ötesinde”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 30 Mayıs 2002
- _____, “Stratejik Bir Soru”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 1 Haziran 2002
- _____, “AB ile Flu İlişkiler”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Temmuz 2002
- _____, “Keskin Eylemler ve Sonrası”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Ocak 1997
- _____, “Yanlı Meydan Okumalar”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 6 Ocak 1997
- _____, “Halkı Boğarak Bir Yere Varılamaz”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 25 Aralık 1997
- _____, “Ateş Topunu Atma Psikolojisi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 13 Ocak 1997
- _____, “Suudiler, Cumhuriyet, Osmanlı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 10 Ocak 2002
- _____, “Tüy Dikmek...”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 1 Temmuz 2002

- TINÇ, Ferai, “Darbe Talebi”, *Hürriyet Gazetesi*, 16 Şubat 1997
- _____, “Nasıl Bir Türkiye İstiyorum”, *Hürriyet Gazetesi*, 3 Kasım 2002
- _____, “Siyasete Geri Dönüş”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Nisan 2007
- _____, “Bu Gençleri Kim Düşünecek”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Ağustos 1997
- _____, “Sekiz Yıla Avrupa İlgisi”, *Hürriyet Gazetesi*, 1 Ağustos 1997
- _____, “Çözüm Kadınları Evde Bırakmak mı?”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Eylül 2002
- _____, “Birinci Hanım Kim Olacak”, *Hürriyet Gazetesi*, 9 Nisan 2007
- _____, “Avrupa Değil Bizim İçin Demokrasi”, *Hürriyet Gazetesi*, 23 Eylül 2002
- _____, “Suçlu Medya Ayağa Kalk ve Sus”, *Hürriyet Gazetesi*, 23 Şubat 2007
- _____, “Gazeteci Makulesi”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Nisan 2007
- _____, “Merkez Sağın Foyaları”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Mart 1997
- _____, “Avrupa’ya Türkiyeli Kimlik”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Aralık 2002
- _____, “İbre İran’a Kayarken”, *Hürriyet Gazetesi*, 17 Ağustos 2007
- _____, “Abdullah Gül Dünyayı Gerçekten Çok mu Sevindirdi”, *Hürriyet Gazetesi*, 27 Nisan 2007

- TÜRENÇ, Tufan, “RP’yi Kemiriyorlar”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Ağustos 1997
- _____, “Seçim Konusunda Umutsuz Bir Dilek”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Kasım 2002
- _____, “Türkiye ile Davalı Bir Cumhurbaşkanı”, *Hürriyet Gazetesi*, 25 Nisan 2007
- _____, “Laiklik ve Demokratlık”, *Hürriyet Gazetesi*, 19 Mayıs 2007
- _____, “Kafalardaki Vehimler”, *Hürriyet Gazetesi*, 25 Ocak 2002
- _____, “Bu Duruma ‘Nasıl Geldik’in Yanıtı’”, *Hürriyet Gazetesi*, 10 Mart 1997
- _____, “RP’yi Kemiriyorlar”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Ağustos 1997
- _____, “Bu Uyarılara Kulak Verelim”, *Hürriyet Gazetesi*, 24 Ağustos 2002
- _____, “Recep Tayyip Bey Hepimizin Yanlısıdır”, *Hürriyet Gazetesi*, 19 Nisan 2002
- _____, “Türbanlı Genç Kızın İç Dünyası”, *Hürriyet Gazetesi*, 11 Mart 2002
- _____, “Kafalarımızdaki Travmalar ve Dünya”, *Hürriyet Gazetesi*, 3 Mayıs 2002
- _____, “Geleceğimizin Yazgısını Gençler Çizecek”, *Hürriyet Gazetesi*, 7 Ekim 2002
- _____, “Seçim Konusunda Umutsuz Bir Dilek”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Kasım 2002

- _____, “Laik Cumhuriyet’e Yakışmayan Fotoğraf”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Kasım 2002
- _____, “Cumhuriyet’in Talihsizliği”, *Hürriyet Gazetesi*, 19 Eylül 2007
- _____, “Geleceğimizin Yazgısını Gençler Çizecek”, *Hürriyet Gazetesi*, 7 Ekim 2002
- _____, “Bir Manşet Haberinin Ortaya Koyduğu Gerçek”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Ağustos 2007
- _____, “Cumhuriyet’in Talihsizliği”, *Hürriyet Gazetesi*, 19 Eylül 2007
- _____, “RP’nin Demokratlığına Bakın”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Ağustos 1997
- _____, “Parmaklarını Bir Kez de Ülke İçin Kaldırsınlar”, *Hürriyet Gazetesi*, 12 Şubat 1997
- _____, “İşlenen Büyük Günah”, *Hürriyet Gazetesi*, 17 Mart 1997
- _____, “Refah’a Demokratlık da Çok Yakışıyor Doğrusu”, *Hürriyet Gazetesi*, 14 Kasım 1997
- _____, “Atatürk, Nutuk ve Özal”, *Hürriyet Gazetesi*, 10 Kasım 1997
- _____, “Tayyip Erdoğan Konuştukça Eriyor”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Şubat 2002
- _____, “Hedef Muasır Medeniyetler Diyenlerin Türkiye’si”, *Hürriyet Gazetesi*, 11 Haziran 2007
- _____, “Recep Tayyip Bey Hepimizin Yanlısıdır”, *Hürriyet Gazetesi*, 19 Nisan 2002
- _____, “İslam Adına Terör İslam’a İhanettir”, *Hürriyet Gazetesi*, 28 Ekim 2002
- _____, “Trabzon’daki Hücre Mutlaka Çözülmeli”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Ocak 2007
- _____, “Bu Ülke Neresi”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Mart 2007
- _____, “Niko’ya Mektup”, *Hürriyet Gazetesi*, 29 Aralık 1997
- _____, “Türkiye MHP’yi Aşmak Zorunda”, *Hürriyet Gazetesi*, 31 Mayıs 2002
- _____, “Recep Tayyip Bey Hepimizin Yanlısıdır”, *Hürriyet Gazetesi*, 19 Nisan 2002
- _____, “Bir Manşet Haberinin Ortaya Koyduğu Gerçek”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Ağustos 2007
- _____, “Bir Gün Gelir Hesap Dönüverir”, *Hürriyet Gazetesi*, 24 Eylül 2007

ULUENGİN, Hadi, “Cezayir- Türkiye”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Mart 1997

- _____, “Hayat Tarzı”, *Hürriyet Gazetesi*, 4 Mart 1997
- _____, “Model ve İhraç”, *Hürriyet Gazetesi*, 17 Ocak 2002
- _____, “Laik ve Sivil”, *Hürriyet Gazetesi*, 2 Mayıs 2007
- _____, “Din, Laiklik ve Eğitim-2”, *Hürriyet Gazetesi*, 27 Ağustos 1997
- _____, “Din, Laiklik ve Eğitim-1”, *Hürriyet Gazetesi*, 26 Ağustos 1997
- _____, “Sidikli”, *Hürriyet Gazetesi*, 26 Mart 1997
- _____, “Cumhuriyet’i Tartışmak”, *Hürriyet Gazetesi*, 19 Nisan 1997
- _____, “Çanak Anten ve Kuskus”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Şubat 1997
- _____, “Zafer ve Hezimet”, *Hürriyet Gazetesi*, 5 Kasım 2002
- _____, “Ahparik, Ahparik”, *Hürriyet Gazetesi*, 20 Ocak 2007
- _____, “Cem’in bir Makalesi Üzerine”, *Hürriyet Gazetesi*, 6 Aralık 1997
- _____, “Bahse Davet”, *Hürriyet Gazetesi*, 17 Aralık 1997
- _____, “Kırk Sekiz Saat Kala”, *Hürriyet Gazetesi*, 11 Aralık 2002
- _____, “Çatırdarken Sıçrama”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Ağustos 2002

Hürriyet Gazetesi, Almanak 2002, 30 Aralık 2002

Ek- 5: Özgeçmiş

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Yaşar İZ			
Doğum Yeri:	KONYA			
Doğum Tarihi:	06.10.1985			
Medeni Durumu:	Evli			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Ahmet Perihan D. İ. O			
Ortaöğretim	Selçuklu İHL			
Lise	Selçuklu İHL			
Lisans	Marmara İlahiyat			
Yüksek Lisans				
Becerileri:				
İlgi Alanları:				
İş Deneyimi:				
Aldığı Ödüller:				
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:				
Tel:	0543 627 11 25			
E-Posta:	ysr_bjk_42@hotmail.com			
Adres				